ศาสนสัมพันธ์

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
ร่วมกับ
กรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการ
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๔๔

ศาสนสัมพันธ์

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

กรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการ

จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๔๔

ศาสนสัมพันธ์

พิมพ์ครั้งแรก : สิงหาคม ๒๕๔๔
จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ศาสนสัมพันธ์.

กรุงเทพฯ : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๔๔.

๑๘๐ หน้า.

1. ศาสนาเปรียบเทียบ. I. ประพัฒน์ แสงวณิช, บรรณาธิการ. II. ชื่อเรื่อง.

๒๙๑

ISBN 974-7930-91-9

คำนำ

คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ชุดเดิมซึ่งมี ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี (นายพิชัย รัตตกุล) เป็นประธาน มีคำสั่งที่ ๒๕/๒๕๔๑ สั่ง ณ วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านศาสนสัมพันธ์ขึ้น และกำหนดหน้าที่ให้ศึกษา และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมศาสนาขององค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนพิจารณาแนวทางและมาตรการให้การสนับสนุนความเข้าใจอันดี และสมานฉันท์ระหว่างผู้นับถือศาสนาต่างกัน

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔ คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติชุดใหม่ ซึ่งมี ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี (นายปองพล อดิเรกสาร) เป็นประธาน มีคำสั่งที่ ๑๓/๒๕๔๔ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านศาสนสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง และกำหนดหน้าที่เหมือนเดิม

การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านศาสนสัมพันธ์ สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ หมวด ๔ มาตรา ๗๓ ที่ว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต”

คณะอนุกรรมการฯ ประกอบด้วยบุคคลสำคัญและทรงคุณวุฒิ เช่น อธิบดีกรมการศาสนา บุคลากรหลักซึ่งเป็นผู้แทนจากองค์การศาสนาต่างๆ ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ บุคลากรทางด้านการประสานงาน และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

คณะอนุกรรมการฯ จัดการประชุมเดือนละครั้ง ในระยะเริ่มแรกมีการบรรยายความรู้ประวัติ และหลักธรรมทางศาสนา โดยผู้แทนขององค์การศาสนาทั้ง ๕ ดังกล่าวแล้ว การนำคณะอนุกรรมการฯ ไปทัศนศึกษาสำนักงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนประกอบสำคัญของการบรรยาย การอภิปรายเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากการบรรยายข้างต้น

คำบรรยายก็ดี คำอภิปรายก็ดี บรรดาผู้แทนองค์การศาสนาต่างๆ ตั้งใจเตรียมมาอย่างดี ผมจึงขอให้ผู้บรรยาย และผู้อภิปรายนำไปปรับปรุงและเรียบเรียงใหม่เพื่อให้เหมาะสมสำหรับใช้เป็นเอกสารประกอบการศึกษาเรื่องศาสนา แล้วผมจึงได้รวบรวมเพื่อจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ “ศาสนสัมพันธ์” แบ่งออกเป็น ๓ ภาค

ภาค ๑ ว่าด้วยประวัติและหลักธรรมคำสอนทางศาสนา

ภาค ๒ ว่าด้วยหลักธรรมทางศาสนาบางข้อที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

ภาค ๓ ภาคผนวก เป็นการรวบรวมข้อมูลที่น่ารู้เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ

หนังสือ "ศาสนสัมพันธ์" มิใช่ตำราทางศาสนาแต่เป็นหนังสือที่บรรจุความรู้เบื้องต้นของศาสนาทั้ง ๕ ที่ทางราชการรับรองแล้ว ผู้สนใจต้องศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอีก

ความถูกต้องของเนื้อหา อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เรียบเรียง ซึ่งเป็นผู้แทนขององค์การศาสนาแต่งตั้งให้มาร่วมในคณะอนุกรรมการฯ อย่างไรก็ตาม คณะอนุกรรมการฯ ยินดีรับข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์จากผู้อ่านทุกท่าน และจะได้นำมาพิจารณาปรับปรุงหนังสือ "ศาสนสัมพันธ์" หากมีโอกาสจัดพิมพ์ครั้งต่อไป

ในนามของคณะอนุกรรมการด้านศาสนสัมพันธ์ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ผมขอขอบคุณกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้อำนวยความสะดวกในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจใฝ่ศึกษา หาความรู้ทางศาสนา และหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นเอกสารที่ยังประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสมานฉันท์ระหว่างผู้นับถือศาสนาต่างกัน และส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกัน

(นายประพัฒน์ แสงวณิช)
ประธานคณะอนุกรรมการด้านศาสนสัมพันธ์
๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๔

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ภาค ๑

ประวัติและหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ๑

พุทธ ๓

อิสลาม ๑๓

คริสต์ ๓๑

พราหมณ์-ฮินดู ๓๕

ซิกข์ ๘๑

ภาค ๒

หลักธรรมทางศาสนาบางข้อที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ๙๕

หลักธรรมทางศาสนาช่วยแก้ปัญหาการฆ่าตัวตาย ๙๗

หลักธรรมทางศาสนาที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมั่นคง ๑๑๕

หลักธรรมทางศาสนาที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันโดยสันติ ๑๓๗

หลักธรรมทางศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง ๑๕๗

ภาค ๓

ภาคผนวก ๑๗๑

ข้อมูลที่น่ารู้เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ

ภาค ๑

ประวัติและหลักธรรมคำสอนทางศาสนา

พระพุทธศาสนา

ร้อยเอก อุส่าห์ ทุมมา
เรียบเรียง

พระพุทธศาสนา

ศาสนาต่าง ๆ ในโลกนี้ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาซิกข์ ล้วนเป็นสมบัติกลางอันล้ำค่าของมนุษยชาติ จึงไม่แปลกอะไรที่ศาสนาซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ประเทศหนึ่ง กลับมาเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นในอีกประเทศหนึ่ง ดังเช่น พระพุทธศาสนา ซึ่งมีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดีย กลับมาเจริญรุ่งเรืองในประเทศไทย เมื่อกล่าวตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้ว พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ยังประเทศไทยหลังจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วประมาณ ๒๐๐ กว่าปี กล่าวคือ ในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชกษัตริย์ผู้ครองประเทศอินเดีย เป็นยุคที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก ปรากฏมีนักบวชศาสนาอื่นปลอมมาบวชเป็นภิกษุ บิดเบือนพุทธธรรม ทรงพิจารณาว่าหากปล่อยไว้สัจธรรมอันบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาคงจะเสื่อมไปแน่ จึงทรงอาราธนาพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นประธานในการจัดทำสังคายนาพระธรรมวินัย กำจัดพุทธธรรมเทียมหรือปลอมจนสิ้น การสังคายนาครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๓ เพราะได้ทำมาก่อนแล้ว ๒ ครั้ง เสร็จแล้วทรงเห็นการณ์ไกลว่าน่าจะให้ชาวโลกได้รับแสงสว่างแห่งสัจธรรมอันประเสริฐ สามารถสร้างสันติสุขให้ชาวโลกได้ จึงได้ทรงจัดส่งคณะธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนต่างประเทศ สำหรับดินแดนแห่งสุวรรณภูมิคือประเทศไทยปัจจุบันนี้ ได้ทรงส่งพระเถระ ๒ รูป คือ พระโสณะและพระอุตตระ พร้อมคณะมาเผยแผ่ สถานที่ที่พระเถระทั้ง ๒ รูป มาประกาศพระพุทธศาสนาในประเทศครั้งแรก ปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบ ก็น่าจะเป็นจังหวัดนครปฐมปัจจุบันนี้ ชนชาติไทยในยุคนั้น เป็นคนใจกว้างมีเหตุมีผล แม้พระธรรมทูตที่นำพระพุทธศาสนามาเผยแผ่นั้นเป็นชนต่างชาติ ก็ไม่ได้ตั้งข้อรังเกียจ เห็นว่าเป็นสัจธรรม จึงยอมรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

พระพุทธศาสนากับชนชาติไทยคลุกเคล้ากันมาเป็นเวลายาวนาน ศิลปวัฒนธรรมตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของชนชาติไทยก็ได้รับการหล่อหลอมจากพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

เมื่อกล่าวถึงประวัติของพระพุทธศาสนา ในระยะเวลา ๒,๐๐๐ ปีเศษ ที่ผ่านมาก่อนคริสตศักราช ๖๒๓ ปี ณ กรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นมคธ แห่งชมพูทวีป *(ประเทศอินเดีย)* มีเจ้าชายพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า สิทธัตถะ โอรสแห่งพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางเจ้าสิริมหามายา ทรงอุบัติขึ้น พราหมณ์ทำนายไว้ว่า หากเจ้าชายพระองค์นี้ออกผนวชจักได้เป็นศาสดาเอกของโลก หากทรงอยู่ครองราชสมบัติ จักได้เป็นพระมหาจักรพรรดิ์ปกครองทวีปทั้งสี่ พระราชบิดาทรงทราบ

คำทำนายแล้วมีพระราชประสงค์ให้อยู่ครองราชสมบัติ จึงทรงปรนเปรอเจ้าชายโดยจัดให้ประทับในปราสาทที่ทรงสร้างไว้ตามฤดูกาลทั้งสาม เพียบพร้อมไปด้วยนางสนมกำนัลคอยปรนเปรอให้ความสุขอยู่มิได้ขาด เมื่อเจ้าชายมีพระชนมายุได้ ๑๖ พรรษา ก็ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางยโสธรา ด้วยความฟุ้งเฟ้อดังกล่าวแทนที่จะทรงลุ่มหลง กลับทรงเบื่อชีวิตในพระราชวัง แต่ก็ทนเสวยสุขอยู่จนกระทั่งทรงมีพระโอรสองค์หนึ่ง พระนามว่า ราหุล

ครั้นต่อมา พระองค์ทรงคบคิดกับนายฉันนะ ผู้เป็นสารถี เสด็จออกนอกพระราชวังเพื่อดูโลกภายนอก ทรงพบเห็นคนป่วย คนชรา คนตาย และนักพรตตามลำดับ นายฉันนะทูลกระซิบบอกว่าเป็นเรื่องธรรมดาของโลก ส่วนนักพรตที่ทรงเห็นนั้นเป็นผู้พยายามหาทางช่วยเหลือชาวโลกให้พ้นจากสภาพอย่างนี้ เมื่อพระองค์ทรงประจักษ์กับความจริงของชีวิตเช่นนี้ จึงเกิดปัญหาในพระทัยว่า เหตุใดชีวิตของชาวโลกต้องเป็นเช่นนี้ ทำอย่างไรจะช่วยให้ชาวโลกพ้นจากสภาพเช่นนี้ได้ พระองค์จึงทรงตัดสินพระทัยออกผนวช ซึ่งขณะนั้นพระองค์ทรงมีพระชนมายุ ๒๙ พรรษา

ในขั้นแรก ทรงเข้าศึกษาในสำนักของอาฬารดาบสและอุทกดาบสตามลำดับ จนจบหลักสูตรก็ยังไม่พบคำตอบปัญหาที่พระองค์ตั้งโจทย์ไว้ จึงทรงออกจากสำนักของดาบสทั้งสองไปบำเพ็ญโยคกรรม ได้แก่การทรมานร่างกายด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ทรงขบพระทนต์ด้วยพระทนต์ อัดพระตาลุด้วยพระชิวหา กลั้นลมอัสสาสะ ปัสสาสะ อดพระกระยาหาร แทนที่จะได้คำตอบปัญหา กลับได้เสวยทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัส จึงทรงเลิกแล้วกลับมาเสวยพระกระยาหารจนพระวรกายมีกำลังแล้ว ทรงเจริญสมาธิจนจิตตั้งมั่นบริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสาสวะ ทรงบรรลุญาณทั้ง ๓ คือ **บุพเพนิวาสานุสติญาณ** คือทรงระลึกชาติปางก่อนได้ **จุตูปปาตญาณ** คือทรงเห็นการตายและเกิดของสัตว์ และ**อาสวักขยญาณ** คือทรงรู้ความสิ้นไปแห่งอาสวะ ทรงตรัสรู้อริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ณ วันเพ็ญแห่งเดือนวิสาขะ หลังจากนั้น พระองค์ทรงได้พระเนมิตตกนามแทนพระนามสิทธัตถะว่า พระพุทธะหรือพระสัมมาสัมพุทธะ ซึ่งแปลว่า ผู้ตรัสรู้หรือผู้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ ซึ่งหมายความว่าสิ่งที่ตรัสรู้นั้นไม่ได้เกิดขึ้นด้วยเทพดลใจหรือลอกเลียนแบบคำสอนของพระศาสดาใดๆ ในโลก เป็นอันว่าพระองค์ได้ค้นพบคำตอบปัญหาที่ทรงตั้งไว้ก่อนออกผนวชด้วยการบำเพ็ญเพียรอย่างแรงกล้าแทบจะทรงเอาชีวิตไม่รอดเป็นเวลานานถึง ๖ ปี และเป็นคำตอบที่สามารถใช้แก้ปัญหาชีวิตของมนุษยชาติได้

ความหมายของคำว่า **อริยสัจ** ได้แก่ความจริงอันประเสริฐมีอยู่ ๔ ประการ ซึ่งต่างก็เป็นผลและเหตุของกันและกันแต่ละคู่

อริยสัจข้อแรกคือ ทุกข์ แปลว่าความลำบากหรือทนได้ยาก แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. **สภาวทุกข์** แปลว่า ทุกข์โดยสภาพ เป็นทุกข์ติดตัวมาพร้อมกับการเกิด หรือทุกข์โดยกำเนิดก็ว่าได้ ไม่ว่าใครก็ตามเกิดมาแล้วต้องพบกับสภาวทุกข์ ไม่มีข้อยกเว้น สภาวทุกข์ดังกล่าวได้แก่ ชาติคือความเกิด ชราคือความแก่ มรณะคือความตาย

๒. **ปกิณณกทุกข์** แปลว่า ทุกข์เบ็ดเตล็ดหรือทุกข์ที่จรมา ต่างคนต่างมีมากน้อยไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนาจรมากระทบคนนั้นเบาบางหรือรุนแรงเพียงใด และคนนั้นมีความหนักแน่นหรือหวั่นไหวต่ออารมณ์หรือไม่ ปกิณณกทุกข์ ได้แก่ ความเศร้าใจ ความบ่นเพ้อความไม่สบาย ความน้อยใจ ความตรอมใจ พบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รัก พลัดพรากจากสิ่งที่รัก ไม่ได้สิ่งที่ตนต้องการ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นทุกข์ที่จรมาทั้งนั้น

อริยสัจ ข้อ ๒ คือ ทุกขสมุทัย แปลว่าเหตุให้ทุกข์เกิด อริยสัจข้อนี้เป็นการปฏิวัติความเชื่อเจ้าลัทธิในยุคนั้น ที่เชื่อว่า ความทุกข์เป็นประกาศิตของพระผู้วิเศษอยู่บนสรวงสวรรค์คอยดลบันดาลให้เป็นไป แต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนว่า ความทุกข์เกิดจากเหตุในตัวของเราเองเหตุให้เกิดทุกข์ดังกล่าวได้แก่ตัณหา แปลว่า ความทะยานอยาก มี ๓ ประเภท ดังนี้

๑. กามตัณหา	ความทะยานอยากในอารมณ์ที่น่ารักน่าใคร่
๒. ภวตัณหา	ความทะยานอยากเป็นโน่นเป็นนี่
๓. วิภวตัณหา	ความอยากไม่เป็นโน่นเป็นนี่

อริยสัจ ข้อ ๓ คือ ทุกขนิโรธ ความดับทุกข์ เมื่อพิจารณาหลักอริยสัจข้อนี้ จะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น ก็ต้องดับได้เป็นธรรมดา ความทุกข์เกิดได้ก็ต้องดับได้

อริยสัจ ข้อ ๔ คือ มรรคหรือทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือมัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงความดับทุกข์ การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะมีเหตุคือตัณหา การจะดับทุกข์ได้ต้องดับต้นเหตุคือตัณหา จะดับได้ต้องมีวิธีการหรือข้อปฏิบัติ ได้แก่มรรคซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘ คือ

๑. สัมมาทิฏฐิ	ปัญญาเห็นชอบ
๒. สัมมาสังกัปปะ	ดำริชอบ
๓. สัมมาวาจา	เจรจาชอบ
๔. สัมมากัมมันตะ	ทำการงานชอบ
๕. สัมมาอาชีวะ	เลี้ยงชีวิตชอบ
๖. สัมมาวายามะ	เพียรชอบ
๗. สัมมาสติ	ระลึกชอบ
๘. สัมมาสมาธิ	ตั้งใจไว้ชอบ

ตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ข้อธรรมที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ที่เรียกว่า อริยสัจ ๔ นี้ สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้ กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหาใดๆ ต้องกำหนดรู้สภาพของปัญหานั้น แล้วสาวหาเหตุแห่งปัญหานั้น หามาตรการหรือแก้ปัญหาให้ถูกวิธี ก็สามารถจะแก้ปัญหาหรือดับปัญหานั้นได้

มีปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่า ประโยชน์หรือเรียกตามภาษาบาลีว่า **อัตถะ** ที่พุทธศาสนิกชนจะพึงได้จากพระพุทธศาสนามีอะไรบ้าง ประโยชน์หรืออัตถะของพระพุทธศาสนามีอยู่ ๓ ขั้น คือ

๑. ขั้น**ปรมัตถะ** คือประโยชน์อันสูงสุด ได้แก่ พระนิพพาน

๒. ขั้นรองลงมาคือ **สัมปรายิกัตถะ** ได้แก่ ประโยชน์อันพึงจะได้ในภพนี้และสะสมบุญกุศลไว้เพื่อภพหน้า

๓. ขั้นต่ำสุดคือ **ทิฏฐธัมมิกัตถะ** ได้แก่ ประโยชน์ที่พึงจะได้ในชีวิตปัจจุบันหรือภพนี้

นิพพาน คือความดับทุกข์โดยสนิท อันเป็นประโยชน์สูงสุดของพระพุทธศาสนาที่ทุกคนใฝ่หาไม่ว่าใครก็ตาม หากปฏิบัติมรรคองค์ ๘ ได้ครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ก็จะสามารถดับทุกข์ บรรลุนิพพานได้ บางคนเข้าใจว่า ผู้บรรลุนิพพานนั้นคือผู้ที่ตายไปแล้ว ความจริงแล้ว การบรรลุนิพพานนั้นมี ๒ ตอน คือ ตอนมีชีวิตอยู่กับตอนตายไปแล้ว ผู้บรรลุนิพพานแล้ว แต่ยังมีชีวิตอยู่เรียกว่าผู้บรรลุ **สอุปาทิเสสนิพพาน** ครั้นตายไปแล้วเหลือแต่จิตเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ยิ่ง เรียกว่าผู้บรรลุ **อนุปาทิเสสนิพพาน** ผู้ปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาก็ปรารถนาและมุ่งสู่จุดประโยชน์อันสูงสุดคือนิพพานทุกคน จะเห็นว่าพุทธศาสนิกชนไม่ว่าจะทำหรือบำเพ็ญบุญกุศลใด ไม่ว่าจะเป็นการให้ทาน รักษาศีลและเจริญภาวนา มักจะอธิษฐานว่า **นิพพานปจฺจโย โหตุ** แปลว่า จงเป็นปัจจัยเพื่อนิพพานเถิด

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบุคคลมีความแตกต่างกันในด้านปัญญาและบุญกุศลที่สั่งสมมา แม้ตั้งความปรารถนาเพื่อจะได้ประโยชน์อันสูงสุดคือนิพพานก็ตาม ก็จะให้ได้ตามปรารถนาทุกคนหาได้ไม่ บางคนอาจจะบรรลุได้ บางคนจะต้องใช้เวลาสั่งสมบุญบารมีมานานกว่าจะบรรลุสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมองเห็นข้อนี้ จึงมิได้มองข้ามประโยชน์อันดับรองลงมา ซึ่งได้แก่ **สัมปรายิกัตถะ** คือประโยชน์ที่จะพึงได้ในภพนี้และเพื่อภพหน้า จึงทรงสอนธรรมหรือวิธีการเพื่อบรรลุประโยชน์ดังกล่าว ๔ อย่าง คือ

๑. **สัทธาสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

๒. สีลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล คือการรักษากายวาจาให้เรียบร้อย เช่น ศีล ๕ เป็นต้น

๓. จาคสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาคทาน เฉลี่ยความสุขให้แก่ผู้อื่น

๔. ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา รู้จักบาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น

พร้อมกันนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตระหนักว่า ทุกคนที่เกิดมาต้องมีปัจจัยในการเลี้ยงชีพต้องการมีโภคทรัพย์หรือทรัพย์สิน ต้องการลาภ ยศ สุข สรรเสริญในชีวิตนี้หรือภพนี้ ซึ่งเรียกว่า**ทิฏฐธัมมิกัตถะ** อันเป็นประโยชน์ขั้นต่ำสุดของพระพุทธศาสนา จึงทรงสอนพระธรรมหรือวิธีการเพื่อบรรลุประโยชน์ดังกล่าว ๔ อย่าง คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันในการประกอบการงานหรืออาชีพหรือหน้าที่โดยชอบ สามารถทำและจัดการได้

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์หรือทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความขยัน

๓. กัลยาณมิตตตา การคบคนดีหรือคบบัณฑิต ไม่คบคนชั่ว ศึกษาเยี่ยงอย่างคนดีหรือบัณฑิต

๔. สมชีวิตา การเลี้ยงหรือดำเนินชีวิตพอเหมาะหรือที่เรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียง รู้จักประหยัด ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนวิธีที่จะบรรลุถึงประโยชน์ปัจจุบันหรือภพนี้แล้ว ประโยชน์หรือโภคทรัพย์ที่มีอยู่อาจจะเสื่อมหรือสิ้นไปก็ได้ หากไม่รู้วิธีปิดทางเสื่อมซึ่งเรียกว่าอบายมุข ดังนั้นพระองค์จึงทรงสอนต่อไปว่า โภคทรัพย์หรือทรัพย์สิน ลาภ ยศ สุข สรรเสริญที่ได้มาโดยชอบแล้วย่อมมีอบายมุข คือ ทางเสื่อมหรือเหตุเครื่องฉิบหาย ๔ ประการ คือ

๑. เป็นนักเลงหญิง

๒. เป็นนักเลงสุรา ยาเสพย์ติด

๓. เป็นนักเลงเล่นการพนัน

๔. คบคนชั่วเป็นมิตรสหาย

ผู้หวังความสุขในปัจจุบันพึงเว้นอบายมุข ๔ ประการเสียแล้ว ดำรงตนอยู่ในทางเพิ่มพูนซึ่งเรียกว่าอายมุข ๔ ประการ คือ

๑. ไม่เป็นนักเลงหญิง

๒. ไม่เป็นนักเลงสุรา

๓. ไม่เป็นนักเลงการพนัน

๔. คบคนดีเป็นมิตรสหาย

ประโยชน์หรือโภคทรัพย์ของผู้ดำรงตนอยู่อายมุข ดังกล่าวย่อมจะเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีเสื่อม

ที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าพระพุทธศาสนาให้อิสระแก่ศาสนิกที่จะเลือกปฏิบัติได้ หากหวังจะบรรลุนิพพาน ซึ่งเป็นประโยชน์อันสูงสุดอันเป็นความสุขอย่างยิ่ง ก็ต้องดำเนินตามมรรคองค์ ๘ ดังกล่าว หากประสงค์จะเสริมสร้างคุณภาพของชีวิตในปัจจุบันและภพเบื้องหน้า ก็ต้องปฏิบัติตามธรรมะเพื่อสัมปรายิกัตถะ หากประสงค์ประโยชน์ในปัจจุบัน ก็ดำเนินการตามวิธีปฏิบัติเพื่อทิฏฐธัมมิกัตถะ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อกล่าวถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้ชี้แจงมาแต่ต้นแล้วว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนเน้นให้หลักเหตุผลเป็นแก่นแท้ ในครั้งพุทธกาล มีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งพระอัสสชิ ซึ่งเป็นสาวกของพระองค์ ออกบิณฑบาตตามท้องถนนตอนเช้าตรู่ พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ซึ่งเดิมเป็นนักบวชนอกศาสนา ได้พบเห็นเข้าสนใจในตัวพระอัสสชิ จึงถามว่าท่านเป็นศิษย์ของใคร ศาสดาของท่านสอนอย่างไร พระอัสสชิ ตอบว่าเป็นศิษย์ของพระสมณโคดม *(เป็นพระนามของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกพระนามหนึ่ง)* พระองค์ทรงสอนว่า

เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา เตสํ เหตุ ตถาคโต
เตสญฺจ โย นิโรโธ จ เอวํ วาที มหาสมโณ

ซึ่งแปลว่า ธรรมทั้งหลายมีเหตุเป็นแดนเกิด พระตถาคตตรัสสอนเหตุเกิดและความดับแห่งธรรมเหล่านั้นเป็นปกติ ครั้นตอนที่พระโสณะและพระอุตตระ นำพระพุทธศาสนามาเผยแผ่แดนสุวรรณภูมิ ก็พบศิลาจารึกที่องค์พระปฐมเจดีย์บรรจุหลักคำสอนดังกล่าวไว้ ซึ่งยืนยันแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้ แต่อย่างไรก็ตามสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามิได้ทรงละเลยในการสอนให้ผู้นับถือมีศรัทธาก่อนเพราะศรัทธาถือว่าเป็นพลังไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน รวมทั้งในการปฏิบัติธรรมทางศาสนาด้วย แต่ในที่ใดทรงสอนให้มีศรัทธา ในที่นั้น ทรงสอนให้ใช้ปัญญากำกับไปด้วยเสมอ เพราะศรัทธาที่ไม่ใช้ปัญญากำกับ อาจจะก่อให้เกิดโมหะ ความหลงผิดจนถึงขนาดคลั่งในศาสนาก็ได้ และเป็นอุปสรรคขวางกั้นไม่ให้เข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนชาวกาลามะ ในกาลามสูตร ว่า

อย่าเชื่อโดยการฟังกันมา
อย่าเชื่อโดยการถือสืบ ๆ กันมา
อย่าเชื่อโดยข่าวเล่าลือ
อย่าเชื่อโดยอ้างตำรา

อย่าเชื่อโดยวิธีตรรกะ
อย่าเชื่อโดยวิธีอนุมาน
อย่าเชื่อโดยการตรึกตรองตามแนวเหตุผล
อย่าเชื่อโดยเข้าได้กับความเห็นของตน
อย่าเชื่อโดยมองเห็นภาพลักษณ์น่าเชื่อถือ
อย่าเชื่อโดยนับถือว่าคนนั้นเป็นครูของเรา

จงพึงเชื่อในเมื่อใช้ปัญญาไตร่ตรองรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมหรือคำสอนใดเป็นกุศล ไม่มีโทษ วิญญูชนสรรเสริญ เมื่อปฏิบัติแล้วนำประโยชน์และความสุขมาให้ ธรรมหรือคำสอนนั้นไม่ว่าจะเป็นของศาสนาใด เป็นสิ่งที่ควรเชื่ออย่างยิ่ง

ทีนี้ มามองหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา จะมีเหตุผลน่าเชื่อถือได้เพียงใด เมื่อศึกษาโดยถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศาสดาของพระพุทธศาสนาทรงมีตัวตนทางประวัติศาสตร์ทรงไว้ซึ่งพระคุณ ๓ อย่าง คือ พระปัญญาคุณ ตรัสรู้สัจธรรมจริง พระบริสุทธิคุณ ทรงบริสุทธิ์จริง และพระกรุณาคุณ ทรงสงสารชาวโลกจริง ด้วยพระคุณทั้ง ๓ อย่างดังกล่าวแล้วจึงเป็นหลักประกันได้ว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และธรรมที่ตรัสรู้นั้นเชื่อถือได้ เมื่อน้อมนำไปปฏิบัติแล้ว ย่อมนำประโยชน์ความสุขมาให้จริงโดยไม่ขึ้นอยู่กับกาลเทศะ ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงวางหลักศรัทธาไว้ใน ๔ จุด ดังนี้

๑. **กัมมสัทธา** เชื่อกรรมโดยเชื่อว่า ทุกคนมีกรรมเป็นผู้สร้าง มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่ง เป็นทายาทของกรรม ความดี ความชั่ว ความสุข ความทุกข์ ความเจริญ ความเสื่อม ล้วนเกิดจากกรรมคือการกระทำทั้งสิ้น ไม่ใช่เกิดมีขึ้นมาลอยๆ โดยไม่มีเหตุกรรมต่างหากเป็นผู้บันดาลชีวิต

๒. **วิปากสัทธา** เชื่อผลของกรรม โดยเชื่อว่าทุกคนทำกรรมใดไว้ ไม่ว่าดีหรือชั่วต้องได้รับผลของกรรมนั้น กล่าวคือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่ช้าก็เร็ว ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะเช่นใดหรืออยู่ที่ใดๆ ในโลกนี้ ไม่ว่าจะเป็นอยู่บนฟ้า บนดิน ใต้ดิน บนน้ำหรือใต้น้ำ ไม่สามารถพ้นหรือหลีกเลี่ยงผลของการกระทำของตนเองได้

๓. **กัมมัสสกตาสัทธา** เชื่อความที่แต่ละคนมีกรรมเป็นของตน โดยเชื่อว่าแต่ละคนได้ทำกรรมใดไม่ว่าดีหรือชั่วไปแล้ว ย่อมเป็นของเฉพาะตัวของคนนั้น และจะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้นโดยตรง จะขอร้องหรือบังคับให้คนอื่นมารับผลกรรมที่แต่ละคนทำไว้แทนไม่ได้

๔. **ตถาคตโพธิสัทธา** เชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคต โดยเชื่อและมีความมั่นใจในพระคุณทั้ง ๓ ประการของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และยึดธรรมหรือคำสอนของพระตถาคตไว้เป็นหลักปฏิบัติ

ที่กล่าวมาแล้วพอจะสรุปหลักศรัทธาของพระพุทธศาสนาว่า จะเชื่อใครหรือคำสอนใดของผู้ใดหรือศาสนาใดนั้น ต้องใช้ปัญญากำกับเสมอ พิจารณาโดยเหตุโดยผลก่อน นี่คือลักษณะพิเศษของพระพุทธศาสนา

เมื่อพูดถึงหลักเกณฑ์หรือกรอบของพระพุทธศาสนาแล้วจะเห็นว่า หลังจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ ได้ทรงเผยแผ่หลักธรรมที่ตรัสรู้ เริ่มต้นแต่ทรงแสดงธรรมแก่พระปัญจวัคคีย์เรื่อยมาได้มีผู้เลื่อมใสในหลักธรรมและรับการอุปสมบทจากพระองค์จำนวนมากต่างก็ได้บรรลุพระอรหันต์ในที่สุด จากนั้นทรงส่งไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมในแคว้นต่างๆ แต่ไม่ได้ทรงวางหลักเกณฑ์หรือกรอบให้เผยแผ่ ครั้นถึงวันเพ็ญแห่งเดือนมาฆะ *(เดือน ๓)* ได้มีการประชุมใหญ่ของพระสาวกจำนวน ๑,๒๕๐ รูป ถือว่าเป็นการประชุมครั้งสำคัญที่สุดในประวัติแห่งพระพุทธศาสนา การประชุมครั้งนั้นเรียกว่า **จาตุรงคสันนิบาต** แปลว่าการประชุมมีองค์ ๔ คือพระสาวกผู้เข้าประชุมล้วนเป็นพระอรหันต์ ทุกรูปได้รับการอุปสมบทจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกรูปมาประชุมโดยมิได้นัดหมาย และวันที่มาประชุมนั้นตรงกับวันเพ็ญพระจันทร์เต็มดวง และ ณ ที่ประชุมนั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงประทานหลักเกณฑ์หรือกรอบของพระพุทธศาสนาเพื่อให้สาวกนำไปเผยแผ่ ๓ หลัก คือ

๑. สพฺพปาปสฺส อกรณ	การไม่ทำความชั่ว
๒. กุสลสฺสูปสมฺปทา	การทำความดี
๓. สจิตฺตปริโยทปน	การชำระจิตของตนให้บริสุทธิ์

ในการประชุมใหญ่ครั้งนั้น พระองค์ทรงกำหนดอุดมการณ์และกรอบของพระพุทธศาสนาไว้เพื่อให้พระสงฆ์สาวกที่มาประชุม ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติและเผยแผ่หลักธรรมต่อไป คำสอนหรือธรรมข้อใดที่มีอุดมการณ์เป็นอย่างอื่น และไม่อยู่ในกรอบของหลักทั้ง ๓ ดังกล่าวก็ถือว่านั่นไม่ใช่คำสอนหรือหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

ท่านที่เคารพทุกท่าน แม้ประเทศไทยได้ยอมรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งราชอาณาจักร แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีการผูกขาดศรัทธาในศาสนาอยู่เฉพาะพระพุทธศาสนาเท่านั้น ยังเปิดโอกาสให้ศาสนาอื่นๆ ที่มุ่งสอนคนให้เป็นคนดี อยู่ร่วมกันด้วยสันติสุข ไม่ว่าจะเป็นศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ หรือศาสนาซิกข์ เข้ามาเผยแพร่หลักธรรมคำสอนและประกอบพิธีกรรมของแต่ละศาสนาโดยเสรี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็มีบทบัญญัติให้สิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนาทั้งนั้นทุกฉบับ แม้องค์พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงเป็นพุทธมามกะ แต่พระองค์ก็ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนาในประเทศไทย ประเทศไทยจึงนับได้ว่าเป็นเขต Free Religion การศาสนาเสรีมาช้านานแล้ว ศาสนาทุกศาสนาในราชอาณาจักรจึงอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุขด้วยพระบารมีของพระมหากษัตริย์ไทยตลอดมา

ศาสนาอิสลาม

นายภักดี มะแอ
เรียบเรียง

ศาสนาอิสลาม

๑. คำว่า "อิสลาม"

อิสลาม เป็นชื่อของศาสนาที่มีความสำคัญศาสนาหนึ่งของโลก ซึ่งมีผู้นับถืออยู่ทุกหนทุกแห่งจากทุกชาติทุกภาษา นับว่าเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งของโลก

อิสลาม เป็นศาสนาที่พระผู้เป็นเจ้า คือ อัลลอฮ์ เป็นผู้ทรงประทานมายังมุฮัมมัดฯ ศาสนทูตของพระองค์เพื่อให้มุฮัมมัดฯ ได้เผยแพร่แก่มนุษยชาติทั่วโลก โดยมีคัมภีร์อัลกุรอานเป็นธรรมนูญหลักของศาสนาและเป็นที่มาของหลักกฎหมายอิสลาม พร้อมทั้งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติด้วย

คำว่า **"อิสลาม"** เป็นคำที่มาจากภาษาอารบิค ซึ่งมาจากรากศัพท์เดิมว่า **"ซะละมะ"** แปลว่าการมอบกายและจิตใจต่อพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งความหมายนี้เป็นไปตามบทบัญญัติที่พระผู้เป็นเจ้าได้ประทานมายังมุฮัมมัดฯ

และคำว่า อิสลาม หมายถึงการยินยอมมอบกายและหัวใจต่อพระผู้เป็นเจ้า

และคำว่า อิสลาม ยังหมายถึง ศาสนาแห่งความสันติและสงบสุข

และคำว่า อิสลาม ยังหมายถึง ศาสนาที่ใช้ให้ผู้ปฏิบัติตามบทบัญญัติและคำสอนอย่างเป็นขั้นตอน

๒. ความหมายของคำว่า "มุสลิม"

คำว่า **มุสลิม** หมายถึงผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามและถ้าพิจารณารากศัพท์ภาษาอาหรับของคำว่ามุสลิมนั้นจะมีความหมายรวมถึง ผู้ใฝ่สันติ ผู้ยอมมอบกาย และหัวใจต่อพระผู้เป็นเจ้าตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า และเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักการของพระผู้เป็นเจ้าเป็นขั้นตอน

ดังนั้น คำว่า **"อิสลาม"** หมายถึงชื่อศาสนา และผู้ที่นับถืออิสลาม เรียกว่า **"มุสลิม"** ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นคนไทย คนจีน คนอินเดีย คนญี่ปุ่น คนอังกฤษ ฯลฯ หากเขาผู้นั้นนับถือศาสนาอิสลาม ผู้นั้นก็จะเป็นมุสลิม ซึ่งเรียกเขาว่าไทยมุสลิม จีนมุสลิม อินเดียมุสลิม อังกฤษมุสลิม เป็นต้น ส่วนในประเทศไทยเรานั้น ยังมีผู้ที่เข้าใจผิดและเรียกคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามว่า **"แขก"** นั้น จึงไม่ถูกต้อง คนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม คือ ไทยมุสลิม ไม่ใช่ **"แขก"**

๓. ความหมายของคำว่า "อัลลอฮ์"

อัลลอฮ์ หมายถึง พระนามของพระผู้เป็นเจ้าแห่งสากลจักรวาล ในศาสนาอิสลามถืออัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้นที่เป็นผู้บังเกิดโลกนี้และจักรวาลทั้งหลายมา พร้อมทั้งเป็นผู้ทรงบังเกิด

สิ่งที่มีชีวิต และสิ่งที่ไม่มีชีวิต สิ่งที่เรามองเห็นและสิ่งที่เรามองไม่เห็น ล้วนแต่อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงสร้าง ทรงเป็นผู้ควบคุม ทรงเป็นผู้ดูแล และเป็นผู้ทรงประทานสรรพสิ่งทั้งหลายมา ซึ่งเรื่องนี้เราจะต้องศึกษาในรายละเอียดต่อไป

๔. ความหมายของคำว่า "มุฮัมมัดฯ"

"มุฮัมมัดฯ" เป็นชื่อของศาสนทูต ที่อัลลอฮ์ทรงแต่งตั้งมาเพื่อเผยแพร่แก่มนุษยชาติ *(คำว่า ศาสนทูตนั้นภาษาอาหรับเรียกว่า รอซูล)* ดังนั้น คำว่า **"มุฮัมมัดฯ"** ซึ่งเป็นบุคคลผู้รับคำสั่งจากพระผู้เป็นเจ้า *(อัลลอฮ์)* ทรงเลือกมุฮัมมัดให้มาเผยแพร่ศาสนาแก่มนุษยชาติทั่วโลก

๕. ความหมายของคำว่า "อัลกุรอาน"

อัลกุรอาน เป็นชื่อของคัมภีร์ที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอิสลาม ที่อัลลอฮ์ประทานให้มุฮัมมัดฯ มาเพื่อเผยแพร่แก่มนุษยชาติ มุสลิมถือว่า อัลกุรอานเป็นคัมภีร์สุดท้ายของโลก อัลกุรอาน เป็นคัมภีร์ที่ถูกจารึกตั้งแต่ต้นในระหว่างที่มุฮัมมัดฯ เทศนา

อัลกุรอาน ไม่ใช่วรรณกรรมหรือกวีนิพนธ์ของวรรณคดีอาหรับ อัลกุรอานไม่ได้เกิดจากความคิดหรือจากความฝัน หรือมโนภาพของมนุษย์คนใดทั้งสิ้น

อัลกุรอานไม่ใช่วรรณกรรมของมุฮัมมัดฯ เพราะมุฮัมมัดฯ ไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์อัลกุรอานขึ้นมาเอง มุฮัมมัดฯ เป็นแต่เพียงกล่าวถ้อยคำและเรื่องราวอันที่ปรากฏในอัลกุรอาน ตามที่ได้รับคำสั่ง ซึ่งอัลลอฮ์ทรงประทานลงมายังมุฮัมมัดฯ เท่านั้น

มีเหตุผลยืนยันว่า คัมภีร์อัลกุรอานนี้เป็นคัมภีร์ที่พระผู้เป็นเจ้าคือ อัลลอฮ์ *(ซุบห์ฯ)* ได้ประทานลงมาให้มุฮัมมัดฯ เพื่อเผยแพร่แก่มนุษยชาตินั้น เนื่องจากว่า เนื้อหาสาระต่างๆ ที่มีอยู่ในอัลกุรอานทั้งหมดนั้น มนุษย์ไม่สามารถที่จะประพันธ์ขึ้นมาเองให้เสมอเหมือนอัลกุรอานได้ ไม่ว่าจะในด้านเนื้อหาสาระหรือสำนวนต่างๆ ไม่มีผู้ใดที่สามารถลอกเลียนแบบได้เลย ยิ่งมามองในทางประวัติศาสตร์แล้ว จะพบว่าคัมภีร์เล่มนี้ มนุษย์ไม่มีสิทธิ์ประพันธ์หรือคิดได้อย่างที่มีอยู่ในอัลกุรอาน เพราะอัลกุรอานได้ถูกประทานลงมาเมื่อ ๑๔๑๔ ปีมาแล้ว มนุษย์ในยุคนั้นไม่มีใครรู้จักเรื่องวิทยาศาสตร์ แต่อัลกุรอานได้พูดเรื่องของวิทยาศาสตร์ไว้มากมาย อาทิ ในอัลกุรอานมีข้อบัญญัติห้ามบริโภคเลือด ในยุคเมื่อพันกว่าปีนั้น มนุษย์ยังไม่รู้จักวิทยาศาสตร์ มนุษย์ยังไม่สามารถค้นพบได้ว่า ในเลือดนั้นมีเชื้อโรค ในเลือดนั้นเป็นแหล่งที่อยู่และอาหารของเชื้อโรค แต่เนื้อหาสาระที่มีอยู่ในอัลกุรอาน ระบุไว้ชัดเจนว่าในเลือดนั้นมีเชื้อโรค ถ้าหากบริโภคไปแล้ว

จะเกิดอันตรายต่อร่างกายได้ ศาสนาอิสลามจึงมีข้อบัญญัติมิให้มุสลิมบริโภคเลือดอย่างเด็ดขาด นักวิทยาศาสตร์เอง เพิ่งค้นพบเมื่อไม่กี่ปีมานี้เองว่าในเลือดนั้นมีเชื้อโรค ฉะนั้นมนุษย์เมื่อยุคพันปีที่ผ่านมา จึงไม่สามารถคิดขึ้นมาเองได้ว่าในเลือดนั้นมีเชื้อโรค มุฮัมมัดฯ เองก็มิได้คิดขึ้นมาเอง นอกจากเป็นการบัญชามาจากพระผู้เป็นเจ้าคือ อัลลอฮ์ *(ซุบฮานฮูวตะอาลา)* เพราะพระองค์ท่านเป็นผู้ทรงสร้างมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้มา พระองค์จึงรู้ล่วงหน้า ก่อนที่มนุษย์จะรู้ด้วยเหตุนี้เองจึงเชื่อได้ว่า อัลกุรอานเป็นคัมภีร์ที่พระผู้เป็นเจ้าได้ประทานให้แก่มุฮัมมัดฯ เพื่อนำมาเผยแพร่แก่มนุษยชาติ มิใช่ว่ามุฮัมมัดฯ จะคิดขึ้นมาเอง เพราะมุฮัมมัดฯ นั้นตามประวัติศาสตร์ท่านเป็นผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ท่านอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ท่านจึงไม่สามารถจะประพันธ์อัลกุรอานขึ้นมาเองได้ นอกจากเป็นการประทานมาจากพระผู้เป็นเจ้าเพื่อเป็นรัฐธรรมนูญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และยังมีอีกหลายอย่างที่เป็นตัวอย่างบ่งบอกว่าอัลกุรอานมาจากพระเจ้า

ศาสนาอิสลามได้เข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย โดยมีอิทธิพลอยู่บนแหลมมลายูก่อนแล้ว เพราะมีหลักฐานปรากฏว่าชาวมุสลิมจากประเทศอาหรับและอินเดียได้เข้ามาทำการค้า และเผยแพร่ศาสนาอิสลามแก่ผู้ที่อยู่บนแหลมมลายู ในสมัยกรุงศรีอยุธยาประมาณ คริสตศักราช ๑๕๘๐-๑๖๐๕ ได้มีพ่อค้าชาวอาหรับจากประเทศเปอร์เซียชื่อ **"เฉกอะหมัด"** เข้ามาตั้งหลักแหล่งและค้าขายอยู่ในกรุงศรีอยุธยา และพ่อค้าผู้นี้ต่อมาได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ไทย คือพระเจ้าทรงธรรมให้เป็นเจ้าพระยาเฉกอะหมัด ตำแหน่งสมุหนายกว่าราชการทางฝ่ายเหนือ ท่านผู้นี้ได้เป็นบรรพบุรุษของตระกูลไทยในปัจจุบันหลายตระกูล สำหรับชาวมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ของไทยนั้นเป็นชนพื้นเมืองมาแต่ดั้งเดิม มิได้สืบเชื้อสายมาจากชาวมุสลิมที่เข้ามาทำการค้าหรืออพยพมาจากดินแดนอื่น เพราะมีหลักฐานปรากฏว่าชนชาติดั้งเดิมเหล่านี้ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บนแหลมมลายูตั้งแต่ก่อนคริสตศักราชเป็นเวลา ๔๓ ปี และมีอาณาจักรสำคัญคืออาณาจักรลังกาซู ต่อมาประมาณ คริสตศักราช ๒๒๐ ชนชาตินี้ก็ได้ก่อตั้งอาณาจักรขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และในคริสตศักราช ๖๕๘ เกิดอาณาจักรขึ้นใหม่คืออาณาจักรศรีวิชัยมีอิทธิพลแผ่ไปทั่วแหลมมลายู และอาณาจักรที่จังหวัดนครศรีธรรมราชก็ตกอยู่ในอำนาจของอาณาจักรศรีวิชัยด้วย จนกระทั่งถึงคริสตศตวรรษที่ ๘ อาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจลง และอาณาจักรใหม่เกิดขึ้นแทนที่คืออาณาจักรมัชปาหิต ต่อมาถึง คริสตศักราช ๑๔๐๑ อาณาจักรนี้ก็เสื่อมสลายลงและอิทธิพลของศาสนาอิสลามก็ได้แผ่เข้าแทนที่วัฒนธรรมอินเดียที่เคยมีอยู่ในบริเวณนี้ ประมาณปลายคริสตศตวรรษที่ ๘ ถึงต้นคริสตศตวรรษที่ ๙ ศาสนาอิสลามได้เข้าฝังรกรากในอาณาจักรปัตตานี ซึ่งก่อตั้งโดย พระยาตนกู ดันดารา มีตำนาน

เล่ากันว่าเนื่องมาจากพระองค์ได้ทรงประชวรหนักและแพทย์ในเมืองปัตตานีก็ไม่มีใครสามารถรักษาพระองค์ให้หายได้ ในที่สุดได้มีแพทย์มุสลิมคนหนึ่งชื่อ เช็ค ซาอิด ได้รับอาสาถวายการรักษา โดยขอสิ่งตอบแทนคือถ้ารักษาหายขอให้ พระยาตนกู ดันดารารับนับถือศาสนาอิสลาม พระยาตนกู ดันดาราก็ตกลงให้คำมั่นสัญญาตามความต้องการของแพทย์ อาณาจักรปัตตานีจึงรับศาสนาอิสลามตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลังจากนั้นก็ขยายตัวไปครอบคลุมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปัจจุบัน ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามอยู่ทั่วประเทศประมาณกว่า ๓ ล้านคนเศษ

มุสลิมกับการปกครอง

ชาวไทยมุสลิมทุกคนที่เกิดในประเทศไทยไม่ว่าจะมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ณ แห่งใด ถือว่าเป็นคนสัญชาติไทย และมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายเท่าเทียมกับชาวไทยที่นับถือศาสนาอื่นๆ ทั้งสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายมหาชนและกฎหมายเอกชน ภายใต้กฎหมายมหาชนอันได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครองนั้น ชาวไทยมุสลิมมีสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ทางศาสนา การตั้งถิ่นฐานบ้านเมือง และการประกอบอาชีพ เป็นต้น ส่วนตามกฎหมายเอกชนอันได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายที่ดินนั้น ชาวไทยมุสลิมมีสิทธิตามกฎหมายนี้ทุกประการ เช่น สิทธิในการสมรส การรับมรดก และการมีกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติในเรื่องสิทธิเสรีภาพดังกล่าวแต่ประการใด

สำหรับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๔ จังหวัด ได้แก่ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล รัฐบาลให้สิทธิพิเศษให้ใช้กฎหมายอิสลามในเรื่องครอบครัวและมรดก เพื่อให้สอดคล้องกับหลักศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี จึงกำหนดกฎหมายให้มีผู้พิพากษาพิเศษขึ้น มีหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลามนอกเหนือจากผู้พิพากษาที่มีประจำศาลอยู่แล้วเรียกว่า **"ดาโต๊ะยุติธรรม"**

รัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมชาวไทยมุสลิมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ในระดับท้องถิ่นได้สนับสนุนให้ได้รับเลือกตั้งให้เป็นกรรมการหมู่บ้านและกรรมการสภาตำบล สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาจังหวัด สนับสนุนให้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และสนับสนุนให้เข้ารับราชการเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เช่น ปลัดอำเภอ นายอำเภอ ปลัดจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด และในระดับชาติ รัฐบาลได้สนับสนุนให้ชาวไทยมุสลิมสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือให้ได้รับแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิก

มุสลิมกับเสรีภาพในการนับถือศาสนา

ตามประวัติศาสตร์สังคมไทยทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ของประเทศจะเป็นพุทธศาสนิกชน แต่ก็มิได้บังคับว่าบุคคลจะนับถือศาสนาอื่นไม่ได้ แม้ที่เป็นชาวพุทธส่วนใหญ่ก็ใจกว้างพอที่จะยอมรับศาสนิกชนอื่นๆเข้าร่วมในสังคมโดยไม่รังเกียจเดียดฉันท์ โดยพฤตินัย รัฐธรรมนูญของไทยก็ให้สิทธิและเสรีภาพแก่บุคคลที่จะเลือกนับถือศาสนาหรือลัทธิใดๆ ตามความเชื่อถือของตนได้อย่างเต็มที่ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์แม้จะเป็นพุทธมามกะก็ทรงตั้งอยู่ในฐานะองค์เอกอัครศาสนูปถัมภกของทุกศาสนา ในสังคมไทย ศาสนิกชนจึงสามารถปรับตัวเข้าหากันและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ไม่มีข้อบาดหมางถึงกับกระทบกระทั่งกันและกัน สังคมจึงจะราบรื่นสงบสุขตลอดมา และจากที่ได้เคยกล่าวไว้แต่แรกแล้วว่า ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่ชาวไทยนับถือมากรองจากพระพุทธศาสนา และกล่าวได้ว่าศาสนาอิสลามมีรากฐานมั่นคงแผ่ไพศาล ไม่แพ้ศาสนาพุทธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุสลิมในประเทศไทยมีความศรัทธาต่อศาสนา และพระผู้เป็นเจ้าอย่างจริงใจ และถึงพร้อมด้วยการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้รัฐบาลก็ให้ความอุปถัมภ์ค้ำจุนศาสนาอิสลามเท่าเทียมกับศาสนาอื่น มิได้มีการกีดกันหรือปฏิบัติการใดที่เป็นการขัดขวางความศรัทธาของมุสลิมที่มีต่อศาสนาอิสลามอย่างใดเลย ตรงกันข้ามกลับสนับสนุนส่งเสริมให้มุสลิมได้ปฏิบัติศาสนกิจให้เป็นมุสลิมที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง รัฐบาลถือว่าความเชื่อหรือความศรัทธาในศาสนานั้นเป็นเอกสิทธิของบุคคลซึ่งจะริดรอนมิได้ มีวิถีทางเดียวเท่านั้นที่จะกระทำคือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนปฏิบัติศาสนกิจและบำรุงส่งเสริมศาสนาให้เจริญงอกงาม เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติ

องค์ประกอบของศาสนาอิสลาม ได้แก่

๑. ต้องมีหลักความเชื่อถือ	คือพระผู้เป็นเจ้า
๒. ต้องมีศาสดา	คือท่านมุฮัมมัดฯ *(ศ็อล ล้อลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)*
๓. ต้องมีคัมภีร์	คือคัมภีร์อัลกุรอาน
๔. ต้องมีสาวกและผู้สืบทอด	คือมุสลิมทุกคน
๕. ต้องมีสถานที่หรือศาสนสถาน	คือมัสยิด
๖. ต้องมีพิธีกรรม	เช่น ละหมาด การประกอบพิธีฮัจญ์

จากองค์ประกอบของศาสนาดังกล่าวนี้ อิสลามจึงเป็นศาสนาหนึ่งทั้งนี้เพราะอิสลามมีองค์ประกอบของศาสนาครบถ้วน

แต่ในความเป็นจริงนั้น อิสลามเป็นมากกว่าศาสนา คืออิสลามเป็นระบอบการดำเนินชีวิต *(Way of Life)* เป็นทางนำของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งนี้เพราะอิสลามครอบคลุมไปถึงระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวิทยา การแพทย์และกฎหมาย เป็นต้น ฉะนั้นกฎหมายอิสลามนั้น จึงมาเกี่ยวพันกับชีวิตประจำวันของมนุษย์เราตั้งแต่เกิดจนกระทั่งอวสานแห่งชีวิต

โครงสร้างของอิสลาม

เพื่อให้รู้จักและเข้าใจ **"อิสลาม"** ดีขึ้นอีกพอสมควร จึงขอกล่าวถึงโครงสร้างสำคัญของอิสลามโดยย่อ ทั้งนี้เพราะมุสลิมที่ดีและสมบูรณ์จะต้องมีโครงสร้างของอิสลามอยู่ในตนอย่างครบถ้วนและถูกต้อง

โครงสร้างหรือหลักการของอิสลาม มี ๒ ประการ คือ

๑. หลักศรัทธา *(รุก่นอีมาน)* ๖ ประการ
๒. หลักปฏิบัติ *(รุก่นอิสลาม)* ๕ ประการ

หลักศรัทธา *(รุก่นอีมาน)*

"อีมาน" แปลว่า **"การเชื่อถือโดยเลื่อมใสพร้อมที่จะปฏิบัติตามหลักนั้น ๆ"** ซึ่งถือว่าเป็นหลักการในภาคทฤษฎี ซึ่งได้แก่

๑. ศรัทธาในการมี และเอกภาพของพระผู้เป็นเจ้าอัลลอฮ์ *(ซุบห์ฯ)*
๒. ศรัทธาในบรรดามลาอีกะฮ์ของอัลลอฮ์
๓. ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮ์
๔. ศรัทธาในบรรดานบี *(ศาสนทูต)* ของอัลลอฮ์
๕. ศรัทธาในวันสุดท้ายและการเกิดใหม่ในปรโลก
๖. ศรัทธาในกฎแห่งการกำหนดสภาวะ

หลักปฏิบัติ *(รุก่นอิสลาม)*

เนื่องจากอิสลามเป็นระบอบที่ประกอบด้วยทั้งหลักศรัทธาและการปฏิบัติ ฉะนั้นการศรัทธาจากหลัก ๖ ประการดังกล่าวแล้ว ไม่ได้ทำให้เขาเหล่านั้นเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ หากมิได้ปฏิบัติในภาคปฏิบัติทั้ง ๕ ประการนี้ ซึ่งได้แก่

๑. การปฏิญาณตน ๒. การละหมาด
๓. การถือศีลอด ๔. การบริจาคซะกาต
๕. การประกอบพิธีฮัจญ์

๑. การปฏิญาณตน

หัวใจของการเป็นมุสลิมคือการกล่าวคำปฏิญาณว่า

"อัชฮะดุดันลาอิลาฮะอิ้ลลัลลอฮ์ วะอัชฮะดุอันนะมุฮำมะดัรเราะห์ซูรุ้ลลอฮ์" แปลว่าข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงมุฮัมมัดฯ เป็นศาสนทูต *(รอซูล)* ของอัลลอฮ์

การปฏิญาณ อันเป็นหัวใจของการเป็นมุสลิมนี้ต้องมิใช่การปฏิญาณที่ออกมาแต่เพียงวาจา หากแต่ต้องเป็นการปฏิญาณที่ออกมาจากจิตใจด้วยศรัทธาอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งที่จะตัดสิน ความศรัทธา ความจริงนี้ได้ คือการปฏิบัติ

๒. การละหมาด

การละหมาด หรือนมาซ มาจากคำภาษาอาหรับว่า **"อัศ-เศาะลาฮ์"** ซึ่งแปลว่า การขอพร หรือดุอา

การละหมาด คือการแสดงความเคารพต่อพระเจ้าทั้งร่างกาย และจิตใจจะต้องปฏิบัติตั้งแต่บรรลุนิติภาวะ จนวันสุดท้ายของชีวิต โดยปฏิบัติวันละ ๕ เวลา คือ

๒.๑ เวลาเช้ามืด	เรียกว่าละหมาด ศุบห์ *(คนไทยมุสลิมอ่านออกเสียงว่า "ซุโบะฮ์")*
๒.๒ เวลาบ่าย	เรียกว่าละหมาด ซุฮร์
๒.๓ เวลาเย็น	เรียกว่าละหมาด อัศร์
๒.๔ เวลาพลบค่ำ	เรียกว่าละหมาด มัฆริบ
๒.๕ เวลากลางคืน	เรียกว่าละหมาด อิชาอ์

เมื่อได้เวลาละหมาด มุสลิมจะละหมาดที่ไหนก็ได้ ไม่จำเป็นจะต้องเป็นมัสยิด หรือ สุเหร่า อาจจะเป็นที่บ้าน ที่ทำงาน บนพาหนะ ฯลฯ ขอแต่ให้เป็นที่สะอาด

ในการทำละหมาด มุสลิมจากทุกมุมโลกต้องผินหน้าไปยังจุดเดียวกัน ต่างหันหน้าไปทางกิบละฮ์ ได้แก่ ทิศที่อัลกะอ์บะฮ์สถิตอยู่ คือนครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดิอารเบีย มุสลิมในประเทศไทยจะหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ในอเมริกาจะหันหน้ามาทางทิศตะวันออก

๓. การถือศีลอด

การถือศีลอดเป็นหลักปฏิบัติข้อหนึ่งในอิสลาม เรียกในภาษาอาหรับว่า **"อัศ-ศิยาม"** แปลว่า การละ การงดเว้น การระงับยับยั้ง การครองตน ดังนั้น การถือศีลอดจึงหมายถึงการงดเว้นจากการบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมสังวาส การรักษาอวัยวะทุกส่วนให้พ้นจากการทำชั่ว ทั้งด้านกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ตั้งแต่รุ่งสางจนกระทั่งดวงอาทิตย์ตก

ในรอบปีหนึ่งๆ มุสลิมทุกคนทั้งชายหญิง ทุกฐานะจะต้องถือศีลอดคนละ ๑ เดือน คือในเดือนที่ ๙ ของฮิจเราะห์ศักราช ซึ่งเรียกว่าเดือน "เราะมะฎอน" เนื่องจากปฏิทินอิสลามนับตามจันทรคติ ฉะนั้น เดือนเราะมะฎอนจะหมุนเวียนไปตามฤดูกาลต่างๆ ดังนั้น มุสลิมทั่วโลก จึงมีโอกาสได้ฝึกฝนความอดทน ความสำรวมในการถือศีลอดในทุกสภาพการณ์ของฤดูกาล

การถือศีลอดเป็นการฝึกฝนทั้งด้านร่างกายและจิตใจของมุสลิมให้มีความหนักแน่นอดทน ให้ทุกคนได้รู้รสชาติของความหิวโหยว่าเป็นเช่นไร เพื่อจะได้เห็นอกเห็นใจคนจน และจะได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไป มุสลิมทุกคนไม่ว่าจะเป็นราชา หรือมหาเศรษฐีจะได้ลิ้มรสความหิวโหยเหมือนกันทั้งสิ้น

ฉะนั้น การถือศีลอด จึงเป็นอีกหลักการหนึ่งที่สร้างความเสมอภาค ภราดรภาพ ความหนักแน่นอดทนแก่มนุษยชาติ

หลักการนี้ยังเป็นการทดสอบความศรัทธาของมุสลิมในเอกภาพของพระผู้เป็นเจ้า เช่น คนอื่นๆ แต่พอออกจากบ้านลับตาคนรู้จัก เราอาจจะจงใจดื่มน้ำ ๒-๓ แก้ว หรือทานอาหาร อย่างเต็มอิ่มตามปกติ สิ่งเหล่านี้เราอาจทำได้ โดยหลอกมนุษย์ด้วยกัน นั้นคือการแสดงถึงความไม่ซื่อสัตย์ และเป็นการหลอกตัวเองและพระเจ้า แต่แท้จริงพระผู้เป็นเจ้าทรงรู้ ทรงเห็นการกระทำทุกอย่าง ทั้งทางกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม และพระองค์ทรงเป็นผู้ตอบแทนในทุกการงาน และทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมเสมอ

๔. การบริจาคซะกาต

ซะกาต เป็นคำที่มาจากภาษาอาหรับว่า "**ซะกาฮ**" แปลว่าการทำให้บริสุทธิ์ ทำให้หมดมลทิน หรือการเกลากิเลสตัณหา และหมายถึงความจำเริญงอกงาม การเพิ่มทวี

ในอิสลามถือว่าการบริจาคทานเป็นหลักปฏิบัติรองลงมาจากการละหมาด คำว่า "**ทาน**" ตามทัศนะของอิสลามมีความหมายกว้างรวมทั้งการให้ทรัพย์สมบัติ สติปัญญา กำลังกาย เพื่อความดีงามและประโยชน์แก่ผู้อื่น หรือแก่ส่วนรวม

การบริจาคทานจึงแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ ทานอาสา และทานบังคับ ในที่นี้จะกล่าวถึงทานบังคับ ซึ่งใช้บังคับแก่มุสลิมทุกๆ คน

ความมุ่งหมายของซะกาตก็เพื่อให้ทรัพย์สินที่หามาได้และที่มีอยู่ *(ในทางสุจริต)* เป็นทรัพย์ที่บริสุทธิ์ตามหลักการของอิสลาม และเป็นการขัดเกลาจิตใจของผู้บริจาคให้สะอาดบริสุทธิ์ ลดความตะหนี่ ขี้เหนียว เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นการเตือนการสอน

ให้มนุษย์ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุ ไม่เกิดความละโมบ และให้มนุษย์มีความตระหนักว่า บรรดาทรัพย์สินต่างๆ ที่เขาได้มานั้นเป็นของฝากจากอัลลอฮ์ มนุษย์เป็นเพียงผู้รักษาและใช้จ่ายไปในทางที่พระองค์ทรงกำหนด เช่น ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และจะต้องจ่ายส่วนหนึ่งแก่ผู้ที่ยากจนเพื่อลดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคม ซึ่งเป็นการสร้างเสริมหลักประกันของสังคมให้มั่นคงขึ้น

ดังนั้นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่าใด ก็ต้องจ่ายแก่ผู้มีสิทธิ์รับซะกาตมากเท่านั้น

ผู้ที่ต้องบริจาคซะกาตคือผู้ที่มีทรัพย์สินครบรอบปีและเกินจำนวนที่กำหนดไว้ สิ่งที่จะต้องบริจาคเป็นซะกาตได้แก่

๑ ทองคำ เงิน และเงินตรา

๒. ปศุสัตว์

๓. พืชผลทางการเกษตร

๔. สินค้า

๕. กรุทรัพย์

หลักการอิสลามได้กำหนดจำนวนที่แน่นอนว่าสิ่งดังกล่าวนั้น จะต้องมีเกินจำนวนเท่าใด จึงจะต้องบริจาคเป็นซะกาต และแต่ละชนิดนั้นจะต้องบริจาคเป็นจำนวนเท่าใด

เช่น เงินตราที่ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หากเก็บสะสมไว้เกินราคาของราคาทองคำหนัก ๘๕ กรัม คือ ๕.๖๗ บาท จะต้องบริจาคเท่าอัตราของเงินและทองคำ คือเท่ากับ ๒.๕ %

แต่เฉพาะเงินตราที่ตั้งจำนวนกำหนดที่จะต้องออกซะกาตไม่ตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาทองคำในปีนั้นๆ ซึ่งนับว่าเป็นความยุติธรรม เพราะภาวะเศรษฐกิจโลกในปัจจุบันตัวบ่งชี้อย่างดีคือราคาทองคำนั่นเอง หลักการอิสลามที่วางไว้ตั้งแต่เมื่อ ๑๔๐๐ กว่าปี ที่ผ่านมาจึงยังคงไม่ล้าสมัย และยังคงเป็นหลักการที่ยืนหยัดต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์สืบต่อไป

ตัวอย่างการบริจาคซะกาตเงินตรา

สมมุติว่าปีนี้ทองคำมีราคา ๖,๐๐๐ บาทต่อน้ำหนักทองคำหนึ่งบาท ผู้ที่มีเงินตราเก็บไว้ครบรอบปีและเกินจำนวนที่กำหนดไว้ คือเกินกว่าราคาทองคำหนัก ๘๕ กรัม คือ ๕.๖๗ บาท ต้องบริจาค ๒.๕ % ของจำนวนเงินตราที่มีอยู่ คือ

๖,๐๐๐ x ๕.๖๗ = ๓๔,๐๒๐ บาท

ต้องบริจาค ๒.๕ % = ๕๘๐.๕๐ บาท

ฉะนั้น ผู้ที่มีเงินตราสะสมไว้ครบรอบปีในปีนี้เกินกว่า ๓๔,๐๒๐ ก็ต้องบริจาค ๒.๕ % ของจำนวนเงินตราที่มีอยู่

บุคคลที่อัลลอฮ์ *(ซุบห์ฯ)* ได้กำหนดไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานให้เป็นผู้มีสิทธิ์ได้รับซะกาต มี ๘ ประเภท คือ

๑. คนอนาถา *(ฟะกีร)* ได้แก่ บุคคลไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ เนื่องจากขาดสมรรถภาพบางประการในร่างกาย จำเป็นจะต้องได้รับอนุเคราะห์

๒. คนขัดสน *(มีสกีน)* ได้แก่ ผู้ที่มีความสามารถจะหาเลี้ยงชีพได้แต่ขาดแคลนเนื่องจากความยากจนของตน เช่น แม่หม้ายที่สามีตายต้องเลี้ยงลูกกำพร้าตามลำพังโดยที่ไม่มีทรัพย์สมบัติ

๓. ผู้รวบรวมและจ่ายซะกาต ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ถูกแต่งตั้งขึ้นให้รวบรวมเก็บซะกาตไปแจกจ่ายแก่บุคคลหรือองค์การที่พึงได้รับ ซึ่งแสดงว่าการรวบรวมและการแบ่งทรัพย์นี้ต้องอาศัยองค์กรกลาง ซึ่งเรียกว่า**บัยตุลมาล** คือคลังเก็บสิ่งที่ได้จากการรับซะกา *(คลังซะกาต)*

๔. ผู้ที่ควรแก่การปลอบใจ ได้แก่ ผู้ที่จะมาหรือได้รับนับถือศาสนาอิสลามเมื่อเข้ามาใหม่ๆก็อาจจะอัตคัดขาดแคลนด้วยถูกตัดญาติจากพ่อแม่พี่น้อง จึงสมควรได้รับการอุปการะหากเป็นผู้มั่งคั่งก็ไม่ต้อง

๕. ได้แก่เชลยหรือทาสซึ่งไม่สามารถไถ่ตนเองได้ แสดงถึงการที่อิสลามช่วยในการเลิกทาส

๖. ได้แก่ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งเป็นหนี้ที่เกิดจากการประกอบสัมมาอาชีวะ แต่หากเป็นหนี้อันเกิดจากการเสียพนัน การใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ฯลฯ ไม่จัดอยู่ในประเด็นที่จะนำซะกาตไปไถ่ถอน

๗. ได้แก่ผู้เดินทาง ที่มีความจำเป็นต้องรับการช่วยเหลือ เช่น ขาดปัจจัยในการเดินทางกลับมาตุภูมิของตน

๘. ได้แก่การบริจาคในแนวทางของอัลลอฮ์ *(ฟี สบีลิลลาฮ)* ซึ่งในประเด็นนี้กว้างมากนั่นคือในกิจการกุศลทั่วไป เช่น นำไปสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล สาธารณสถานต่างๆ ปกป้องประเทศ ขจัดความไม่รู้หนังสือ ฯลฯ

ควบคู่กับการบริจาคทานนี้ อิสลามห้ามอย่างเด็ดขาดในเรื่องดอกเบี้ย เพราะการบริจาคทานเป็นการสงสารมนุษย์เท่าใด ดอกเบี้ยก็เป็นการกำจัดการสงสารมากขึ้นเท่านั้น

ซะกาตฟิฏเราะฮ์

ซะกาตฟิฏเราะฮ์เป็นทานบังคับอีกประเภทหนึ่งซึ่งใช้บังคับแก่มุสลิมทุกๆ คน มุสลิมทุกคนต้องบริจาคในวาระสุดท้ายของการถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน

พระวจนะของท่านมุฮัมมัด *(ศ็อล ฯ)* *"ซะกาตฟิฏเราะฮ์ ทำความสะอาดแก่ผู้ถือศีลอดจากความสูญเปล่าและความหยาบคาย และเป็นการเลี้ยงดูแก่บรรดาคนขัดสน ดังนั้น บุคคลใดชำระมันก่อนละหมาด นั้นเป็นซะกาตที่ถูกรับรอง และผู้ชำระมันหลังจากละหมาด มันก็เป็นเพียงทำทานครั้งหนึ่งจากบรรดาทานทั้งหลาย"*

ฉะนั้น **"ฟิฏเราะฮ์"** ถือเป็นซะกาตส่วนบุคคล หมายความว่าเป็นทานที่มุสลิมทุกคนที่เกิดมาก่อนเวลาการละหมาด เนื่องในวันอีดุลฟิฏร์ *(วันรายอปอซอ)* หรือมีชีวิตถึง จะต้องบริจาคจึงเป็นซะกาตที่ไม่จำกัด วัย เพศ ฐานะหรือรายได้ เช่น ซะกาตประจำปี จำกัดเพียงครอบครัวนั้นต้องมีรายได้ที่จะซื้ออาหารรับประทานในวันนั้นและมีพอที่จะบริจาคได้ แต่หากครอบครัวใดไม่อยู่ในภาวะที่จะบริจาคได้ อิสลามก็อนุมัติให้ไม่ต้องบริจาคซะกาตฟิฏเราะฮ์ หากแต่อยู่ในฐานะที่จะเป็นผู้รับบริจาคซะกาตนี้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเพื่อนบ้านและผู้นำศาสนาประจำหมู่บ้านที่พึงสอดส่อง เพื่อช่วยเหลือครอบครัวเหล่านี้

จึงเป็นหน้าที่ของหัวหน้าครอบครัวที่มีพอที่จะบริจาคจะต้องเป็นผู้ดำเนินการให้แก่ทุกคนที่อยู่ในความรับผิดชอบ สำหรับระยะเวลาของการบริจาคนั้นจะต้องบริจาคก่อนถึงวันอีด *(อีดุลฟิฏร์)* แต่ต้องเป็นช่วงเช้าตรู่ก่อนที่จะมีการละหมาดเนื่องในวันอีดนั้น

สิ่งของที่ใช้ในการบริจาค มักใช้สิ่งที่ใช้บริโภคเป็นอาหารหลักของท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ข้าวสาร ข้าวเหนียว ข้าวสาลี ข้าวบาเล่ย์ ฯลฯ โดยใช้อัตราประมาณ ๒.๗๕ ลิตร ต่อ ๑ คน แต่อาจใช้เงินโดยคิดตามราคาข้าวจำนวนดังกล่าวได้

บุคคลที่มีสิทธิ์ได้รับซะกาตฟิตเราะห์ คือบุคคลและกิจการทั้ง ๘ ประเภทเช่นเดียวกับซะกาตประจำปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจนขัดสน ๒ ประเภทแรก สมควรได้รับการพิจารณาก่อน

เศาะดะเกาะฮ์

เศาะดะเกาะฮ์ หมายถึงการบริจาคทาน ซึ่งเป็นทานบริจาคตามใจสมัคร *(ทานอาสา)* มิได้บังคับหรือมีกฎเกณฑ์เหมือนดังการบริจาคซะกาต

๕. การประกอบพิธีฮัจญ์

"ฮัจญ์" แปลว่า การมุ่งไปสู่ หรือการไปเยือน หมายถึงการเดินทางไปประกอบศาสนกิจณ อัลกะอ์บะฮ์ หรือ บัยตุบบอฮ์ ในนครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดิอารเบีย ตามแบบอย่างที่ท่านมุฮัมมัด *(ศ็อลฯ)* ได้กระทำไว้

พิธีฮัจญ์ เป็นศาสนกิจข้อที่ ๕ ของมุสลิม ซึ่งเป็นข้อเดียวในหลักปฏิบัติ ๕ ประการ *(รุก่นอิสลาม)* ที่ให้ปฏิบัติเฉพาะบุคคลที่มีความสามารถเท่านั้น

บุคคลที่มีความสามารถในการประกอบพิธีฮัจญ์ หมายถึงมุสลิมที่มีสุขภาพแข็งแรง สติปัญญาสมบูรณ์ มีทรัพย์สินเพียงพอในการใช้จ่ายโดยมิต้องเป็นหนี้สิน ไม่ทำความเดือดร้อนแก่บุคคลที่ต้องรับผิดชอบ และเส้นทางที่จะเดินทางไปจะต้องปลอดภัย

ดังนั้น การนำที่ดินและทรัพย์สินไปจำนอง จำนำ หรือขาย เพื่อนำไปประกอบพิธีฮัจญ์โดยกลับมาแล้วไม่มีที่ทำกิน หรือเป็นเหตุที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ลูกหลาน จึงเป็นการกระทำที่ผิดศาสนบัญญัติ เช่นเดียวกับคนที่มีความสามารถพร้อมแต่ไม่ยอมไปเพราะเสียดายทรัพย์สินจะพร่องไป

ในปีหนึ่งๆ มุสลิมจากทั่วโลกจะเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์พร้อมกัน ๑ ครั้ง พิธีจะทำในเดือน ซุ้ล-ฮิจญะห์ *(เดือนที่ ๑๒ ของปีฮิจเราะห์ศักราช)* ของแต่ละปี

แต่หากมุสลิมเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจมิใช่ฤดูกาลทำฮัจญ์ตามกำหนดเวลาดังกล่าว เรียกศาสนกิจนั้นว่า **"อุมเราะห์"** หรือฮัจญ์เล็ก

ความมุ่งหมายจากการประกอบพิธีฮัจญ์ก็เพื่อให้มุสลิมทั่วทุกมุมโลกมีโอกาสได้มาพบปะสังสรรค์ เกิดสัมพันธภาพและภราดรภาพสมดังวจนะที่ว่า **"มุสลิมทุกคนเป็นพี่น้องกัน"** ซึ่งกล่าวได้ว่าพิธีฮัจญ์เป็นการประชุมสมัชชาที่ใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งยังไม่มีประชาชาติใดทำได้เหมือน ซึ่งเป็นการแสดงถึงเอกภาพของมุสลิม

และเพื่อให้เกิดความเสมอภาค เพราะผู้ที่มาประกอบพิธีฮัจญ์ในปีหนึ่งๆ จะมีเชื้อชาติ ผิวพรรณ ฐานะ ฯลฯ แตกต่างกัน แต่ทุกคนไม่ว่าเป็นราชาหรือยาจก ผิวขาว หรือ ดำ ฯลฯ ต่างอยู่ในเครื่องแต่งกายด้วยผ้าขาว ๒ ชิ้นเหมือนกันหมด โดยปราศจากเครื่องประดับใดๆ ทั้งสิ้น และต้องทำพิธีเหมือนกันโดยไม่มีใครได้อภิสิทธิ์ใดๆ

ฉะนั้น จากที่มาของพิธีกรรม จุดประสงค์และขั้นตอนของการทำฮัจญ์จึงเห็นได้ว่า การเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์มิใช่การเดินทางไปเพื่อไถ่บาป หรือการไปแสดงถึงความมั่งมี และผู้เสร็จจากพิธี ก็มิได้รับอภิสิทธิ์ใดๆ ทั้งสิ้น จะไม่มีศักดิ์เป็นพระอย่างที่บางคนเข้าใจ และไม่ใช่นักบวช เพราะในอิสลามไม่มีการเป็นพระหรือเป็นนักบวช

ที่มาของกฎหมายอิสลาม

กฎหมายอิสลามเป็นรากฐานของความเชื่อมั่นและนับถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติศาสนกิจที่อิสลามทุกคนจะละเลยเสียมิได้ ศาสนาอิสลามมีหลักการสอนให้มีความเชื่อว่า อัลลอฮ์ *(ซุบห์ฯ)* เป็นพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวในสากลจักรวาล เป็นผู้สร้างโลกมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งปวง ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมอยู่ใต้พระบัญชาและอำนาจบันดาลของพระองค์ทั้งสิ้น ท่านมุฮัมมัด *(ศ็อลฯ)*

เป็นศาสดาองค์สุดท้ายของศาสนาอิสลาม และเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ *(ซุบห์ฯ)* ให้มาประกาศสั่งสอนหลักธรรมแก่มนุษยโลก ดังที่ปรากฏข้อความในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งถือว่าเป็นธรรมนูญสูงสุดและเป็นที่มาอันดับแรกของกฎหมายอิสลาม

ประวัติและแหล่งกำเนิดของกฎหมายอิสลามเริ่มแรกเกิดขึ้นที่นครมักกะฮ์ประเทศซาอุดิอารเบีย เมื่อประมาณ ๑๔๐๕ ปีมาแล้ว อันเป็นสมัยที่ท่านมุฮัมมัด *(ศ็อลฯ)* ได้ทรงประกาศศาสนาและเข้าถือบังเหียนการปกครองประเทศเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นับว่าเป็นระยะเวลาที่ได้มีการใช้กันมาในหมู่พลเมืองชาวอาหรับผู้นับถือศาสนาอิสลามนานเท่ากับการปฏิสนธิของบทบัญญัติแห่งพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานทีเดียว ต่อมาได้มีการใช้แพร่หลายทั่วไปในประเทศต่าง ๆที่มีมุสลิม ซึ่งถือเป็นหลักในการพิจารณากระบวนการยุติธรรมอันเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของครอบครัวผัวเมีย และการแบ่งปันมรดกของชนชาวมุสลิมตะวันออกกลางของโลก จากมอรอคโคและแอลจีเรีย ถึงสาธารณรัฐอาหรับ *(อียิปต์)* และซูดาน จากอินเดียเข้าสู่หมู่เกาะทะเลใต้คาบสมุทรมลายูดินแดนเอเชียอาคเนย์ตลอดจนถึงประเทศไทย

กฎหมายอิสลามมีที่มาจากหลักฐานทางศาสนาที่สำคัญอยู่ ๔ ประการ คือจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน อัล-หะดีษ อัล-ฮัจญ์มาอ์ และ อัล-กิยาส ซึ่งจะได้ขยายข้อความละเอียดเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

(๑) **พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน** ถือว่าเป็นพระอธิเทวราชโองการของอัลลอฮ์ *(ซุบห์ฯ)* พระผู้เป็นเจ้าที่ทรงประทานลงมาให้แก่ท่านมุฮัมมัด *(ศ็อลฯ)* ต่างกรรมต่างวาระ ที่พระองค์เห็นสมควร ปรากฏว่าภายหลังจากที่ท่านมุฮัมมัด *(ศ็อลฯ)* ได้สิ้นพระชนม์ไปแล้ว จึงได้มีการรวบรวมจากที่กระจัดกระจายอยู่ตามบันทึกที่มีการจดเป็นตัวอักษรไว้ในใบปาล์มบ้าง หนังสัตว์บ้าง ตลอดถึงการจดจำของบรรดาผู้ใกล้ชิด และผู้เป็นสาวกนำมาเรียงลำดับก่อนหลังจนครบถ้วนบริบูรณ์ *(ในสมัยท่านคอลิฟะห์อบูบักรครองราชย์)* รวมทั้งสิ้น ๓๐ ภาค *(ยุซุอ์)* มี ๑๔๔ บท *(ซูเราะห์)* และมีเป็นจำนวน ๖,๐๐๐ กว่าโองการ ฉะนั้น นับได้ว่าเป็นที่มาของกฎหมายอิสลามอันดับแรกที่สำคัญที่สุด

(๒) **พระคัมภีร์อัล-หะดีษ** คือข้อบัญญัติจากการกระทำหรือปฏิบัติการต่าง ๆ และพระวจนพจน์ตลอดจนถึงการวินิจฉัยข้อปัญหากฎหมายบางเรื่องบางอย่าง รวมทั้งการดำเนินตามวิถีทางความเป็นอยู่ทุกอิริยาบถของท่านมุฮัมมัด *(ศ็อลฯ)* ซึ่งได้มีการบันทึกและจดจำโดยผู้ใกล้ชิด และบรรดาสาวกทั้งหลาย เก็บรักษาไว้เป็นหลักการทางศาสนาและปฏิบัติตามกันตลอดมาที่เรียกว่า **"ซุนนะฮ์"**

อัล-หะดีษ ดังกล่าวนี้ ได้มีการจดบันทึกไว้เป็นหนังสือ “กีตาบ” มากเล่ม แต่ที่รู้จักแพร่หลายในวงสังคมนักวิชาการฝ่ายศาสนาอิสลามส่วนมาก คือ อัล- บุคอรี มุสลิม อบูดาวุด นาซาอี อัตตัรมีซีย์ และอิบนุมาญะฮ์ เป็นต้น

(๓) **อัล-อิจญ์มาอ์** คือ มติธรรมของปวงปราชญ์ ซึ่งเป็นความเห็นอันเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายอิสลามที่สอดคล้องต้องกันของนักจิตศาสตร์ฝ่ายศาสนาอิสลามผู้ซึ่งเป็นสาวกของท่านมุฮัมมัด *(ศ็อลฯ)* ในกรณีที่ไม่มีข้อความอันใดปรากฏในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน หรืออัล-หะดีษ ที่จะยกมาปรับกับปัญหาที่มีขึ้น เป็นชี้ขาดลงไปได้ จึงให้ถือตามความเห็นและการพิจารณาอันสอดคล้องต้องกันในหมู่สาวกผู้ใกล้ชิดของพระองค์ท่าน ซึ่งถือว่าเป็นทางแนะแนวที่ดีที่สุดเช่นกัน

(๔) **อัล-กิยาส** คือ การเปรียบเทียบโดยอาศัยเหตุผลที่ต่อเนื่องด้วยหลักการแห่งที่มาของกฎหมายอิสลามทั้ง ๓ ประการ ดังกล่าวข้างต้นนั้น แต่ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการของสังคมมุสลิม จึงจำเป็นต้องหันไปหาวิธีการซักเหตุผลโดยอาศัยการเปรียบเทียบกับตัวบทกฎหมายที่ใกล้เคียงและไม่ขัดกับหลักการอันเป็นที่มาของกฎหมายอิสลามทั้ง ๓ ข้อ ที่กล่าวแล้วด้วย หรือถ้าหากยังไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้ดำเนินการวินิจฉัยตามหลักธรรม *(ชารี๊อะ)* การปฏิบัติศาสนกิจหรือตามประเพณีนิยม *(อัล-อุรฟ)* ทั่วไปที่ไม่ขัดกับหลักธรรมหรือจริยธรรมของอิสลาม เช่น ในหลักกฎหมายอิสลามที่ใช้บังคับบนศาลชั้นต้นในเขต ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระบุไว้ในมาตราแรกว่า **“เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่จะใช้บังคับ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับหลักกฎหมายนี้”** ซึ่งนับว่าเป็นตัวอย่างการเปรียบเทียบ *(กิยาส)* และประเพณี *(อุรฟ)* ประการหนึ่ง

อัล-กิยาส นี้พอจะเทียบได้ตามมาตรา ๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า **“อันกฎหมายนั้น ท่านว่าต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ**

เมื่อใดไม่มีกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ท่านให้วินิจฉัยคดีนั้นตามครองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น

ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นว่านั้น ท่านให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนี้ก็ไม่มีด้วยไซร้ ท่านให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

กฎหมายอิสลาม ได้วิวัฒนาการมาตามยุคตามสมัย ซึ่งอาจแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

ยุคที่ ๑ ระหว่างฮิจญ์เร๊าะห์ศักราช ๑-๑๐ *(พ.ศ. ๑๑๒๔-๑๑๓๓)* เป็นระยะเวลาที่ท่านมุฮัมมัด *(ศ็อลฯ)* มีพระชนมายุอยู่ ยุคนี้นับว่าสำคัญที่สุดในส่วนที่เกี่ยวกับพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน และพระคัมภีร์อัล-หะดีษ ซึ่งเป็นสมัยที่พระองค์ท่านได้ทรงเป็นผู้จับงานตรากฎหมายอิสลามด้วยตนเอง

ยุคที่ ๒ ระหว่างฮิจญ์เร๊าะห์ศักราช ๑๐-๔๐ *(พ.ศ. ๑๑๓๓-๑๑๖๓)* เป็นระยะเวลาของการถือปฏิบัติตามที่ท่านมุฮัมมัด *(ศ็อลฯ)* ได้ดำเนินการศาสนกิจอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ซึ่งเรียกว่า "ซุนนะฮ์" ทั้งนับว่าเป็นยุคที่มีการตรวจชำระข้อความในตัวบทกฎหมายต่างๆ และการประมวลพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานที่อยู่กระจัดกระจายนำเข้ามารวมให้เป็นหมวดหมู่ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

ยุคที่ ๓ ตั้งแต่ฮิจญ์เร๊าะห์ที่ ๔๐ เป็นต้นไป รวมระยะเวลาเกือบ ๓๐๐ ปี และในตอนต้นของยุคนี้เองที่ได้มีการจัดตั้งสำนักกฎหมายอิสลามนิกายขึ้น ๔ แห่ง ดำเนินการโดยอิหม่ามผู้มีชื่อเสียงโด่งดังและยิ่งใหญ่ ๔ ท่าน ซึ่งเป็นปราชญ์ชั้นสูงในทรรศนะของมุสลิมคือ

(๑) ท่านอิหม่ามนุอมาน บิน ษาบิต บินเราสา *(ฮ.ศ.๘๐-๑๕๐)* นามฉายาว่า **"อบูหะนีฟะห์"** ถิ่นเดิมเมืองกุฟาฮ์เป็นเจ้าของสำนักกฎหมายมัซฮับฮานาฟี

(๒) ท่านอิหม่ามมาลิกี บิน อานัส บินอมิร *(ฮ.ศ.๙๓-๑๗๙)* นามฉายาว่า **"อบูอับดุลลอฮ์"** ถิ่นกำเนิดเมืองมะดินะฮ์ เป็นเจ้าของสำนักกฎหมายมัซฮับมาลิกี

(๓) ท่านอิหม่ามมุห์มัด บิน อิดริส บินชาฟีอีย์ *(ฮ.ศ.๑๕๐-๒๐๔)* นามฉายาว่า **"ซาฟิดีย์"** ถิ่นกำเนิดประเทศซีเรียเป็นเจ้าของสำนักกฎหมายมัซ ฮับชาฟีอีย์

(๔) ท่านอิหม่ามอะหมัด บิน ฮัมบาล *(ฮ.ศ.๑๖๔-๒๔๑)* นามฉายาว่า **"อบูอับดุลบอฮ์"** ถิ่นที่อยู่อาศัยประเทศซีเรีย เป็นเจ้าของสำนักกฎหมายมัซ ฮับบาลีย์

สำนักกฎหมายอิสลามทั้ง ๔ มัซฮับนี้ได้มีการรวบรวมขนบธรรมเนียมประเพณี และหลักกฎหมายที่สำคัญเข้าไว้ในที่เดียวกัน ข้อปฏิบัติและหลักการต่างๆ ที่ท่านอิหม่ามทั้งสี่ได้อรรถาธิบายไว้นั้น ในส่วนสำคัญไม่แตกต่างอะไรกันมากนัก จะมีบ้างก็เป็นเรื่องปลีกย่อยอันเป็นการวินิจฉัยและความคิดเห็นของส่วนบุคคลเป็นส่วนใหญ่

อนึ่ง ปรากฏว่าในช่วงระยะ ๑๐๐ ปีแรก แห่งศักราชฮิจญ์เร๊าะห์ อิทธิพลของศาสนาอิสลามได้แผ่ไพศาลยิ่งใหญ่ไปทั่วภาคตะวันออกถึงอินเดีย และขยายไปตอนใต้จนถึงเอเชียอาคเนย์ ส่วนภาคตะวันตกถึงสเปน ฉะนั้นการใช้กฎหมายอิสลามของสำนักอิหม่ามทั้ง ๔ จึงได้แพร่หลายออกไปดังนี้ คือ

๑. กฎหมายของสำนักมัซฮ์ **"ฮานาฟี"** มีจำนวนผู้ใช้ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศอินเดียตอนเหนือ ประเทศอาหรับ ซีเรีย อียิปต์ และตุรกี เป็นต้น

๒. กฎหมายของสำนักมัซฮับ **"มาลิกี"** มีจำนวนผู้ใช้ส่วนใหญ่อยู่ในทวีปแอฟริกาตอนเหนือ ประเทศมอรอคโค และสเปน เป็นต้น

๓. กฎหมายของสำนักกฎหมายมัซฮับ **"ซาฟีอีย์"** มีจำนวนผู้ใช้ส่วนใหญ่ในประเทศอินเดียตอนใต้ และขยายเขตมาถึงคาบสมุทรมลายู อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และประเทศไทย

๔. กฎหมายของสำนักมัซฮับ **"อัมบาลีย์"** มีจำนวนผู้ใช้อยู่ในกลุ่มประเทศอาหรับทั่วไป

ยุคที่ ๔ คือ ตั้งแต่หลังจากฮิจญ์เร๊าะห์ศักราช ๓๐๐ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนับว่าเป็นยุคที่กฎหมายอิสลามได้มีการใช้เป็นมาตรฐานแล้วทั่วทุกมุมโลกที่มุสลิมมีภูมิลำเนาอยู่

ภายหลังจากการจัดตั้งสำนักกฎหมายอิสลามขึ้นเป็นที่เรียบร้อยดังกล่าวแล้วมาจนกระทั่งบัดนี้ ไม่ปรากฏว่ามีนักนิติศาสตร์มุสลิมคนใดในวงการศาสนาอิสลามที่ได้รับการยกย่องให้มีความสำคัญเท่าเทียมกับท่านอิหม่ามทั้ง ๔ นี้เลย

ศาสนาคริสต์

บาทหลวงประยูร พงศ์พิษณุ์
เรียบเรียง

ศาสนาคริสต์

ศริสตศาสนาเกิดขึ้นโดยพระเยซูคริสตเจ้าเป็นผู้ตั้ง พระองค์ได้ทรงเลือกอัครสาวก ๑๒ องค์ ให้ร่วมทำงานใกล้ชิดกับพระองค์ในการป่าวประกาศเทศนาสั่งสอน เผยแพร่ความเชื่อและข่าวดี พวกอัครสาวกมั่นใจว่าพระเยซูคริสตเจ้าเป็นพระศาสดาผู้กอบกู้มนุษยชาติที่ชนชาติอิสราเอลรอคอยมาเป็นเวลาช้านานแล้ว คริสตชนหมู่แรกที่เป็นชาวยิวยอมรับว่าเรื่องต่างๆ ที่พระเป็นเจ้าทรงสัญญากับบรรพบุรุษของเขาได้เป็นจริงในองค์พระเยซูคริสตเจ้า มนุษย์ได้รับพระเมตตาจากพระเป็นเจ้า ตามแผนการช่วยให้รอดที่พระเป็นเจ้าทรงกำหนด หัวใจสำคัญอยู่ที่ชีวิต และงานของพระคริสตเจ้าเอง

ศาสนาคริสต์ในประวัติศาสตร์แห่งความรอด

คริสตชนเชื่อว่าพระผู้เป็นเจ้ามีแต่พระองค์เดียว พระองค์เป็นผู้เนรมิตสร้างมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งมวลในจักรวาล ทรงดูแลและเอาพระทัยใส่สิ่งสร้าง ทรงเป็นบิดาของมนุษย์ทุกคน ทำให้เราทุกคนเป็นพี่น้องกัน

โดยธรรมชาติส่วนลึก มนุษย์ปรารถนาแสวงหาความจริงและความดี อาศัยสติปัญญาเจตจำนงอันเป็นอิสระของตน บาปบุญคุณโทษ จึงเกิดขึ้นจากการตัดสินใจ และความรับผิดชอบของมนุษย์เอง

ในพระคัมภีร์พระธรรมเก่า กล่าวว่ามนุษย์คู่แรกคืออาดัมและเอวา บิดามารดาเดิมของมนุษยชาติได้ใช้เสรีภาพในทางที่ผิดด้วยความเย่อหยิ่งจองหอง ขาดความเคารพกฎเกณฑ์ของพระเป็นเจ้า อันเป็นที่มาของบาปกำเนิด ที่ส่งผลถึงมนุษยชาติที่เป็นลูกหลานต่อๆ มา

ผลของบาปก่อให้เกิดทุกข์ ความมืดมน และความตาย กระนั้นก็ดีพระเป็นเจ้ายังทรงรักมนุษย์ที่พระองค์ทรงสร้างมา และปรารถนาให้เขาได้รับความรอด ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงทรงส่งพระบุตรพระองค์เดียวของพระองค์มาบังเกิดในโลกเพื่อไถ่บาปมนุษยชาติ นับเป็นความรักและพระเมตตาอันหาที่สุดมิได้ของพระเป็นเจ้า

พระเป็นเจ้าทรงเรียกอับราฮัม ชาวเซมิติผู้มีคุณธรรม ความชอบธรรม และสุจริต ให้มาเป็นบิดาแห่งความเชื่อ เพื่อนำชนชาติอิสราเอลประชากรที่พระองค์ทรงเลือกสรร สำหรับเป็นประชาชาติแรกที่ร่วมในพันธสัญญาและแผนการแห่งความรอดของพระองค์ ดังที่พระองค์ทรงตรัสไว้กับอับราฮัมว่า **"อาศัยบุตรหลานของท่าน ชนทุกชาติจะได้รับพระพร"** *(เทียบ ปฐก. ๑๒.๓)*

ตลอดระยะเวลายาวนานของการดำเนินตามพันธสัญญาของพระเป็นเจ้ากับชาวอิสราเอล ในประวัติศาสตร์แห่งความรอดนั้น พระเป็นเจ้าได้ทรงแต่งตั้งผู้นำประชากรของพระองค์ที่สอดคล้องกับสถานะการณ์ ในแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งผู้นำเหล่านี้ ได้แก่ บรรดาอัยกา ผู้วินิจฉัย กษัตริย์ และประกาศก ทั้งหลาย เพื่อเป็นตัวแทนของพระองค์ในการประกาศเผยพระวจนะ และแสดงน้ำพระทัยดีของพระองค์ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของธรรมบัญญัติ คือพระบัญญัติสิบประการอันได้แก่ *"๑. อย่ามีพระเป็นเจ้าอื่นใดนอกเหนือจากเรา ๒. อย่าออกพระนามของพระเป็นเจ้าโดยไม่สมเหตุ ๓. อย่าลืมถือวันสะบาโตให้เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ ๔. จงนับถือบิดามารดา ๕. อย่าฆ่าคน ๖. อย่าล่วงประเวณีผัวเมียเขา ๗. อย่าลักขโมย ๘. อย่าเป็นพยานเท็จใส่ร้ายเพื่อนบ้าน ๙. อย่านึกปรารถนาในภรรยาของผู้อื่น ๑๐. อย่าทำรูปเคารพสำหรับตนเป็นรูปสิ่งใดซึ่งมีอยู่ในฟ้าเบื้องบน หรือบนแผ่นดินเบื้องล่าง ฯลฯ เพราะเราคือพระเป็นเจ้าของเจ้า"*

พระบัญญัติข้างต้นไม่มีเจตนาในการบังคับ หรือห้าม หากแต่เป็นการสื่อถึงเจตนารมณ์แห่งความรัก และความห่วงใยของพระเป็นเจ้าต่อประชากรของพระองค์ อันรวมไปถึงมนุษยชาติทั้งหลายนั้นเอง ดังมีข้อความยืนยันจากหนังสือประกาศกเยเรมีย์ว่า *"วันหนึ่งข้างหน้า พระเจ้าตรัสว่า เราจะทำพันธสัญญาใหม่กับประชาชนชาวอิสราเอล... เราจะใส่บัญญัติของเราไว้ให้เขา เราจะเขียนบัญญัติไว้ในหัวใจของเขา เราจะเป็นพระเจ้าของเขา และเขาจะเป็นประชากรของเรา เขาจะรู้จักเรา ตั้งแต่คนเล็กที่สุด จนถึงคนใหญ่ที่สุด" (ยรม. ๓๑.๓๑-๓๔)* ในหนังสือประกาศกเอเสเคียลมีข้อความที่คล้ายคลึงกันอีกว่า *"เราจะให้ท่านมีหัวใจใหม่และจะใส่จิตใจใหม่ในตัวท่าน... เราจะเอาจิตใจของเราใส่ลงไปในตัวของท่าน และทำให้ท่านถือบัญญัติของเรา" (อสค. ๑๑.๑๙-๒๐)*

ครั้นมาถึงสมัยของพระเยซูเจ้า พระเป็นเจ้าได้ทรงรื้อฟื้นพันธสัญญาแห่งความรักและความรอดของพระองค์ในพระเยซูคริสตเจ้าพระบุตรของพระองค์เอง ดังคำยืนยันของอัครธรรมทูตเปาโลที่ว่า *"เมื่อถึงเวลากำหนดและพระเป็นเจ้าทรงส่งพระบุตรของพระองค์ให้มาบังเกิดจากสตรีผู้หนึ่ง เกิดมาอยู่ใต้บัญญัติ เพื่อช่วยให้เราได้เป็นบุตรบุญธรรม" (กท.๔.๔-๕)* พระเยซูเจ้าทรงเป็นบุตรหัวปี *"พระเยซูคริสต์ที่เราสามารถมองเห็นได้ ทรงเป็นเหมือนพระเจ้าที่เราไม่สามารถมองเห็นนั้น พระองค์เป็นพระบุตรหัวปีของพระเจ้า"* เป็นพระเมสสิยาห์ *(คำว่า "เมสสิยาห์" เป็นศัพท์ฮีบรูแปลว่าผู้ได้รับการเจิม ผู้ได้รับการอภิเษก)* เป็นพระเจ้าแท้และมนุษย์แท้ ดำรงชีพอยู่ท่ามกลางมนุษย์ ทรงเป็นอิมมานูเอล *(แปลว่า พระเจ้าสถิตกับเรา)* ทรงเป็นธรรมทูตด้วยชีวิตและพระวาจาของพระองค์เอง ที่สุดได้ทรงสิ้นพระชนม์และกลับเป็นขึ้นมา ทั้งนี้ เพื่อนำความรอดมาสู่มนุษยชาติ จึงกล่าวได้ว่าแผนการแห่งความรอดได้สำเร็จและสมบูรณ์ไปในองค์พระเยซูคริสตเจ้า พระเยซูเจ้าจึงเป็นท่อธารและศูนย์กลางแห่งชีวิตคริสตชนโดยแท้จริง

พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า *"อย่าคิดว่าเรามาเลิกล้มธรรมบัญญัติของโมเสส และคำสอนของผู้ประกาศพระวาจาทั้งหลาย เราไม่ได้มาเลิกล้ม แต่ทำให้คำสอนเหล่านั้นเป็นจริงขึ้นมา จำไว้เถิด ว่าตราบเท่าที่สวรรค์และโลกยังคงอยู่ จะไม่มีข้อปลีกย่อยแม้แต่น้อยขาดหายไปจากธรรมบัญญัติจนกว่าทุกสิ่งจะเป็นจริงตามที่ธรรมบัญญัติกล่าวไว้" (มธ. ๕.๑๗-๑๘)*

พระเยซูเจ้าถือกำเนิดจากชนชาติอิสราเอล เป็นชาวยิว พระนางมารีอา พระมารดาของพระองค์เป็นหญิงพรหมจารี ได้ปฏิสนธิด้วยพระฤทธานุภาพของพระเจ้า พระองค์ดำรงพระชนม์ชีพและสิ้นพระชนม์ในประเทศปาเลสไตน์โบราณ

พระองค์ประกาศเชิญชวนให้มนุษย์รื้อฟื้น เปลี่ยนแปลงจิตใจ พระองค์ตรัสว่า **"พระเป็นเจ้าทรงเร่งรัดท่านทั้งหลายให้กลับใจ ให้เชื่อถือพระองค์ และเข้าในพระอาณาจักรของพระองค์"** *(มธ.๔.๑๗)* การประกาศเทศนาของพระองค์มุ่งช่วยมนุษย์ให้หลุดพ้นจากทุกข์มาพบความสุขแท้ พระบิดาทรงส่งพระเยซูเจ้ามาเพื่อไขแสดงพระองค์ให้มนุษย์รู้จัก และทรงเรียกมนุษย์ให้มาร่วมชีวิตสนิทกับพระองค์ ด้วยการละทิ้งบาปทุกชนิด ละทิ้งจิตตารมณ์ของโลก หันมาดำเนินตามจิตตารมณ์ของพระวรสารของพระองค์ พระองค์ตรัสไว้ว่า **"จะเป็นประโยชน์อันใดแก่มนุษย์ แม้จะได้โลกทั้งโลกมาเป็นกรรมสิทธิ์ แต่ต้องเสียวิญญาณของตน"** *(มธ. ๑๖.๒๖)* ทรงเรียกร้องศิษย์ของพระองค์ให้ถ่อมตนต่อหน้าพระเป็นเจ้า และถือว่ามนุษย์เป็นพี่น้องกัน พร้อมที่จะให้อภัยความผิดแก่กันเหมือนดังที่พระเจ้าทรงให้อภัยแก่บาปของมนุษย์ทั้งหลาย

ชีวิตทั้งชีวิตของพระคริสตเจ้ามุ่งอยู่ที่ภารกิจของพระองค์ ทรงปฏิบัติภารกิจด้วยจิตตารมณ์ของความรักและบริการ พระองค์เสด็จมาเพื่อรับใช้ผู้อื่น ทรงทำอัศจรรย์เพื่อช่วยรักษาคนตาบอด คนพิการ คนง่อย และยังทำให้คนตายกลับเป็นขึ้นมามีชีวิตใหม่ในพระองค์ เป็นการพิสูจน์ว่าพระองค์ทรงชนะบาป และความตาย อาศัยการรับทนทรมานการสิ้นพระชนม์บนกางเขน และการกลับคืนชีพของพระองค์ ดังที่นักบุญเปโตรอัครสาวกได้กล่าวยืนยันในวันพระจิตเสด็จลงมาว่า *"พระเยซูนี้ ทรงถูกมอบไว้ตามที่พระเจ้าได้ทรงดำริแน่นอนล่วงหน้าไว้ก่อน ท่านทั้งหลายได้ให้คนอธรรมจับพระองค์ไปตรึงกางเขนและประหารชีวิตเสีย พระเจ้าได้ทรงบันดาลให้พระองค์คืนพระชนม์ ด้วยทรงกำจัดความเจ็บปวดแห่งความตายเสีย เพราะความตายครอบงำพระองค์ไว้ไม่ได้" (กจ. ๒.๒๓-๒๔)*

สามวันหลังจากที่พระองค์สิ้นพระชนม์แล้ว เขาพบคูหาที่ฝังพระองค์ว่างเปล่า พระเยซูเจ้าได้กลับเป็นขึ้นมาจากความตายดังที่พระองค์ได้ทรงตรัสไว้ และประจักษ์พระองค์ให้สานุศิษย์ได้เห็นหลายครั้ง จากนั้นพระองค์ได้เสด็จขึ้นสวรรค์ไปต่อหน้าพวกเขา พวกสาวกได้ประกาศยืนยันเรื่องนี้ เมื่อสิ้นพิภพ พระองค์จะเสด็จกลับมาอีกครั้งหนึ่งอย่างรุ่งโรจน์ในวันสิ้นพิภพ เพื่อปูนบำเหน็จ หรือลงโทษแล้วแต่การเจริญชีวิตของมนุษย์แต่ละคน

ด้วยเหตุนี้ คริสตชนทุกคนจึงพึงเป็นสักขีพยานถึงพระคริสตเจ้า และเป็นผู้ประกาศพระคริสตธรรม จากการประกาศของอัครสาวก ความเชื่อถึงพระคริสตเจ้าจึงได้แพร่ขยายจากประเทศปาเลสไตน์สู่นานาชาติ ไปถึงดินแดนของชาวโรมัน กรีก ถึงทวีปยุโรป แอฟริกา และเอเชีย เรื่องนี้นักบุญเปาโล ธรรมทูตคนแรกเป็นแบบฉบับของการเผยแผ่ศาสนธรรมสู่นานาชาติ

พระคัมภีร์ในศริสตศาสนา

พระคัมภีร์เป็นบันทึกพระวาจาพระเป็นเจ้า ที่ได้รับการดลใจจากพระจิตเจ้า อาศัยความร่วมมือของผู้เขียนที่เป็นมนุษย์ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์แห่งความรอด และพันธสัญญาระหว่างพระเป็นเจ้ากับมนุษย์ นับตั้งแต่เริ่มต้นในพระธรรมเก่าจวบจนถึงความสมบูรณ์ครบครันในพระธรรมใหม่ ภายใต้การรับรองของพระศาสนจักร เราคริสตชนเชื่อว่าพระวาจาของพระเจ้านำชีวิตนิรันดรมาให้เรา

ประวัติศาสตร์แห่งความรอดนั้น เป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างพระเป็นเจ้ากับมนุษย์ และเป็นประสบการณ์ทางศาสนาของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้า นับตั้งแต่ปฐมกาลเรื่อยมา ทำให้เราเข้าใจถึงความรักมั่นคงนิรันดรอันหาขอบเขตมิได้ของพระเป็นเจ้า ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงความแปรปรวนไม่แน่นอนของมนุษย์ในการรักษาพันธสัญญาที่ได้ทำไว้กับพระเป็นเจ้า

พระคัมภีร์ทั้งหมดมี ๗๒ เล่ม ประกอบด้วยภาคพันธสัญญาเดิม หรือ พระธรรมเก่า ๔๖ เล่ม *(สำหรับคาทอลิก)* และภาคพันธสัญญาใหม่ หรือ พระธรรมใหม่ มี ๒๗ เล่ม ใจความของพระธรรมเก่าจะเล่าถึงเหตุการณ์และประวัติศาสตร์แห่งความรอดก่อนสมัยพระเยซูเจ้า ส่วนภาคพระธรรมใหม่เล่าถึงชีวิตและงานของพระเยซูเจ้า ที่ได้รับการเป็นสักขีพยานยืนยันจากบรรดาธรรมทูต และสานุศิษย์รุ่นแรกๆ ของพระองค์

ศาสนาคริสต์ศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทย

ศาสนาคริสต์เข้ามาสู่ประเทศไทยครั้งแรก ในปี ค.ศ. ๑๕๕๕ โดยคณะธรรมทูตรุ่นแรกจากยุโรปที่เข้ามาเพื่อการติดตามอภิบาลกลุ่มคริสตชนเล็กๆ ที่ประกอบด้วยชนต่างชาติซึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในขณะนั้น จนกระทั่งในปี ค.ศ. ๑๖๖๒ คณะสงฆ์มิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีสจึงได้เข้ามาเผยแผ่ศาสนาให้แก่บุคคลทั่วไป โดยเริ่มที่กรุงศรีอยุธยา ในช่วงแรกของการแพร่ธรรมนี้ ได้ทำควบคู่ไปกับการจัดการศึกษา การอภิบาล การพัฒนา การสังคมสงเคราะห์ คณะธรรมทูตได้พยายามสอนคำสอน และดำเนินชีวิตด้วยการเป็นพยานความเชื่อ แม้พระศาสนจักรจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ลำบาก และรับผลกระทบใดๆ ก็ตาม พระศาสนจักรก็ยังดำรงอยู่จวบจนทุกวันนี้ ปัจจุบันคาทอลิกในประเทศไทยมีจำนวนประมาณสองแสนกว่าคน

การเจริญชีวิตแบบคริสตชน

คำว่า **"คริสตชน คริสเตียน คริสตัง** *(คริสต+องค์)* **มาจากคำว่า "คริสต์"** คริสตชนจึงแปลว่า ผู้นับถือพระคริสตเจ้า เมื่อพูดว่าใครคนหนึ่ง **"ดำรงชีวิตแบบคริสตชน"** ย่อมหมายความว่า ผู้นั้นตัดสินใจแน่วแน่เด็ดขาดที่จะรักภักดี และดำเนินตามแบบฉบับของพระคริสตเจ้า โดยเข้าพิธีรับศีลล้างบาป พร้อมกับการละทิ้งปีศาจ บาปและความชั่วร้ายทั้งปวง

ความพยายามของคริสตชนที่จะถือตามแบบฉบับชีวิตและคำสอนของพระคริสตเจ้านั้น พระจิตเจ้าจะทรงเป็นผู้เปลี่ยนแปลงภายในคริสตชน และดลใจให้มีความรู้สึกละม้ายคล้ายคลึงกับพระคริสตเจ้า

พระเยซูเจ้าทรงสรุปพระบัญญัติสำคัญ ๒ ประการหลักในการดำรงชีวิตแบบคริสตชนนั่นคือ *"จงรักพระเป็นเจ้าด้วยสิ้นสุดจิตใจ... จงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง" (มธ. ๒๒.๓๗-๓๙)*

รักพระเป็นเจ้า หมายความว่าเชื่อถือ และศรัทธา เลื่อมใสในพระองค์ และปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามพระวาจาและน้ำพระทัยของพระองค์ แม้ว่าจะต้องสละน้ำใจของตนเองก็ตาม

พระเยซูคริสตเจ้าทรงประกาศความรักต่อมนุษย์ โดยเน้นถึงกฎทองที่ว่า **"ท่านอยากให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อท่านอย่างไร ก็จงปฏิบัติต่อเขาอย่างนั้นเถิด"** *(มธ. ๗.๑๒)* พระคริสตเจ้าเรียกร้องให้คริสตชนรักกันฉันท์พี่น้องทั่วทุกคน โดยไม่คำนึงถึงเรื่องเชื้อชาติ ฐานะ และความสามารถของเขาไม่เว้นใครแม้กระทั่งศัตรู เพราะว่าเราทุกคนเป็นบุตรของพระเจ้า และพระบิดาเจ้าทรงรักมนุษย์ทุกคนในฐานะเป็นบุตรของพระองค์ ฉะนั้น **"เราจงรักกันและกัน เพราะความรักมาจากพระเป็นเจ้า พระเป็นเจ้าเป็นองค์ความรัก"** *(๑ยน. ๔.๗-๘)* พระจิตเจ้าเป็นผู้ทำให้ความรักนี้เกิดขึ้นในใจของคริสตชนพร้อมกับความเชื่อ ส่วนบัญญัติใหม่และแบบฉบับสูงสุดของพระคริสตเจ้าที่ให้เราทุกคนต้องถือก็คือ เราจงรักกันเหมือนอย่างที่พระองค์ทรงรักเรา

ธรรมประเพณีคริสตชนสอนว่า คุณธรรมทุกอย่างสรุปได้และแสดงออกมาในความรักต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์นั่นเอง นักบุญเปาโลบรรยายเรื่องนี้ได้อย่างไพเราะจับใจว่า *"ความรักย่อมอดทน มีเมตตาจิต ความรักย่อมไม่อิจฉา ไม่อวดตัว ไม่จองหอง ไม่หยาบคาย ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ฉุนเฉียว ไม่ผูกใจเจ็บ ไม่ชื่นชมในความประพฤติที่ผิด แต่ยินดีในความจริง ความรักพร้อมที่จะให้อภัย พร้อมที่จะเชื่อ พร้อมที่จะไว้ใจและพร้อมที่จะอดทน" (๑ คร. ๑๓.๔-๗)*

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

บัณฑิต วิทยาธร สุกุล เขียน
พระราชครูวามเทพมุนี เรียบเรียง

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มีแนวทางการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ และอยู่ในสังคมด้วยความสันติสุข ตามหัวข้อธรรมที่ยกมาเป็นสังเขป ดังนี้

จุดมุ่งหมายของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

จุดมุ่งหมายของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูนั้น ก็เพื่อนำบุคคลไปสู่ความหลุดพ้น ความหลุดพ้นในที่นี้หมายถึง หลุดพ้นทั้งจากกองกิเลสและกองทุกข์ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อหลุดพ้นไปแล้วก็จะกลายเป็นเอกภาพมีภาวะเป็นอันหนึ่งอันเดียวไปกับพระปรมาตมัน ด้วยภาวะหนทางหรือความเป็นไปเช่นนี้เรียกว่า **"โมกฺษคติ"** หรือ **"พรหมมารฺค"**

โมกษะ คือความหลุดพ้น ส่วน**คติ** คือ ทาง ทางไป หรือทางดำเนิน เพราะฉะนั้นเมื่อรวมกันเข้าแล้วจึงหมายความว่า ทางไปสู่ความหลุดพ้น หรือทางแห่งความหลุดพ้นนั่นเอง บุคคลใดก็ตาม เมื่อบรรลุสภาพแห่งความหลุดพ้นเช่นนี้แล้ว บุคคลนั้นก็เป็นอันว่าไม่มีวันที่จะต้องมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป โมกษะในคติพราหมณ์-ฮินดู ถือว่า **"มีสภาพไปกลมกลืนรวมอยู่กับพระปรมาตมัน"**

ในโลกนี้มีโยนิ คือสัตว์ทั้งหลาย อยู่ถึง ๘,๔๐๐,๐๐๐ ชนิด *(แปดล้านสี่แสน)* ในจำนวนนี้มีสัตว์เพียงประเภทเดียวเท่านั้น ที่มีสิทธิพิเศษโดยเฉพาะในอันที่จะปฏิบัติการเพื่อ **"โมกษะ"** ได้คือ **"มนุษย์"** เพราะเหตุฉะนั้น คัมภีร์นานาประเภททางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จึงกล่าวไว้เป็นคติเตือนใจว่า หากชีวะใดหรือวิญญาณดวงใดก็ตาม ได้มีโอกาสมาถือปฏิสนธิเป็นมนุษย์แล้วไม่ปฏิบัติการเพื่อหาหนทางไปสู่โมกษคติ โดยถือหลักแห่งมนุษยธรรม คือธรรมะ หรือหลักและวิธีการที่มนุษย์จะพึงประพฤติปฏิบัติ กลับหันไปประพฤติปฏิบัติแต่อธรรมแล้วไซร้ ชีวะนั้นหรือ วิญญาณดวงนั้นก็ชื่อว่าเป็นมนุษย์แต่เพียงร่างกายเท่านั้น จะได้มีความแตกต่างจากสัตว์เดียรัจฉานแม้แต่ประการใดก็หาไม่

ถึงแม้ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จะสั่งสอน หรือเน้นซึ่งหลักการแห่ง **"โมกษคติ"** หรือทางแห่งความหลุดพ้นไว้เช่นนี้แล้วก็ตาม แต่ใช่ว่า ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จะปล่อยให้เป็นภาระแก่เทพเจ้า หรือ อาศัยเทพเจ้าเป็นที่พึ่งอยู่แต่ฝ่ายเดียว ก็หาไม่ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ก็ยังอาศัยกรรมของตนอยู่นั่นเอง คัมภีร์พระเวทจึงได้สอนไว้ว่า มนุษยชาติทั้งหลายควรปฏิบัติตามคติ ๔ ประการ คือ ธรรมะ อรรถะ กามะ และโมกษะ

อรรถ แปลว่า ทรัพย์สมบัติ หรือสิ่งของที่เราต้องการ

กาม แปลว่า ความปรารถนา ความประสงค์ หรือความต้องการ การอุปโภค บริโภค ซึ่งสิ่งต่างๆ ก็จัดเป็นกามเหมือนกัน

ทั้งสองอย่างนี้ หมายความถึงการอันควรปฏิบัติทางอรรถคติ โดยถือหลักธรรม ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งหมายถึง การอันควรปฏิบัติทางกามคติโดยถือหลักธรรมเช่นเดียวกัน เมื่อทั้ง อรรถคติ และกามคติได้รับการปฏิบัติเป็นหลักอย่างครบถ้วนแล้ว โมกษคติก็ย่อมจะสำเร็จลงด้วย โดยไม่ต้องสงสัย

อย่างไรก็ตามเมื่อมนุษย์สำเร็จโมกษธรรมแล้ว ยังไม่ควรละเลิกอรรถะกับกามะเสีย โดยสิ้นเชิง เพราะถ้าหากมนุษย์ทั้งปวงมิได้คิดถึงอรรถคติกับกามะคติเลยมนุษย์เราก็คงจะต้อง ถึงแก่กาลสูญพันธุ์ หรือมิได้มีการวิวัฒน์พัฒนาทั้งในทางสังคม ความเจริญทางทรัพย์สมบัติทางโลก และประเทศชาติตลอดจนแม้กระทั่งทางเพศ คือการรักษา และขยายชาติพันธุ์มนุษย์ด้วย เมื่อเป็น เช่นนั้นมนุษย์ก็จะเฝ้าแต่ดิ้นรนหาทางเพื่อไปสู่โมกษะ แต่เพียงอย่างเดียว หรือคิดแต่บำเพ็ญสมาธิ เรื่อยเฉื่อยไปเปล่าๆ เมื่อเป็นดังนี้แล้ว โลกทั้งโลก ก็จะดูเสมือนหนึ่งหยุดหมุนหรือหยุดนิ่งอยู่กับที่ จะไม่มีการสมรสเพื่อรักษาวงศ์ตระกูลให้อยู่ยั่งยืนนาน จะไม่มีการใช้เวลาไปในการศึกษาวิชาการ เพื่อแสวงหาความรู้หรือเพื่อความเจริญก้าวหน้า หรือแม้แต่ในการสร้าง การประดิษฐ์ เครื่องอุปโภค บริโภคต่างๆ อีกต่อไป

คำว่า **"หลักธรรม"** หรือ **ธรรม** นั้น แปลได้หลายอย่าง ธรรม แปลว่า หน้าที่ก็ได้ สิ่งที่ควรทำก็ได้ การทำความดีและการละเว้นความชั่วก็เป็นธรรมะเหมือนกัน นอกจากนี้ ยังแปลได้ว่าความเจริญ ความรู้ของจริง การรู้ความถูกต้อง และรู้นัยยศาสตร์ หรือตรรกศาสตร์ ซึ่งมีความหมายว่า ธรรมะ คือสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งถ้าหากปราศจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นเสียแล้ว ก็จะ อยู่ไม่ได้ สิ่งที่ขาดไป หรือจากไปนั้น เรียกว่า ธรรมะ ถ้าจะอุปมาให้เห็นจริงในเชิงตรรกศาสตร์ ก็จะเห็นได้ง่ายขึ้น เช่น

ความร้อน เป็นธรรมะของไฟ หรืออัคนี *(ถ้าอัคนีไม่มีความร้อนก็ผิดธรรมดาไป เรียกได้ว่ามิใช่อัคนี)* หรือ

ความสว่าง และความร้อน เป็นธรรมะของดวงอาทิตย์ *(ถ้าดวงอาทิตย์ไม่มี ความสว่างหรือไม่ให้ความร้อน ก็ผิดธรรมดาไป สิ่งนั้นย่อมมิใช่ดวงอาทิตย์)* หรือ

ความเย็น เป็นธรรมะของหิมะ *(ถ้าหิมะ ไม่มีความเย็นก็ผิดธรรมดาไปมิใช่ หิมะเสียแล้ว)* หรือ

การมองเห็น เป็นธรรมะของดวงตา *(ถ้าดวงตามองไม่เห็นก็ผิดธรรมดาไป จะเรียกว่าดวงตาไม่ได้เสียแล้ว)*

ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ธรรมะมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างมาก ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ธรรมะมี ๔ ประการ คือ ๑. วรรณาศรม ๒. อาศรมธรรม ๓. สามานยธรรม ๔. สาธนธรรม

๑. วรรณาศรม

วรรณาศรม หรือ วรรณะธรรม เป็นหน้าที่ซึ่งบัญญัติไว้ว่า วรรณะแต่ละวรรณะควรจะปฏิบัติอย่างไร ผู้เป็นวรรณะพราหมณ์ มีการปฏิบัติอย่างหนึ่ง ผู้เป็นวรรณะกษัตริย์ต้องปฏิบัติอีกประการหนึ่ง เช่นเดียวกันนี้ วรรณะแพศย์ และ วรรณะศูทรมีการปฏิบัติอีกอย่างซึ่งเรียกกันว่า พราหมณ์ธรรม กษัตริย์ธรรม แพศย์ธรรม และ ศูทรธรรม พราหมณ์ไม่สามารถปฏิบัติศูทรธรรมได้ ศูทรก็ไม่สามารถปฏิบัติพราหมณ์ธรรมได้ ทุกๆ วรรณะต้องปฏิบัติตามธรรมะของตน *(หน้าที่ของตน)*

ในพระคัมภีร์ต่างๆ ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้สอนไว้ว่า การกระทำทุกสิ่งทุกอย่างถ้าจะให้ได้ผลสำเร็จตามความประสงค์แล้ว ควรจะต้องประกอบพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ **ชฺญาน วิชฺญาน** และ **ภกฺติ** จะขาดอันใดอันหนึ่งไปเสียมิได้ ถ้าหากมนุษย์เราต้องการจะเข้าให้ถึงองค์คุณทั้ง ๓ แห่งการปฏิบัติทางกรรมโยคแล้ว มนุษย์เราก็ควรจะมีหลักวรรณะเข้าประกอบด้วย เพราะถ้าไม่มีหลักวรรณะเข้าประกอบ ก็อาจกระทำการไม่สำเร็จได้ หรือถ้าจะสำเร็จก็อาจไม่ได้ผลดีเพราะขาดหลักที่สำคัญอันเปรียบเหมือนรากแก้วของต้นไม้ใหญ่ไปเสียหลักหนึ่ง การกระทำตามหลักของวรรณะที่เป็นไปอย่างเหมาะสมด้วยแล้วนั้น ย่อมจะบังเกิดศุภผลดีมากยิ่งขึ้น

ในศัพทานุกรมภาษาสันสกฤต คำว่า **"วรรณะ"** แปลว่า สี อักษร ชาติ กำเนิด ลักษณะ คุณสมบัติ รูป ประเภท เป็นต้น แต่ในที่นี้ควรจะมีความหมายว่า **"ลักษณะ"** หรือ **"คุณสมบัติ"** มากกว่าอย่างอื่น เพราะเป็นการตีความตามความหมายของพระเวท ยกตัวอย่างเช่นวรรณะพราหมณ์หมายถึงผู้มีลักษณะเป็นพราหมณ์หรือผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นพราหมณ์ เป็นต้น แม้วรรณะอื่นๆ อีก ๓ วรรณะ ก็มีลักษณะหรือคุณสมบัติของความเป็นเช่นนั้นๆ ในคัมภีร์พระเวทสอนไว้ว่ามนุษยชาติแบ่งออกได้เป็น ๔ วรรณะใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ วรรณะพราหมณ์ย่อมมีลักษณะเป็นพราหมณ์ ผู้ใดที่มีลักษณะกษัตริย์ ผู้นั้นก็เป็นวรรณะกษัตริย์ ผู้ใดมีลักษณะแพศย์ผู้นั้นเป็นวรรณะแพศย์ หากผู้ใดมีลักษณะศูทร ผู้นั้นก็เป็นวรรณะศูทร

พราหมณ์

คำว่า **"พราหมณ์"** หมายถึง ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพระพรหม พระเวท และอาตมา ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ บอกไว้ว่า ผู้ใดผู้หนึ่งมีลักษณะ ๑๑ ประการดังต่อไปนี้ ผู้นั้นย่อมเป็นพราหมณ์ หรือ กล่าวอีกทีก็คือ ผู้เป็นพราหมณ์ย่อมมีลักษณะ ๑๑ ประการตามธรรมชาติ คือ ศม ทม ตป เศาจ สนฺโตษ กฺษมา สรลตา ชฺญาน ทยา อาสฺติกตา และ สตฺย ซึ่งแต่ละข้อมีความหมายดังต่อไปนี้

๑. **ศม** หมายถึง สุภาพ ภายในจิตใจไม่มีความยุ่งยากหรือปั่นป่วนด้วยกาม โกรธ โลภ หลงแม้แต่ประการใด เป็นธรรมชาติของเขาผู้นั้น แม้ตั้งแต่วัยเด็กมา ความวิกลวิกาลยุ่งยาก ปั่นป่วนภายในจิตใจของบุคคลเช่นนี้ก็ไม่เกิดง่าย

๒. **ทม** หมายถึง สภาพที่จิตใจได้รับการระงับไว้แล้ว กล่าวคือรู้จักข่มจิตใจของตน ด้วยความสำนึกในเมตตา และมีสติอยู่เสมอ รู้จักมีจิตใจอดกลั้นไม่ปล่อยให้หวั่นไหวไปตาม อารมณ์ได้ง่ายๆ

๓. **ตป** ตามศัพท์แปลว่า ความร้อน หรือการร้อน แต่ในที่นี้มีความหมายว่าฝักใฝ่ แต่ในความประพฤติในอันที่จะหาความรู้ หาความจริง และพยายามแต่จะให้ประสบผลสำเร็จ ในการหาความรู้และความจริงนั้น ไม่ว่าจะต้องผจญกับความยากลำบากสักเพียงไร ก็พยายาม พากเพียรจนสำเร็จผลให้จงได้

๔. **เศาจ** แปลตามศัพท์ว่า ความบริสุทธิ์ หมายถึง การทำตนเองให้เป็นผู้มีความ บริสุทธิ์ทั้งจิตใจและร่างกาย

๕. **สนฺโตษ** หมายถึง สภาพที่พอใจ หรือมีความสุขอยู่แล้วในทางสันติ

๖. **กฺษมา** หมายถึง ความอดกลั้น หรือความอดโทษ มีความพากเพียรพยายามและ อดทนโดยถือเอาความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง

๗. **สรลตา** แปลว่า ความซื่อหรือความตรงโดยนิสัย คือทั้งพูดตรงและทำตรง

๘. **ชฺญาณ** แปลว่า ความรู้ ความเห็น ความชอบ ความถูกต้อง หรือความวิเวก ในที่นี้ หมายถึงความชอบทางการศึกษาหาความรู้

๙. **ทยา** หมายถึง ความมีเมตตากรุณาต่อชีวะทั้งหลาย

๑๐. **อาสฺติกตา** ได้แก่ การมีความเชื่อถือ ไว้วางใจ และมอบความจงรักภักดีไว้ต่อ พระพรหม ตลอดจนเชื่อถือตามคำสั่งสอนของพระพรหม

๑๑. **สตฺย** แปลตามศัพท์ว่า จริง หรือ ความจริง หรือ **ศุทธมติ** คือ ความเห็น อันบริสุทธิ์ใจหรือความเห็นอันสุจริต กล่าวคือ ควรแสดงความซื่อสัตย์ต่อกันและกัน จนถึงทำให้ เป็นที่ไว้วางใจกัน และเชื่อใจกันได้

เหล่านี้ คือ ข้อที่ควรประพฤติปฏิบัติ หรือ ลักษณะความประพฤติของชนในวรรณะพราหมณ์ กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งก็คือ ธรรมะของพราหมณ์ นั่นเอง นอกจากนี้ในพระธรรมศาสตร์ได้มีการกำหนดการกระทำของชนในแต่ละวรรณะไว้ด้วยว่า วรรณะใดมีการกระทำชนิดไหนบ้างที่ชนในวรรณะนั้นจะพึงกระทำได้ โดยไม่เสื่อมเสีย และโดยสมควร ทั้งนี้ บัญญัติไว้เพื่อความสะดวกในการครองชีพของชนแต่ละวรรณะ เช่น ชนวรรณะพราหมณ์นี้มีสิทธิหรือหน้าที่ ที่จะกระทำได้ถึง ๖ ประการ คือ

๑. **ปฐนำ** ได้แก่ การรับการศึกษาชั้นสูง และการพยายามแสวงหาความจริง

๒. **ปาฐนำ** ได้แก่ การให้การศึกษาแก่ผู้อื่น เช่น เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นต้น

๓. **ยชนำ** ได้แก่ การทำพิธีบูชาต่างๆ เช่น ประกอบยัญญกรรม และจัดพิธีการกุศลต่างๆ ด้วยตนเอง คือเป็นเจ้าภาพเอง โดยเชิญพราหมณ์อื่นมาประกอบพิธี

๔. **ยาชนำ** ได้แก่ การทำพิธีบูชาต่างๆ เช่น พิธียัญญกรรม และพิธีการกุศลใดๆ ตามความประสงค์ของผู้อื่นที่มีจิตศรัทธาใคร่จะให้ประกอบพิธีกรรมใดๆ ให้แก่เขา

๕. **ทานำ** ได้แก่ การทำบุญให้ทานแก่ผู้อื่นตามกำลังเท่าที่จะสามารถทำได้

๖. **ปรติคฺรห** ได้แก่ การรับทักษิณา หรือของทำบุญจากผู้มีจิตศรัทธา

นอกจากสิทธิ และหน้าที่ทั้ง ๖ ประการดังกล่าวแล้ว หากจำเป็น กล่าวคือในยามวิบัติกาล คราวคับขัน หรือในยามลำบาก ผู้ที่แม้เป็นพราหมณ์ก็อาจประกอบการกสิกรรม การค้าขาย หรือธุรกิจอื่นๆ อีกได้ เพื่อการครองชีพที่สมควรให้ชีวิตตั้งอยู่ได้

กษัตริย์

คำว่า **"กษัตริย์"** แปลว่า นักรบหรือผู้ป้องกันภัย เป็นวรรณะที่ ๒ รองจากวรรณะพราหมณ์ ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู วรรณะกษัตริย์นี้มีสิทธิปกครองประเทศชาติ ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์บ่งไว้ว่า ผู้ใดผู้หนึ่งมีลักษณะ ๑๑ ประการดังต่อไปนี้ ผู้นั้นย่อมเป็นกษัตริย์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ผู้เป็นกษัตริย์ย่อมมีลักษณะ ๑๑ ประการตามธรรมชาติ คือ ศูรตา วีรฺย ไธรฺย เตช ทาน ทม กฺษมา พราหฺมณภกฺติ ปฺรสนฺนตา รกฺษาภาว และสตฺย ซึ่งมีความหมายดังนี้

๑. **ศูรตา** แปลว่า ความกล้าหาญ ผู้เป็นวรรณะกษัตริย์ควรจะเป็นผู้มีความกล้าหาญและแข็งแรงเป็นวีรบุรุษในหมู่ชนได้ ไม่รู้จักมีความขลาดกลัว

๒. **วีรฺย** แปลว่า แรงหรือกำลัง หรืออำนาจ ความเพียร ความมั่นคงในการรู้เผชิญภัยตลอดจนความมั่นคงในการรบทัพจับศึก ผู้อยู่ในวรรณะกษัตริย์ควรมีลักษณะเช่นนี้ด้วย

๓. **ไธรฺย** แปลว่า ความมั่นคง ไม่รู้จักเบื่อหน่ายท้อถอย มีแต่ความเพียรพยายามอย่างมั่นคงอยู่เสมอเป็นนิตย์

๔. **เตช** ตามศัพท์แปลว่า ความร้อน หรือร้อน แต่ในที่นี้หมายถึงความมียศ และมีเกียรติกล่าวคือรู้จักใช้อำนาจเท่าที่มีอยู่แล้วในทางที่ถูกต้องและสุจริต เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะได้ชื่อว่าเป็นกษัตริย์ ควรจะเป็นผู้ที่ตั้งอยู่ในความสุจริตทุกประการ

๕. **ทาน** แปลว่า การให้ หมายถึง ความมีจิตใจที่เต็มไปด้วยอุปการะ และชอบทำการอุปถัมภ์บำรุงแก่ผู้อื่นอยู่เป็นนิตย์ คือชอบทำบุญ ฝักใฝ่ในการทำบุญการกุศล

๖. **ทม** } ๒ ข้อนี้แห่งลักษณะโดยธรรมชาติของกษัตริย์ ซึ่งเหมือนกันกับ
๗. **กฺษม** } ๒ ลักษณะโดยธรรมชาติแห่ตฺราหมณ์

๘. **พราหฺมณภฺกติ** แปลว่า ความภักดีต่อพราหมณ์ ขึ้นชื่อว่าวรรณะกษัตริย์แล้วควรนับถือวรรณะพราหมณ์อยู่เสมอ

๙. **ปฺรสนฺนตา** แปลว่า ความร่าเริงยินดี คือความไม่รู้จักวิตกกังวล และยิ่งไปกว่านั้นก็คือแสดงความยินดีและก่อให้เกิดความปลื้มปิติแก่ผู้อื่นษ ือทำให้ผู้อื่นบังเกิดความยินดีเปรมใจไปด้วย

๑๐. **รกฺษาภาว** หมายถึง การเตรียมตัวพร้อมอยู่เสมอ ในอันที่จะปกปักรักษาประเทศชาติและช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอ หรือเพื่อรักษาความยุติธรรม

๑๑. **สตฺย** ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อสุดท้ายแห่งธรรมชาติ และ ลักษณะของพราหมณ์

เหล่านี้คือข้อที่ควรประพฤติปฏิบัติ หรือลักษณะของชนในวรรณะกษัตริย์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ธรรมะของกษัตริย์ ผู้เป็นวรรณะกษัตริย์ควรฝึกให้เป็นนิสัยติดตนไปโดยธรรมชาติ นอกจากนั้นแล้วผู้เป็นวรรณะกษัตริย์ ควรมีการกำหนดไว้ด้วยว่าหน้าที่ของตนก็คือ ๔ ประการนี้กล่าวคือ

๑. ***ปฐนำ*** }
๒. ***ยชนำ*** } ทั้ง ๓ ประการแรกนี้ สิทธิและหน้าที่ของพราหมณ์และกษัตริย์คล้ายคลึงกันมาก จะต่างกันก็แต่เพียงว่า พราหมณ์ทำหน้าที่ปาฐ *(สอน)* และ ยาชญ *(บูชา)* ด้วยเท่านั้น
๓. ***ทานำ*** }

๔. ***รกฺษา*** กษัตริย์เป็นรกฺษก *(ผู้รักษา หรือผู้คุ้มครองป้องกัน)* เพราะฉะนั้นกษัตริย์จึงต้องเป็นผู้มีความมั่นใจในการคุ้มครองรักษาดินแดน ป้องกันมิให้ผู้ที่อ่อนแอเป็นอันตรายได้ รู้จักใช้อาวุธต่าง ๆ รู้จักการยุทธวิธีตามสมัย ตลอดจนรู้หลักนิติศาสตร์ด้วย

นอกจากสิทธิและหน้าที่ทั้ง ๔ ประการดังได้กล่าวมาแล้ว หากจำเป็นกล่าวคือในยามวิบัติกาล พระธรรมศาสตร์ก็ยังอนุญาตให้ผู้ที่แม้เป็นกษัตริย์ก็อาจประกอบอาชีพอื่น

เช่น เป็นครูบาอาจารย์ ทำพิธีบูชายัญและการกุศลต่างๆ ทำการกสิกรรมหรือค้าขาย เพื่อการครองชีพได้ ที่ทำไม่ได้เหมือนชนในวรรณะพราหมณ์มีอยู่อย่างเดียว คือกษัตริย์จะรับทักษิณา หรือของทำบุญจากผู้อื่นไม่ได้ คือทำพิธีกรรมได้แต่ต้องไม่รับทักษิณา

ไวศย

"ไวศย" หรือวรรณะแพศย์เป็นวรรณะที่ ๓ ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่ประกอบการค้าและพาณิชยการต่างๆ ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์บ่งไว้ว่า ผู้ใดผู้หนึ่งมีลักษณะ ๔ ประการ ดังต่อไปนี้ ผู้นั้นชื่อว่าเป็น ไวศฺย คือ

๑. มีความเฉลียวฉลาดในการแลกเปลี่ยนสิ่งของต่างๆ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ มีอุบายฉลาดในการค้าขาย มีความมั่นใจในการประกอบอุตสาหกรรมต่างๆ ด้วย เพราะอุตสาหกรรมมักเกิดมาควบคู่กับพณิชยกรรมเสมอ

๒. มีปัญญาเฉียบแหลมและสมองดีในการคิดเลข บวก ลบ คูณ หาร ต้นทุน กำไร เป็นต้น และรู้จักว่าเมื่อไรควรเสีย เมื่อไรควรได้ รอบคอบ และตื่นตัวอยู่เสมอในผลได้และผลเสีย

๓. มีความนับถือวรรณะพราหมณ์และวรรณะกษัตริย์ ทั้งนี้จะแสดงความนับถือนั้นออกมาได้ ก็ด้วยการไปพบปะและสนทนากับชนในวรรณะพราหมณ์ เพื่อการขยับขยาย และขวนขวายหาความรู้ทางธรรม แล้วนำเอาความรู้นั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีการปฏิบัติตามคำสอนนั้นๆ ด้วย ส่วนที่ว่าควรมีความจงรักภักดีต่อชนในวรรณะกษัตริย์นั้นก็คือควรปฏิบัติตามกฎหมายโดยไม่ฝ่าฝืนแม้แต่ประการใด

ข้อควรปฏิบัติของชนในวรรณะแพศย์นี้ก็คือ ให้ทำการประกอบอาชีพกสิกรรมและการค้าขาย แต่ในยามวิบัติกาลแล้ว พระธรรมศาสตร์ก็อนุญาตให้ประกอบอาชีพได้ทุกอย่างตามกาลเทศะ แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องเป็นอาชีพที่สุจริตเท่านั้น

ศูทร

"ศูทร" เป็นวรรณะที่ ๔ ศูทรมีกำเนิดมาจากเบื้องพระบาทของพระพรหมเพราะฉะนั้นจึงทำหน้าที่เป็น เสวก คือเป็นผู้รับใช้ในกิจการงานต่างๆ โดยทั่วไป ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์บ่งไว้ว่า ผู้ใดผู้หนึ่งมีลักษณะทั้ง ๗ ประการต่อไปนี้ ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นศูทร คือ

๑. **นมฺรตา** แปลตามศัพท์ว่า ความค้อม น้อม คด โค้ง คือ งอ อันเป็นลักษณะของผู้ที่ต้องค้อมตัวคอยรับใช้ผู้อื่นอยู่เสมอ ด้วยความเสงี่ยมเจียมตัว ในอีกนัยหนึ่ง นมฺรตา แปลว่า วินัย คือ การวางตนให้จำกัดอยู่แต่ในระเบียบแบบแผน และ ข้อบังคับ โดยมีหิริโอตตัปปะ คือ ความกลัว และความละอายต่อการที่จะประพฤติชั่ว และมุทิตา คือความอ่อนหวาน หรือ ความเป็นผู้มีใจอ่อน ความละมุนละม่อม เป็นหลักอยู่ในความประพฤติปฏิบัติ

๒. **นิษฺกปฏตา** แปลตามศัพท์ว่า ความเป็นผู้ปราศจากความเฉื่อยชา ปราศจากการล่อลวง ปราศจากการตลบตะแลง ปราศจากความคดโกง กล่าวคือมีแต่ความซื่อสัตย์เยี่ยงทาส และเป็นผู้รับใช้ที่ดี มีหลักธรรมะ และความเจียมตัวแล้วทั้งปวง

๓. **เศาจ**
๔. **อาสฺติกตา** } เช่นเดียวกันกับลักษณะข้อ ๔ และข้อ ๑๐ ของพราหมณ์

๕. **อสฺเตย** แปลว่า ไม่ลัก ไม่ขโมย ไม่กระทำโจรกรรม

๖. **สตฺย** เช่นเดียวกันกับลักษณะข้อ ๑๑ ของพราหมณ์

๗. **อาทรภาว** แปลตามศัพท์ว่า ภาวะแห่งความเคารพนับถือที่แสดงต่อ หรือมีต่อผู้อื่น ในที่นี้หมายถึงว่า ควรมีความเคารพนับถือ และจงรักภักดีต่อชนในวรรณะที่สูงกว่าทั้ง ๓ วรรณะ ได้แก่ วรรณะพราหมณ์ วรรณะกษัตริย์ และวรรณะแพศย์

ดังนี้จะเห็นได้ว่า ผู้มีวรรณะเป็นศูทรที่ดี ควรจะมีลักษณะทั้ง ๗ ประการดังกล่าวแล้วติดเป็นนิสัย หรือ มีวาสนามาก่อนแล้วตามธรรมชาติ มีการกระทำอันได้กำหนดไว้แล้วว่าควรกระทำหน้าที่รับใช้ หรือเป็นคนใช้ของชนในวรรณะทั้งสาม แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าจะเป็นทาสที่ไม่มีอิสรภาพเสียเลย ยังคงเป็นผู้มีอิสรภาพอยู่ หากคอยเป็นผู้ช่วยของชนในวรรณะทั้งสามเท่านั้น กล่าวคือผู้เป็นวรรณะศูทรควรมีความรู้ในทางปรนนิบัติต่อวรรณะทั้งสามที่สูงกว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับการงานของชนในวรรณะทั้งสี่นั้น ในยามวิบัติกาลแล้ว ชนทั้ง ๔ วรรณะนี้ย่อมมีสิทธิที่จะกระทำสิ่งใดได้ทุกประการ เพื่อความสะดวกในการครองชีพอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากชนใน ๔ วรรณะดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็มีอีกวรรณะหนึ่ง ที่เรียกว่าวรรณะ **จัณฑาล หรือจาณฑาล** ชื่อของวรรณะนี้ ไม่เคยมีปรากฏในพระเวทเลย วรรณะนี้จะมีมาจากไหน หรือตั้งแต่ในสมัยใดนั้นไม่อาจอธิบายได้

วรรณะทั้งสี่นี้ มีปรากฏอยู่ให้เห็นได้ในโลก ตั้งแต่สมัยโบราณกาลมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ และย่อมจะยังมีอยู่แม้ในอนาคตกาลด้วย วรรณะทั้งสี่ นี้ย่อมไม่มีใครสามารถจะทำให้หมดสิ้นไปเสียจากโลกนี้ได้ คนในโลกนี้จะต้องมีการแบ่งจำแนกออกไปเป็น ๔ จำพวกใหญ่ ๆ อยู่เช่นนี้เสมอ หากใช้วิจารณญาณพิจารณาดูก็อาจจะเข้าใจได้โดยง่าย คือ

๑. **วรรณะพราหมณ์** ได้แก่ ผู้ที่ยังความแพร่หลายให้เกิดแก่วิทยาการด้านต่างๆ กล่าวคือ หากเขามีความชำนาญในวิชาหนึ่งวิชาใด แล้วนำเอาวิชานั้นไปสอนหรือเผยแพร่ให้แก่ผู้อื่น เราก็ถือได้ว่าเขาเป็นครูอาจารย์ในวิชาหนึ่งๆ จะเป็นวิชาจิตศาสตร์ นิติศาสตร์ ดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์ อักษรศาสตร์ หรือ แพทยศาสตร์ ถือว่าเขาเป็นวรรณะพราหมณ์ คือมีลักษณะของพราหมณ์อยู่นั้นเอง

๒. **วรรณะกษัตริย์** ได้แก่ ผู้มีอาชีพเป็นทหาร ตำรวจ หรือมีอาชีพอื่นในทำนองนี้ ก็ถือว่าเป็นวรรณะกษัตริย์ทั้งสิ้น และผู้มีเกียรติสูงสุดในวรรณะกษัตริย์ก็คือพระเจ้าแผ่นดินหรือราชาหรือมหาราชาคือพระมหากษัตริย์นั่นเอง

๓. **วรรณะแพศย์** ได้แก่ ผู้ทำการค้า ทำกสิกรรม เป็นต้น

๔. **วรรณศูทร** ได้แก่ ผู้ที่ทำหน้าที่รับใช้ในกิจการงานทุกประเภท และทุกแง่ทุกมุม เรียกว่าศูทรได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นช่างฝีมือประเภทหนึ่งประเภทใด หรือมากกว่า ๑ ประเภท ก็สงเคราะห์เข้าในวรรณะศูทรได้ทั้งนั้น

เรื่องวรรณะนี้ในคัมภีร์ต่างๆ ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้สอนไว้ว่า ผู้ที่ถือกำเนิดมาเป็นมนุษย์ทุกๆ คนควรจะกระทำตนให้เป็นไปตามวรรณะที่ได้กำหนดไว้แล้ว ถ้าได้เช่นนั้น การงานของเขาเองและของส่วนรวมของสังคม ก็จะสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างสมบูรณ์และได้ผลดียิ่ง มีวิธีสังเกตรู้ได้ว่าใครเป็นคนในวรรณะใดตามคัมภีร์พระเวท ทั้งนี้ก็โดยให้เทียบเคียงกับความเป็นไปเท่าที่เราประสบกันอยู่ในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ปรากฏว่ามีหลักอยู่ ๒ ประการในการแบ่งวรรณะ คือ **หลักชนุมชาติ** กับ **หลักกรุมชาติ** ชนุมชาตินั้นคือ วรรณะหมายถึงตระกูลฝ่ายที่ถือ **ชนุมชาติ**อธิบายว่าคนเกิดมาจากวรรณะใดก็เป็นคนในวรรณะนั้น เช่น พ่อแม่เป็นวรรณะพราหมณ์ ลูกเป็นวรรณะพราหมณ์ไปด้วย โดยชาติกำเนิดคือ เป็นพราหมณ์ตั้งแต่เกิด ไม่ว่าเขาจะมีลักษณะของความเป็นพราหมณ์อยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ส่วนฝ่ายที่ถือว่าคนๆ นั้น เป็นวรรณะนั้นๆ เช่น นาย ก. มีพ่อแม่ที่เป็นวรรณะพราหมณ์ นาย ก.เกิดในวรรณะพราหมณ์ แต่นาย ก.ทำการค้าขาย เป็นต้น เช่นนั้นแล้วก็ถือว่านาย ก. เป็นวรรณะแพศย์ ดังนี้เป็นตัวอย่าง แม้วรรณะอื่นๆ ก็มีส่วนเทียบเคียงดังนี้เช่นกัน

แต่ในสมัยโบราณ การตีความหมายของพระเวทไม่ตรงกับในสมัยปัจจุบัน เพราะตอนหนึ่งของพระเวทบ่งไว้ว่า **"วรรณะย่อมมีติดมากับทุกๆ คนตั้งแต่แรกเกิด"** แต่แล้วอีกตอนหนึ่งก็บอกว่า วรรณะทั้งสี่มีลักษณะแต่ละวรรณะเป็นอย่างไรบ้างก็แล้วแต่ **"คนใดมีลักษณะตรงกับวรรณะใด ก็ให้ถือว่าคนๆ นั้นเป็นวรรณะนั้น"** โดยประการฉะนี้ ถ้าเราถือชนุมชาติ ก็จะ

ไม่ตรงกับคำสั่งสอนในคัมภีร์พระเวท เพราะลักษณะไม่ตรงกันหรือคลาดเคลื่อนกันไป เช่น พ่อแม่เป็นวรรณะพราหมณ์จริง ส่วนลูกไม่มีลักษณะพราหมณ์แต่ประการใดเลย แต่ไปมีลักษณะตรงกับวรรณะกษัตริย์ ที่ตนเคยเห็นมาตั้งแต่ในวัยเด็กเช่นนี้ พวกชนุมชาติถือว่าลูกคนนั้นเป็นวรรณะพราหมณ์ด้วย ซึ่งก็ถูกต้องในนัยหนึ่ง

แต่ถ้าถือตามหลัก กรุมชาติ สมมุติว่านาย ก. เป็นครูคนหนึ่ง ธรรมดาเมื่อรู้แล้วว่านาย ก เป็นครู เราก็ต้องถือเสียว่า นาย ก เป็นวรรณะพราหมณ์ แต่ตามความจริงแล้ว นาย ก ไม่ได้มีความสนใจในงานครูเลย ตรงข้ามเขากลับไปมีความสนใจในการค้าขาย แต่เป็นเพราะเขาไม่สามารถจะค้าขายได้ เขาจึงต้องสมัครเป็นครู ความจริงแล้วเขาไม่อยากสอน แต่เขาก็ต้องสอน ฉะนั้น ไม่วันใดก็วันหนึ่งเขาอาจจะเลิกงานครูนี้เสียได้แล้วก็ไปทำการค้า เช่นนี้ก็เรียกว่า เขาเป็นวรรณะแพศย์ ถ้าถือตามหลักนี้คนๆ หนึ่งอาจจะมีวรรณะได้ตั้งหลายวรรณะเพียงแต่ชีวิตในชาติเดียวเท่านี้ ซึ่งนับว่าไม่เป็นการเหมาะสม เพราะไม่ได้ถือเอาลักษณะเป็นใหญ่ หากถือเอาแต่กรรมในปัจจุบันมาเป็นใหญ่เท่านั้น

จึงสรุปได้ว่าเราควรถือตามคำสั่งสอนของพระเวทดังต่อไปนี้ว่ามีความเหมาะสม และมีประโยชน์ต่อปวงมนุษยชาติทั้งผอง คือ ที่ว่าวรรณะติดตัวมาตั้งแต่แรกเกิดนั้น หมายความว่าทุกคนมีวรรณะใดวรรณะหนึ่งมาตั้งแต่แรกเกิดแล้ว อันเป็นผลลัพธ์ที่ได้มา เนื่องจากกรรมที่เขาได้ทำมาแล้วในอดีต เช่น นาย ก เป็นคนวรรณะศูทรผู้หนึ่ง เขาได้เข้าทำงานกับคนวรรณะกษัตริย์ โดยรับหน้าที่เป็นคนใช้อยู่ในครัว โดยวิธีนี้นานไปเขาก็มีความรู้ทางการครัว และทางอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นทุกวันๆ โดยสัมผัสทั้ง ๕ ประการ แต่ก็โดยที่เขามิได้รู้สึกตัวเองเลย ครั้งเมื่อเขาสิ้นชีวิตไปแล้ว ต้องมาเกิดใหม่อีก คราวนี้เมื่อดวงวิญญาณของเขามาเกิดใหม่ เขาก็ติดเอานิสัยของกษัตริย์มาด้วย อันนี้แหละเป็นลักษณะของกษัตริย์สำหรับชีวิตทั้งสองนี้ ซึ่งเราเรียกเขาว่าเป็นวรรณะกษัตริย์ เพราะเขามีนิสัยเหมือนวรรณะกษัตริย์มาตั้งแต่วัยเด็ก ต่อไปถ้าเขามีโอกาสได้เล่าเรียนวิชาทหาร เขาก็จะเป็นทหารแล้วกลายเป็นทหารที่ดี มีชื่อเสียง มียศ และมีเกียรติยิ่งทางการงาน ทั้งนี้ก็เพราะเขาได้มีโอกาสทำงานตามวรรณะของเขาอย่างแท้จริงนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูจึงได้สอนว่า วรรณะเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของคนเรา เราพึงพิสูจน์เสียก่อนว่า เด็กคนไหนมีวรรณะใด เมื่อได้รู้ว่าเด็กคนนั้นมีลักษณะตรงกับวรรณะนั้นแล้ว จึงค่อยจัดการให้เขาได้รับการศึกษาเล่าเรียนตามวรรณะนั้นๆ ต่อไป เมื่อเขาเล่าเรียนสำเร็จแล้วก็เป็นอันว่า หน้าที่ของพ่อแม่และครูบาอาจารย์หมดไปเปลาะหนึ่ง ต่อจากนั้นก็ตกเป็นหน้าที่ของเขาเองที่จะปฏิบัติตนตามวรรณะนั้นเรื่อยๆ ไป

ถ้ามนุษยชาติในโลกนี้ทุกๆ คนนำเอาหลักอันนี้ไปใช้แล้ว มนุษย์เราก็จะมีความสำเร็จในทำนองตรงกันข้าม หากมนุษย์ไม่ได้มีโอกาสกระทำงานไปตามวรรณะของตน การกระทำของมนุษย์ส่วนมากก็จะประสบแต่ความไร้ผล มีเป็นส่วนน้อยเหลือเกิน ที่จะได้พบความสำเร็จ แต่ถึงกระนั้นการงานนั้นๆ กว่าจะลุล่วงไปได้ก็กินเวลานาน และถึงแม้จะลุล่วงไปก็ดูไม่ค่อยจะมีความงาม หรือ ความหมายใดๆ ยกตัวอย่าง เช่น นาย จ กับนาย ฉ เป็นพี่น้องกัน เรียนจากโรงเรียนแห่งเดียวกัน และเป็นครูก็เป็นครูอยู่โรงเรียนเดียวกัน ได้ปริญญามาก็เหมือนๆ กัน นาย ฉ มีความสามารถสอนหนังสือให้นักเรียนเข้าใจได้ดี นักเรียนก็ดีใจเรียนหนังสือสนุก และมีความรักต่อนาย ฉ ผู้เป็นครู ครู ฉ เองก็รักนักเรียน ต่างฝ่ายต่างรักใคร่สามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันอย่างกระชับแน่น

แต่ ครู จ ผู้เป็นพี่ชายนั้น แม้จะเริ่มการสอนมาก่อนครู ฉ แต่ก็ไม่สามารถจะสู้ ครู ฉ ได้ นักเรียนเองก็ไม่ชอบครู จ ครู จ ก็ไม่ชอบหน้านักเรียน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า ครู ฉ เป็นวรรณะพราหมณ์ แต่ครู จ มิใช่วรรณะพราหมณ์เท่านั้นเอง นี้เป็น**นิทรรศ-นุทาหรณ์** เปรียบเทียบให้เห็นว่าคนเราถ้ามีความประสงค์ จะทำงานการให้สำเร็จเรียบร้อยลงไปด้วยอุดมคติแล้ว ก็ควรถือหลักวรรณะติดตัวไปด้วยเสมอในการทำงาน

ในสมัยโบราณ ผู้เป็นพ่อแม่มักจะพยายามหาวิธีตรวจพิจารณาดูว่าเด็กของตนมีลักษณะตรงกับวรรณะใด อาจจะใช้ความสังเกตว่าเด็กคนนั้นมีนิสัยอย่างไร ชอบของสิ่งไร ชอบกินอะไร ชอบเล่นของเล่นชนิดไหน เหล่านี้เป็นต้น การตั้งความสังเกตเหล่านี้ เขาจะทดลองสังเกตมาตั้งแต่เด็กอายุได้ ๑ ขวบ จนถึง ๘ ขวบ เมื่อทราบได้แน่นอนแล้วว่า เด็กคนนั้นมีลักษณะส่วนมากไปตรงกับวรรณะใด เขาก็จะจัดการให้ได้เรียนไปตามวรรณะนั้นต่อไป กล่าวคือ พอเด็กมีอายุได้ ๖ เดือนขึ้นไป แต่ยังไม่ทันถึง ๑ ขวบ เขาก็จะทำพิธีที่เรียกว่า **"อนุนปราศน"** อันเป็นพิธีการป้อนข้าวเด็กเป็นครั้งแรก และนับตั้งแต่วันนั้นมา เด็กก็จะเริ่มกินอาหารต่างๆ ได้ เพราะก่อนหน้านั้นเด็กจะได้กินก็แต่น้ำนมโดยเฉพาะเท่านั้น

ในพิธีนี้เริ่มทำพิธีบูชาด้วยการสวดมนต์เสร็จแล้วเขาก็จะนำสิ่งของต่างๆ มารวมวางไว้ ณ ที่แห่งหนึ่ง มีของกิน และของเล่นต่างๆ นอกจากนั้นก็มีหนังสือ ปากกา อาวุธ เครื่องใช้ในการแพทย์ เครื่องใช้ในงานฝีมือต่างๆ แล้วก็เสี่ยงทาย โดยปล่อยเด็กให้ออกไปอยู่ท่ามกลางสิ่งของเหล่านั้น เด็กจะมีท่าทีคิดบ้างเล็กน้อย แล้วในที่สุดก็จะจับสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา เมื่อเด็กจับหรือถือของสิ่งใดแล้ว พวกผู้ใหญ่ก็มักจะถือเอาของสิ่งนั้นเป็นหลักพิสูจน์ถึงกาลอนาคต เช่น ถ้าเด็กจับหนังสือก็ว่าเด็กนั้นมีลักษณะจะเป็นพราหมณ์ ถ้าจับอาวุธก็ว่าเด็กนั้นจะเป็นกษัตริย์ เป็นต้น

ในปัจจุบันพิธีนี้จัดทำกันแต่ครั้งเดียวในระหว่างที่เด็กมีอายุ ๖ เดือน ถึง ๑ ปี แต่ในสมัยโบราณพิธีนี้ใช้สำหรับเด็กตั้งแต่อายุ ๑ ขวบ ถึง ๘ ขวบทุกๆ ปี หรือ ทุกๆ ๖ เดือน เพื่อเป็นการย้ำการพิสูจน์เรื่องวรรณะให้แน่นอนลงไปอีกทีหนึ่ง สมัยหลังๆ มานี้บรรดานักปราชญ์และนักธรรมศาสตร์กำลังพยายามเอาสิ่งต่างๆ เหล่านี้มาใช้เป็นเครื่องพิสูจน์ การทดสอบเหล่านี้อีกต่อไป เพราะเป็นที่ประจักษ์กันว่า เป็นของดีมีประโยชน์แก่มนุษยชาติจริงๆ

๒. อาศรมธรรม

อาศรมธรรม มีสี่ประการ **พรหมจารีธรรม** คือ อยู่ในอาศรมของพระครู และต้องปฏิบัติ พรหมจารีธรรม **คฤหัสถธรรม** คืออยู่ในฆราวาส และปฏิบัติคฤหัสถธรรม **วานปรัสถธรรม** อยู่ในระหว่างฆราวาส และ**สันยาสี** *(บรรพชา)* และต้องปฏิบัติวานปรัสถธรรม สุดท้ายก็**สันยสตธรรม** ไม่อยู่กับครอบครัวไปอยู่ที่วัดมณเฑียรหรือในป่า และปฏิบัติสันยสตธรรม

หลักแห่งอาศรมอันเป็นหนึ่งของ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู นั้น แบ่งชีวิตมนุษย์ออกไปเป็น ๔ ขั้นตอน แต่ละตอนนั้นเรียกว่า "**อาศรม**" โดยถือว่ามนุษย์เหล่านี้ส่วนเฉลี่ยของอายุคิดแล้วได้ ๑๐๐ ปี แบ่งออกได้เป็น ๔ ภาคหรือ ๔ อาศรมๆ ละประมาณ ๒๕ ปี ดังต่อไปนี้

๑. **พฺรหฺมจรฺยอาศรม** ในช่วงเวลา ๒๕ ปีแรกนี้มนุษย์มีหน้าที่รับแต่การศึกษาไปตามวรรณะของตนเท่านั้น ผู้ที่เข้ามาอยู่ในอาศรมนี้เรียกว่า พรหมจารี เข้ามาอยู่โดยประกอบพิธีที่เรียกว่า **อุปนยนสนฺสการ** ซึ่งจัดทำแก่เด็กในขณะมีวัยได้ ๘ ขวบ ถึง ๑๒ ขวบกล่าวคือ ส่วนมากเด็กที่มีลักษณะวรรณะกษัตริย์ ก็จะจัดทำพิธีนี้ล่าออกไปบ้าง คือ ประมาณอายุได้ ๑๑-๒๒ ขวบ ส่วนเด็กที่มีลักษณะตรงกับวรรณะไวศยะ ก็จะกระทำพิธีนี้ในอายุประมาณ ๑๒ ขวบ หรือล่าไปกว่านั้นเล็กน้อย แต่สำหรับเด็กที่มีลักษณะตรงกับวรรณะศูทรแล้วไม่มีการกำหนดอายุ เพราะพวกนี้ต้องรับการศึกษาทางภาคปฏิบัติมากกว่าวิชาหนังสือ บรรดาพรหมจารีจะต้องอยู่ในพฺรหฺมจรฺยาศรมจนถึงอายุ ๒๕ ปีเต็ม ในระหว่างที่อยู่ในอาศรมกับอาจารย์ ผู้เป็นพรหมจารีจะต้องปฏิบัติตนดังต่อไปนี้

ก. เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูทุกประการ และต้องถือว่าตนเองนั้นคือทาสของครู

ข. ออกไปรับภิกษา สิ่งของต่างๆ ที่ได้รับมาก็ต้องนำมาให้อาจารย์เสียก่อน เมื่ออาจารย์อนุญาตให้รับประทาน แล้วจึงจะเริ่มรับประทานได้ ถ้าไม่อนุญาตก็รับประทานไม่ได้

ค. สงวน หรือ รักษาน้ำกามอันเป็นสาระสำคัญของร่างกายไว้ให้จงดี ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) รับประทานอาหารแต่ที่ดี และมีประโยชน์ต่อร่างกาย ได้แก่ ผัก ผลไม้ ข้าวสาร ข้าวสาลี นมวัว เป็นต้น ในทำนองตรงข้าม ก็ไม่ควรจะรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย หรือ เป็นเหตุให้ไปเพิ่มความร้อนขึ้นในร่างกาย เช่น หัวหอม กระเทียม เนื้อสัตว์ต่างๆ สุรา บุหรี่ ยาเสพย์ติด และของมึนเมาทุกชนิด เช่น ยาฉุน เป็นต้น

(๒) ก. ไม่ควรอ่านหนังสือเรื่องเพศและเรื่องรักๆ ใคร่ๆ หรือหนังสือประโลมโลก

ข. ไม่ควรดูละคร หรือ ภาพยนตร์ที่มีการแสดงเรื่องเพศ และเรื่องรักๆ ใคร่ๆ อันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความสงบใจ

ค. ไม่ควรแต่งตัวให้มากเกินไป สมัยโบราณห้ามไม่ให้ตัดผม และไม่ให้โกนหนวดด้วย

(๓) ควรอยู่เสียให้ห่างไกลจากเพศตรงข้าม เช่น

ก. ไม่ควรมีจินตนาการถึงเพศตรงข้าม

ข. ไม่ควรสนทนากันด้วยเรื่องเพศ

ค. ไม่ควรเล่นสนุกกับเพศตรงข้าม

ง. ไม่ควรสนทนากับเพศตรงข้ามโดยไม่มีผู้อื่นอยู่ด้วย

จ. ไม่ควรมองหน้าเพศตรงข้าม

ฉ. ไม่ควรมีความปรารถนาเกี่ยวกับเรื่องเพศ

ช. ไม่ควรพยายามพบปะหรือคบหาสมาคมกับเพศตรงข้าม

ซ. ไม่ควรมีจินตนาการถึงการประพฤติเมถุนธรรม

(๔) ต้องไม่ทำประการใดประการหนึ่งที่จะให้น้ำกามอันเป็นสาระสำคัญของร่างกายต้องมีอันหลั่งล้นเสียหายไป

(๕) ควรตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียนอยู่เสมอ และควรพำนักอยู่ที่อาศรมของอาจารย์โดยตลอด

ผู้เป็นพรหมจารีพึงปฏิบัติดังกล่าวมานี้อย่างสม่ำเสมอไม่มีเวลาว่างเว้น จนกระทั่งเมื่ออายุ ๒๕ ปีเต็ม หรือใกล้เคียงกัน สำเร็จการศึกษาแล้วจึงขออนุญาตจากอาจารย์ ทำพิธี **"เกศานฺตสนฺสการ"** คือตัดผมที่ไว้ยาวออกให้หมด แล้วถวายสิ่งของแก่ครูอาจารย์ ที่เรียกว่า **"คุรุทกฺษิณา"** เมื่อเสร็จพิธีนี้แล้วก็เป็นอันเรียบร้อย ลาครูอาจารย์กลับบ้านได้

คำสั่งสอนทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่ครูอาจารย์มีต่อศิษย์ที่จะต้องออกจากอาศรมลาครูกลับบ้านหลังจากการเรียนสำเร็จแล้ว ซึ่งมีสาระสำคัญของธรรม คือ

๑. **สตฺยํวท** จงพูดแต่ความสัตย์

๒. **ธรฺมํจร** ประพฤติปฏิบัติแต่ทางธรรม

๓. **สฺวาธฺยายานฺมาปฺรมท** อย่าประมาทในการอ่านหนังสือทางธรรม คือ จงพยายามหาเวลาอ่านหนังสือเกี่ยวกับธรรมเป็นนิตย์

๔. **อาจารฺยาย ปฺริยํ ธนมาหฤตฺย ปฺรชาตนฺตุมา วฺยวจเฉตลี** จงเอาปัจจัยที่บังเกิดขึ้นหรือได้มาถวายแก่ครูอาจารย์ แล้วตนเองก็เข้าสู่เพศฆราวาส อย่าทำให้วงศ์ตระกูลต้องขาดสายจงปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เหมาะสมกับการเป็นสามีที่ดี ซื่อสัตย์ต่อภรรยา และเป็นบิดาที่ดีต่อบุตรธิดา

๕. **กตฺยานฺนปฺรมทิตวฺยํ** อย่าประมาทในการพูดความสัตย์

๖. **กุศลานฺนปฺรมทิตวฺยํ** อย่าประมาทในการทำกุศลกรรม

๗. **ธรฺมานฺนปฺรมทิตวฺยํ** อย่าประมาทในการปฏิบัติธรรม

๘. **ภูตฺยนปฺรมทิตวฺยํ** อย่าประมาทในการทำให้มีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ

๙. **ลฺวาธฺยายปฺรวจนาภยำ นปฺรมทิตวฺยํ** อย่าประมาทในการค้นหาความรู้ทางธรรม โดยการอ่านตำรา และในการเผยแพร่ธรรม โดยการแสดงปาฐกถา

๑๐. **เทวปิตฤ การฺยาภยำ นปฺรมทิตวฺยํ** อย่าประมาทในการบูชาสักการะเทพเจ้า เทวดาทั้งหลาย และ**ปิตระ** คือ บรรพบุรุษของตน

๑๑. **มาตฤเทโว ภว** จงถือว่ามารดาเป็นเสมือนพระเจ้าองค์หนึ่ง

๑๒. **ปิตฤเทโว ภว** จงถือว่าบิดาเป็นเสมือนพระเจ้าองค์หนึ่ง

๑๓. **อาจารฺยเทโว ภว** จงถือว่าครูอาจารย์เป็นเสมือนพระเจ้าองค์หนึ่ง

๑๔. **อติถิเทโวภว** ถือว่า**อติถิ** คือแขกที่มาสู่บ้านโดยบังเอิญ หรือมาเยี่ยมเยือน เป็นเสมือนพระเจ้าองค์หนึ่ง

๑๕. **ยานฺยวทฺยานิ กรฺมาณิ ตานิ เสวิตวฺยานิ โน อิตราณิ** จงกระทำในสิ่งที่ดีที่ไม่เป็นที่ติฉินนินทา ยึดถือและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีมาแต่โบราณ

๑๖. **ยานฺยสมากำ สุจริตานิ ตานิ ตฺวโย ปาสฺยานิ โน อิตราณิ** บรรพบุรุษของเธอได้สร้างทางแห่งความสุจริตไว้ เธอจงเดินบนทางแห่งความสุจริตนั้น ยึดธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของตระกูลไว้ให้ตลอด

๑๗. **เย เก จาสมฺจฺเฉรยำโส พราหมณาหเตษำ ตฺวยาสเนน ปฺรศวสิตวฺยํ** จงฟัง และเคารพบุคคลที่ประกอบด้วยวัยวุฒิ และคุณวุฒิ

๑๘. **ศรทฺธยาเทยฺ อศฺรทฺธยาอเทยฺ ศริยาเทยฺ หริยาเทยฺ ภิยาอเทยฺ สมฺวิทาเทยฺ** สิ่งที่จะมอบให้ผู้อื่น จงให้ด้วยความศรัทธา ด้วยความเต็มใจ ด้วยปีติยินดี ด้วยรื่นเริงใจ ด้วยความเมตตาและความอ่อนหวาน อย่าให้ด้วยความไม่ศรัทธา ด้วยความกลัว หรือการถูกบังคับ

๑๙. **จงไปหาผู้อาวุโสหรือผู้ปฏิบัติธรรม** เมื่อสงสัยในข้อปฏิบัติว่าถูกต้องหรือไม่ เพื่อให้ท่านเหล่านั้นขจัดข้อข้องใจให้

๒๐. **ถ้อยความเหล่านี้เป็นคำสั่ง เป็นคำสอนจากพระเวทและอุปนิษัท** เป็นคำสั่งของครูอาจารย์ เธอจึงควรปฏิบัติตามความนี้

๒. **คฺฤหสฺถาศรม** เป็นช่วงระยะที่ ๒ แห่งชีวิต กล่าวคือเมื่อสำเร็จการศึกษาออกจากอาศรมของครูอาจารย์มาแล้ว ก็มาช่วยแบ่งเบาภาระจากบิดามารดา ด้วยการช่วยทำงาน และจัดแจงพิธีสมรสเพื่อรักษาวงศ์ตระกูลให้มั่นคงยืนนานต่อไป กับทั้งย่างก้าวเข้าสู่ความเป็นคฤหัสถ์หรือฆราวาส แล้วจัดการงานไปตามวรรณะของตน เพื่อการครองชีพต่อไป เป็นระยะเวลานานอีกประมาณ ๒๕ ปี คือต่อจากพฺรหฺมจรยาศฺรมไปจนถึงอายุประมาณ ๕๐ ปี หรือจนถึงบุตรธิดาของตนเป็นคฤหัสถ์ไปแล้ว จะเห็นได้ว่าเขาทำทุกสิ่งทุกอย่าง โดยมีวรรณะ และธรรมะเป็นหลักอย่างแน่นแฟ้น

๓. **วานปฺรสฺถาศรม** เป็นช่วงระยะที่ ๓ แห่งชีวิต กล่าวคือเมื่อบุตรธิดาได้สำเร็จการศึกษาออกเป็นคฤหัสถ์แล้ว ตัวบิดามารดาผู้ชราก็ควรจะยกทรัพย์สมบัติมอบให้แก่ บุตรธิดา แล้วตนเองก็ออกไปอยู่เสียที่อาศรมอันตั้งอยู่ในป่า เพื่อเสียสละอุทิศกำลังร่างกายของตนออกทำงานให้แก่สังคมส่วนรวม ด้วยการเป็นครูอาจารย์ทำหน้าที่ให้การศึกษา และนึกคิดแต่ในทางที่จะทำให้สังคมเจริญแล้วก็ปฏิบัติการให้เป็นไปตามนั้น สำหรับสตรี ถ้าไม่มีความประสงค์จะไปอยู่ในอาศรมในป่ากับสามี ก็อาจจะอยู่กับบุตรธิดาต่อไปได้ ส่วนผู้ใดไม่ต้องการจะออกไปอยู่ ณ อาศรมในป่าก็อาจจะอยู่ที่บ้านได้ แต่ต้องบำเพ็ญกิจ เพื่ออุทิศตนให้แก่สังคมต่อไป จนกว่าจะมีอายุถึง ๗๕ ปี

๔. **สนฺยสฺตาศรม** เป็นระยะสุดท้ายแห่งชีวิต คืออายุย่างเข้า ๗๕ ปี ผู้ชราในวัยนี้ย่อมรู้สึกได้ด้วยตนเองว่า ตนมีอายุมากแล้ว เพราะฉะนั้นก็พาตนเองเข้าสู่ **สนฺยสฺตาศรมคือ** บวชเป็นสันยาสีในอาศรมนี้ บำเพ็ญสมาธิ และพยายามแสวงหาโมกษธรรม หรือความจริงว่าตนเองเป็นใคร พระพรหมคือใคร ในโลกนี้มี **สารวสฺตุ** อะไรบ้าง เหล่านี้เป็นต้น เมื่อได้คำตอบสำหรับตนแล้วก็เผยแพร่ให้คำตอบนั้น ได้เป็นที่รู้จักกันทั่วๆ ไปโดยถือว่ามนุษย์ทั้งปวงเป็นประดุจสมาชิกในครอบครัว หรือ บริวารของตน และในทำนองเดียวกันก็เป็น **อนฺส** คือ

ส่วนหนึ่งของพระปรมาตมันด้วย ในอาศรมที่ ๔ เหมือนกับอาศรมที่หนึ่งเกือบทุกประการ เพียงแต่ไม่มีการเรียนเหมือนอย่างอาศรมที่ ๑ เท่านั้น หากมีจินตนาการ หรือการเข้าสมาธิมาบรรจุแทนที่

อาศรมทั้ง ๔ นี้ จะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็ได้ว่า

๑. ศึกษากาล ได้แก่ **พฺรหฺมจรฺยาศรม** หมายถึงเป็นเวลาแห่งการกระทำเพื่อตนเองคือการศึกษาเล่าเรียน

๒. บริวารกาล ได้แก่ **คฺฤหสฺถาศรม** หมายถึงเป็นเวลาแห่งการกระทำเพื่อครอบครัว

๓. สังคมกาล ได้แก่ **วานปฺรสฺถาศรม** หมายถึงเป็นเวลาแห่งการกระทำเพื่อสังคมและประเทศชาติ

๔. วิศวกาล ได้แก่ **สนฺยสฺตาศรม** หมายถึงเป็นเวลาแห่งการกระทำเพื่อมนุษยชาติทั้งปวง

๓. สามานยธรรม

สามานยธรรม คือ ผู้ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ควรจะสามารถปฏิบัติได้ทุกคนไม่ว่าอยู่วรรณะใด หรืออาศรมใดก็ตาม สามานยธรรมนี้เรียกอีกประการหนึ่งว่า มนุษยธรรม

สามานยธรรม สามารถปฏิบัติได้ทุกคน และผู้ที่สามารถปฏิบัติได้ผู้นั้นเป็นมนุษย์แท้ พระเจ้ามนูมหาราชได้กล่าวไว้ว่า สามานยธรรมมี ๑๐ ข้อ คือ

“ธฤติ กษมา ทโมสเตย เศาจมินทริยนศรนะ
ธีะ วิทยา สตยมโกรโธ ทศกธรรมลักษณ์”
ธฤติ กษมา ทมะ อสเตยะ เศาจะ อินทรียนิครห
ธี วิทยา สตย อโกรธ นี้เป็นหลักธรรม ๑๐ ประการที่ผู้เป็นมนุษย์ต้องปฏิบัติ

ข้อหนึ่ง คือ ธฤติ แปลว่า ขันติ ความอดทน ความพอใจคล้ายกับคำว่า สันโดษ ความจริง ยังแปลได้อีกหลายอย่างเช่น ความถือ ความมี ความมั่นคง ความกล้า ความสุข ฯลฯ การถือธรรมะตามลักษณะนี้ก็คือ มีความอดทน และมีความพยายามอยู่ด้วยความมั่นคงเสมอ แม้ว่ายังไม่ได้สำเร็จประโยชน์ตามความประสงค์จากสิ่งใด ก็ไม่มีความหวั่นวิตกแต่ประการใด ยังมีความพยายามอยู่ต่อไปเสมอ และก็มีความรู้สึกยินดีตลอดไป

ตัณหาต่างๆ และสิ่งแวดล้อมบางประการทำให้เราไม่บังคับตน ขาดขันติธรรม เช่น

- ตอนที่ได้เกิดอารมณ์ทางกาม มีคู่สมรสแต่ไปอยู่นอกบ้านเป็นเดือนๆ หรือตนเองยังไม่มีคู่สมรส ก็ตามแต่อยากจะสำเร็จความใคร่ ในสภาวการณ์แบบนี้ หากมีความอดทนถือขันติธรรมไว้ก็มีทางที่ข่มไว้ได้ และรักษาความบริสุทธิ์ของตนเองได้ หากขาดขันติธรรมแล้วไม่สามารถอดทนได้ อารมณ์กามนั้นจะบังคับเขาให้กระทำประการหนึ่ง ที่เรียกว่า ทำการอนาจารทางกาม

- เขาต้องการทำงานบางอย่างให้เสร็จ แต่มีคนมาขัดขวางเป็นอุปสรรคก็เกิดความร้อนใจเหมือนเป็นไฟไหม้ตัวเอง ลักษณะดวงตาจะเป็นสีแดง เนื้อตัวสั่นนี้คือความโกรธ ในสภาวการณ์เช่นนี้ถ้าเขาไม่มีความอดทนไม่มีขันติ เขาก็ทำพลาดได้หลายอย่าง อาจฆ่าคนก็ได้

- เขาต้องการเงินทองก้อนใหญ่ แต่ยังไม่มีความคาดหวัง ที่จะหาได้โดยเร็ว แต่เขาต้องการโดยเร็วในสภาวการณ์แบบนี้ เขาอาจจะขาดความอดทน และย่อมกระทำการหาเงินทางทุจริตนานาประการ นี้เป็นความโลภที่บังคับให้เขาขาดความอดทนไป

- เขาได้ลงทุนในการค้า ทั้งเงินส่วนตัวที่มีอยู่และส่วนหนึ่งกู้มาด้วย แต่ได้ผลขาดทุนแทนที่จะได้กำไร เจ้าหนี้ก็มาทวงหนี้เขา เขาอาจขาดความอดทนได้ ด้วยอาศัยความกลัวแล้วอาจฆ่าตัวตายก็ได้

ทั้งหมดนี้เป็นภัยภายในที่บังคับให้ขาดความอดทนแต่มีภัยจากภายนอกด้วย ที่ทำให้ขาดความอดทนได้ เช่น มีคนหนึ่งไม่อยากประพฤติไปในทางอธรรมแต่มีคนอื่นบังคับให้กระทำไปทางนั้น โดยสั่งว่าหากเธอไม่ทำตามคำสั่งก็จะฆ่าให้เธอตาย หรือทำให้ครอบครัวของเธอพินาศเป็นต้น

- ผู้ป่วยคนหนึ่ง ชอบกินของหวาน ติดใจขนาดที่เห็นของหวานแล้ว ก็ทนไม่ได้ และได้กินของหวานไปโดยแพทย์ได้ห้ามไว้ อย่ากินของหวานเด็ดขาด แต่การติดใจกับของหวานเช่นเดียวกับยาเสพย์ติด สุดท้ายก็ได้เสียชีวิตไป การติดใจกับสิ่งใดมากเกินไป ทำให้ความอดทนเสียไป

มีอีกหลายเรื่อง ที่อาจทำให้ความอดทนสลายไปได้ แต่คนที่ถือความอดทนไว้อย่างเคร่งครัด ผู้นั้นต้องเป็นผู้ชนะในยามวิกฤติต่างๆ อย่างแน่นอน ผู้ยิ่งใหญ่ในโลก ผู้มีชื่อเสียง ผู้มีเกียรติ หากอ่านประวัติของท่านก็พบว่า ธฤติ คือ ความอดทนมีมากพอสมควรกับทุกท่าน เพราะเหตุนี้ มนูมหาราชจึงได้บัญญัติธฤติธรรมเป็นอันดับแรกในสามานยธรรมหรือมนุษยธรรม

ข้อสอง คือ กฺษมาธรรม หมายถึง ขมา อภัยให้ผู้อื่น อดโทษโดยถือเอาความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง ในพระคัมภีร์ต่างๆในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูบัญญัติไว้ว่า *"ผู้ที่ทำให้เสียประโยชน์ของเราไปแล้วหรือเขานินทาเรา แต่แทนที่จะแก้แค้นกับเขา เราควรอภัยให้เขา แม้ว่าเรามีกำลังความสามารถที่จะกระทำการแก้แค้นกับเขาได้อย่างเต็มที่ นี้เรียกว่า กฺษมา" (สตยปี สามรเถย อปการ สหนกษมา)* เช่นมีตัวอย่างใน **"ศรีมหภาควตปราณ"** ว่า พระฤาษีภฤคุไปแตะพระอุระตอนที่พระนารายณ์ซึ่งกำลังบรรทมอยู่ในโลกไวกุณฐ ศีรษะของพระองค์อยู่บนตักของพระแม่ลักษมี แต่พระนารายณ์รีบลุกขึ้นและจับเท้าของพระฤาษีภฤคุ แล้วตรัสว่า อุระของข้าพเจ้าแข็งเหมือนเพชร แต่เท้าของพระฤาษี อ่อนนิ่มเหมือนดอกไม้ ถ้าท่านพระฤาษีรู้สึกเจ็บ ข้าพเจ้าขออภัยด้วย พระนารายณ์มีกำลังความสามารถที่จะทำให้พระฤาษีเจ็บ แต่ให้อภัย และตอบรับอย่างดีด้วย นี้เรียกว่า กษมาธรรม ผู้ไม่มีกำลัง ไม่มีสมรรถภาพที่จะทำอะไรได้ ผู้นั้นทำเช่นนี้แล้ว คนส่วนมากกล่าวว่า เขาไม่มีกำลังสู้จึงทำเช่นนี้ มีอีกแห่งหนึ่ง มนูมหาราชได้บัญญัติไว้ว่า **"กรุทยนุต น ปรติกรุทุรย ทากุษฎะกุศลวรทต"** มีความว่า อย่าโกรธต่อผู้มีโกรธอยู่แล้ว และผู้ที่ใช้วาจาไม่ดีต่อเราๆ ควรจะให้พรแก่เขา

ข้อสามก็ คือ ทมะ ซึ่งแปลว่า การระงับจิตใจ คือ รู้จักข่มจิตใจของตนด้วยก็คือรู้จักอดจิตอดใจนั่นเอง ไม่ปล่อยให้หวั่นไหวไปตามอารมณ์ได้ง่าย ในพระคัมภีร์ศรีมทภควคีตาได้บัญญัติไว้ว่า **"บนเอว มนุษย์การณ์ การณ์ พนธโมกษโยธ"** และ**"อสยตาตมนา โยโคทุษปราปย อิติ เมมติะ วศยาตมนา ตุ ยตตา ศโกวาปตุมุปายตะ"** มีความว่าจิตใจนั่นเองเป็นเหตุให้เกิด **พันธหรือ โมกษะ ของมนุษย์** *(พันธคือการเวียนว่ายตายเกิด หรือความไม่สำเร็จ)* โมกษะ คือ หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด หรือความสำเร็จ ผู้ไม่รู้จักระงับจิตสำหรับผู้นั้นยากมากที่จะไปสู่โยคะที่พาไปถึงพระปรมาตมัน แต่ผู้สามารถระงับจิตใจได้นั้นกระทำความพยายามปฏิบัติทางโยคะจะไปสู่ความสำเร็จได้ จึงบอกได้ว่าผู้เกิดมาเป็นมนุษย์ต้องรู้จักระงับจิต

ข้อที่สี่ คือ อสฺเตย แปลว่า ไม่ลักไม่ขโมยไม่กระทำโจรกรรมนั่นเอง การลักการขโมยนั้นมีหลายแบบหลายประการ ทางรัฐบาลนานาประเทศได้ออกกฎหมายใหม่ๆ เพื่อควบคุมและบังคับ การลักขโมยนานาประการ มากต่อมากเท่าไร ก็มีผู้ทำการลักการขโมยและคิดวิธีการลักการขโมยใหม่ๆ ที่มากกว่านั้น ซ้ำผู้ทำการกระทำแบบนี้ก็จับยากเพราะภายนอกเห็นว่า เขาดูเสมือนจะเป็นนักการศาสนา นักธรรม มีใจบุญสะอาดบริสุทธิ์ แต่ภายในมีการกระทำที่มีแต่การลักการขโมยโดยวิธีนานาประการ และแทนที่จะถือว่าเป็นบาปกรรมกลับถือว่าเป็นวิธีการประกอบอาชีพแบบฉลาดๆวิธีหนึ่งเท่านั้น ที่ให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งผู้มีความฉลาดมีความกล้าผู้นั้นทำได้เท่านั้น ผู้โง่เขลา หรือ ผู้มีใจอ่อน ผู้กลัว ไม่สามารถทำได้

ข้อห้า คือ เศาจ แปลว่า ความบริสุทธิ์ ความสะอาด หมายถึงการทำตนเอง ให้มีความบริสุทธิ์ทั้งทางใจและกายทั้งภายนอกและภายใน

การทำตนเองให้มีความบริสุทธิ์ทางกาย คือทำความสะอาดภายนอกนั้น บุคคลส่วนมากกระทำกันโดยเอาเครื่องอุปกรณ์ต่างๆ ที่ได้ทำโดยประณีตขึ้นมา ด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คือ สบู่นานาชนิด แป้งนานาประการ และน้ำหอม และน้ำมันหอมต่างๆ มาประกอบใช้ในการทำความสะอาดผิวกาย เพื่อให้ผู้อื่นเห็นว่า เขาเป็นคนสะอาด และเป็นคนสง่างาม แต่มีบุคคลน้อยคนที่ได้คิดว่าการทำความสะอาดประการนี้เป็นเฉพาะความสะอาดนอกกายเท่านั้น เป็นการชั่วคราว และเครื่องอุปกรณ์นั้นหากใช้มากเกินไป ก็จะทำให้มีโรคเกิดขึ้นตามผิวหนังได้ด้วย

ความสะอาดกายภายใน ก็อาศัยอยู่ที่อาหารที่เราได้รับไป เราต้องเลือกอาหารประเภทที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ที่รับประทานแล้วได้ประโยชน์ต่อส่วนต่างๆ ของร่างกายภายใน อย่ารับอาหารหรือเครื่องดื่มที่ได้เข้าไปแล้ว ทำให้เสียส่วนใดส่วนหนึ่งภายในของร่างกาย เช่น ยาเสพย์ติดต่างๆ แต่ทำความสะอาดทางกายเท่านั้น ยังไม่พอต้องทำความบริสุทธิ์ที่ใจด้วย

เพื่อทำความบริสุทธิ์ใจ ก็มีวิธีสองประการ ประการแรกก็คือ ต้องรับอาหารบริสุทธิ์ อาหารบริสุทธิ์คือ อาหารที่เราได้รับประทานนั้นต้องมาจากสถานที่บริสุทธิ์ มาจากคนบริสุทธิ์ และมาจากทางบริสุทธิ์ คือ เราที่มีรายได้นั้นต้องมาจากอาชีพทางสุจริต เรารับรายได้จากผู้ใดผู้นั้นก็ต้องเป็นคนบริสุทธิ์ ผู้ปรุงอาหาร สถานที่ปรุงอาหาร และเครื่องปรุงอาหารก็ต้องบริสุทธิ์ เมื่อเราได้รับประทานอาหารบริสุทธิ์ประเภทนี้ไปแล้ว ส่วนภายในร่างกายก็บริสุทธิ์ และช่วยให้จิตใจบริสุทธิ์ขึ้น ความคิดกลายเป็นความคิดที่ดี การตัดสินใจของสมองก็ไปในทางที่ดี ทางที่บริสุทธิ์ แต่การรับประทานอาหารที่บริสุทธิ์เป็นส่วนประกอบเล็กน้อยของวิธีประการที่สองเท่านั้น แต่มีผลที่จะได้เป็นมหาศาล

วิธีประการที่สอง **มหามุณี ปาตญชลิ** ในโยคสูตร ได้กล่าวไว้ว่า **"ไมตฺรี กรุณามุทิตา อุเปกฺษาณำ สุข ทุกข ปุณฺย อปุณฺยวิศยาณำ ภาวนาตศฺ จิตฺตปฺรสาทนม"** มีความหมายว่า การสร้างมิตรภาพกับผู้มีความสุข สงสารแต่ผู้มีทุกขเวทนา รู้สึกดีใจต่อนักบุญ ไม่สนใจกับนักอธรรม การกระทำสี่อย่างนี้ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ปราศจากมลทิน ปราศจากกิเลส แต่ต้องกระทำบ่อยจนกลายเป็นอุปนิสัยเป็นประจำ

การภาวนาถึงเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา การพิจารณาถึงว่าอะไรเป็นสุข อะไรเป็นทุกข์ อะไรเป็นบุณย์ หรืออะไรเป็นบาป เมตตาต่อผู้มีสุข กรุณาต่อผู้มีทุกข์ มุทิตาในบุณย์ อุเบกขาในบาป สิ่งเหล่านี้ จะนำท่านโยคีไปสู่ความสงบสุขสำราญใจ เพราะการที่จิตใจของคนเรา

ต้องงมคลำหาอารมณ์ต่างๆ นานานั้น มีเหตุอยู่ ๒ ประการ คือ**ตัณหา** และ**อัญญาณ** แต่ว่าผู้มีเมตตาแผ่ไปยังสากลสัตว์เขาไม่อิจฉาใคร ผู้ซึ่งมีกรุณาต่อปวงชีพ เขาไม่เบียดเบียนใคร ผู้มีมุทิตาในบุญย์เขาไม่ต้องการหาความสำราญหย่อนใจจากโลกียสุข และผู้มีอุเบกขาในบาป เขาไม่เดินทางผิด ฉะนั้น ผู้ทรงคุณลักษณะเช่นนี้ ไม่ติดข้องอยู่ด้วยกามตัณหา และในทำนองนี้ ผู้ซึ่งมีความรู้แจ้งในสุข ทุกข์ บุญย์ และบาป ก็แปลว่า ท่านไม่ติดอยู่ในอัญญาณ หรือความโง่เขลาไม่หลงใหลไปตามทางที่ไม่สมควร ผู้กอปรด้วยลักษณาการเช่นนี้จะมีจิตแน่วแน่ ไม่ต้องคลำหาอารมณ์ต่างๆเพื่อเสวยความสุขอีก ฉะนั้นจิตจึงไม่เหลียวไปในทางนี้ทางนั้น นั่นคือจิตตั้งมั่นอยู่ในความสงบสุขสำราญ โดยไม่มีสิ่งใดๆ ที่จะจูงจิตนั้นไปในทางอันเป็นเครื่องนำไปสู่ความทุกข์โทมนัสได้อีก

ตามปกติเราเห็นความสุขของผู้อื่นแล้วก็เกิดอิจฉาริษยา ซึ่งทำให้เรามีแต่ร้อนรนภายในจิตใจ ถ้าเราฝึกหัดให้ดูความสุขของผู้อื่นแล้วก็ชอบเขา รักเขา และสร้างไมตรีกับเขา จิตใจที่อิจฉาริษยาก็จะหมดไป และได้เกิดความรู้สึกสบายใจ ดีใจ และสุขใจแทน

มีความสงสารต่อผู้มีทุกขเวทนาทำให้ความคิดร้ายต่อผู้อื่นที่อยู่ในจิตใจเรานั้นหมดไปแล้ว เกิดความคิดการช่วยเหลือผู้อื่นแทน และเมื่อช่วยบรรเทาทุกข์ให้ผู้มีความทุกขเวทนาแล้วก็รู้สึกดีใจ สบายใจ และสุขใจ เราจงฝึกทำสงสารต่อผู้มีทุกขเวทนา เพื่อเราจะได้มีความสุขตลอดไป

รู้จักและเข้าใจผู้ที่เป็นนักบุญ คือคนส่วนมากเมื่อได้พบผู้ปฏิบัติธรรม มักจะคิดว่าเขาหลอกหลวงประชาชน เขาแสร้งทำเป็นคนดี คนมีบุญ คนใจดี แต่แท้จริงเขาเป็นคนไม่ดี เราจึงพยายามหาจุดอ่อนของเขาเพื่อหาโอกาสติเตียนนินทาเขา เราพยายามทำลายชื่อเสียงของเขาโดยกระทำวิธีนานาประการ แต่หากเราฝึกตนเอง เมื่อรู้ว่าเป็นนักบุญเรารู้สึกดีใจ ชอบใจ พยายามใกล้ชิดกับเขา กิเลส **"อสูยา"** คือให้โทษผู้อื่น นินทาผู้อื่นนั้นจะค่อยๆ หมดไปและรู้สึกสันติในจิตใจของตัวเอง

ไม่สนใจกับนักอธรรม ไม่สนใจกับการกระทำของผู้ทำบาปกรรม กิเลสโกรธจะค่อยๆ หมดไปและอยู่ห่างไกลกับเขา อุปนิสัยของกิเลสไม่มาติดกับเรา *(ติดกันตามธรรมชาติโดยไม่รู้ตัว)*

พรหมธรรม ๔ ประการ คือ***เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา*** บุคคลใดได้ปฏิบัติแล้ว บุคคลนั้นจะมีจิตใจบริสุทธิ์ขึ้น และนำไปสู่ความสำเร็จ

เกี่ยวกับความบริสุทธิ์ พวกฤาษีมุนี ได้กล่าวไว้ว่า ความบริสุทธิ์ ได้แบ่งเป็น ๕ สถาน คือ **"มนะเสา กรุมเสา กุลเสาจจภารต ศรีรเสาจ เสาจปจวิธสุมฤต"**

ความบริสุทธิ์ ๕ สถานนั้นคือ จิตใจ การกระทำ ตระกูล กาย วาจา

พรหมธรรมทั้ง ๔ ประการนี้จะเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้ถึง **"พรหม"** ผู้ปฏิบัติจะต้องสำรวมกาย วาจา ใจ น้อมนำธรรมะทั้ง ๔ ข้อเข้ามาอยู่ในใจ คิดพิจารณาให้รอบคอบว่าสิ่งใดควรจะนำธรรมะข้อใดนำหน้า แล้วข้อใดตาม แต่จะต้องมีพร้อมทั้ง ๔ ข้อ การพิจารณาในธรรมะทั้ง ๔ ข้อนี้ จะเป็นสิ่งที่ทำให้จิตมีพลังดำเนินชีวิตให้เกิดความสุขจนกระทั่งเข้าถึง **"พรหม"** ได้ในที่สุด

ข้อหก คือ อินฺทริยนิคฺรห นิคฺรห แปลว่า การปราบปราม เพราะฉะนั้น อินฺทริยนิคฺรห จึงหมายถึง การปราบปรามอินทรีย์ทั้งสิบ หรือการอดกลั้นอินทรีย์ทั้งสิบ หรือการระงับอินทรีย์ทั้งสิบ ได้แก่

ก. พวกชญาเนนฺทริย ห้า คือ อินทรีย์ หรือประสาทความรู้สึกทางความรู้คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง

ข. พวกกฺรเมนทริย ห้า คือ อินทรีย์ หรือ ประสาทความรู้ทางการกระทำมือ เท้า ทวารหนัก ทวารเบา และลำคอปนลิ้น

ค. พวกอนฺตเรนทริย ได้แก่ อินทรีย์ คือ ประสาทความรู้สึกภายในซึ่งนับแยกออกไปต่างหากมีจิตใจ และอหังการ รวม ๓ อย่างเพิ่มเข้ามา

ที่ว่าปราบปราม หรือระงับอินทรีย์นั้น ก็หมายถึงให้หมั่นสำรวจตรวจดูเสมอด้วยตนเองว่าอินทรีย์ทั้งสิบนั้นได้รับการบริหารไปในทางที่ถูกต้องดีหรือไม่ เพราะพระธรรมศาสตร์ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ไม่ต้องการให้คนเราปล่อยอินทรีย์ไปในด้านมัวเมาอย่างไม่มีขอบเขต ท่านต้องการให้คนเรารู้จักมีความพอ เช่น ให้แสวงหาอินทรีย์ที่มีขอบเขตเสียบ้าง ดังตัวอย่าง อินทรีย์ชิวหาคือลิ้น ชอบรสหวานแต่ถ้าปล่อยให้ตัวเองกินแต่ของหวานมากเกินไป โดยไม่มีขอบเขตก็อาจกลายเป็นโรคเบาหวานได้ ตรงกันข้าม ถ้าเขากินของหวานนั้นให้อยู่แต่ในมาตรฐานหรือภายในขอบเขตจำกัด ก็ย่อมจะได้ผลดีแก่ร่างกายของเราเอง

ข้อเจ็ด คือ ธี แปลว่า พุทธิ สมอง ความคิด ปัญญา สติ มติ กล่าวคือควรจะมีความรู้ทั่วไป มีปัญญา และรู้จักระเบียบวิธีต่างๆ ทั้งทางขนบธรรมเนียม ประเพณี ธรรมะ สังคม และวัฒนธรรม

ธี ของผู้ใดตัดสินเรื่องต่างๆ ได้อย่างดีและถูกต้องผู้นั้นจะได้รับความสำเร็จเสมอไป ในกโฐปนิษท ได้กล่าวไว้ว่า **"อาตมาน รถิน ศรีรรถเมวตุ พุทธิ ตุสารถิ วิทธิ มนะ ปรครหเมวจ อินทริยาณิ หยานาหุร วษยำสเตษุ โคจราน อาตเมนทริย มโนยุกตโภกเตตยาหุรุ มนีษณะ"**

มีความว่า ร่างกายเสมือนรถม้า อาตมาคือวิญญาณ เสมือนเจ้าของรถที่ประทับอยู่บนรถ ธี คือ พุทธิ หรือสมอง เสมือนสารถีคือคนขับรถ จิตใจเสมือนเชือก.... พวกอินทรีย์เสมือนพวกม้า ส่งที่สัมผัสทั้งห้า คือ รูป รส คันธ *(กลิ่น)* เสียง และสปรุศะ คือสัมผัส ร้อน เย็น นิ่ม แข็ง นั้น เป็นสนาม หรือหนทาง วิญญาณร่วมกับจิตใจ และพวกอินทรีย์เป็นผู้บริโภค

จึงตีความได้ว่า ธี คือสมองนั้นสำคัญเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับผู้ขับรถมีความสำคัญในการขับรถ

พุทธินี้จะดีขึ้นเรื่อยๆ ก็เมื่อเราอยู่ใกล้ชิดกับพระธรรมเท่านั้น

ข้อแปด คือ วิทยา แปลว่า ความรู้ ญาณ หรือชฺญาณ หมายถึงความรู้ทางปรัชญาศาสตร์ ที่มีความสามารถเลือกหนทางไปทางที่ดี ทางที่ไปหาความหลุดพ้น กับการเวียนว่ายตายเกิด

ข้อเก้า คือ สตฺย แปลว่า สัจจ จริง ความจริง **ศุทธมติ** ความเห็นอันสุจริต กล่าวคือ ควรแสดงความซื่อสัตย์ต่อกันและกัน จนถึงทำให้เป็นที่ไว้วางใจกัน และเชื่อใจกันได้ โดยไม่คิดทรยศต่อกันอีกต่อไป

มีบัญญัติไว้ในคัมภีร์ไตตรียะศรุติ ว่า **"สตยานน ปูรมทิตวฺยม"** มีความว่าจงอย่าประมาทในการปฏิบัติทางสัจจะ

ในมหาภารตได้กล่าวไว้ว่า **"นาสติ สตยาตปโร ธรโม นานฤตาตปาตกปรม สถิติรหิ ธรมสย ตสมาตสตยน โลปเยตะ"** หมายความว่า ไม่มีธรรมเหมือนสัจจะ ไม่มีอธรรมเหมือนโกหก อย่าให้สัจจะเป็นศูนย์ไป เพราะสัจจะเป็นอาธารของธรรมะ

ข้อสิบ คือ อโกรฺธ แปลว่า ไม่โกรธ ไม่มีความโกรธ คนที่จะมีความไม่โกรธนั้นก็ต้องมีขันติ และโสรัจจะ คือ ความอดทน มีความสงบเสงี่ยม และรู้จักทำจิตใจให้สงบ ที่สำคัญที่สุดก็คือให้เอาชนะความโกรธให้ได้ด้วยความไม่โกรธนั่นเอง

พระคัมภีร์ศรีมทภควตคีตา ได้สอนไว้ว่า **"ตริวิธ นรกเสยท ทวาร นาศนมาตมนะ กามะ โกรธสตถา โลภสตสมาเทตตตรย ตุยเชต"** แปลว่า กาม โกรธ และโลภ ทั้งสามนี้ทำให้วิญญาณไปตกนรกได้ พวกนี้เป็นประตูของนรก จึงต้องงดเว้นการกระทำดังกล่าวนี้เสีย

๔. สาธนธรรม

สาธนธรรม บำเพ็ญประโยชน์ประการใดประการหนึ่ง โดยเอาธรรมะมาใช้ หรือได้ปฏิบัติธรรมไปแล้วแต่ไม่ต้องการรับผลประโยชน์แต่ประการใดเรียกว่า สาธนธรรม

มนุษยชาติจะพบความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่ได้ ถ้าสามารถนำเอา **ชฺญาน วิชฺญาณ และ ภกฺติ** ทั้ง ๓ ประการนี้มาใช้ในชีวิตจริงๆ ท่านจะปลอดพ้นจากความเศร้าใจ และความยากลำบากนานัปการ การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์ ก็จะมีแต่ความเจริญก้าวหน้า ทั้งในส่วนตัว และครอบครัว ในสมาคมหรือสังคม และกว้างขวางออกไปตลอดถึงระหว่างประเทศชาติ และทั่วโลกด้วย

กรรมโยค

กรรม แปลว่า การกระทำ หรือการงาน ส่วน**โยค** แปลว่า ประกอบรวม การรวม หรืออาจแปลว่าทิพย์ หรือนิโรธแห่งพฤติการณ์ของจิตก็ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อคำทั้งสองนี้มารวมกันเข้าแล้วจึงหมายความว่า **กรรมทิพย์ หรือทิพยกรรม** คือการกระทำความดี กรรมโยค แปลได้อีกนัยหนึ่งว่า การนิโรธแห่งพฤติการณ์ของจิต แต่การที่จะทำให้พฤติการณ์ของจิตนิโรธไปได้นั้น เราต้องละเว้นกรรมชั่วเสียให้ได้โดยสิ้นเชิง และทำแต่กรรมดีโดยเฉพาะส่วนเดียว

ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พระคัมภีร์ทุกเล่มอ้างว่า กรรมเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตของคนเรา ชีวะของคนแต่ละคนล้วนเวียนว่ายตายเกิด ล้วนประสบทุกข์ประสบสุขก็แต่โดยอาศัยกรรมทั้งสิ้น ในทำนองเดียวกันคนเราจะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้ก็ต้องอาศัยแรงกรรมอยู่อีกนั่นเอง

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้กล่าวไว้ว่ากรรมใดที่ได้เลือกทำโดยใช้ชฺญาณ และโดยถือเอาภกฺติเป็นทางเลือกกรรมนั้นย่อมเป็นเหตุแห่งความสุข แห่งยศ และเกียรติในยามที่บุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่ และทั้งจะได้ประสบความสุขในชีวิตหน้าต่อไปอีกด้วย ไม่ว่าจะไปเกิดในภพไหน ตรงกันข้าม กรรมใดที่ได้เลือกทำโดยปราศจากชฺญาณ และโดยไม่ถือเอาภกฺติเป็นเกณฑ์เสียเลย กรรมนั้นก็ย่อมเป็นเหตุแห่งความทุกข์ ความเสื่อมยศ และความเสื่อมเกียรติ ไม่ว่าจะเป็นภพนี้หรือในภพหน้า จึงถือได้ว่ากรรมที่เลือกกระทำโดยใช้ชฺญาณเป็นเกณฑ์ และโดยถือเอาภกฺติเป็นที่ตั้งอย่างมิได้มีความประสงค์จะขอรับสิ่งใดเป็นเครื่องตอบแทนด้วย กรรมนั้นจึงเป็นเหตุแห่งโมกษะ

กรรมทิพย์ คือ ทิพยกรรมหรือกรรมโยคดังกล่าวมาแล้วนี้ แบ่งออกเป็น ๒ อย่างคือ

๑. **สกามกรรมโยค** ได้แก่ การกระทำที่ทำไปโดยปรารถนาสิ่งตอบแทน แบ่งออกเป็นสองอย่างคือ

ก. สกามกรรม ที่ปฏิบัติตามหลักที่ถูกต้องโดยใช้ชฺญาณและภกฺติเป็นหลัก

ข. สกามกรรม ที่ปฏิบัติอย่างไม่เป็นไปตามหลัก คือมิได้ใช้ชฺญาณและภกฺติหรือขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง

๒. **นิษกามกรรมโยค** ได้แก่ การกระทำที่ทำไปโดยมิได้ปรารถนาผลตอบแทน หากแต่ปฏิบัติไปตามหลักอันถูกต้องเท่านั้น แบ่งออกเป็นสองอย่าง คือ

ก. นิษกามกรรม โดยถือเอาหน้าที่เป็นหลัก คือถือว่าเมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะกระทำการใดๆ ก็ต้องทำไปโดยถือชฺญาน และภกฺติเป็นเกณฑ์

ข. นิษกามกรรม โดยถือเอาพระพรหม หรืออาตฺมาเป็นหลัก คือถือว่าในโลกนี้ชีวะทั้งปวงเป็นรูปของพระพรหม เพราะอาตฺมาของตน เป็นอังศะ ของปรมาตฺมา *(พระพรหม)* และดังกล่าวแล้วว่า อาตฺมานั้นมีอยู่ในชีวะทั้งปวง โดยทำนองนี้หากในโลกนี้ปราศจากพระพรหมเสียแล้วก็ย่อมจะไม่มีอะไรเป็นแก่นสารเลย ด้วยเหตุนี้ เราจึงควรมีความเห็นชอบไว้เป็นหลักและมีการปฏิบัติต่อสิ่งทั้งปวงโดยเสมอภาคกัน เพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ ก็คือสิ่งเดียวกันนั้นเอง จะทำการอะไรลงไป จึงควรปฏิบัติโดยถือหลักชฺญาน และภกฺติไว้ด้วยกันเป็นเบื้องต้น

กรรมในภควัทคีตา

กรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์ กรรมเหล่านี้ก็คือการกระทำนั้นเอง มนุษย์หรือสรรพสัตว์ทั้งหลายก็จะต้องเป็นไปตามกรรม ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ เขาเหล่านั้นจะต้องทนทุกข์ทรมานกับการรับกรรม ซึ่งรับโทษเกิดเป็นสัตว์ทั้ง ๘,๖๔๐,๐๐๐ ชนิด หมุนเวียนกันไป หลังจากเวียนว่ายตายเกิดเป็นสรรพสัตว์ทั้งหลายแล้วก็จะเกิดเป็นมนุษย์ จึงถือกันว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐที่สุด และกรรมที่ทำขึ้นในมนุษย์จะประกอบด้วยกรรม ๓ ชนิด คือกรรมดี กรรมชั่ว และกรรมที่เป็นไปตามปกติสม่ำเสมอ ด้วยเหตุที่มนุษย์มีสมอง มีความคิด รู้จักคิด ตัดสินใจ ในการที่จะทำกรรมดี กรรมชั่ว ฉะนั้น มนุษย์ทุกคนจึงควรที่จะทำอะไรโดยการตัดสินให้ถ่องแท้เสียก่อน ยังมีกรรมอีกประการหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นกรรมชั้นสูงที่สุด คือการสร้างกรรมหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตน เขาทำเพื่อคนอื่น กรรมนี้จึงถือว่าเป็นกรรม

ที่ประเสริฐที่สุด ในการสร้างกรรมนี้ มนุษย์จะต้องเสียสละตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความสุขของตน คิดแต่ความสุขของผู้อื่น ซึ่งในใจของคนเหล่านี้ จะต้องเต็มไปด้วยความดี ความเสียสละ มิฉะนั้นแล้วก็จะไม่สามารถทำการเสียสละเพื่อผู้อื่นได้ ดังนั้นการทำดี โดยไม่หวังผลตอบแทน และการเสียสละ จึงถือว่าเป็นกรรมชั้นสูง เช่นทหารซึ่งเป็นรั้วของประเทศ ยอมพลีชีพ เพื่อปกป้องประเทศชาติของตน และเพื่อให้สมกับหน้าที่ของตน โดยไม่ละเลยหรือแสดงความเห็นแก่ตัว การกระทำหรือกรรมที่เขาได้เสียสละชีวิตเพื่อประเทศชาติ โดยมิหวังผลตอบแทน หรือเพื่อตนเองเช่นนี้เป็นสิ่งที่สูงส่งอย่างยิ่ง เป็นต้น

กรรมชั้นสอง คือ การปฏิบัติหรือกระทำหน้าที่ตามความเหมาะสมในที่ๆ อันควร เช่น นักเรียนควรจะมีหน้าที่ศึกษา ก็ควรจะศึกษาเท่านั้น

กรรมชั้นสาม คือกรรมที่คนทำเพราะความจำเป็น คือมีเหตุจำเป็นต้องกระทำซึ่งกรรมประเภทนั้นๆ

ด้วยเหตุนี้เอง พระกฤษณะจึงได้ทรงกล่าวกับพระอรชุนว่าในจำนวนทั้ง ๓ กรรมนี้ ควรจะทำกรรมชั้นสูงเพราะจะสามารถทำให้ถึงนิรวาณได้ และสามารถเข้าใจ ตัวเอง วิญญาณ และพระเป็นเจ้าโดยเห็นความแตกต่างของทั้งสามสิ่งนี้

พระกฤษณะได้ทรงกล่าวถึง วิญญาณและพระเป็นเจ้าในภควัทคีตา ไว้ดังนี้

ร่างกายของคนเราประกอบด้วยธาตุ ๕ ชนิด คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ แต่ว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีอะไรแน่นอน เมื่อตายแล้ว ส่วนประกอบเหล่านี้ ก็จะรวมกลับไปยังธาตุเดิมที่มา วิญญาณก็จะเป็นอมตะ และความต้องการสูงสุดของสิ่งเหล่านี้ก็คือ ต้องการกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของพระกฤษณะ ดังนั้นการพบกันระหว่างวิญญาณกับพระเป็นเจ้าจึงถือว่าเป็นนิรวาณ วิญญาณที่ทำดีก็สามารถเข้าถึงนิรวาณได้ แต่ถ้าทำไม่ดีก็จะกลับไปสู่การเวียนว่ายตายเกิดเหมือนเดิม สิ่งเหล่านี้เป็นคำสอนที่มีอยู่ในภควัทคีตา นอกจากนี้ยังสอนให้คนกลัวความชั่ว มากกว่าความตาย เพราะความตายนั้นสามารถเปลี่ยนเพียงร่างกายเท่านั้น แต่ความดีความชั่วนั้นย่อมจะต้องติดไปกับวิญญาณอย่างแน่นอน กรรมในภควัทคีตาจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ และได้เน้นหนักเฉพาะ ในการกระทำความดีเท่านั้น

ชฺญานโยค

ชฺญาน แปลว่า ความรู้ ความเห็น ความชอบ ความถูกต้อง ความวิเวก เป็นต้น เพราะฉะนั้น ชฺญานโยค ก็คือความเห็นชอบที่เป็นผลมาจากการพิจารณาโดยบริสุทธิ์ใจ หรือการลงมติโดยศุทธพุทธิ คือ พุทธิหรือความรู้อันบริสุทธิ์ที่ไม่ได้สร้างความทุกข์ทรมาน ให้แก่บรรดา

ชีวทั้งหลาย หากคิดแต่จะสร้างผลประโยชน์ความดีงามให้แก่ส่วนรวมเพียงฝ่ายเดียว ในคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู บ่งไว้ว่าผู้ใดที่ต้องการจะปฏิบัติเพื่อ **"ศุทธพุทธิ"** ผู้นั้นควรจะปฏิบัติตามหลักธรรม ๘ ประการที่เรียกว่า **"อัษฎางคโยค"** ได้แก่ ยม นิยม อาสน ปฺราณายาม ปฺรตฺยาหาร ธารณา ธฺยาน และสมาธิ หลักธรรมทั้ง ๘ ประการนั้นมีความหมาย ดังนี้

๑. **ยม** แบ่งออกเป็น ๑๐ อย่าง คือ

(๑) **พฺรหฺมจรฺย** ได้แก่ ภาวะของพรหมจารี ซึ่งหมายถึงว่าควรสงวนรักษาน้ำกาม อันเป็นสารสำคัญของร่างกายไว้ มิให้หลั่งออกมา คำว่าพรหมจรรย์นี้แปลได้อีกนัยหนึ่งว่า อนุสรณ์ของพรหมมารฺค

(๒) **ทยา** ได้แก่ ความเมตตากรุณาต่อชีวะทั้งหลาย

(๓) **กษานติ** ได้แก่ ขันติ คือความเพียร ความอดกลั้น หรือความอดทน

(๔) **ธฺยาน** ได้แก่ ความเพ่งเล็งให้แน่วแน่อยู่เป็นจุดเดียวได้ เพราะฉะนั้นต้องพยายามรวบรวมให้เข้ามาเป็นจุดเดียวกัน

(๕) **สตฺย** ได้แก่ ความจริงหรือศุทธมติ คือความเห็นบริสุทธิ์

(๖) **อกลฺกตา กลฺกตา** แปลว่า ความชั่ว หรือความบาป เพราะฉะนั้น อกลฺกตา ก็หมายถึงความปราศจากความชั่ว ไม่มีความชั่วหรือไม่มีบาปด้วยประการใดๆ

(๗) **อหิงสา** ได้แก่ ความไม่เบียดเบียน ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ฆ่ามนุษย์ตลอดจนกระทั่งไม่ให้ความทุกขเวทนาแก่บรรดาชีวะทั้งปวง

(๘) **อสฺเตย** ได้แก่ ไม่ลัก ไม่ขโมย

(๙) **มาธุรย** ได้แก่ การปฏิบัติตามวินัย และเคารพเชื่อฟังตามคำสั่งสอนของบิดามารดา ครูบาอาจารย์และผู้มีอาวุโสทั้งปวง รวมทั้งรู้จักทำจิตใจให้สงบ กล่าวคือ ไม่โกรธตอบเมื่อถูกบริภาษ สามารถหักห้ามกิริยาอันน่าเกลียด มิให้เกิดขึ้นได้ทั้งทางกาย และทางวาจา

(๑๐) **ทม** ได้แก่ การระงับจิตใจด้วยสำนึกในเมตตา และมีสติอยู่เสมอ

๒. **นิยม** ข้อปฏิบัติแบ่งออกได้เป็น ๑๐ ประการ คือ

(๑) **สนาน** ได้แก่ การอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด

(๒) **เมาน** ได้แก่ ความเงียบ หมายถึง มูคฺภาพ *(ความใบ้)* หรือนิโรธวาจา *(การไม่ออกเสียง)* จะออกเสียงก็ให้ออกเสียงอย่างปิยวาจา คือให้มีความสำรวมในการออกเสียง

(๓) **อุปวาส** ได้แก่ การอดอาหาร คือให้รู้จักอดกลั้นต่อความหิวต่างๆ โดยตั้งกติกาให้แก่ตนเองไว้ เป็นต้นว่า จะอดอาหารสัปดาห์ละ ๑ วัน หรือจะอดอาหารทุกวันอาทิตย์เป็นต้น

(๔) **ชยา** ได้แก่ การเคารพบูชา เช่น ควรเคารพบูชามารดาบิดา ครูบาอาจารย์ พระธรรม คัมภีร์พระเวท พระพรหม *(ปรมาตฺมา)* หรืออะไรอื่นที่ควรเคารพด้วยทั้งหมด

(๕) **สวาธฺยาย** ได้แก่ การอ่าน หรือการฟังพระเวท และคัมภีร์ต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

(๖) **อุปสถนิคฺรห** ได้แก่ การเว้นจากความประพฤติผิดทางกามารมณ์

(๗) **คุรุสุคฺรูษา** ได้แก่ การปฏิบัติต่อครูบาอาจารย์ หรือศาสนา ด้วยความเชื่อถือและคารวะด้วยความจงรักภักดี

(๘) **เศาจ** ได้แก่ ความบริสุทธิ์ ทำตนเองให้มีความบริสุทธิ์ทั้งจิตใจ และร่างกาย

(๙) **อโกรธ** ได้แก่ ความไม่โกรธ ต้องมีขันติ และโสรัจจะ

(๑๐) **อปรมาท** ได้แก่ ความไม่ประมาท ทั้งทางกาย วาจา ใจ

๓. **อาสน** แปลตามตัวว่า นั่ง ที่นั่ง หรือวิธีนั่งต่างๆ ท่าทางที่นั่งนั้นเป็นอย่างไรก็มีชื่อเรียกต่างๆ เช่น ท่าภัทราสน สุขาสน ปัทมาสน ภุชงคาสน วกาสน วีราสน ศีรษสน เป็นต้น แต่ละอาสนก็มีประโยชน์ในทางสมาธิ และมีประโยชน์ต่อร่างกายด้วย

๔. **ปราณายาม** หมายถึง การระบายลมหายใจอย่างวิเศษทางจมูก ด้วยการระงับ หรือบังคับลมปราณ *(ลมแห่งการหายใจ)* กล่าวคือเมื่อหายใจเข้าไป ลมปราณที่หายใจเข้าไปนั้นเรียกว่า **"ปูรก"** ครั้นหายใจเข้าไปเพิ่มแล้วก็กักกั้นลมภายในเสีย เวลาที่กั้นลมนี้ในขณะเดียวกันก็คอยเพิ่มการหายใจให้มากขึ้น แต่ให้สะดวกขึ้นด้วย การกั้นลมเช่นนี้เรียกว่า **"กุมภก"** ส่วนการระบายลมหายใจออกเรียกว่า **"เรจก"**

๕. **ปรตยาหาร** หมายถึง การสกัดจิต หรือการระงับจิต ได้แก่การบังคับมิให้จิตใจมีความนึกคิดในสิ่งที่ไม่ต้องการคิด กล่าวคือการบังคับข่มจิตใจของตนเอง หรืออีกนัยหนึ่งการระงับองเคนทรีย์ หรืออินทริยารถของตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้กำลังใจอย่างมากมาย

๖. **ธารณา** หมายถึง การทรงไว้ การถือไว้ การมีไว้ จะแปลว่าความมั่นใจ ความตั้งใจ หรือการทำจิตใจให้ตรงกับสิ่งที่ต้องการคิด หรือให้เป็นไปตามที่คิดก็ได้

๗. **ธยาน** คือ การทำจิตใจให้แน่วแน่อยู่เฉพาะที่จุดเดียวกัน และให้เป็นเวลานานเท่าที่ต้องการได้

๘. **สมาธิ** ได้แก่ การทำให้จิตใจ และสมองคือความรู้ ความเฉลียวฉลาดมาสมานกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยการเพ่งมนัสพิจารณาสภาพแห่งความเป็นจริง *(สัตยชาติ)* ของปราณหรืออศวะ เมื่อผู้ใดก็ตามได้ทำจิตใจให้ถึงสภาพเช่นนี้แล้วก็แสดงว่าผู้นั้นมิได้มีเจตนาหรือไม่มีสติปัญญาทางภายนอกหลงเหลืออยู่แล้ว จะรู้สึกก็แต่ความปีติสุข ภายในจิตใจของตนเองเท่านั้น แม้ความหิวความกระหาย หรือความทุกขเวทนาใดๆ เขาก็จะไม่มีความรู้สึกเลย

คติหรือหนทางไปอันนี้เองที่เรียกว่า **"ปรมคติ"** คือหนทางอันเลอเลิศ หรือ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า **"ปรมานนท"** หรือ **"พรหมานันท์"** ก็ได้ ในสภาพเช่นนี้จะมีการพิจารณา และการลงความเห็นเกิดขึ้น การพิจารณานั้นก็ย่อมจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สาธก คือ ผู้ที่ได้กระทำลุล่วงหรือผู้กระทำสำเร็จและแก่ผู้อื่นโดยทั่วไปด้วย และเพราะเหตุนี้เองศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จึงได้สั่งสอนว่า คนเราควรทำจิตใจให้บริสุทธิ์ด้วยอัษฎางคโยคนี้ แล้วใช้ความพิจารณาหรือไตร่ตรองปฏิบัติดูด้วย โดยถือภกฺติโยคเป็นเครื่องสนับสนุนอีกชั้นหนึ่ง

ภกฺติโยค

ภกฺติ คือ ความจงรักภักดี หรือความตั้งใจรับใช้ เมื่อมารวมเข้ากับคำว่าโยค เป็นภกฺติโยค จึงหมายถึงการบำเรอรับใช้กรรมด้วยความมั่นใจ กล่าวคือมีทั้งความสนใจและความจงรักภักดีต่อการกระทำที่กำลังปฏิบัติรับผิดชอบอยู่ กล่าวได้ว่า ภกฺตินี้เองเป็นเหตุให้พบปะภควานกับภกฺติ กล่าวคือระหว่างพระผู้เป็นเจ้ากับสาวกผู้ภักดี

ภควาน คือ พระปรมาตมัน หมายถึงชีวะทั้งหลาย เพราะสรรพสิ่งทุกอย่างทุกประการล้วนเป็น **"รูป"** ของพระปรมาตมันนั่นเอง ส่วนภกฺติ คือ ชีวะ เฉพาะที่ประพฤติปฏิบัติ ภกฺติต่อภกฺติภควาน เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าผู้ใดมีความปรารถนาจะได้ประสบพระปรมาตมัน ผู้นั้นควรจะปฏิบัติตนโดยการให้ความเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในทางที่ดีงามแก่ชีวะทั้งปวง

ภกฺติโยค จำแนกการบำเรอรับใช้ออกได้เป็น ๙ ประการ คือ

๑. **ศฺรวณ** ได้แก่ การฟัง เป็นธรรมดาสำหรับคนเรา ถ้าหากมีความประสงค์จะได้ทราบเรื่องอันเป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ก็ควรพยายามฟังเกี่ยวกับสิ่งนั้น หรือเรื่องนั้นให้มากๆ การศึกษาหรือการเล่าเรียนก็สรุปรวมอยู่ในข้อการฟังนี้ด้วยเหมือนกัน

๒. **กีรตน** เป็นการย่อยในลำดับต่อมา คือหลังจากที่ได้ฟังมาแล้วก็ควรจะบอกกล่าวหรือประกาศเกียรติให้เป็นที่ปรากฏทั่วไป หรือ มิฉะนั้นก็พิจารณาตรวจสอบ อภิปรายหาข้อยุติในสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมาแล้วนั้นๆ ให้เป็นที่เข้าใจกันอย่างแจ่มแจ้งโดยปราศจากข้อสงสัย

๓. **สฺมาน** ได้แก่ การหมั่นคิดหมั่นพิจารณาไตร่ตรองในสิ่งที่ได้ฟังมา และฝึกฝนจดจำไว้ โดยใช้จินตนาการบ่อยๆ เพื่อให้ความรู้ความคิดนั้นแตกฉานมากยิ่งขึ้น

๔. **จรณเสวา** หรือบางทีเรียกสั้นๆ ว่า "**เสวา**" จรณ แปลว่า เท้าหรือฝ่าเท้า เสวา แปลว่าการรับใช้ เพราะฉะนั้นเมื่อรวม ๒ คำเข้าด้วยกันแล้วก็ หมายถึงประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนโดยอยู่ที่ใกล้ๆ ฝ่าเท้า หรืออยู่แทบเท้าของพระเป็นเจ้า

๕. **ปูชา** คือ การทำสักการบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระปรมาตมัน *(พระพรหม)* หรือกระทำการใดๆก็ได้ที่ได้ตั้งใจไว้แล้ว ด้วยความนับถือ และเคารพบูชา

๖. **วนฺทนา** คือการนอบน้อมกราบไหว้

๗. **ทาสย** คือ ภาวะแห่งความเป็นทาส คนเราควรถือว่า ตนเป็นทาสของพระเป็นเจ้าเสมอ เพราะฉะนั้น ก็ควรปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระปรมาตมันไม่ว่าจะอยู่ใกล้ไกลขนาดไหนก็ตามมิบังควรจะให้ขัดคำสั่งสอนของพระเป็นเจ้า แม้แต่ประการหนึ่งประการใด

๘. **สขฺย** คือ ภาวะแห่งความเป็นเพื่อนหมายความว่าให้ถือว่าพระปรมาตมันเป็นมิตรที่ดีที่สุด เพราะฉะนั้น เราควรปฏิบัติต่อพระพรหมเสมือนเป็นมิตรที่ดี และเป็นเพื่อนที่อยู่ใกล้ชิดตัวเราตลอดเวลา ด้วยเหตุที่พระปรมาตมันอยู่ใกล้ชิดตัวเราตลอดเวลานี่เอง เราจึงควรพยายามกระทำแต่ความดีเท่านั้น เมื่อใดที่เราทำความชั่ว เมื่อนั้นก็อาจเป็นสาเหตุให้มิตรที่ดีของเรา คือพระพรหมต้องจากเราไปได้ และใครจะเชื่อได้ว่าในอนาคตเราอาจจะต้องไปเกิดเป็นสัตว์อื่นในภพอื่นแล้ว เราจะมีโอกาสมาปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวมานี้ได้หรือไม่ ในกรณีดังกล่าวจึงต้องตั้งอยู่ในความไม่ประมาทเสมอ

๙. **อาตมสมรปณ** คือ ภาวะอันมีแล้วหรือเจริญแล้วเป็นของตนเอง ได้แก่ กายของตน ทรัพย์สมบัติของตน ลูกหลานของตน เป็นต้น สิ่งทั้งหลายทั้งปวงนี้ถือว่าเป็นพระปรมาตมัน พระปรมาตมันท่านย่อมมีสิทธิ์เต็มที่ เมื่อใดที่ท่านต้องการจะเอาคืนก็ยอมคืนให้ท่านไปได้ หรือหากท่านจะยกให้แก่ผู้อื่นท่านก็ยอมยกให้ได้ สำหรับตัวเราก็ไม่ต้องวิตกหรือเศร้าหมอง หากควรจะแสดงความยินดีที่ท่านได้โปรดช่วยให้ภาระของเราลดน้อยลงไป ให้กระทำความแยบคายไว้ในใจว่าสิ่งของทั้งหมดเป็นของพระปรมาตมัน ไม่ถือเป็นของเราเลยแม้สักอย่างเดียว

กรรมที่บุคคลได้กระทำไปโดยมีทั้งชฺญาน และภกฺติเข้าช่วยนั้นล้วนแต่เป็นกรรมดีทั้งสิ้น แต่ในคัมภีร์พระเวท คำว่า ชฺญาน มีความหมายถึงทั้งชฺญานและวิชฺญานรวมเข้าด้วยกัน ชฺญาน หมายถึง ความรู้ทางปรัชญา ส่วนวิชฺญาน หมายถึงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติทางกรรมโยคะถ้าจะให้ได้ผลจริงๆ ควรใช้ทั้งชฺญาน วิชฺญาน และภกฺติ รวมเข้าด้วยกันทั้ง ๓ ประการ จะขาดอันใดอันหนึ่งไปเสียมิได้

หากจะใช้อุปมาอุปไมย สมมุติว่าเราจะต้องรักษาคนเจ็บสักคนหนึ่งให้หายปลอดภัยอย่างเรียบร้อยดี ในขั้นแรกก็ควรจะมีความรู้เกี่ยวกับโรค หรือเกี่ยวกับชีววิทยาและรู้ตลอดแม้กระทั่งวิธีปฏิบัติต่อตัวคนเจ็บผู้นั้น นี่แหละคือ ชฺญาน ส่วนขั้นต่อไปเราก็ต้องมีเครื่องอุปกรณ์เพื่อตรวจโรค และมียาเพื่อรักษาโรคด้วยจะฉีดหรือจะกินก็แล้วแต่ความเหมาะสม ขั้นที่สองนี้อุปมาได้ดัง วิชฺญาน ในขั้นสุดท้ายเราก็ควรมีคนพยาบาลหรือคนรับใช้ ที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ป่วย คนจำพวกนี้จะเป็นนายแพทย์ผู้บริการทางโรงพยาบาล หรือเป็นพี่น้องกันมาช่วยดูแลก็สุดแล้วแต่อุปมาได้ดังภกฺติ เช่นนี้จึงจะบริบูรณ์ หากขาดไปเพียงประการใดประการหนึ่ง ก็อาจทำให้ไม่ได้ประโยชน์ตามความประสงค์ หรือได้ประโยชน์ไม่เต็มที่

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวเป็นหลักได้ว่า การกระทำทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าจะให้ได้ผลดีสำเร็จตามความประสงค์แล้ว ก็ควรต้องประกอบพร้อมด้วยองค์ ๓ นี้ คือ ชฺญาน วิชฺญาน และภกฺติ หากมีแต่ ชฺญาน ส่วนวิชฺญานและภกฺติไม่มี ชฺญานนั้นก็เพียงเป็นไปเพื่อการเจรจาพูดคุยเล่นๆ เท่านั้น หรือถ้ามีแต่วิชฺญานส่วนชฺญาน และภกฺติไม่มี วิชฺญานนั้นก็รังแต่จะกลายเป็นเครื่องยังความพินาศ หรือภยานุกให้เกิดขึ้นเท่านั้นเอง ถ้าหากจะมีแต่ภกฺติส่วนชฺญาน และวิชฺญานไม่มี ภกฺตินั้นก็ต้องกลายเป็นอัมพาต ทำอะไรไม่ได้แม้แต่จะเคลื่อนไหว จะทำได้ก็แค่การนั่งร้องไห้เท่านั้น แต่โลกนี้ยังมีอะไรแปลกประหลาดมหัศจรรย์อยู่มากเหมือนกัน บางทีการนั่งร้องไห้นี้อาจได้ผลอย่างที่ไม่มีใครคาดคิดก็เป็นได้ เป็นเพราะทฤษฎีแห่งอวตารวาท คือการจุติของเทพดาหรือการถือกำเนิดมาในร่างของพระวิษณุ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า ยังมีอยู่และเป็นที่เชื่อถือกันอยู่อย่างแน่นแฟ้น ว่าสามารถช่วยปกปักรักษาผู้ทุพพลภาพได้

ปรัชญาในภควัทคีตา

คำสั่งสอนที่พระกฤษณะได้กล่าวในภควัทคีตานี้ มิใช่เป็นเพียงเพื่อสั่งสอนอรชุนเท่านั้น หากแต่ยังเหมาะสำหรับทุกคน เพราะสามารถอธิบายและครอบคลุมปัญหาต่างๆ ที่เกิดในใจของศาสนิกชนให้หมดสิ้น เช่น ปัญหาที่ว่าใครเป็นผู้สร้างจักรวาล และสรรพสิ่งในจักรวาล ซึ่งปัญหานี้อรชุนก็ได้นำขึ้นทูลถามพระกฤษณะ คำตอบที่ได้ก็คือ พระองค์นั่นเองเป็นผู้ทำลาย ซึ่งพระองค์จะมาปรากฏในรูปแบบที่ต่างกัน ทุกๆ สิ่งในจักรวาลจะมีพระองค์เป็นส่วนหนึ่งเสมอ แม้กระทั่งสิ่งมีชีวิตที่เล็กที่สุด เช่น แมลงหรือสัตว์เลื้อยคลานต่างๆ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของพระองค์ และเขาเหล่านั้นก็พยายามจะกลับไปสู่จุดหมายอันเดียวกัน นั่นคือ พระองค์คือพระกฤษณะ ถ้าเมื่อใดเขาเหล่านั้นสามารถที่จะกลับมาพบพระองค์แล้ว วิญญาณนั้นก็จะถือว่าเป็นอมตะ และ

เมื่อใดที่สิ่งนั้นหรือเขาเหล่านั้นได้กลับมาพบกับพระกฤษณะ การพบนี้แหละที่เรียกว่านิรวาณ ตราบใดที่สิ่งเหล่านั้นไปถึงนิรวาณวิญญาณก็จะไม่มีที่สิ้นสุด คือจะเวียนว่ายตายเกิดไปเรื่อยๆ การเวียนว่ายตายเกิดของสรรพสัตว์นี้จะเปลี่ยนไปตามกรรมที่แต่ละบุคคลได้กระทำขึ้น ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงเกิดในสิ่งต่างๆ ถึง ๘,๖๔๐,๐๐๐ หมื่นชนิด

แต่ในจำพวกสัตว์ทุกชนิดนั้น มนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์ชั้นสูงที่สุด หรือประเสริฐที่สุด เพราะนอกจากจะมีลักษณะ อวัยวะต่างๆ ที่เหมือนกับสัตว์ธรรมดาแล้ว มนุษย์ยังประกอบด้วยสมองและจิตใจที่สามารถคิด รู้ และหาเหตุผลได้

ดังนั้น จึงถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐที่สุด แต่การที่จะได้เกิดเป็นมนุษย์นั้น เป็นไปได้ยากมาก เพราะจะต้องสร้างกรรมดีมาตลอด ฉะนั้น ผู้ใดที่เกิดเป็นมนุษย์แล้วก็ควรจะภูมิใจ เพราะมนุษย์สามารถมีอิสระที่จะกระทำความดีได้ และเขานั้นก็อาจจะได้บรรลุถึงนิรวาณ ถ้าเขาผู้นั้นได้สร้างความดี และความดีเหล่านี้ก็จะส่งผลไปยังจิตใจของตัวเอง เพื่อนำไปสู่หนทางของนิรวาณ

การปฏิบัติประจำวันทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

การปฏิบัติประจำวันทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู คือ **ปัญจยชนะ** หมายถึง การทำการบูชา ๕ ประการ หรือการกระทำพิธีบูชายัญญะ ๕ ประการ คำว่า **ยชนะ ยัญญะหรือยัญญ์นั้น** ในภาษาสันสกฤตและภาษาฮินดู แปลว่า การบูชา การเซ่น หรือการบวงสรวงชนิดหนึ่งของพราหมณ์ สำหรับการบูชาเทวดาโดยการสวดมนต์และถวายเครื่องเซ่นเครื่องสังเวยตลอดจนการบูชาอัคนี และการเซ่นสรวงทั้งปวง นอกจากนี้ความหมายสำคัญของคำว่า **"ยัญญะ"** ยังมีอีก ได้แก่การกระทำอุปการะต่างๆ การกระทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อเทวดา และบรรพบุรุษ ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ และที่ได้ล่วงลับไปแล้ว การยังความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นในมวลมนุษย์และสัตว์ตลอดถึงสิ่งมีชีวิตทั้งหลายทั้งปวง เช่นนี้ ก็เรียกว่า **"ยัญญะ"** ได้ทั้งสิ้น

เรากระทำ **"ยัญญะ"** ก็เพื่อให้อุปการะแก่ตนเอง และแก่ชีวะอื่นๆ ทั้งหลายด้วยลักษณะของยัญญะมีหลายประการแล้วแต่กาลเทศะ แต่ยัญญะที่สำคัญมี ๕ ประการ คือ

๑. พรหมยัญญะ ได้แก่ การตั้งจินตนาการถึงเฉพาะแต่พระปรมาตมัน และอาตมาโดยตั้งสมาธิทางลัทธิโยคะ หรือกระทำพิธีบูชาตามคำสั่งสอนของคัมภีร์พระเวทหรือมิฉะนั้นก็กระทำสวาธยาย คือการศึกษาพระธรรมให้แตกฉานยิ่งขึ้น ผู้บรรลุพรหมยัญญะนี้สามารถบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่คนทั้งปวงได้ด้วยใจอันบริสุทธิ์โดยมิได้เลือกหน้า

พรหมยัญญะนี้ ตามพระคัมภีร์บัญญัติไว้ว่า กระทำวันละ ๓ เวลา ซึ่งเรียกอีกประหนึ่งว่า ตรีกาลสาธยา คือ

การทำใน	ตอนเช้า	ระหว่างเวลา	๔.๐๐	น. ถึง	๘.๐๐	น.
	ตอนกลางวัน	ระหว่างเวลา	๑๑.๓๐	น. ถึง	๑๓.๐๐	น.
	ตอนเย็น	ระหว่างเวลา	๑๗.๑๕	น. ถึง	๒๐.๐๐	น.

ตอนเช้าตื่นนอนแล้ว ชำระร่างกายให้บริสุทธิ์ก่อนเข้าพิธีพรหมยัญญะ เรียกว่า **ปราตหสนธยา** คือ บูชาพระอาทิตย์ และบูชาพระแม่คายตรีปางพระพรหมา จินตนาการ พระรูปคายตรีปางพระพรหมาไปพร้อมกันกับภาวนาพระคายตรี

ถึงเวลาใกล้เที่ยงวัน ก็ชำระกายให้บริสุทธิ์ แล้วทำพิธีพรหมยัญญะ กลางวัน เรียกว่า **มธยาหสนธยา** คือ บูชาพระอาทิตย์แล้ว บูชาพระแม่คายตรีปางพระวิษณุ จินตนาการพระแม่คายตรี ปางพระนารายณ์ (พระวิษณุ)

ตอนเย็น อาบน้ำเสร็จแล้ว บูชาพระอาทิตย์ก่อน หลังจากนั้นบูชาพระแม่คายตรีปางพระศิวะ คืออ่านคาถาพระคายตรี และจินตนาการรูปพระแม่คายตรีปางพระศิวะด้วย

ควรอ่านคาถาพระคายตรีในใจ อันการภาวนานั้น ในตำรากรรกาณฑ ได้บัญญัติไว้ว่าต้องอ่านหนึ่งพันครั้งแต่ละเวลา หากมีความสามารถปฏิบัติได้ดังกล่าวเป็นเวลา ๑๒ ปี ก็จะมีบารมีสูงขึ้นทั้งในด้านกาย และจิตใจของผู้ปฏิบัติอย่างมหัศจรรย์ ผู้นั้นจะมีความศักดิ์สิทธิ์ในตัวเองเป็นพิเศษ องค์เทพทั้งหลายโปรดต่อผู้นั้นเป็นพิเศษด้วย หากไม่สามารถปฏิบัติถึงขั้นนี้ ต้องอ่านหนึ่งร้อยแปดครั้งแต่ละเวลา ถ้าเห็นว่ายังเป็นไปไม่ได้อีกก็อ่านเพียงสองเวลาเช้าเย็นก็พอใช้ได้ แต่มีความศักดิ์สิทธิ์ และได้พระบารมีตามส่วนแห่งการปฏิบัตินั้นด้วย

สมัยนี้ บางท่านมีการปฏิบัติบูชาประจำวันสองเวลา คือเช้า และเย็น แต่บูชาองค์เทพที่เขาชอบนับถือ เช่นบางท่านบูชาพระนารายณ์ บางท่านบูชาพระศิวะ บางท่านบูชาพระแม่อุมาเทวี บางท่านบูชาพระพิฆเนศวร เป็นต้น กระทำเช่นนี้ก็กระทำได้ แต่ผลที่จะตอบแทนด้วยการกระทำนั้นๆ ก็เปลี่ยนไปด้วย แต่ไม่เสียประโยชน์ บางท่านยังไม่ปฏิบัติอะไรเป็นพิเศษ แต่ทุกเช้าเย็นขณะที่มีการสวดมนต์ประจำวันเช้า-เย็น ณ เทวาลัยที่อยู่ใกล้ก็หันหน้าไปทางโบสถ์แล้วยกมือนมัสการ ก็เสร็จพิธี อย่างนี้ก็มี บางท่านได้เชิญเทวรูปต่างๆ มาประดิษฐานไว้ในบ้าน และกระทำบูชาทุกเช้าเย็นเป็นประจำ อย่างนี้ก็มี

๒. **เทวะยัญญะ** ได้แก่ การทำพิธีบูชาไฟ ชนิดที่เรียกว่า **"การหวน"** ซึ่งหมายถึงการเวียนกลับหรือหมุนเวียนกลับ กล่าวคือ ในการบูชาไฟนั้น ย่อมมีสิ่งของต่างๆ เช่น เนย งาดำ

ธูป ผงไม้จันทน์ กำยาน เป็นต้น ของเหล่านี้เมื่อนำมาเผาแล้วก็ย่อมทำให้เกิดควันตลบฟุ้งไป ควันเหล่านั้น ภายหลังจะได้กลายมาเป็นเมฆแล้วเมฆก็จะกลายเป็นน้ำฝนอีกชั้นหนึ่ง น้ำฝนช่วยทะนุบำรุงเรือกสวนไร่นาให้เราทำกสิกรรมได้ผลดีเป็นฉันใด สิ่งมงคลต่างๆ ที่เรานำมากระทำยัญญ์โดยการเผาให้เป็นควันตลบไป ก็ย่อมหวนกลับมาเป็นประโยชน์แก่เราได้อีกด้วยฉันนั้น การประกอบพิธีเทวะยัญญะนี้จึงนับว่ามีประโยชน์มาก เพราะทำให้ลมฟ้าอากาศบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น และในทางตรงกันข้าม การทดลองระเบิดปรมาณู ก็ย่อมทำให้ลมฟ้าอากาศไม่บริสุทธิ์ กลับสกปรก เสียหายไปทั่วด้วยรังสีปรมาณู

๓. **ปิตฤยัญญะ** ได้แก่ การสักการะบูชาบรรพบุรุษ ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ และที่ได้ดับสูญไปแล้ว บรรพบุรุษที่เราเรียกว่า **ปิตฤ** นั้น มีอยู่ด้วยกัน ๔ ประเภท คือ

ก. บิดา มารดา อา น้า ป้า ลุง ที่เป็นบรรพบุรุษสายเลือดแห่งตระกูล พ่อแม่ที่ยังมีชีวิตอยู่

ข. ครูบาอาจารย์ และผู้สอนทางศาสนา หรือศาสดา ตลอดจนผู้เขียนหรือเรียบเรียงหนังสือธรรมะ นักบวช พระเจ้าแผ่นดิน เป็นต้น ที่ยังมีชีวิตอยู่

ค. สิ่งที่มีประโยชน์แก่มนุษย์เราโดยธรรมชาติ เช่น มาตุภูมิ ดิน น้ำ ลม ไฟ พระอาทิตย์ พระจันทร์ เป็นต้น

ง. บรรพบุรุษในข้อ ก. และบุคคลต่างๆ ในข้อ ข. ที่ได้ดับสูญไปแล้ว

เราจะกระทำอุปการกิจต่อบรรพบุรุษ และท่านเหล่านี้ได้ก็โดยเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่าน บรรพบุรุษที่ชราภาพมากแล้ว เราก็ควรจะเลี้ยงอาหาร หรือปรนนิบัติอย่างอื่นๆ ตามควรแก่กาลเทศะ และความเหมาะสมซึ่งในกรณีนี้ อาจรวมทั้งการสร้างอนุสาวรีย์ สร้างเหรียญ และอนุสรณ์สถานหรือสิ่งที่ระลึกอื่นๆ ด้วยก็ได้

จะเห็นได้ว่า **ปิตฤยัญญะ** นี้มีประโยชน์มากในด้านสงวน และรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีที่มีคุณค่า เพราะหากชาติบ้านเมืองใดไม่คิดถึง หรือรักษาประเพณีอันจะนำไปสู่ **ปิตฤยัญญะ** นี้แล้วไซร้ ขนบธรรมเนียมและสิ่งดีงามของชาติบ้านเมืองนั้นก็จะสูญสิ้นไป จะมีเหลือก็แต่สิ่งที่ไม่ดีไม่งาม หรืออนุสรณ์แห่งความชั่วเท่านั้น

๔. **มนุษย์ยัญญะ** ได้แก่ การรู้จักต้อนรับแขกและการปฏิบัติในทางที่ดีต่ออาคันตุกะ หรือผู้มาเยี่ยมเยียน มนุษย์ยัญญะนี้กินความหมายไปถึงการกระทำเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษย์ด้วย เช่น สร้างหรือทะนุบำรุงโรงเรียน โรงพยาบาล ธรรมศาลา สร้างเทวาลัย หรือศาสนสถาน และกระทำอุปการะต่อคนยากจน เป็นต้น ยัญญะนี้จึงย่อมอำนวยประโยชน์แก่มวลมนุษย์ และก่อให้เกิดความสุขสันติขึ้นในจิตใจของผู้ประพฤติปฏิบัติด้วย

๕. **ภูตยัญญะ** ได้แก่ การมีอุปการะ และเมตตากรุณาต่อชีวะทุกประเภททั่วโลก การแสดงออกซึ่งภูตยัญญะ ก็คือการไม่เบียดเบียนใคร ไม่เลือกว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ป่า หรือสัตว์เลี้ยง คือชีวะประเภทปักษี ตลอดจนชีวะประเภทน้ำทั้งหลายนี้คือ ธรรมะอันสูงสุด ซึ่งจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่ทั่วโลก และตนเองด้วย ผู้ที่กระทำภูตยัญญะที่จะได้นิรวาณหรือได้โมกษะโดยสันติ ปราศจากกิเลสและความทุกข์เข้ามาพ้องพานในจิตใจก็มักจะมีความสันโดษและสุขสันติเท่านั้น

โดยประการฉะนี้ ถ้าได้พิจารณาดูโดยถ่องแท้แล้ว ก็จะเห็นได้อย่างกระจ่างชัดว่าการกุศลทั้งหลายล้วนเป็นยัญญะทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น เราจึงควรสรุปได้ว่า ยัญญะหมายถึงกุศลกรรมหรือการกระทำที่ดีที่ถูกต้อง

ประโยชน์ของยัญญะ

การทำยัญญบูชา ก็เพื่อให้ความอุปการะทั้งแก่ตนเองและแก่ชีวะอื่นๆ ทั่วโลก ในท่ามกลางสภาพการณ์อันอลเวงวุ่นวาย ที่กำลังเป็นอยู่ในโลกนี้ เราจะมาร่วมชุมนุมกัน สวดมนต์วิงวอน เพื่อขอรับสันติภาพ จากพระพรหมธาดา ในการที่จะโปรดประทาน **สตพุทธิ หรือสุพุทธิ** อันเป็นความรู้ชอบ ความเข้าใจชอบ และความสำนึกชอบ ให้แก่มวลมนุษย์แล้ว ปวงชนที่มาชุมนุมในการบูชายัญแต่ละครั้ง ก็จะได้รับคำสั่งสอนทางธรรม ยังผลให้จิตใจเขาทั้งหลายเต็มไปด้วยสัทธรรมอันดีงาม อย่างน้อยในการชุมนุมแต่ละครั้ง ไม่เพียงแต่ทำให้ ศาสนิกชนได้รับความรู้เพิ่มขึ้นเท่านั้น หากไมตรีจิตมิตรภาพในท่ามกลางยัญญบูชา จะทำให้ลมฟ้าอากาศบริสุทธิ์ยิ่งขึ้นโดยไม่ต้องสงสัย

การปฏิบัติประจำวันมีอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า **พิธีกีรตัน** คือร้องเพลงสรรเสริญพระเป็นเจ้า หรือออกชื่อของพระเป็นเจ้า ในทำนองร้องเพลงตามจังหวะ และประกอบดนตรีด้วยทั้งเช้า และเย็นเป็นเวลานานถึงชั่วโมงๆ บางท่านก็เต้นรำไปพร้อมกับร้องเพลงสวดมนต์บูชาพระเป็นเจ้า หรือร้องเพลงสรรเสริญสดุดีพระเป็นเจ้า เพราะในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู การสังคีตเป็นส่วนประกอบของการบูชายัญที่สำคัญมาก พระคัมภีร์ต่างๆ ทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดูได้สอนไว้ว่าการบูชาโดยร้องเพลงและเต้นรำ พระเป็นเจ้าโปรดเร็ว และโปรดพิเศษกว่าอีกแห่งหนึ่งมีบัญญัติไว้ว่าที่ไหนมีกีรตัน คือสวดมนต์สดุดีสรรเสริญพระเป็นเจ้าด้วยการร้องเพลงประกอบดนตรี พระเป็นเจ้าจะเสด็จมาประทับที่นั่น เพราะเหตุนี้ การสังคีตและการบรรเลงดนตรีถือว่ามีความสำคัญมากทีเดียวในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

การปฏิบัติธรรมระหว่างบุคคลต่อบุคคล

ในพระคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้บัญญัติการปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคลไว้เป็นอันมาก อาทิเช่น

๑. ปิตฤธรรม

คือการปฏิบัติหน้าที่ของบิดาต่อบุตร บิดาต้องรับหน้าที่เลี้ยงดูบุตร จนถึงบุตรมีอายุบรรลุนิติภาวะ ในการเลี้ยงดูบุตรนั้น บิดาต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. บุตรมีอายุตั้งแต่เกิดจนถึง ๕ ขวบ จงเลี้ยงดูโดยมีเมตตา กรุณา และความรัก

๒. ตั้งแต่ ๖ ขวบ จนถึงบรรลุนิติภาวะ จงเลี้ยงดูโดยให้การศึกษาอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิดและปกครองดูแลควบคุม โดยสังเกตความประพฤติ นิสัยใจคออุปนิสัยของบุตรตลอดไป

๓. ตั้งแต่บุตรบรรลุนิติภาวะแล้ว ถือว่าเป็นมิตรสหาย คือเป็นเพื่อนกันให้บุตรนำหน้าคือเป็นผู้นำ ตัวบิดาเองเป็นที่ปรึกษาของบุตร และหาคู่ครองที่เหมาะควรให้แก่บุตร

๒. ฆาตฤธรรม

คือ การปฏิบัติหน้าที่ของมารดาต่อบุตร มารดาต้องรับหน้าที่เหมือนบิดา แต่เอาใจใส่เป็นพิเศษกับบุตร ตอนที่บุตรอยู่ในบ้าน หากบุตรนั้นเป็นเพศหญิง จงรับหน้าที่อบรมสั่งสอนเป็นพิเศษเพื่อสร้างอนาคตของบุตรหญิงนั้นๆ มารดาเป็นครูคนแรกของเด็กๆ มารดาจึงต้องระมัดระวังสร้างนิสัยอุปนิสัยของเด็กก่อน

๓. อาจารยธรรม

คือ การปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์ต่อศิษย์ ครูอาจารย์จะต้องรับหน้าที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์อย่างถูกต้อง ยุติธรรม เลี้ยงดูลูกศิษย์อย่างที่พ่อแม่เลี้ยงดูบุตร สร้างและแก้ไขความประพฤติ นิสัย อุปนิสัยของลูกศิษย์ ร่วมกับพ่อแม่ของลูกศิษย์ทั้งบิดา มารดา และครู อาจารย์ ต้องเป็นตัวอย่างต่อบุตรธิดาและลูกศิษย์ หากสั่งสอนด้วยวาจาเพียงอย่างเดียวแต่ไม่ได้ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างแล้ว ก็จะได้ผลน้อยมาก การสั่งสอนจึงต้องปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างด้วย จึงจะได้ผลเต็มที่

๔. บุตรธรรมและศิษยธรรม

คือการปฏิบัติหน้าที่ของบุตรต่อบิดามารดา และการปฏิบัติหน้าที่ของลูกศิษย์ต่อครูอาจารย์ ในตำราของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลที่จงรักภักดีต่อมารดา ผู้นั้นเป็นผู้ชนะโลกนี้ บุคคลที่จงรักภักดีต่อบิดา ผู้นั้นย่อมชนะโลกสวรรค์ และบุคคลที่จงรักภักดีต่อครูอาจารย์ ผู้นั้นย่อมชนะพรหมโลก บุคคลที่ได้ทำการเคารพ บิดา มารดา และครูผู้นั้นได้ปฏิบัติธรรมทุกประการ แต่ผู้ที่ทำการดูถูกสถานะแห่งทั้งสามนี้แล้ว ผู้นั้นย่อมไม่ถึงซึ่งความสำเร็จไม่ว่าจะทำการกุศลมากมายสักเท่าใด ด้วยประการนี้ ผู้ที่ต้องการความสำเร็จ และมีความสุข ชีวิตนี้ หรือชีวิตหน้าก็ตาม บุคคลนั้นจึงต้องเคารพนับถือบิดา มารดา และครูอาจารย์อย่างจริงใจ ต้องอยู่ในโอวาทเชื่อฟังถ้อยคำปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่านอย่างเคร่งครัด

๕. ภราตฤธรรม

คือ การปฏิบัติของพี่ต่อน้อง และน้องต่อพี่ น้องต้องเคารพนับถือพี่เหมือนบิดามารดาและครู จึงมีบัญญัติไว้ว่า จงถือว่าครูอาจารย์เป็นรูปพระปรมาตมัน บิดาเป็นรูปพระประชาบดี มารดาเป็นรูปพระแม่ธรณี และพี่เป็นรูปพระครู จงอย่าดูถูกทั้งบิดามารดา ครูและพี่ ไม่ว่าตนเองอยู่ในฐานะใดก็ตาม หากเป็นพราหมณ์ จงปฏิบัติเป็นพิเศษ เช่นเดียวกันนี้ พี่ต้องเลี้ยงน้องเหมือนบิดามารดาเลี้ยงบุตร พี่ต้องอบรมสั่งสอนน้องเหมือนครูสอนศิษย์

๖. ปติธรรม

คือ การปฏิบัติหน้าที่ของสามีต่อภรรยา ผู้เป็นชายต้องเลือกเจ้าสาวผู้ที่เหมาะสมแก่ตระกูลของตน เหมาะต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ฉะนั้น ก่อนเลือกเจ้าสาวจึงต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ใหญ่ก่อน เมื่อฝ่ายผู้ใหญ่ยินยอมพร้อมใจแล้ว จึงยอมรับเจ้าสาวนั้นเป็นภรรยา เมื่อเป็นภรรยาแล้ว ก็ต้องเลี้ยงดูกันไปตลอดชีพ เอาใจใส่ต่อภรรยาอย่างจริงจัง อย่าเป็นชู้กับหญิงอื่น ถือว่าผู้หญิงอื่นๆ เป็นเหมือนมารดา พี่ น้อง ลูก หลานของตน โดยท่านบัญญัติไว้ว่า

“ที่ไหนเพศสตรี ได้รับความนับถือจากฝ่ายชาย ที่นั้นมีเทพทั้งหลายอาศัยอยู่ตลอดกาล ที่ไหนภรรยาได้รับแต่อนาจาร (การกระทำหรือคำพูดที่ทำให้บุคคลอื่นเกิดความดูถูก ดูหมิ่นภรรยา

และทำให้ภรรยาได้รับความอับอาย) ที่นั้นการกระทำการกุศลใดๆ ของฝ่ายชายกลายเป็นโมฆะ ตระกูลใด หรือครอบครัวใด ในระหว่างสามีกับภรรยามีความพอใจซึ่งกันและกัน ตระกูลนั้นหรือครอบครัวนั้นย่อมมีแต่ความสุขความเจริญ"

๗. ปตนีธรรม

คือการปฏิบัติหน้าที่ของภรรยาต่อสามี ผู้เป็นภรรยาต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อสามีด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ต้องเอาใจใส่ต่อสามีอย่างจริงจัง ต้องถืออยู่ในจิตใจของตนเองเสมอว่าผู้ชายทั้งหลายเว้นสามีของตนแล้วเป็นแต่ บิดา พี่ น้อง บุตร หลาน เท่านั้น อย่าเป็นชู้สู่ชายอื่น อยู่ในโอวาทและอยู่ในความควบคุมดูแลของสามีตลอดสมัย เพราะภรรยาเป็นคนสำคัญที่สุดในครอบครัว ท่านจึงได้กล่าวไว้ว่า

"การคลอดบุตร การกุศล การบริการรับใช้อย่างเยี่ยม สวรรค์ของตน และสวรรค์ของบรรพบุรุษ สิ่งเหล่านี้อยู่ในกำมือของสตรี"

ผู้เป็นสตรีนั้น ต้องระมัดระวังในการรักษาความบริสุทธิ์ ความเป็นสาว จงเป็นภรรยาของชายซึ่งเป็นสามีของตนเองเท่านั้น โดยทุกประการในตำรามานวศาสตร์ ท่านจึงได้บัญญัติไว้ว่า

"สตรีใดนอกใจสามีเป็นชู้กับชายอื่น สตรีนั้นต้องถูกติเตียนนินทาทั้งในโลกนี้ และโลกหน้าเกิดเป็นหมาป่าหรือหมาจิ้งจอก นอกจากนี้แล้วได้รับความเจ็บปวดด้วยโรคน่าเกลียดทั้งในชาตินี้ และชาติหน้า"

เมื่อเป็นสามีภรรยากันแล้ว จงอยู่อย่างเป็นสามีภรรยาตลอดชีวิต เพื่อรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูล และเพื่ออนาคตของลูกหลานด้วย ท่านจึงได้กล่าวไว้ว่า

"อย่าให้มีการหย่าร้างระหว่างสามีภรรยาจนตลอดชีวิตนี้ เป็นจุดมุ่งหมายของการจัดพิธีสมรส ตามขนบธรรมเนียมประเพณีและเป็นธรรมของสามีภรรยา ด้วยการไม่ให้มีการหย่ากัน ในระหว่างสามีภรรยานั้นก็มีแต่โดยวิถีทางเดียว คือทั้งสามีและภรรยาต้องปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรมที่เต็มไปด้วยความรัก"

๘. สวามีเสวกธรรม

คือการปฏิบัติหน้าที่ของสวามี คือนายจ้างต่อเสวก คือลูกจ้าง และการปฏิบัติหน้าที่ของเสวก คือลูกจ้าง ต่อสวามี คือนายจ้าง

ผู้เป็นนายจ้างมีหน้าที่เลี้ยงดูลูกจ้าง และครอบครัวของเขา จ่ายเงินเดือนหรือให้ค่าตอบแทนประการใด ก็ควรพิจารณาก่อนว่า ปัจจัยเครื่องอาศัยที่มอบให้แก่ลูกจ้างนั้น เพียงพอเพื่อการครองชีพของเขา และครอบครัวของเขาหรือไม่ ต้องเอาใจใส่ในความทุกข์สุขของเขา ท่านจึงกล่าวไว้ในมานวศาสตร์ว่า

"ผู้เป็นนายจ้างต้องสังเกตดูว่า ลูกจ้างนั้นมีภาระประการใด เท่าไร แล้วตั้งค่าตอบแทนเพื่อการครองชีพของเขา ตามจำนวนปริมาณแห่งภาระนั้นๆ"

เช่นเดียวกันนี้ ผู้เป็นลูกจ้าง ก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตต่อนายจ้างทุกประการ จะต้องทำอย่างที่นายจ้างจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด อย่าทำการใดๆ ให้เสียประโยชน์ของนายจ้างทั้งโดยตรง และโดยอ้อม ท่านจึงได้บัญญัติไว้ว่า การกระทำใดที่ทำให้นายจ้างได้รับความดูถูก ความเสียหายทั้งกายและใจ ผู้เป็นลูกจ้างอย่าทำซึ่งการนั้น แม้ว่าจะต้องสละชีวิตของตนเองก็ตาม

๙. ราชธรรม

คือการปฏิบัติหน้าที่ของพระราชา หรือรัฐบาลต่อประชาชน กับการปฏิบัติหน้าที่ของประชาชนต่อพระราชาโดยถือว่าประชาชนเป็นเสมือนบุตร และเอาใจใส่ความทุกข์สุขของประชาชนอย่างใกล้ชิด ในคัมภีร์ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้สอนไว้ว่า พระมหากษัตริย์มีหน้าที่ คือธรรมสูงสุด คือดูแลประชาชน อารักขาประชาชน ให้ความอบอุ่นแก่ประชาชน โดยถือหลักธรรมในความอารักขาของพระมหากษัตริย์ ประชาชนที่อยู่ภายใต้พระบารมีของพระองค์ ปฏิบัติทางธรรมเป็นปฏิการะด้วยเช่นกัน โดยท่านกล่าวไว้ว่า **ราชา ฑณฺฑธโร คุรุหฺ** พระราชาเป็นครู พระองค์ถือทัณฑ คือกฎหมายไว้ หมายถึงผู้ใดไม่ปฏิบัติทางธรรม ผู้นั้นย่อมจะได้รับโทษจากพระองค์ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วประชาชนก็ต้องปฏิบัติทางธรรม โดยอาศัยบารมีราชธรรมอันพระราชาได้ทรงไว้ จึงมีแต่ความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติ ประชาชนก็มีความสุข พระราชาพระองค์นั้น ก็เจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน

พระราชาธิราชนั้น พระองค์ทรงเป็นเสมือนเทพเจ้า ๘ องค์คือ

๑. พระอินทร์	๒. พระยมราช
๓. พระวายุ	๔. พระสูรย
๕. พระอัคนิ	๖. พระวรุณ
๗. พระจันทร์	๘. พระกุเวร

ในพระคัมภีร์ได้กล่าวไว้ว่า

พระพรหมธาดาได้แต่งตั้งพระมหากษัตริย์ โดยเอาพระเดชบารมีของเทพเจ้าทั้ง ๘ พระองค์ ดังกล่าวมาแล้ว เพื่อปกป้องปกครองรักษาประชาชน ด้วยเหตุนั้นในองค์พระราชา จึงมีเทพเจ้าทั้ง ๘ องค์ สถิตอยู่เป็นนิตย์ และในพระคัมภีร์ศรีมัทภควัทคีตาพระกฤษณะได้ทรงอนุศาสน์ไว้ว่า **"นราณำ จ นราธิปมฺ"** เราเป็นพระราชาในมนุษยชาติดังนี้

๑๐. มานวธรรม

บุคคลที่ได้กระทำ โดยการพูด โดยกาย โดยใจแล้ว ผลแห่งการกระทำนั้นก็จักอำนวยให้แก่บุคคลนั้นเป็น มัธยคติ และอุตมคติ จึงควรทำแต่กรรมดีโดยตลอดแต่ฝ่ายเดียว

การคิดแต่ทรัพย์สมบัติของผู้อื่น คิดแต่การทำเสียประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่ยอมนับถือผู้ใหญ่นี้เป็นโทษทางจิตใจ จงอย่าทำ

การพูดด่าว่า พูดคำหยาบ พูดความไม่จริง พูดให้ร้ายลับหลัง พูดนินทา พูดส่อเสียดนี้เป็นโทษทางวาจา จงอย่าทำ

การถือเอาทรัพย์สมบัติของผู้อื่นโดยเขาไม่รู้ เขายังไม่ทันให้ หรือใช้อำนาจ ฆ่าหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นชู้กับภรรยาหรือสามีของผู้อื่นเป็นโทษทางกาย จึงต้องไม่กระทำ

ก่อนจะลงมือกระทำใดๆ จงพิจารณาดูว่าขัดกับขนบธรรมเนียมของสังคมที่ตนสังกัดอยู่หรือไม่ ถ้าไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมดังกล่าว จึงลงมือทำ

การกระทำใด ทำให้ได้รับแต่การนินทาจากสังคม และไปสู่คตินัยดังกล่าวฝ่ายเดียว การนั้นอย่าทำ

บุคคลใดไม่ซื่อตรงต่อมิตร บุคคลที่ไม่รู้จักบุญคุณ บุคคลที่หักหลังต่อบุคคลอื่น บุคคลประเภทนี้ต้องไปตกนรกอยู่จนถึงพระอาทิตย์ และพระจันทร์สถิตอยู่บนนภากาศ

บุคคลใดที่เสียสละชีวิตเพื่อชาติ เพื่อธรรม บุคคลนั้นจะไปสู่สุคติสูงสุดโดยผ่านสุริยะมณฑลไป

บุคคลใดถือว่า ภรรยาของผู้อื่นเป็นเสมือนมารดาตน ทรัพย์สมบัติของผู้อื่นเป็นโลหะสัตว์ทั้งหลายเป็นเสมือนตัวเอง บุคคลนั้นเป็นนักธรรมแท้

ในโลกนี้ใครมาแย่งที่ดินคือประเทศชาติของเรา ซึ่งปู่ย่าบิดามารดาได้รักษาไว้ผู้นั้นจะเป็นศัตรูที่หนึ่งของเรา ขอให้ทำลายผู้นั้นเสีย ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นญาติมิตรก็ตาม

พระราชาเป็นญาติของผู้ที่ไม่มีญาติ พระราชาเป็นตาของผู้ที่ไม่มีความสว่างในดวงตา พระราชาเป็นบิดามารดาของประชาชนที่เดินบนทางยุติธรรม

ทรัพย์สมบัติเงินทองมีคติ ๓ ประการคือ จ่ายไปเพื่อบำเพ็ญกุศลทาน ๑ จ่ายไปเพื่อการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค ๑ หากไม่จำเป็นทั้ง ๒ ประการดังกล่าวข้างต้นนี้แล้วทรัพย์นั้นก็วินาศไป ๑

จงฟังสาระสำคัญแห่งธรรม คือ สิ่งใดที่ตัวเองไม่ชอบ อย่าพึงอำนวยสิ่งนั้นให้แก่ผู้อื่น การกระทำของผู้อื่นประการใดที่เราไม่ชอบ อย่ากระทำการนั้นแก่ผู้อื่น สารธรรมนี้ จงถือไว้ตลอดไปก็มีแต่ความสุขสันต์เป็นนิตย์

ศาสนาซิกข์

นายสุเทพ สุริยาอมฤทธิ์
เรียบเรียง

ศาสนาซิกข์

ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาแห่งการประยุกต์และการปฏิบัติ เป็นศาสนาแห่งความเชื่อมั่นและศรัทธา การมองโลกในแง่ดีและอย่างมีความหวัง ด้วยเหตุและผล สนับสนุนด้วยปรัชญาศาสตร์เพื่อความก้าวหน้าของมวลมนุษย์ ศาสนาซิกข์แนะแนวศิลปแห่งการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและการอุทิศตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ศาสนาซิกข์เป็นศูนย์รวมของพลังแห่งความรักและศรัทธาที่บริสุทธิ์ และเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งในปัจจุบันนี้

คำว่า ซิกข์ หรือ "**สิกข์**" จะตรงกับภาษาบาลีว่า สิกขา หมายถึงการศึกษา ผู้ศึกษาหรือผู้ใฝ่เรียนรู้ กล่าวได้ว่าซิกข์ คือ ผู้ที่มีความรัก ศรัทธา เชื่อถือ และ ยึดมั่นในองค์วาเฮ่คุรุ *(พระผู้เป็นเจ้า)*

เอกลักษณ์ของชาวซิกข์

ไม่ว่าบุคคล สามัญชนใด ผู้ซึ่งเชื่อมั่น

(๑) เอก อกาลปุรุข

(๒) พระศาสดาทั้งสิบพระองค์ คุรุนานักเดว ถึง คุรุโควินท์สิงห์ซาฮิบ

(๓) พระมหาคัมภีร์ คุรุครันถ์ซาฮิบ *(พระศาสดานิรันดร์กาล)*

(๔) พระศาสโนวาท และบทบัญญัติของพระศาสดาทั้งสิบพระองค์ และ

(๕) รับอมฤต ซึ่งบัญญัติโดยพระศาสดาพระองค์ที่สิบ และผู้ซึ่งไม่มีพันธะผูกพันเชื่อถือในศาสนาอื่น ผู้นั้นคือ ชาวซิกข์

ประวัติโดยย่อ

ศาสนาซิกข์ก่อตั้งโดย พระศาสดาคุรุนานักเดว โดยนับจากปีที่พระองค์ทรงประสูติ คือ ในพุทธศักราช ๒๐๑๒ (ค.ศ. ๑๔๖๙) ในหมู่บ้าน ตัลวันดี *(ปัจจุบันมีนามว่า "นันกาน่าซาฮิบ" ใกล้เมืองลาโฮร์ อยู่ในประเทศปากีสถาน)* พระศาสดาคุรุนานักเดวทรงปฏิเสธ และไม่เคยเชื่อถือหรือยอมรับในพิธีกรรมต่างๆ ที่ไร้สาระ เช่น การเชื่อถือในโชคลาง หรือในเวทมนตร์คาถาใดๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้คนสมัยนั้นเลื่อมใส และยึดถือเป็นสรณะ พระศาสดาคุรุนานักเดวและพระศาสดาทั้งเก้าพระองค์ที่สืบทอดจากพระองค์ได้ทรงวางรากฐาน และการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างอันงดงามในการดำรงชีวิต ในกรอบแห่งศีลธรรมและในขณะเดียวกันก็ยังคงมีส่วนร่วม และบทบาทอันเข้มแข็งในสังคมฆราวาส *(ทางโลก)* ควบคู่กันไป

พระศาสดาคุรุโควินท์สิงห์ *(พ.ศ. ๒๒๐๕-๒๒๕๑)* พระศาสดาองค์ที่สิบ ได้สถาปนาพิธีการบรรพชาของชาวซิกข์ขึ้นในพุทธศักราช ๒๒๔๒ เพื่อเป็นการสร้างเอกลักษณะของชาวซิกข์ให้โดดเด่น โดยชาวซิกข์ห้าท่านแรกที่ผ่านการบรรพชาได้ถูกขนานนามว่า **ปัญจปิอาเร่** *(ผู้ที่เป็นที่เคารพรักทั้งห้า)* และพระองค์ยังได้ขอปัญจปิอาเร่ทั้งห้าทำพิธีบรรพชาให้พระองค์ด้วย ทั้งนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าไม่มีข้อแตกต่างใดๆระหว่างพระองค์ผู้เป็นพระศาสดา และศิษย์ของพระองค์แต่ประการใด และยังแสดงออกถึงจิตใจอันประเสริฐ และความเป็นประชาธิปไตยของพระศาสดาอย่างแท้จริงก่อนที่พระศาสดาคุรุโควินท์สิงห์จะสิ้นพระชนม์ พระองค์ทรงมีพระบัญชา ให้ชาวซิกข์น้อมรับพระมหาคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ **คุรุครันถ์ซาฮิบ** เป็นพระศาสดานิรันดร์กาลของชาวซิกข์ตลอดไป อีกทั้งได้ทรงมอบอำนาจสูงสุด ในการบริหารให้แก่ **คาลซาปันท์** - สมาพันธ์มวลชนของชาวซิกข์

อาดิครันถ์ซาฮิบ *(พระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ซาฮิบ)*

พระศาสดาองค์ที่ห้า คุรุอัรยันเดว ได้ทรงรวบรวมพระคัมภีร์ของพระศาสดาองค์ก่อนๆ ทั้งสี่พระองค์ รวมทั้งของพระองค์เอง และนักบุญ นักบวชต่างๆ ไม่ว่าจะศาสนาใด ที่มีแนวคิดปรัชญาและความสัตย์ รู้แจ้งเห็นจริงในพุทธศักราช ๒๑๔๗ และขนานพระนามว่า **อาดิครันถ์ซาฮิบ** เป็นพระคัมภีร์องค์เดียวในสากลโลกที่ได้มีการเรียบเรียงโดยพระศาสดา *(ผู้ก่อตั้งศาสนา)* ในช่วงสมัยพระชนมายุของพระองค์เอง พระศาสดาคุรุอัรยันเดว ได้ทรงก่อตั้งคุรุดวารา *(ศาสนสถานซิกข์)* ที่สำคัญและมีชื่อเสียงของโลกคือ - **ดัรบารซาฮิบ** *(สุวรรณวิหาร ในนครอมฤตสระ)* ซึ่งเป็นศูนย์กลางของศาสนาซิกข์ ในปัจจุบันตั้งอยู่ในรัฐปัญจาบ ประเทศอินเดีย

ศาสนา และปรัชญา

ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาที่ยึดมั่นและเชื่อถือในพระเจ้าพระองค์เดียว *(วาเฮ่คุรุ)* อย่างเคร่งครัด พระผู้เป็นเจ้า ผู้ทรงเป็นศูนย์สมบูรณ์และแผ่ซ่านไปในทุกสรรพสิ่ง อมตะถาวร ผู้สร้างมูลเหตุของเหตุทั้งปวง ไร้ซึ่งความเป็นปฏิปักษ์ ไร้ซึ่งความหวาดกลัว สถิตมั่นคงในทุกสรรพสิ่งที่ทรงสร้างและทรงคุ้มครอง หาใช่พระเจ้าของคณะหรือชาติใดชาติหนึ่ง แต่ทรงเป็น **พระแห่งความเมตตา คุณธรรม และสัจธรรมอันแท้จริง** พระผู้ทรงสร้าง และปกป้องมนุษย์ไม่ใช่เพื่อลงโทษในความผิดของเขา แต่ให้เขาเข้าใจในจุดประสงค์ที่แท้จริงของพวกเขาในจักรวาลสากลนี้ และหล่อหลอมกลับเข้าแหล่งกำเนิดดั้งเดิม *(คือพระองค์เอง)*

มูลมนตร์-บทสวดขั้นมูลฐาน

บทสวดนี้เป็นบทสวดปฐม บทแรกเริ่มต้นในพระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ซาฮิบ ก่อนบทสวด "**ชัป**" *(มีพระนามว่า ชัป ญีซาฮิบ)* มูลมนตร์คือศาสโนวาทสรุปคุณลักษณะแห่งวาเฮ่คุรุ *(พระผู้เป็นเจ้า)* และบทสรุปของความเชื่อถือของสิขบทสวด บทที่สำคัญยิ่งนี้ จะแนะแนวนำทาง สอนให้เราปฏิบัติอย่างไรในชีวิตประจำวันของเรา

"เอก-โองการ" - พระผู้เป็นเจ้า ทรงเป็นเอก เป็นสภาพซึ่งจัดเป็นเอกัตตะ เป็นเอกลักษณ์ที่พระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ซาฮิบเริ่มต้นด้วยรูปแห่งเลขหนึ่ง "๑" มิได้เขียนเป็นตัวอักษร แสดงถึงความเป็นเอกของวาเฮ่คุรุเป็นค่าแห่งความสมบูรณ์ คำว่า **"โองการ"** หมายความถึงพระองค์ทรงประจักษ์อยู่ทุกแห่งหน ชำแรกและซึมซาบไปในทุกสรรพสิ่งที่ทรงสร้าง ถึงกระนั้นพระองค์ก็ยังคงเป็น "เอก" ของทุกมวลชนไม่ว่าศาสน ชั้นวรรณะหรือผิวพรรณ

"สัตยนาม" - สัจนาม **"สัตย"** หมายถึง สัจจะ หรือจริงและถาวร **"นาม"** คือชื่อ *(ไม่ใช่ชื่อที่เกิดขึ้นเพราะกรรม แต่เป็นอกรรมนาม เป็นพระนามที่ไม่ถูกจำกัดด้วยกรรม ไม่ถูกกรรมสร้างขึ้น ไม่ตกอยู่ในอำนาจของกรรม)* เป็นคุณลักษณะที่เป็นเอกโองการ และเป็นบรมสัจจะหรือสัจธรรม นามธรรมนี้ไร้รูปร่าง สีสัน แต่สถิตในทุกสรรพสิ่ง เพราะฉะนั้น พระองค์ทรงสัตย์จริง และสถิตถาวร

"กรฺตาปุรุข" - ผู้สร้างสูงสุด **"กรฺตา"** พระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้สร้างสรรค์ ผู้พิทักษ์ และผู้ทำลาย **"ปุรุข"** เมื่อพระองค์ทรงสร้างทุกสรรพสิ่ง พระองค์ทรงอยู่ในทุกสรรพสิ่งที่ทรงสร้าง

"นิรเภา"-*(นิรภัย)* พระองค์ไร้ซึ่งความกลัว ความกลัวเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีปัจจัยที่ทำให้เกิดความกลัว *(กลัวแก่ กลัวเจ็บ กลัวตาย กลัวจน กลัวคน กลัวหนาว กลัวร้อน)* ในเมื่อพระองค์ทรงเป็นอมตะสมบูรณ์ ทรงคือนิรเภาหรือนิรภัย หมายถึงไร้ความกลัวและไม่ทำให้กลัว

"นิรเวร" - คือ นิรเวร หมายถึงปราศจากเวร ปราศจากศัตรู พระองค์ไร้ภัย ไร้ความกลัว ผู้ไม่มีความกลัวย่อมไม่เป็นศัตรูกับใคร พระองค์หาผู้ทัดเทียมไม่ได้ ไม่ต้องริษยาใคร ทรงเปี่ยมเมตตาธรรม จึงหาเวร หาศัตรูมิได้ พระองค์คือนิรเวร

"อกาลมูรติ" - คือ อกาล + มูรติ อกาลคือพ้นจากเวลา จากความตาย และอวสาน

มูรติคือ สรูป รูปของตน บุคลิกภาพ พระองค์ทรงไม่อยู่ภายใต้กฎแห่งไตรกาล คือ อดีต อนาคต ปัจจุบัน ไม่มีที่สุด เพราะไม่มีเบื้องต้น และท่ามกลาง

"อชูนี" - คือไม่มีกำเนิด เมื่อปฏิเสธการบังเกิดขึ้นแล้ว จึงไม่อยู่ใต้กฎแห่งตรีกาลการเวียนว่ายตายเกิด ไม่มีสิ่งใดก่อนพระองค์

"แสถ๋" - แส คือตนของตนเอง ด้วยตนเอง เนื่องด้วยตนเอง

ถ๋ คือ มีแสงสว่าง ประกาศ ฉะนั้น "แสถ๋" คือ มีแสงในตัวเอง ทรงประกาศด้วยตนเอง ทรงปรากฏด้วยพระองค์เอง และอมตะด้วยพระองค์เอง

"คุรปฺรสาทิ" - จะเข้าใจและบรรลุถึงพระองค์ด้วยความกรุณาของสัจคุรุหรือพระศาสดาหรืออกาลปุรุขท่านเอง

ข้างต้นคือ บทสวดปฐมในพระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ซาฮิบ แล้วตามด้วยโศลกแรกและบทสวดชัปฺ

รากฐานของคำสอนในศาสนาซิกข์จะเน้นถึงความเชื่อมั่นและยึดถือในพระเจ้าพระองค์เดียว *(วาเฮ่คุรุ หรือ อกาลปุรุข)* ผู้ทรงเป็นศูนย์สมบูรณ์ในจักรวาล และในบรรทัดสุดท้าย พระศาสดาทรงเน้นว่ามนุษย์ทุกผู้ทุกนามจะสามารถเข้าใจและบรรลุถึงพระองค์ได้ ถ้าจะประจักษ์พระองค์ จงหลอมละลายดวงจิตเป็นหนึ่งเดียวกับ "นาม" ของพระองค์ นี่แหละที่คุรุนานักเดวทรงเรียกว่า **"ชัปฺ"** จงสวดภาวนารำลึกถึงพระองค์ด้วยใจรักและเปี่ยมศรัทธา พระองค์จะปรากฏชัดแจ้งในดวงจิตเจ้า

พระศาสดาคุรุนานักเดว ทรงสั่งสอนให้เราดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณธรรมและทรงประณามผู้ละทิ้งสังคมไว้เบื้องหลัง แล้วไปนั่งสมาธิทรมานกายเพื่อจะพบพระผู้เป็นเจ้า *(วาเฮ่คุรุ)* ทรงแนะนำให้สวดภาวนาและรำลึกถึง **"วาเฮ่คุรุ"** ในขณะดำรงชีวิตสามัญประจำวัน การปฏิบัติเช่นนี้จะโน้มน้าวให้เราดำรงชีวิตอย่างมีสัจธรรม พระองค์ทรงประทานแนวทางการดำรงชีพอย่างชัดแจ้ง คือ จุดหมายรวมเป็นหนึ่งเดียวกับ **"วาเฮ่คุรุ"** ด้วยการดำรงชีวิตด้วยสัจธรรมและรำลึกนามพระองค์ **"วาเฮ่คุรุ"**

หลักความเชื่อถือพื้นฐานของศาสนาซิกข์ คือชีวิตนี้ไม่ใช่สิ่งเลวร้ายในรากฐานกำเนิด แต่ชีวิตก่อกำเนิดมาจากแหล่งที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง พระผู้ประเสริฐสถิตอยู่ภายใน ดังที่พระศาสดาคุรุนานักเดวทรงตรัส

"โอ้ดวงจิต พระองค์ทรงสถิตอยู่ในตัวเจ้า จงสำนึกและตระหนักถึงพระองค์" ไม่ใช่เพียงแต่ในปรัชญาทั้งมวลของซิกข์เท่านั้น แต่ประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของชาวซิกข์ทั้งหมดพัฒนามาจากรากฐานแห่งความเชื่อถือนี้

ศาสนาซิกข์ไม่ยอมรับระบบการแบ่งชั้นวรรณะ อีกทั้งไม่เชื่อถือการกราบไหว้บูชารูปเสมือน พิธีรีตอง โชคลางของขลัง หรืออิทธิฤทธิ์อภินิหารต่างๆ

ศาสนาซิกข์เปี่ยมด้วยคำสอนแนวทางการดำรงชีวิตอย่างสามัญ การปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและการปลูกฝังความอดทน การให้อภัย และความเคารพรักฉันท์พี่น้องต่อทุกผู้เหล่า พระศาสดาแห่งศาสนาซิกข์ ไม่ส่งเสริมให้มีการละทิ้งหรือสละทางโลกเพื่อไปหาหนทางแห่งความหลุดพ้น เราทุกคนสามารถบรรลุจุดสุดยอดแห่งชีวิตได้ด้วยการดำรงชีวิตอย่างปรกติสามัญและหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริตธรรม

"เขา ผู้นั้นเท่านั้น โอ้ นานัก จะเข้าใจและรู้หนทาง เขา ผู้ซึ่งประกอบ
สัมมาอาชีวะด้วยหยาดเหงื่อของตนเอง แล้วแบ่งปันสิ่งที่หามานั้นกับผู้อื่น"

(คุรุครันถ์ซาฮิบ - ๑๒๔๕)

คุรุนานักเดวนักทรงมอบความหวังและพลังจิตแก่มวลมนุษย์ที่ถูกกดขี่และข่มเหงให้มาร่วมในศาสนจักรอย่างเสมอภาค ทรงสร้างศรัทธาและพลังจิตให้แก่มวลมนุษย์บนรากฐานแห่งศีลธรรมของศาสนา ความร่ำรวยและทรัพย์สมบัติส่วนตัวไม่เป็นปัจจัยขัดขวางแต่ประการใดในการดำรงชีวิตอย่างมีสัจธรรม

"สาธุชนทั้งหลาย ผู้ซึ่งรู้แจ้ง และเข้าใจในรสแห่งพระธรรม
ด้วยพระเมตตาของพระศาสดา จะบรรลุเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้า
แม้จะอยู่ท่ามกลางมายาทั้งปวง (เพียบพร้อมด้วยทรัพย์สมบัติและลาภยศ)" (คุรุครันถ์ซาฮิบ ๕๒๑)

ศาสนาซิกข์ ไม่ยอมรับหลักการของการมองโลกในแง่ร้ายหรือการสิ้นหวังหมดอาลัยตายอยาก ท้อถอย แต่จะส่งเสริมให้มีความหวัง มองโลกในแง่ที่ดี

เอกลักษณ์ที่โดดเด่น *(ศาสนสัญลักษณ์)*

ชาวซิกข์ จะมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นจำเพาะ คือ สัญลักษณ์ ๕ ประการ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปอย่างแพร่หลายในนามของ ห้า "ก" เนื่องจากอักษรแรกของสัญลักษณ์ทั้งห้าเริ่มต้นด้วยอักษร "ก" สัญลักษณ์เหล่านี้คือ

เกศ *(ผมยาวที่รักษาอย่างสะอาดสมบูรณ์ ไม่ตัด และโกนอย่างเด็ดขาด)*
กังฆา *(หวี ซึ่งจะเสียบไว้ในผม)*
กรา *(กำไลข้อมือเหล็กกล้า)*
กฉา *(กางเกงในขาสั้น)*
กิรปาน *(กริช)*

ความสำคัญของเอกลักษณ์ทั้งห้า

เมื่อพระศาสดาคุรุโควินท์สิงห์ได้ทรงสถาปนา ประชาคมซิกข์ *(คาลซาปันท์)* ในปี พ.ศ. ๒๒๔๒ พระองค์มีบัญชาให้ชาวซิกข์ดำรงรักษาสัญลักษณ์ ๕ ประการ - ปัญจกะการ สัญลักษณ์เหล่านี้ไม่เพียงแต่จำเป็นสำหรับแสดงถึงความเข้มแข็งและความเป็นหนึ่งเดียวของประชาคมเหล่านั้น แต่ยังมีคุณค่าในตัวของสัญลักษณ์แต่ละสิ่ง

เกศ ในสมัยโบราณเกศหรือผมแสดงถึงความเป็นนักบวชและผู้ทรงคุณธรรม คุรุนานักเดวทรงริเริ่มระเบียบของการไว้ผม การรักษาเกศเป็นการแสดงถึงการดำรงชีพสอดคล้องตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าที่ได้ทรงประทานเกศแก่มนุษย์ การตัดหรือทำลายเกศเป็นการแสดงออกถึงเจตนามุ่งทำลายสิ่งอันประเสริฐที่ธรรมชาติได้มอบมาให้แก่มนุษย์ และแสดงตนเป็นผู้ฉลาดเลิศล้ำกว่าพระผู้เป็นเจ้า การรักษาเกศเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญและเด่นที่สุดของชาวซิกข์ ผู้ที่ตัดหรือทริมเกศของตนจะกลายเป็นผู้ที่ละทิ้งศาสนาของตน

หวี จำเป็นสำหรับการรักษาเกศาให้สะอาดเรียบร้อย

กางเกงในขาสั้น เป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามและกะทัดรัดเรียบร้อย สร้างความสะดวกสบายและคล่องตัวในการเดินทาง ทำงาน ในการสู้รบ และยังสะดวกแม้ในยามพักผ่อนเป็นสัญลักษณ์แห่งความว่องไวปราดเปรียว

กริช *(ดาบ)* เป็นเครื่องหมายของความกล้าหาญและการผจญภัย เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตัวเอง และพร้อมที่จะปกป้องเกียรติของตน และผู้อื่น ดาบจะใช้เป็นเครื่องปกป้องผู้อื่น ไม่ใช่เป็นอาวุธในการรุกรานหรือทำร้ายผู้อื่น

กำไลเหล็ก เป็นสัญลักษณ์แห่งความอดกลั้น ถ่อมตน และความสุภาพ เป็นเครื่องเตือนใจชาวซิกข์ตลอดเวลาว่าเขามีพันธะผูกพันกับองค์พระศาสดา เมื่อใดที่เขามองดูกำไลในมือของตน เขาจะคิดชั่งใจก่อนหลายครั้งที่จะกระทำสิ่งที่ผิดคุณธรรม

ชาวซิกข์เชื่อว่าบุคคลที่สวมเครื่องแบบและตระหนักถึงความสำคัญของเครื่องแบบและการแสดงออกที่มีระเบียบแบบแผน จะรวบรวมความสมัครสมานสามัคคีและความรู้สึกฉันท์พี่น้องมากกว่าหมู่คณะที่ไม่มีมาตรฐานและเอกลักษณ์ของตนเอง สำหรับชาวซิกข์การปราศจากเอกลักษณ์นี้ก็เปรียบเสมือนการไร้ตัวตน ชาวซิกข์ที่ตัดเกศหรือโกน เล็มหนวดเคราของตน เป็นผู้กระทำผิดข้อบัญญัติอย่างมหันต์ และจะถูกถือว่าเป็นบุคคลที่หลงผิด

พิธีรับอมฤตของซิกข์

พิธีรับอมฤต *(การบรรพชาของซิกข์)* เป็นสิ่งสำคัญยิ่งแห่งการเป็นซิกข์ โดยทั่วไปจะไม่มีข้อกำหนดอายุขั้นต่ำของการที่จะรับอมฤต ชาวซิกข์จะให้สัตย์ปฏิญาณที่จะรักษา และ

ปฏิบัติตามข้อบัญญัติที่พระศาสดาทรงบัญญัติไว้ ไม่ว่าชายหรือหญิง สัญชาติใด เผ่าพันธุ์ใดหรือมีฐานะอะไรในสังคม ตั้งใจมั่นที่จะปฏิบัติตามข้อบัญญัติ ย่อมมีสิทธิที่จะรับอมฤต และร่วมในสังคมซิกข์ - ประชาคมซิกข์ *(Khalsa Panth)*

ระเบียบข้อปฏิบัติของซิกข์

ระเบียบข้อปฏิบัติของซิกข์ เป็นที่รู้กันในนาม ***"ซิกข์ แรฮัต มารยาด้า" "ซิกข์ศาสน วินัย"*** นี้มีรากฐานมาจากคำสั่งสอนของพระศาสดาคุรุครันถ์ซาฮิบ ขนบธรรมเนียมประเพณีของซิกข์ และจารีตประเพณีต่างๆ กฎข้อปฏิบัติเหล่านี้ได้บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติทางด้านพิธีการ ระเบียบการเฉลิมฉลอง และใช้บังคับอย่างมีมาตรฐานเดียวกันทางด้านความเชื่อถือทั่วทั้งโลก *(สำหรับชาวซิกข์ทั้งมวล)* ไม่มีบุคคลใดหรือสถาบันใด หรือองค์การใดที่จะทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ แต่อำนาจนี้ได้มอบให้แก่ **"ปันท์ - ประชาคมซิกข์"** ซึ่งทำการแทนโดยปัญจปิอาเร่ *(ผู้เป็นที่รักยิ่งทั้งห้า)*

ชาวซิกข์จะมีข้อวินัยที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. ห้ามการตัด หรือ โกนผม และ ขนจากทุกส่วนของร่างกาย จะต้องรักษาให้สะอาดเรียบร้อยดังที่ธรรมชาติได้ประทานมาให้

๒. ห้ามการสูบบุหรี่ และเสพของมึนเมา สุรา ยาเสพย์ติดทุกชนิด ทุกรูปแบบ

๓. ไม่รับประทานอาหารที่มีเนื้อสัตว์ที่ผ่านการฆ่าอย่างทรมาน

๔. ไม่ประพฤติตนให้ผิดลูกเมียผู้อื่น ซิกข์จะยอมรับและนับถือภรรยาของผู้อื่นดุจดั่งพี่สาว น้องสาวหรือมารดา และบุตรีของผู้อื่นเสมือนบุตรสาวของตน

ความชั่วขั้นอุกฤษฏ์ ๕ ประการ ในศาสนาซิกข์

แต่ละศาสนาจะวางหลักความชั่วเอาไว้ และแนะนำสั่งสอนให้หลีกเลี่ยงจากความชั่วเหล่านั้น บาปอันสำคัญ ๕ ประการนั้นคือ

๑. **ตัณหา** *(การประพฤติผิดในกาม)* เป็นบาปอันละเอียดอ่อน ไม่ให้ผลดีแก่ผู้กระทำผิดเลย นอกจากความอับอายขายหน้า และความทุกข์ทรมาน โดยเฉพาะถ้าไปติดโรคภัยที่ไม่สามารถจะรักษาเยียวยาได้ ศาสนาซิกข์สอนให้ครองชีพ ครองเรือนเป็นสามีภรรยา และมีครอบครัวของตนเอง

๒. ความโกรธ เป็นบาปอันหนึ่งของจิต ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท ความโกรธจะต้องมีขันติ *(ความอดกลั้น)* เข้ามาควบคุม และมีการให้อภัยเป็นพี่เลี้ยงคอยดูแล พระผู้เป็นเจ้าทรงสถิตในดวงจิตของทุกคน ฉะนั้นเราไม่ควรทำลายจิตใจของผู้ใดแม้แต่น้อย

๓. ความโลภ คือความอยากได้ อยากครอบครองทุกสิ่งที่ไม่ใช่ของตน โดยวิถีทางที่ไม่ถูกต้องและยุติธรรม ศาสนาซิกข์สอนให้ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความขยันขันแข็ง ไม่เอาเปรียบผู้ใด ประกอบสัมมาอาชีวะด้วยความสุจริต แล้วแบ่งปันสิ่งที่หามาได้ให้แก่ผู้ยากไร้ ขาดแคลน และแบ่งปันผลกำไร ๑๐ เปอร์เซ็นต์ *(ดัสวันต์)* ให้แก่สังคมส่วนรวมหรือองค์กรการกุศล

๔. โมหะ คือความยึดมั่น หลง เกาะติดในวัตถุจนเกินไป เช่น ยึดมั่นในบุตร สามี ภรรยา และทรัพย์สมบัติ ของนอกกายต่างๆ เมื่อสิ่งเหล่านั้นสูญสลายจากไป ก็เป็นทุกข์อย่างมหันต์

๕. อหังการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายและต้องระวังไม่ให้เกิดขึ้นในดวงจิต เพราะมันก่อให้เกิดความอิจฉาริษยา ความจองหองอวดดี และความหลง ทำให้ลืมการกระทำที่ดีทั้งปวงได้ในพริบตา การแก้ไขบาปอันเกิดจากการกระทำนี้ คือต้องมีความถ่อมตน ยอมให้อภัยแก่ผู้อื่น มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ชาวซิกข์ที่แท้จริงจะถือตนเป็นเพียงผงธุลีที่ปลายเท้าของผู้อื่น ด้วยพระเมตตาของพระผู้เป็นเจ้า เราจะหลุดพ้นจากอำนาจของความชั่วร้ายทั้งห้านี้

ฐานันดรภาพของสตรีชาวซิกข์

สตรีมีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในสังคมของชาวซิกข์ นางได้รับความเคารพนับถือและยอมรับในบทบาทของนางอย่างสูงทั้งในครอบครัวและในสังคม การให้กำเนิดบุตรสาวหรือลูกสาวจะไม่มีการถือเป็นอัปมงคล และไม่มีขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น "ซาตี" - การเผาหญิงหม้ายพร้อมกับศพสามีบนกองเพลิง แต่หญิงหม้ายทุกคนมีสิทธิที่จะสมรสใหม่ ถ้าเป็นความประสงค์และสมัครใจของนาง

สตรีได้รับการยอมรับสิทธิทัดเทียมเท่ากับผู้ชาย และมีเสรีภาพทุกประการเช่นเดียวกับผู้ชาย และสามารถจะแสดงความคิดเห็นและชี้นำทางด้านความคิด ร่วมประกอบศาสนกิจต่างๆ ในศาสนสถานของซิกข์ได้อย่างเสรี สตรีมีสิทธิเท่าเทียมในการร่วมพิธีและปฏิบัติพิธีกรรมทุกสถานะรวมทั้งการรับอมฤต

สตรีชาวซิกข์จะไม่สวมผ้าคลุมหน้า การเรียกร้อง บังคับ สินสอดการสมรสจากสตรี และการหย่าร้างเป็นสิ่งไม่พึงปฏิบัติอย่างยิ่ง การสวมเสื้อผ้าที่ไม่สุภาพเรียบร้อยถือเป็นการเสื่อมเกียรติอย่างยิ่ง

วันเฉลิมฉลองของชาวซิกข์

พิธีเฉลิมฉลองที่สำคัญของชาวซิกข์คือ

การตั้งชื่อเด็ก

การบรรพชา *(รับอมฤต)*

พิธีสมรส

พิธีงานศพ

พิธีที่สำคัญที่สุดในกลุ่มพิธีเหล่านี้ก็คือ พิธีรับอมฤต *(การบรรพชา)* จะไม่มีพิธีกรรมอันใดเป็นพิเศษในการเฉลิมฉลองเหล่านี้ หลักเกณฑ์ที่สำคัญก็คือการอัญเชิญสวดพระธรรมหรือชาบัด *(Shabad)* บทสวดสรรเสริญจากพระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ซาฮิบทุกครั้งที่มีการเริ่มและหลังจากเสร็จพิธี

พิธีงานศพก็จะกระทำอย่างสามัญไม่มีพิธีมากมาย ศพของชาวซิกข์ที่เสียชีวิตแล้วจะรอจนกว่าญาติสนิทและมิตรสหายมากันครบถ้วนแล้วจะถูกทำการเผา และเถ้าถ่านที่เหลือจะนำไปโปรยลงในแม่น้ำหรือลำธารที่ใกล้เคียง การกระทำเช่นนี้เป็นการยืนยันว่า เป็นการสิ้นสุดแห่งชีวิต หมายถึงการกลับไปร่วมเป็นหนึ่งกับ **"วาเฮ่คุรุ"** หลังจากนั้นก็จะมีพิธีสวดพระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ซาฮิบที่คุรุดวารา และมีการเลี้ยงอาหารแก่ศาสนิกชนที่มาร่วมในงาน เสร็จจากพิธีกรรมใดก็ตาม ชาวซิกข์จะสวดภาวนา **"อัรดาส"** เป็นการถวายความสักการะ ขอพรเมตตา จากองค์พระศาสดา และ **"อกาลปุรัค"** พระผู้เป็นเจ้าเสมอทุกครั้ง

พิธีสมรสของชาวซิกข์

ชาวซิกข์ถือว่าความผูกพันจากการสมรสตามศาสนาซิกข์เป็นการประกอบสัตย์สาบาน - การร่วมสมรสที่ศักดิ์สิทธิ์ การอยู่ร่วมผูกพันกันทั้งกายและจิตใจที่บริสุทธิ์ หาใช่เป็นข้อตกลงหรือสัญญาลมๆ แล้งๆ ทั่วไป

"พวกเขาไม่ใช่สามีและภรรยา เพียงเนื่องจากนั่งร่วมกัน
แต่พวกเขาเป็นสามีภรรยา ซึ่งมีจิตวิญญาณเดียวในร่างเขา (แม้จะมีสองร่าง)"

(คุรุครันถ์ซาฮิป - 788)

ชาวซิกข์ไม่เชื่อและไม่ส่งเสริมความเป็นโสด การสมรสและการดำรงชีวิตในครอบครัวถือเป็นเกียรติอย่างยิ่ง เป็นสิ่งงดงาม เป็นธรรมชาติและสิ่งที่ดีและสมบูรณ์ในการครองเรือน พิธีสมรสของคู่สมรสชาวซิกข์จะดำเนินทางศาสนาโดยการบรรจงเดินรอบเวียนขวา พระมหาคัมภีร์

คุรุครันถ์ซาฮิบสี่รอบ ทุกครั้งที่เดินแต่ละรอบ ศาสนาจารย์ผู้ประกอบพิธีสมรสจะอ่านนำบทสวดจากพระมหาคัมภีร์เป็นทำนองร้องโดยคณะสวด *(สังคีตจารย์)* ศาสนาจารย์จะเทศนาสั่งสอนให้คู่สมรสดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวที่บรรยายไว้ในบทสวดทั้ง ๔ บทเหล่านี้ พิธีสมรสใหม่ของพ่อหม้ายหรือแม่หม้ายจะดำเนินตามหลักการเดียวนี้ทุกประการ

เทศกาล และ การเฉลิมฉลอง

เทศกาลที่สำคัญของชาวซิกข์จะมีดังนี้

♣ วันคล้ายวันประสูติและวันสิ้นพระชนม์ของพระศาสดาทั้ง ๑๐ พระองค์

♣ วันคล้ายวันสถาปนาคุรุครันถ์ซาฮิบพระศาสดาเป็นผู้นำทางส่องแสงของชาวซิกข์ทั้งมวล

♣ วันคล้ายวันสถาปนาของ "คาลซา" โดยพระศาสดาคุรุโควินทร์สิงห์ ซึ่งโดยทั่วไปจะตรงกับวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี *(วันสงกรานต์)*

♣ วันคล้ายวันพลีชีพของเหล่าวีรชนชาวซิกข์ ผู้ซึ่งสละชีวิตเพื่อปกป้องศาสนาและผู้ถูกกดขี่

♣ วันสำคัญต่าง ๆที่เกี่ยวโยงกับเหตุการณ์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของซิกข์

วิถีชีวิตประจำวันของชาวซิกข์

ชาวซิกข์ทุกคนควรจะตื่นแต่เช้าตรู่ หลังจากอาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกาย จะสวดภาวนาสรรเสริญรำลึกถึงพระผู้เป็นเจ้า **"วาเฮ่คุรุ"**

"จงตื่นแต่เช้า รำลึกนามของพระองค์ ภาวนา รำลึก องค์พระผู้เป็นเจ้าทั้งเช้าและค่ำ เจ้าจะไร้ซึ่งความทุกข์เศร้าทั้งปวง ศัตรูของเจ้าทั้งปวงจะมลายสูญ" (คุรุครันถ์ซาฮิบ-255)

กิจวัตรประจำวันของชาวซิกข์คือการสวดภาวนาบทสวดทั้ง ๕ ดังต่อไปนี้

ตอนเช้า : **ชัปุ ซาฮิบ ชาปุ ซาฮิบ และ บทซาวัยเอ้ ๑๐ บท**

ตอนเย็น : **แร่ห์ราส**

ตอนดึก : **โซเฮ่ล่า** *(ก่อนนอน)*

ชาวซิกข์จะต้องพยายามไปคุรุดวารา *(ศาสนสถานซิกข์)* อย่างสม่ำเสมอ

การเจริญธรรม หรือครัวประชาคมเสรี (ครัวพระศาสดา)

ส่วนประกอบที่สำคัญของ คุรุดวารา คือ **การร่วมเจริญธรรม - สังคัต** และ **ครัวประชาคมเสรี - ปังคัต** ซึ่งรู้จักกันแพร่หลายในนาม **คุรุ - กา - ลังคัร** *(Guru ka Langar)* **ครัวพระศาสดา** หรือ ครัวประชาคมเสรีนี้ มีจุดประสงค์เพื่อบริการอาหารสำหรับศาสนิกชนทุกคน นักเดินทาง นักธุดงค์ และผู้ที่มาสักการะ เป็นการแสดงถึงความเสมอภาค และความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้อง ณ ที่นี้ไม่ว่าจะสูงศักดิ์หรือต่ำต้อย มั่งมีหรือยากจน ทุกคนจะรับประทานอาหารชนิดเดียวกัน นั่งร่วมกันเป็นแถวเดียว ครัวนี้ดำเนินการโดยการร่วมใจ เสียสละของชาวซิกข์ด้วยกัน สถาบันครัวประชาคมเสรีนี้เป็นพลังดำเนินการสำคัญที่ได้สร้างความเสมอภาคทางสังคมระหว่างมวลมนุษยชาติอย่างแท้จริง ครัวเสรีนี้ก่อตั้งมาด้วยพระราชดำริขององค์คุรุนานักเดวญีเมื่อประมาณห้าร้อยกว่าปีมาแล้ว

คุรุดวารา

ศาสนสถานของซิกข์จะเรียกว่า คุรุดวารา ซึ่งหมายถึงประตูหรือทางที่ทอดไปสู่พระศาสดา ในคุรุดวาราทุกแห่งพระศาสดาคุรุครันถ์ซาฮิบจะถูกอัญเชิญมาประทับฐานบนบัลลังก์ในห้องโถงใหญ่ ซึ่งใช้เป็นสถานที่สวดภาวนาและประกอบศาสนกิจประจำวัน บุคคลทุกผู้ทุกวัยไม่จำกัดว่ามีวรรณะใด ความเชื่อถือใด มีประเพณีหรือสัญชาติใดจะสามารถเข้าไปสักการะในคุรุดวาราได้ ก่อนจะเข้าไปภายในอาคารคุรุดวารา ทุกคนจะต้องถอดรองเท้าและคลุมศีรษะของตน *(ในกรณีที่ไม่ได้โพกผ้าสวมศีรษะเช่นชาวซิกข์)* เมื่อเข้ามาในห้องโถงแล้ว จะบรรจงเดินไปทำความเคารพต่อพระศาสดาคุรุครันถ์ซาฮิบแล้วเดินมานั่งลง

ชาวซิกข์ไม่ว่าชายหรือหญิงจะสามารถประกอบพิธีสวดภาวนาหรือประกอบพิธีทางศาสนาต่างๆ ได้โดยเสรี ศาสนพิธีอื่นๆ เช่น การขับร้องบทสวดเป็นทำนองเพลงโดยใช้เครื่องดนตรีขับร้อง ในโอกาสพิเศษหรือในวันสำคัญทางศาสนาก็จะมีการขับร้องหรือกล่าวบทกวีสรรเสริญและบรรยายถึงวีรกรรมของเหล่าวีรชนซิกข์ในประวัติศาสตร์ หลังจากสิ้นสุดศาสนพิธีต่างๆ ก็จะมีการสวด **"อัรดาส"** *(Ardas)* **หรือ การสวดภาวนา** ซึ่งเป็นบทภาวนาขอพร **วาเฮ่คุรุ** ให้โปรดเมตตาประทานสันติภาพ ความมั่นคง และปกป้องมวลมนุษยชาติจากผองภัยทั้งปวงหลังจากเสร็จการสวดภาวนา ศาสนาจารย์จะอ่านบทสวดจากพระศาสดาคุรุครันถ์ซาฮิบ แล้วจะมีการแจกจ่ายขนมหวาน **"คาร่าปัรซาด"** *(Kara Parsad)* ซึ่งปรุงจากแป้ง น้ำตาล และเนยแก่สาธุชนที่มาร่วมในพิธีทางศาสนาทุกคน

ณ คุรุดวาราทุกแห่งจะประดับธงชัยของคาลซา – **นีซานซาฮิป** ซึ่งเป็นธงสีเหลืองอมส้ม มีลักษณะเป็นผืนผ้าสามเหลี่ยม มีรูป คันด้า *(สัญลักษณ์ดาบไขว้ วงแหวน ดาบสองคม)* เสาธง โดยทั่วไปจะคลุมด้วยผ้าสีเหลืองอมส้มและมีคันด้าโลหะติดตั้งอยู่บนยอดเสา

ในทุกเมืองและนครต่าง ๆ จะมีคุรุดวาราตามแบบและขนาดตามความต้องการของสังคมซิกข์ในสังคมนั้น ๆ ในคุรุดวาราทุกแห่งจะมีการสักการะเหมือนกัน ทุกแห่งจะมีเอกลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์เหมือนกัน คุรุดวาราบางแห่งนอกจากจะเป็นสถานที่ประกอบพิธีสวดภาวนาทั่วไปแล้ว ยังมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ คุรุดวาราที่สำคัญที่สุด ๕ แห่งจะเรียกว่า **"ตาคัท"** หมายถึงบัลลังก์แห่งอำนาจ ได้แก่

๑. ตาคัท ปัตนา ซาฮิป ในรัฐ บีฮาร
๒. ตาคัท เคชคัร ซาฮิป ในอนันต์ปุรซาฮิป
๓. ตาคัท ดัมดามา ซาฮิป ใน ตัลวันดี้ ซาโบโน รัฐปัญจาบ
๔. ตาคัท ฮายูร ซาฮิป ใน นันเดรฺ รัฐมหาราชตรา
๕. อกาล ตาคัท ซาฮิป ในเมือง อัมฤตสระ

ถือเป็นสถาบันสูงสุดของอำนาจบริหารทางศาสนาและทางสังคมของซิกข์ *(ตั้งอยู่ในประเทศอินเดีย)* กฎระเบียบต่าง ๆ จะบัญญัติจากบังลังก์แห่งนี้แต่ละครั้งเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของหมู่คณะ กฎระเบียบเหล่านี้เรียกว่า **"ฮากัม นาม่า"** *(Hukam Nama)* จะมีผลบังคับต่อซิกข์ศาสนิกชนทั้งปวงทุกแห่งทุกหน

ในศาสนาซิกข์จะไม่มีนักบวช พระ หรือ นักบุญ แต่ว่าผู้ที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาประจำวัน จะถูกขนานนามว่า **"กรันธี่"** *(Granthi)* ศาสนาจารย์ ผู้ที่นำสวดภาวนาเป็นทำนองเพลงจะมีนามว่า **สังคีตจารย์** *(Ragi)* และการร้องบทสวดเรียกว่า **"กีรตัน"** *(Kirtan)* ซึ่งเป็นการสวดภาวนาสดุดี พระองค์ผู้ประเสริฐ – **วาเฮ่คุรุ**

ภาค ๒

หลักธรรมทางศาสนาบางข้อที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ช่วยแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายได้

ร้อยเอก อุส่าห์ ทุมมา
เรียบเรียง

พระพุทธศาสนา

ก่อนที่จะอภิปรายหัวข้อที่ตั้งไว้ ขอทำความเข้าใจก่อนว่า ทุกศาสนาที่นับถือกันในโลกนี้ ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาซิกข์ ล้วนสอนให้ศาสนิกของตนรักชีวิตของตน หลีกเลี่ยงการทำร้ายชีวิตของผู้อื่น ในฐานะผู้แทนศาสนาพุทธในคณะอนุกรรมการชุดนี้ ขอพูดถึงว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอะไรบ้าง สามารถช่วยแก้ปัญหาการฆ่าตัวตาย สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาของพระพุทธศาสนาตรัสไว้ว่า สิ่งที่หาได้ยากมีอยู่ ๔ อย่าง คือ การได้อัตภาพเป็นมนุษย์ ชีวิต การฟังพระสัทธรรม และการอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ตามคติทางพระพุทธศาสนานั้น การที่จะเกิดมาเป็นมนุษย์นั้นไม่ใช่ง่าย ต้องบำเพ็ญกุศลมามาก พอได้อัตภาพเป็นมนุษย์ การดำรงชีวิตก็ยาก ทุกสิ่งทุกอย่างที่หาได้ยากย่อมเป็นสิ่งที่ผู้ได้มารักและหวงแหนเป็นธรรมดา ชีวิตของมนุษย์ก็เช่นกัน คนปกติแล้วย่อมจะรักและหวงแหนเพราะชีวิตของแต่ละคนหรือแม้แต่ชีวิตของสัตว์มีเพียงชีวิตเดียว จะซื้อขายแลกเปลี่ยนกันไม่ได้ ชีวิตเป็นเครื่องรับรองทุกอย่างที่คนมีอยู่ เช่น ทรัพย์สมบัติ สามี ภริยา บุตร หากสิ้นชีวิต ซึ่งเรียกตามภาษาทั่วไปว่าถึงแก่ความตายแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ก็ไร้ความหมายสำหรับผู้ถึงแก่ความตายหรือสิ้นชีวิต แม้คนทุกคนเกิดมาต้องตายแต่ก็ต้องยอมรับกันว่า ไม่มีใครอยากตาย อยากมีชีวิตอยู่นานที่สุดเท่าที่รักษาได้ ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจนี้ ปรากฏข่าวตามสื่อต่างๆ ว่ามีการฆ่าตัวตายกันถี่มาก เกือบจะเป็นแฟชั่นไปแล้ว มีปัญหาที่จะต้องวิเคราะห์ และหาทางแก้ไขว่าคนทุกคนรักที่จะมีชีวิตอยู่ด้วยกันทั้งนั้น เหตุใดจึงต้องฆ่าตัวตายกัน

เมื่อวิเคราะห์ตามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ แล้ว พอจะสรุปสาเหตุการฆ่าตัวตายได้ ๔ ประการคือ

๑. หลงผิด

๒. ติดยา

๓. ปัญหาชีวิต

๔. คิดสั้น

คนที่ฆ่าตัวตายเพราะหลงผิดนั้น มักจะเป็นคนว้าเหว่หรือมีความคิดเห็นสับสน ไม่ทราบว่าจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด เมื่อมีใครนำลัทธิหรือคำสอนแปลกๆ มาสอนหรืออบรมโดยให้ความหวังว่าเมื่อเชื่อหรือปฏิบัติตามแล้วจะได้มีชีวิตใหม่ที่ดีกว่านี้ บางลัทธิก็สอนให้

ทำลายหรือฆ่าชีวิตนี้ เพื่อจะได้มีชีวิตใหม่ที่ดีกว่า เมื่อเร็วๆนี้มีข่าวปรากฏตามสื่อว่า นักศึกษาระดับปริญญาโททางวิศวกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมีชื่อแห่งหนึ่งได้กระโดดจากตึกสูงถึงแก่ความตาย เมื่อพนักงานสอบสวนไปตรวจค้นห้องพักของผู้ตายพบหนังสือภาษาอังกฤษเล่มหนึ่งชื่อว่า **"ชีวิตหลังมรณะ"** พรรณนาความมีชีวิตหลังมรณะดีกว่าชีวิตปัจจุบัน หาได้ฉุกคิดว่าคนเขียนหนังสือเล่มนี้ไม่เคยตายมาก่อนจะรู้ได้อย่างไรว่า ชีวิตหลังการตายดีกว่าชีวิตนี้ นอกจากนี้ยังปรากฏข่าวตามสื่อต่างประเทศว่า มีลัทธิหนึ่งเจ้าลัทธิพร้อมด้วยสาวกร่วมกันฆ่าตัวตายตามคำสั่งของเจ้าลัทธินั้นเพื่อจะพบความสุขนิรันดรในชีวิตหน้า

พระพุทธศาสนาถือว่าการฆ่าตัวตายแบบนี้เป็นบาป เพราะมีกิเลสคือโมหะอยู่ในจิตใจ เพื่อแก้ปัญหาการหลงผิดถึงกับฆ่าตัวตายนี้ พระพุทธศาสนาสอนให้ศาสนิกชนยึดมั่นในเหตุและผล การที่จะเชื่ออะไรต้องใช้ปัญญาประกอบด้วยมิฉะนั้นจะเกิดความหลงผิด เมื่อมีปัญหาอันชวนให้หลงผิดเช่นนี้ พระพุทธศาสนาสอนไม่ให้ยึดถือสิ่งอื่นนอกจากพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง พร้อมยึดอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นหลักในการแก้ปัญหา

ยาเสพย์ติดที่ระบาดในขณะนี้ ก็มีเฮโรอีน ฝิ่น กัญชา ยาบ้า *(เมทแอมเฟตามีน)* ยาอี *(เอ็กซ์ตาซี)* และสารระเหยอื่นๆ บางประเภทมีฤทธิ์กดประสาท กระตุ้นประสาท เช่น ยาบ้า ยาอี ทั้งกดและกระตุ้นประสาท เช่น กัญชา ยาเสพย์ติดเหล่านี้ เมื่อเสพเข้าไปแล้ว มันแสดงเหมือนหนึ่งทาสผู้ภักดีปรนเปรอให้มีความสุขเคลิบเคลิ้ม ซึ่งเป็นเพียงภาพหลอนเท่านั้น ภาพหลอนเหล่านี้ ทำให้ผู้เสพเมื่อเห็นแม่น้ำนึกว่าตนเองเป็นปลาโลมา แหวกว่ายได้อย่างเสรี กระโดดลงในแม่น้ำ จมน้ำตายในที่สุด ผู้เสพบางคนอยู่ที่สูงไม่ว่าจะเป็นหน้าผา ต้นไม้ หรือตึกสูง นึกว่าตนเองเป็นนกโบยบินไปตามท้องฟ้าอย่างเสรี ก็กระโดดจากหน้าผา ต้นไม้ หรือตึกสูงนึกว่าบินได้ ก็ตกกระแทกพื้นดินตาย ซึ่งพฤติการณ์การฆ่าตัวตายของผู้ติดยาเหล่านี้เคยปรากฏเป็นข่าวตามสื่อภายในและภายนอกประเทศ จึงเห็นว่า ติดยาก็เป็นสาเหตุหนึ่งทำให้คนติดยาฆ่าตัวตายโดยฤทธิ์ของยาเสพย์ติด นอกจากนี้แล้วผู้ติดยาเหล่านี้เมื่อคลั่งยามากๆ เข้าสามารถทำความชั่วทุกอย่างกระทั่งฆ่าบิดามารดาของตนก็มี

พระพุทธศาสนาสอนการแก้ปัญหายาเสพย์ติด คือการรักษาศีล ๕ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มสุราเมรัย โดยเฉพาะศีลข้อที่ ๕ คือ เว้นจากการดื่มสุราเมรัย หากตีความแล้วหมายถึงยาเสพย์ติดทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นฝิ่น กัญชา เฮโรอีน ยาบ้า ยาอี หรือยามีผู้ออกแบบใหม่ ไม่ว่าจะตั้งชื่ออะไร ถ้าเสพแล้วติดถือว่าเข้าข้อห้ามศีล

นอกจากนี้แล้วบุคคลในครอบครัวจะต้องมีความรัก ความห่วงใยซึ่งกันและกัน หากมีคนใดในครอบครัวหลงผิดไปติดยาเสพย์ติด ครอบครัวควรจะให้คำปรึกษา เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางที่ดีที่สุด ครอบครัวควรจะนำหลักอปริหานิยธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ คือ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่ครอบครัวจะต้องทำ เมื่อทำได้เช่นนี้ปัญหาคนในครอบครัวไปติดยาเสพย์ติดก็ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ หากมีผู้ติดยาเสพย์ติดก็อาจจะเลิกได้ อย่างน้อยที่สุดปัญหาการฆ่าตัวตายคงไม่เกิดขึ้น

ปัญหาชีวิต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความรัก ปัญหาการเรียน ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ล้วนแต่สร้างความเครียดให้แก่ผู้ประสบทั้งนั้น เมื่อถูกความเครียดรุมเร้ามากๆ เข้าหาทางออกไม่ได้ ก็หันไปแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตายก็มี พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สอดคล้องกับชีวิต คือ**โลกธรรม** แปลว่าธรรมประจำโลก ทุกคนที่เกิดมาในโลกต้องพบกับโลกธรรมไม่มีข้อยกเว้น มีด้วยกัน ๘ ข้อ แยกเป็น ๔ คู่ คือ มีลาภคู่กับเสื่อมลาภ มียศคู่กับเสื่อมยศ มีสรรเสริญคู่กับนินทา และมีสุขคู่กับมีทุกข์ ทั้งหมดตกอยู่ในลักษณะ ๓ ประการ คือ อนิจจัง ไม่เที่ยง ทุกขัง ทนอยู่ไม่ได้ และอนัตตา ไม่ใช่ตัวเราของเรา เมื่อมีเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา และทุกข์ ในที่สุดสิ่งเหล่านี้ก็ไม่จีรังเช่นกันก็จะพลิกผันมามีลาภ มียศ มีสรรเสริญ และสุขได้อีก แต่ทั้งนี้ไม่ใช่จะเกิดมีเอง แต่จะเกิดขึ้นเพราะการกระทำของแต่ละคน

ปัญหาที่ประสบอยู่ทุกวันนี้ ก็คือปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดขึ้นรวดเร็วจนไม่สามารถจะตั้งตัวรับได้ทัน แต่หากเข้าใจโลกธรรมอย่างถูกต้องแล้ว ปัญหาการฆ่าตัวตายด้วยเหตุผลนี้คงไม่เกิดขึ้น

หากมีปัญหาชีวิตเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาความรัก ปัญหาการเรียน ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ประการแรก ต้องยอมรับไม่ใช่ยอมแพ้ คือยอมรับว่าปัญหานี้เกิดขึ้นจริง เมื่อยอมรับแล้วต้องโยงไปหาเหตุแห่งปัญหานั้น เพื่อจะแก้ไขได้ถูกวิธีพร้อมทั้งตั้งเป้าหมายไว้ ประการที่ ๒ ปลุกกระแสความพยายาม ความสำเร็จคู่กับความล้มเหลว เมื่อประสบความล้มเหลว ต้องปลุกกระแสความพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ ที่มาขวางหน้า ไม่มีอุปสรรคใดๆ ที่จะขัดขวางความพยายามของคนได้ ดังชาดกภาษิตที่ว่า *"คนเราต้องมีความพยายาม อยากได้อะไรอย่าเบื่อความพยายาม สิ่งทั้งหลายในโลก สิ่งที่เราคิด สิ่งที่เราไม่เคยคิด มันเกิดขึ้นก็มีไม่เป็นดังคิดก็มี เพราะฉะนั้นทรัพย์สินทั้งหลายย่อมไม่มีแก่คนที่คิดอย่างเดียว ต้องมีความพยายาม"* ประการที่ ๓ สร้างพลังจิต คือทำจิตให้แข็งแกร่ง ไม่หวั่นไหวแม้จะประสบอุปสรรค มีจิตมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยยึดถือภาษิตที่ว่า มีความตั้งใจอยู่ที่ไหนมีความสำเร็จอยู่ที่นั่น ประการ

ที่ ๔ คบกัลยาณมิตร ไว้เป็นที่ปรึกษาเมื่อเกิดมีปัญหาขึ้น ประการสุดท้าย คิดถึงหลักอนิจจัง ทุกสิ่งทุกอย่างไม่เที่ยงแปรปรวนอยู่เสมอ โดยถือว่าการมีลาภ มียศ สรรเสริญ และมีสุข คือ จุดเริ่มต้นแห่งการเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา และทุกข์ การคิดหลักอนิจจังเป็นการเตรียมตัว เพื่อเผชิญกับความจริง เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนจากความสำเร็จเป็นความล้มเหลว จะทำให้ จิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวพร้อมที่จะยอมรับ แล้วพยายามเพื่อพลิกผัน ความล้มเหลวให้เป็นความ สำเร็จได้

สาเหตุการฆ่าตัวตายประการสุดท้ายคือ คิดสั้น บางคนตั้งอุดมการณ์ในชีวิตไว้สูง บางครั้งมีเจตนาดีต้องการช่วยสังคมแต่สิ่งแวดล้อมในสังคมไม่อำนวย บางครั้งก็ถูกขัดขวาง ไม่ให้ได้รับความสำเร็จตามอุดมการณ์ ก็เลยฆ่าตัวตายเพื่อประชดเสียเลย หากบุคคลประเภทนี้ ไม่คิดสั้น ก็จะทำประโยชน์แก่สังคมได้มาก จึงเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง วิธีแก้ตามหลักธรรม พระพุทธศาสนาให้ยึดถือพุทธภาษิตที่ว่า **นิสมฺม กรณ์ เสยฺโย** ใคร่ครวญแล้วจึงทำดีกว่า

หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม
สามารถช่วยแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายได้

นายภักดี มะแอ
เรียบเรียง

ศาสนาอิสลาม

หลักคำสอนของศาสนาอิสลามมีส่วนช่วยให้ผู้นับถือมีจิตใจที่หนักแน่นมั่นคง ไม่เป็นคนที่หวาดระแวงและท้อถอยง่าย เพราะหลักธรรมของอิสลามสอนมนุษย์ให้รู้จักทางรอดในการดำเนินชีวิต สอนให้ยึดถือในพระเจ้าองค์เดียว คืออัลลอฮ์องค์เดียวว่าเป็นผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ ทรงเป็นผู้ที่มีความสามารถบันดาลให้เป็นให้ตายได้ ดังนั้น อัลลอฮ์ จึงเป็นที่พึ่งของผู้ศรัทธาในทุกๆ ด้าน เมื่อผู้ศรัทธาต้องการสิ่งใด ต้องขอต่ออัลลอฮ์องค์เดียว ห้ามมิให้ยึดถือหรือพึ่งพาสิ่งอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ เมื่อเป็นเช่นนี้จิตใจของผู้ศรัทธาก็จะผูกพันอยู่กับอัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้น และอิสลามยังสอนไว้อีกว่าอัลลอฮ์ ผู้ทรงรู้ทรงเห็น ทรงได้ยิน เขาจะประพฤติปฏิบัติอย่างไรพระองค์ทรงรู้ทรงเห็นทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อเขาเกิดการผิดพลาดในการดำเนินชีวิต ก็ต้องขออภัยโทษต่ออัลลอฮ์องค์เดียว พระองค์จะทรงอภัยให้เสมอ

หลักคำสอนของอิสลาม นอกจากระบุไว้ชัดเจนในคัมภีร์อัลกุรอานว่า **"สูเจ้าทั้งหลายจงอย่าฆ่าชีวิต** *(ทุกชีวิต)* **เว้นด้วยความเป็นธรรมหรือเหตุผล"** ดังนั้นชีวิตของตัวเราเองก็รวมอยู่ในข้อห้ามบทนี้ด้วย

ด้วยบทบัญญัตินี้ ผู้ศรัทธาในศาสนาอิสลามจึงทราบว่าการฆ่าตัวตายนั้นเป็นที่ต้องห้ามอย่างชัดเจน

ผู้ศรัทธาจึงตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่า เมื่อมีเหตุร้ายหรือเหตุอันไม่พึงปรารถนามาประสบแก่เขา เขาต้องมั่นใจว่าพระผู้เป็นเจ้าจะทรงโปรดปรานแก่เขาในโอกาสต่อไป เพราะพระองค์ทรงตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานว่า *"บางทีสิ่งที่มาประสบแก่สูเจ้านั้นสูเจ้าอาจจะชอบมัน แต่นั่นแหละอาจจะเป็นเรื่องที่เลวร้ายแก่สูเจ้าต่อไปก็ได้ และบางทีสิ่งที่ประสบแก่สูเจ้า สูเจ้าอาจจะไม่ชอบมัน แต่มันอาจจะเป็นเรื่องที่ดีแก่สูเจ้าในภาคหน้าก็ได้"*

จากบทบัญญัติบทนี้ จึงทำให้เข้าใจได้ว่าบางครั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี หรือสิ่งที่ชอบและไม่ชอบมาประสบแก่เรา ก็ให้ถือเสียว่ามันเป็นการทดสอบจากพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งอาจเป็นเรื่องดีแก่เราในภายภาคหน้า ฉะนั้นเมื่อเกิดการผิดหวังในบางเรื่องก็ไม่จำเป็นต้องฆ่าตัวตาย เพราะเราต้องได้พบกับสิ่งที่ดี สิ่งที่เราต้องการได้ในโอกาสต่อไป ดังนั้นจงอย่าท้อถอย อย่าหมดหวังในความโปรดปรานของพระผู้เป็นเจ้าและอย่าดูถูกดูแคลนกับคุณงามความดีเล็กน้อย พระเจ้าทรงตอบแทนเราเสมอ ฉะนั้นจงอย่าคิดสั้นอย่าหมดหวัง คนเราเกิดมานั้นมีความโปรดปรานของพระผู้เป็นเจ้าที่จะตอบแทนหรือโปรดปรานแก่ทุกคนที่เกิดมา ดังนั้นจงต่อสู้ต่อไปแล้วจะพบกับทางออกที่ดีในการดำเนินชีวิตกันทุกคน

หลักคำสอนทางศาสนาคริสต์
สามารถช่วยแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายได้

นางวารุณี แสงลิ้มสุวรรณ
เรียบเรียง

ศาสนาคริสต์

ชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งสร้างที่ประเสริฐที่สุด มนุษย์ถูกสร้างมาตามพระฉายาของพระเป็นเจ้า ชีวิตมาจากพระผู้เป็นเจ้าจึงมีค่าสูงยิ่ง ชีวิตในโลกนี้คือการเดินทางผ่านไปยังดินแดนแห่งคำสัญญา คือความสุขนิรันดร์กับพระเป็นเจ้าในสวรรค์ มีข้อความจากพระคัมภีร์กล่าวว่า *"ไม่มีผู้ใดมีชีวิตอยู่เพื่อตนเองฝ่ายเดียว และไม่มีผู้ใดตายเพื่อตนเองฝ่ายเดียว ถ้าเรามีชีวิตอยู่ก็มีชีวิตอยู่เพื่อองค์พระผู้เป็นเจ้า และถ้าเราตายก็ตายเพื่อองค์พระผู้เป็นเจ้า"* ชีวิตเป็นพระพร เป็นสิ่งประเสริฐที่มนุษย์ได้รับมาเปล่า ๆ จากความรักของพระผู้เป็นเจ้า

ความเชื่อของคริสตชนมีรากฐานบนความสัมพันธ์ของมนุษย์กับพระผู้เป็นเจ้า ความรักของพระผู้เป็นเจ้าที่มีต่อมนุษย์ แสดงออกในลักษณะที่พระเยซูเจ้าทรงสอนให้เรียกพระองค์ว่า **"พระบิดา"** ผู้ทรงสร้างมนุษย์มาเพราะความรัก ทรงดูแลและเอาใจใส่ แม้มนุษย์จะทำผิด แต่แรกเริ่มพระองค์ก็ยังคงรักและตามข้อไขแสดงในพระคัมภีร์ ทรงสัญญาว่าจะประทานพระผู้ไถ่องค์หนึ่งมาช่วยให้รอด พระเยซูคริสต์คือผู้ซึ่งทำให้ความรักนั้นเป็นรูปธรรมขึ้นในแบบอย่างชีวิตและคำสั่งสอนของพระองค์ พระองค์ได้กล่าวถึงความรักและพระเมตตาที่พระผู้เป็นเจ้าทรงมีต่อมนุษย์ในหลาย ๆ รูปแบบ พระองค์ทรงสอนว่า *"ท่านทั้งหลายได้ยินคำกล่าวไว้ว่า จงรักคนสนิทและจงเกลียดศัตรู ฝ่ายเราบอกท่านว่า จงรักศัตรูของท่านและจงอธิษฐานเพื่อผู้ที่ข่มเหงท่าน ทำดังนี้แล้วท่านทั้งหลายจะเป็นบุตรของพระบิดาเจ้าของท่านผู้สถิตในสวรรค์ เพราะว่าพระองค์ทรงให้ดวงอาทิตย์ส่องสว่างแก่คนดีและคนชั่วเสมอกัน และให้ฝนแก่คนชอบธรรมและคนอธรรม"* พระองค์ประทานพลังให้เราดำเนินชีวิตอยู่ได้ในความเชื่อและความรัก **"เพราะพระองค์เราจึงมีชีวิต และขยับเขยื้อนเคลื่อนไหวได้"** *(กจ. ๑๗.๒๘)*

ชีวิตมาจากพระเป็นเจ้า ความตายคือผลซึ่งมาจากบาปของมนุษย์เอง พระเท่านั้นเป็นผู้กำเนิดให้เกิดและตาย การฆ่าตัวตายจึงเป็นบาปหนัก และเป็นผลของบาป แม้มนุษย์จะทำบาป แต่พระผู้เป็นเจ้าก็ไม่ทรงทอดทิ้ง พระองค์มีพระประสงค์ที่จะให้มนุษย์กลับไปหาพระองค์ มีเงื่อนไขที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของพระองค์ ละทิ้งบาปและความชั่วทั้งมวล ต่อสู้เอาชนะความบาปที่มีอยู่ในตัวตนให้ได้ ความทุกข์ยากลำบากต่าง ๆ เป็นผลจากบาป ซึ่งเป็นทั้งของตนเองและผู้อื่น *(เนื่องด้วยพระเยซูคริสต์มาไถ่เราให้พ้นจากอำนาจของบาปและปีศาจ มนุษย์จึงดำรงชีวิตด้วยความหวัง การสิ้นหวังโดยสิ้นเชิงจึงขาดความเชื่อ)* พระเยซูคริสต์ทรงเรียกร้องการกลับใจคือการกลับมาหาพระผู้เป็นเจ้า สำนึกในความผิดที่ได้กระทำ ยอมรับและเผชิญกับความเจ็บปวดที่ตามมาอีกครั้ง แต่ความเจ็บปวดในครั้งนี้จะกลายเป็นความชื่นชมยินดีเพราะพระเจ้าทรงให้อภัย

สาวกของพระเยซูคริสต์ท่านหนึ่งคือ นักบุญยอห์น ผู้นิพนธ์พระวรสารได้เป็นพยานยืนยันถึงความรักของพระเป็นเจ้าซึ่งแสดงออกในชีวิต ในความตายและการกลับคืนชีพขององค์พระเยซูคริสต์เจ้าตามที่พวกเขาได้เห็น ได้ยิน และได้สัมผัสกับชีวิตของพระองค์ คริสตชนทุกคนพยายามดำเนินชีวิตตามแบบอย่างขององค์พระเยซูคริสต์เจ้า ตามคำสอนของพระองค์ มีชีวิตในพระคริสต์ด้วยความช่วยเหลือขององค์พระจิตเจ้า การภาวนาซึ่งเป็นการติดต่อสัมพันธ์กับพระผู้เป็นเจ้าจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคริสตชน

พระเยซูคริสต์ทรงสอนว่า **"จงรักผู้อื่นเหมือนรักตนเอง"** เพราะเมื่อเรารักตนเองเราก็จะรู้จักรักผู้อื่นด้วย ความรักตนเองของคริสตชนหมายถึง การยอมรับและมีความเชื่อว่าพระเป็นเจ้าทรงรักเรา เราจึงมีความพอใจในตนเอง มองเห็นถึงขอบเขต ข้อผิดพลาดและข้อจำกัดของตนเอง ความดีและคุณค่าที่ตนมี อย่างไรก็ตาม จะต้องไม่ปล่อยให้เกิดความผยองหรืออาการฟุ้งเฟ้อเพราะความดีทั้งมวล สติปัญญา และความสามารถต่างๆ ล้วนเป็นของประทานจากพระผู้เป็นเจ้า พระองค์เป็นพระผู้สร้าง เรามิได้เป็นเจ้าของด้วยสิทธิของเรา

ความรักจึงเป็นบัญญัติเอกของพระเยซูคริสต์เจ้า ที่นักบุญเปาโลได้ระบุไว้ เพราะว่าเมื่อรักแล้วก็ย่อม *"ไม่กระทำความผิด ไม่อิจฉา ไม่ทำร้ายกันและกัน มีความอดทน ไม่อวดดี หรือจองหอง ไม่เห็นแก่ตัว ช่วยเหลือ และให้อภัย ไม่ยินดีกับความชั่วร้าย แต่จะสุขใจกับความสัตย์จริง ความรักไม่เคยเลิกศรัทธาหรือหมดหวัง และไม่มีวันเลิกอดทน ความรักนั้นจีรัง ส่วนถ้อยคำที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจนั้นมีอยู่ชั่วคราว พรสวรรค์ทางพูดภาษาแปลกๆ อาจสิ้นสุด ความรู้อาจหมดไป เพราะความรู้ของเราและถ้อยคำดลใจนั้นเป็นเพียงส่วนเดียว ดังนั้น เมื่อสิ่งที่สมบูรณ์ปรากฏขึ้น ที่ไม่สมบูรณ์ก็จะสูญสลายไป"*

ความเชื่อ ความวางใจ และความหวังเป็นคุณธรรมของคริสตชน การดำเนินชีวิตในโลกนี้แม้จะมีความเจ็บปวด ไม่สมหวัง มีความยากลำบาก มีปัญหา แต่การยอมรับเป็นผลนำให้เราสู่ความสมบูรณ์ครบครัน การฆ่าตัวตายจึงไม่ใช่ทางออกสำหรับคริสตชนแล้วองค์พระเยซูคริสต์เจ้าคือหนทาง ความจริง และชีวิต ที่เราพยายามเดินตามแบบฉบับของพระเยซูเจ้าทรงสอนให้รู้จักทางแห่งไม้กางเขน และปาสกา คือโดยอาศัยความทุกข์ทรมาน การเข้าใจผิด การข่มเหงเป็นการสร้างบุญที่ยิ่งใหญ่ การหกล้ม ๓ ครั้ง แล้วลุกขึ้น ก็เป็นทางแบบมนุษย์ที่เราเลียนแบบได้

หลักคำสอนทางศาสนาซิกข์ สามารถช่วยแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายได้

นายสุเทพ สุริยาอมฤทธิ์
เรียบเรียง

ศาสนาซิกข์

สาเหตุของการฆ่าตัวตายมีหลายปัญหา จะแก้ปัญหาอะไรก็ต้องศึกษาจากสาเหตุนั้นก่อน สำหรับปัญหาต่างๆ ของคนฆ่าตัวตายมีหลายประการ เช่น ปัญหาความรัก ปัญหาครอบครัว ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหายาเสพย์ติด เป็นต้น

หลักคำสอนของแต่ละศาสนาจะใกล้เคียงกัน คือ ชีวิตมนุษย์ที่เกิดมา เป็นสิ่งที่หายากมาก จะต้องทำบุญบำเพ็ญเพียรมาถึง ๘ ล้าน ๔ แสนชาติ จึงจะเกิดมาเป็นมนุษย์อีกครั้งได้ ต้องเวียนว่ายตายเกิดเป็นจุลินทรีย์ต่างๆ สัตว์ต่างๆ ก่อน และเมื่อเกิดเป็นมนุษย์แล้วชาติเดียวเท่านั้นที่จะได้โอกาสศึกษาธรรม เข้าใจธรรม และพบพระผู้เป็นเจ้าได้ เพราะฉะนั้นจึงนับว่าเป็นโอกาสที่ดีที่สุดที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งหลักพระพุทธศาสนาก็บอกว่ามนุษย์ เป็นสัตว์ที่ประเสริฐที่สุด และเมื่อได้มีโอกาสเป็นมนุษย์ก็ควรศึกษาธรรมเพื่อให้บรรลุเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้า และไม่ควรคิดสั้นฆ่าตัวตาย หรือทำลายตัวเองโดยพลการ

การป้องกันการฆ่าตัวตาย ต้องพยายามศึกษาธรรมเพื่อสร้างภูมิต้านทานให้จิตใจและความคิดด้วยการศึกษาพระธรรมของแต่ละศาสนา เพราะธรรมะของแต่ละศาสนาจะสอนคนให้มีภูมิต้านทานต่อสิ่งนั้น เช่น เมื่อเจอกับสิ่งนั้นก็จะสามารถทำจิตใจให้เข้มแข็งสู้กับสิ่งนั้นได้ และธรรมะของแต่ละศาสนาที่จะป้องกันได้ก็คือการรู้จักพอ *(สันโดษ)* ดำรงชีวิตให้เหมาะสมตามฐานะของตน

หลักของศาสนาซิกข์ ได้วางรากฐานไว้ ๓ ประการ คือ

๑. การสวดภาวนาธรรม เพราะการสวดภาวนาธรรมเราจะได้คำตอบ ได้ระลึกถึงคุณของพระผู้เป็นเจ้า ทำให้จิตใจของเราบริสุทธิ์

๒. การแบ่งปันสิ่งที่หามาโดยสุจริต คือเมื่อเราแบ่งปันให้มนุษย์ ก็จะเป็นการบรรเทาทุกข์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เป็นการคลายความเครียด ได้พบปะกัน ได้แสดงความคิดเห็น ไม่หลงหรือยึดติดในวัตถุ

๓. การประกอบสัมมาอาชีวะอย่างสุจริต เพราะศาสนาซิกข์ จะเน้นให้ดำรงชีวิตในลักษณะฆราวาส ในเมื่อเราดำรงชีวิตอย่างสุจริตแล้ว เราก็จะไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่หลอกลวง คือไม่มีความทะเยอทะยานจนเกินเหตุ คือต้องรู้จักพอ

๔. จุดมุ่งหมายที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์เพื่อศึกษาธรรม สร้างความเพียร แล้วไปพบพระผู้เป็นเจ้า ลักษณะคล้ายกับพระพุทธศาสนา คือนิพพาน จึงไม่สมควรทำลายตนเอง

เพราะฉะนั้นถ้าเรามีปัญหาอะไรที่เกิดขึ้นจากความเครียด จากการตั้งเป้าหมายไว้สูง จากการหลงผิด ติดยา มีปัญหาชีวิต คิดสั้น ถ้าเราได้ศึกษาธรรมและเข้าใจธรรม รู้จักพอ สวดภาวนาธรรม สร้างภูมิต้านทาน สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งป้องกันให้สามารถเผชิญชีวิตได้อย่างกล้าหาญสมเกียรติ เพราะฉะนั้นหลักของศาสนาซิกข์ ชีวิตมีความหมาย และคุณค่ามาก เพราะกว่าจะเกิดเป็นมนุษย์ได้ยากลำบากหนักหนา จึงไม่ควรทำลายชีวิต ถ้ามีปัญหาก็ศึกษาธรรมแล้วค้นหาความจริงจากธรรมะของแต่ละศาสนา

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมั่นคง

ร้อยเอก อุส่าห์ ทุมมา
เรียบเรียง

พระพุทธศาสนา

หลักธรรมที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมั่นคงมีผู้สอนอยู่ทุกศาสนาไม่ว่าจะเป็นพระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาซิกข์ เพราะถือว่าครอบครัวเป็นหน่วยแกนหลักของสังคมมนุษย์ หากครอบครัวขาดความอบอุ่นและไม่มั่นคงแล้ว จะมีผลกระทบกระเทือนถึงสังคมด้วย แม้พระพุทธศาสนาจะตั้งจุดมุ่งหมายสูงสุดไว้ที่พระนิพพาน คือความดับสนิทของกิเลสทั้งมวลแต่ก็ไม่ละเลยที่จะสอนให้ศาสนิกชนสร้างความอบอุ่นและมั่นคงแก่ครอบครัว

คำว่า **"ครอบครัว"** เริ่มด้วยความเป็นสามีและภรรยา แล้วก็บุตร หลาน เหลนต่อๆไป ความสัมพันธ์และหน้าที่ที่มีต่อกันในสมาชิกครอบครัว ปรากฏในตำราเรียนชั้นต้นของพระพุทธศาสนา เรียกว่า **"นวโกวาท"** ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงแต่งขึ้นซึ่งประกอบด้วยหลักปฏิบัติสำหรับพระภิกษุ เรียกว่า **"วินัยบัญญัติ"** สำหรับฆราวาสคือผู้ครองเรือน เรียกว่า **"คิหิปฏิบัติ"** หากครอบครัว ถือปฏิบัติตามคิหิปฏิบัติแล้ว ความรักความอบอุ่นและความมั่นคงในครอบครัวก็เป็นที่หวังอย่างแน่นอน

ในเบื้องต้น สามีภรรยาซึ่งเป็นพ่อบ้านแม่บ้านนั้นต้องเป็นผู้มีศีล ศีลสำหรับผู้ครองเรือนก็คงไม่พ้น เบญจศีล คือ ศีล ๕ ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นอกจากเป็นผู้มีศีลแล้ว ก็ต้องประพฤติธรรม ควบคู่ไปด้วย ธรรมดังกล่าวก็คือ **เบญจธรรม** ได้แก่ เมื่อเว้นจากการฆ่าสัตว์ ก็ต้องมีเมตตาและกรุณา เมตตาคือ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น กรุณาคือ ความสงสารคิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ เมื่อเว้นจากการลักทรัพย์ก็ต้องประกอบสัมมาอาชีพ คืออาชีพชอบด้วยกฎหมาย ชอบด้วยประเพณี และชอบธรรม เว้นจากการประพฤติผิดในกาม ก็ต้องมี สทารสันโดษ คือความยินดีด้วยภรรยาของตน หรือกามสังวร คือ สำรวมในกาม เมื่อเว้นจากการพูดเท็จ ก็ต้องมีสัจจะ คือพูดจริง ทำจริง มีความจริงใจต่อหน้าที่ของตน ประการสุดท้าย เว้นจากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทขาดสติ ก็ต้องมีสติสัมปชัญญะ จะทำจะพูดจะคิดอะไร ก็ต้องมีสติใคร่ครวญก่อนดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า นิสมฺม กรณ์ เสยฺโย แปลว่าใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำดีกว่า

หลักศีลธรรมที่กล่าวมานี้ เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับผู้หวังความรักความอบอุ่นและความมั่นคงในครอบครัวจะต้องยึดถือปฏิบัติ

เพื่อให้ชีวิตครอบครัวมีคุณภาพมากขึ้น พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนหลักปฏิบัติแก่สิงคาลกมาณพ ซึ่งปรากฏในสิงคาลกสูตร สรุปได้ว่า ครอบครัวจะมีความสุข ความอบอุ่นและมั่นคงจะต้องปฏิบัติดังนี้

๑. เป็นคนมีศีล

๒. ไม่กระทำชั่ว เพราะลุอำนาจแก่อคติ ๔ คือลำเอียงเพราะรัก เรียกว่า **"ฉันทาคติ"** ลำเอียงเพราะชัง เรียกว่า **"โทสาคติ"** ลำเอียงเพราะโง่เขลา เรียกว่า **"โมหาคติ"** ลำเอียงเพราะกลัว เรียกว่า **"ภยาคติ"**

๓. หลีกเลี่ยงอบายมุข ทางแห่งความเสื่อมแห่งโภคสมบัติ ๖ ประการคือ

(๑) เที่ยวกลางคืน

(๒) ดื่มน้ำเมา

(๓) เล่นการพนัน

(๔) คบคนชั่วเป็นมิตร

(๕) เกียจคร้านการทำงาน

(๖) เที่ยวดูการละเล่น

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังทรงสอนหน้าที่ที่คนในครอบครัวอันจะพึงกระทำต่อกันปรากฏตามที่พระองค์ทรงสอนสิงคาลกมาณพ ทั้งนี้เนื่องด้วยทรงทราบว่า สิงคาลกมาณพทำพิธีไหว้ทิศทั้งหก กล่าวคือ ทิศเบื้องหน้า ทิศเบื้องหลัง ทิศเบื้องซ้าย ทิศเบื้องขวา ทิศเบื้องบนและทิศเบื้องล่าง ตามลัทธิเดิมอย่างเคร่งครัด เพราะเชื่อว่าการไหว้ทิศทั้งหกจะนำสิริมงคลมาให้ พระองค์จึงสอนสิงคาลกมาณพปรับการไหว้ทิศ อันได้แก่ ทิศเบื้องหน้าคือมารดาบิดา ทิศเบื้องขวาได้แก่ครูบาอาจารย์ ทิศเบื้องหลังได้แก่ภรรยา ทิศเบื้องซ้ายได้แก่มิตร ทิศเบื้องบนได้แก่สมณะชีพราหมณ์ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ บ่าว และทรงสอนการไหว้ทิศทั้งหกด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งล้วนแต่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมา ดังเช่น ทรงสอนผู้อยู่ในฐานะบุตรให้ไหว้ทิศเบื้องหน้าคือ มารดาบิดา ด้วย ๕ สถานคือ ท่านได้เลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ ทำกิจของท่าน ดำรงวงศ์สกุลประพฤติตนให้เป็นคนควรรับมรดก เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน ส่วนมารดาบิดาก็อนุเคราะห์บุตรด้วย ๕ สถาน คือห้ามมิให้ทำความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี ให้ศึกษาศิลปวิทยา หาภรรยาที่สมควรให้ มอบทรัพย์สินให้ในเวลาอันควร ในฐานะเป็นสามีให้ไหว้ทิศเบื้องหลังได้แก่ ภรรยาด้วย ๕ สถานคือ ไม่ดูหมิ่น ไม่ประพฤตินอกใจ มอบความเป็นใหญ่ในบ้านให้ ให้เครื่องแต่งตัว ภรรยาเมื่อรับไหว้แล้วก็ให้ไหว้ตอบสามีด้วย ๕ สถานคือ จัดการงานดี สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีดี ไม่ประพฤตินอกใจสามี รักษาทรัพย์ที่สามีหามาไว้ได้ ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง เป็นต้น

หลักทิศหก ที่พระพุทธเจ้าวางไว้มิใช่ประสงค์ตรัสสอนเฉพาะสิงคาลกมาณพเพียงผู้เดียว แต่ทรงตรัสสอนให้เป็นหลักสากลที่ศาสนิกชน ทุกเพศทุกวัยควรนำไปปฏิบัติ

ยิ่งกว่านั้นพระองค์ยังทรงเตือนสติว่าครอบครัวที่มั่งคั่งมั่นคงจะตั้งอยู่นานไม่ได้เพราะเหตุ ๔ ประการคือ

๑. ไม่แสวงหาพัสดุที่หายแล้ว

๒. ไม่บูรณะซ่อมแซมพัสดุที่เก่าคร่ำคร่า

๓. ไม่รู้จักประมาณในการบริโภคสมบัติ

๔. ตั้งสตรีหรือบุรุษที่ไม่มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน

นอกจากนี้ควรนำหลัก**อปริหานิยธรรม** อันเป็นคุณธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญ ๗ ประการ บางข้อมาใช้เพื่อความรักความสามัคคีในครอบครัว ตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนกษัตริย์ลิจฉวี กล่าวคือ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจการงานที่ครอบครัวอันพึงทำ เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นต้น เมื่อปฏิบัติดังนี้ปัญหาบ้านแตกสาแหรกขาดจะเกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากว่าในการประชุมแต่ละครั้ง คนในครอบครัวคนใดมีปัญหาหรือมีข้อขัดข้องหมองใจกันก็จะได้นำมาพูด มาชี้แจงในขณะที่ประชุมกันแล้วก็จะได้ประนีประนอมกันด้วยความรักความเมตตาต่อกัน

และหลักปฏิบัติสำหรับครอบครัวที่จะขาดเสียมิได้ คือ **"ฆราวาสธรรม"** ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน ๔ ประการ ได้แก่

๑. สัจจะ สัตย์ซื่อต่อกัน

๒. ทมะ รู้จักข่มจิตของตน

๓. ขันติ ความอดทน

๔. จาคะ สละให้ปันสิ่งของของตนให้แก่คนที่ควรให้ปัน

สรุปความได้ว่าครอบครัวที่มีศีลธรรม งดเว้นอบายมุข ต่างคนต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนตามหลักทิศหก หมั่นประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างบุคคลในครอบครัว และยึดมั่นอยู่ในหลักฆราวาสธรรมดังกล่าวมา ย่อมเป็นครอบครัวที่อบอุ่นและมั่นคงอย่างแน่นอน

หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม
ที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมั่นคง

นายภักดี มะแอ
เรียบเรียง

ศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิลสาม มีหลักธรรมทางศาสนาที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมั่นคง ศาสนาอิสลามสอนไว้มากมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ และวางพื้นฐานเกี่ยวกับระบบครอบครัวไว้ค่อนข้างละเอียดอ่อน จากหลักธรรมและคำสอนของศาสนาอิสลามที่สอนแล้วต้องการจะให้ผู้ปฏิบัติถือเป็นหลักปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมซึ่งจะก่อให้เกิดความอบอุ่น ความสุขทางครอบครัวมากมาย การอภิปรายในวันนี้จะยกคำสอนของศาสนาบางประเด็นเท่านั้น ซึ่งมีอยู่หลายประเด็นด้วยกัน

ศาสนาวางระบอบในเรื่องครอบครัวตั้งแต่เริ่มแรกที่จะทำให้ฐานของครอบครัวมีความอบอุ่น ศาสนาอิสลามเริ่มสอนไว้ตั้งแต่เรื่องหาคู่ครอง ศาสดาได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าหญิงจะแต่งงานหรือถูกสมรสด้วยคุณสมบัติ ๔ ประการด้วยกัน คือ

๑. ด้วยกับความสวยของนาง

๒. ด้วยทรัพย์สมบัติของนาง

๓. ด้วยชาติตระกูลของนาง

๔. นางจะต้องเป็นคนมีศาสนา *(หมายถึงนางต้องเคร่งครัดต่อศาสนา)*

หลักทั้ง ๔ ประการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ท่านศาสดาบอกว่าหากหาข้อหนึ่งข้อใดไม่ได้ ท่านศาสดาให้เลือกประการสำคัญคือต้องมีศาสนา ก็แปลว่าจะต้องแต่งงานกับคนมีการศึกษา มีศาสนา ต้องมีธรรมอยู่ในหัวใจ ประการหลักนี้นั้นจะทำให้ครอบครัวมีความสุขแล้วต่อมาหลังจากได้คู่แล้ว ศาสนาอิสลามบัญญัติว่า การอยู่ร่วมกันอย่างฉันท์สามีภรรยาอันจะก่อให้เกิดครอบครัวนั้น นึกจะอยู่ก็มาอยู่กันตามลำพังไม่ได้เด็ดขาด เว้นแต่จะต้องมาผ่านพิธีอันสำคัญทางศาสนาอิสลามที่เรียกว่า “นิกะฮ์” สมรสเสียก่อน ซึ่งมีเงื่อนไขอยู่เกี่ยวกับการสมรสไว้หลายประการ ศาสนาได้วางหลักไว้ว่าการสมรสจะสมบูรณ์ไม่ได้เว้นแต่จะต้องมี

๑. “วาลี” คือมีผู้ปกครอง ซึ่งเป็นชายที่ทรงสิทธิในเรื่องของการอนุญาตให้หญิงแต่งงานได้ ประกอบด้วยพ่อ ถ้าไม่มีพ่ออาจจะเป็นปู่เป็นพี่ชาย ที่จะต้องรับรู้ และต้องมีพยานเป็นชายอย่างน้อย ๒ คนขึ้นไป พิธีสมรสจึงจะสมบูรณ์ และถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าหนุ่มสาวที่จะอยู่ด้วยกันไม่ใช่ว่านึกชอบกันก็ไปอยู่ด้วยกันตามลำพัง ปัญหานี้จะทำให้เกิดปัญหาทางสังคมได้

๒. เมื่ออยู่กันแล้วการจะหย่าร้างกัน ก็ทำได้ยากมากในทัศนะของอิสลาม การหย่าร้างกันตามหลักศาสนาอิสลามจะวางไว้เป็นขั้นเป็นตอน ศาสนาอนุญาตให้หย่าได้ แต่ว่าเป็นการอนุญาตที่เมื่อผู้ใดปฏิบัติแล้ว พระผู้เป็นเจ้าทรงโกรธกริ้วที่สุด จริงๆ แล้วอนุญาตให้ทำได้ ถ้าหากว่า

สุดวิสัยที่ทำให้อยู่ด้วยกันไม่ได้จริงๆ ศาสนาอนุญาตให้แยกทางกันเดิน แต่เป็นการแยกหรือเป็นการอนุญาตที่พระเจ้าโกรธมาก เพราะฉะนั้นจึงวางขั้นตอนของการหย่าร้างไว้ เพื่อเป็นหลักประกันของครอบครัว และป้องกันมิให้เกิดการหย่าร้างกัน ปัญหาของสามีภรรยาที่ทำให้อยู่ด้วยกันไม่ได้ ก็ต้องแยกทางกัน แต่ให้สำนึกให้มากว่า คนเราครั้งหนึ่งในชีวิตพ่อก็มีคนเดียว แม่ก็มีคนเดียว จะมีแม่เลี้ยงที่ดีกว่า จะมีพ่อเลี้ยงที่ดีกว่านั้นจะแทนความเป็นพ่อเป็นแม่เดิมไม่ได้ เพราะฉะนั้นศาสนา จึงป้องกันอย่างสุดฤทธิ์ไม่ให้มีการแยกกัน ไม่ให้มีการหย่าร้างกัน โดยวางขั้นตอนไว้ ดังนี้

- สามีภรรยาอยู่ด้วยกันอาจจะมีการไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน มีการทะเลาะเบาะแว้งมีอันที่จะต้องเลิกกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ศาสนาอิสลามให้แยกทางกันได้ครั้งหนึ่ง แต่ว่าในระหว่างแยกทางกันเปิดโอกาสให้ ถ้าสำนึกได้อนุญาตให้กลับมาคืนดีกันใหม่ได้ ทำแบบนี้ได้ถึง ๓ ครั้ง เมื่อครบ ๓ ครั้งแล้วศาสนาห้ามไม่ให้มาคืนดีกัน เว้นแต่ฝ่ายภรรยาจะต้องไปแต่งงานใหม่กับชายอื่น แต่ถ้าอยู่กันไม่ได้อยากจะกลับมาอยู่กับสามีเดิมจะต้องหย่าก่อน และจะต้องสมรสใหม่กับสามีเดิม นี้คือหลักของศาสนาอิสลามที่วางไว้เพื่อให้ครอบครัวมั่นคง

๓. จะต้องสอนลูกของท่านให้ละหมาด ตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ เพราะว่าเด็กโตแล้วจะสอนยาก และถ้าหากไม่เชื่อฟังให้เริ่มตีและบังคับให้ละหมาดเมื่ออายุ ๑๐ ขวบ แล้วให้แยกที่นอนพี่น้องหญิงชายตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ ไม่ให้นอนรวมกัน ศาสนาวางเกณฑ์นี้ไว้ให้เพื่อให้เด็กรู้สึกเคยชินกับธรรมะและให้ชินกับนมัสการพระผู้เป็นเจ้า เพราะหลักของศาสนาอิสลามสอนว่าทุกคนต้องละหมาดวันกับคืนหนึ่ง ๕ เวลา เพราะหากให้เด็กมีหัวใจผูกพันกับธรรมะตั้งแต่เด็กการที่จะถลำไปในเรื่องอบายมุขมันจะยาก และหลักสำคัญทางศาสนาอิสลามที่กำชับแล้วกำชับอีกเกี่ยวกับหลักศาสนาว่าลูกจะต้องเชื่อฟังพ่อแม่ ถ้าใครไม่เชื่อฟังพ่อแม่ถือว่าเป็นลูกที่เนรคุณจะมีโทษใหญ่มาก ลูกไม่เชื่อฟังพ่อแม่ซึ่งจะเป็นปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นมากมาย

4. หลักในครอบครัวระหว่างสามีภรรยา ศาสนาสอนให้สามีมีความสำนึก จะต้องมีการเลี้ยงดู รับผิดชอบในสิ่งที่ตัวเองเลี้ยงดูและปกครอง ผู้ชายต้องมีหน้าที่ครอบครองดูแลผู้หญิง ผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสามี เพราะฉะนั้นปัญหาที่จะเกิดคือต่างคนต่างไปก้าวก่ายหน้าที่ของกันและกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นปัญหาสังคมได้ พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานบัญญัติไว้ว่า **“สูเจ้าทั้งหลายจงทำหน้าที่ของท่านให้ครบ”** นี้คือหลักธรรมของศาสนาอิสลามได้วางไว้

ทั้งหลายทั้งปวงที่ได้กล่าวมาถึงหน้าที่ต่าง ๆ ว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้ครอบครัวมีความสุข โดยหลักธรรมทางศาสนาหลักสำคัญที่ทำให้เขาเชื่อในหลักการแล้วว่าถ้าปฏิบัติตามหลักคำสอน ให้เขากตัญญูต่อพ่อแม่ จะต้องเชื่อในสิ่งที่พ่อแม่สั่งสอน ภรรยาก็เช่นเดียวกันจะต้องเชื่อฟังสามี โดยเป็นวงจรของชีวิตและจะทำให้ครอบครัวมีความสุขได้

สรุป คือ อิสลามบังคับให้ลูกกตัญญูต่อพ่อแม่ก็ดี ภรรยาต้องเคารพและเชื่อฟังสามีก็ดี ถ้าทุกฝ่ายได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดแล้ว จะทำให้ครอบครัวอบอุ่นมั่นคง และมีความสุขได้อย่างแน่นอน

หลักคำสอนทางศาสนาคริสต์
ที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมั่นคง

นางวารุณี แสงลิ้มสุวรรณ
เรียบเรียง

ศาสนาคริสต์

การแต่งงานเป็นศีลศักดิ์สิทธิ์

ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของสังคมที่เล็กที่สุด ครอบครัวมีพื้นฐานในการสมรสจากบุคคลสองคนที่ตกลงปลงใจร่วมชีวิตกัน ความสัมพันธ์สนิทสนมระหว่างชายและหญิงในชีวิตสมรสเสริมสร้างความสมบูรณ์แก่กันและกัน เป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ ทั้งสองผูกพันและผูกมัดชีวิตอย่างเสรีต่อกันในพิธีสมรส ซึ่งสำหรับคริสตชนแล้วเป็นศีล ซึ่งเราเรียกว่า "**ศีลสมรส**" ต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้าทั้งสองเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยพระองค์เป็นผู้รวมเขาเป็นหนึ่งเดียวกัน ดังนั้นจึงแยกกันมิได้

พระเป็นเจ้าทรงสร้างชายและหญิง และสถาปนาครอบครัวขึ้นเพื่อดำรงเผ่าพันธุ์ พระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างมนุษย์มาจากความรัก ครอบครัวจึงดำรงอยู่และขยายออกไปด้วยความรัก

บุคคลในครอบครัวแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ของตน เช่น หน้าที่สามีภรรยา หน้าที่ของพ่อแม่ หน้าที่ของลูก ฯลฯ

ทั้งสองมีหน้าที่ปฏิบัติต่อกันฉันท์สามีและภรรยา สามีมีหน้าที่ให้ความคุ้มครอง ดูแลภรรยา และภรรยามีหน้าที่ต่อสามีด้วย คำสอนเพื่อการปฏิบัติสำหรับบุคคลทุกคนในครอบครัว นอกเหนือจากหน้าที่ของสามีและภรรยาที่มีต่อกันแล้ว ยังมีหน้าที่ของการเป็นผู้ปกครองที่ทั้งสองต้องปฏิบัติร่วมกัน เป็นพ่อและแม่ ส่วนบุตรต้องปฏิบัติต่อบิดามารดาด้วยความเคารพ สิ่งที่ปฏิบัติต่อกันในครอบครัวศักดิ์สิทธิ์ที่มีแม่พระ นักบุญยอแซฟ และพระกุมารเยซูเป็นแบบอย่างของบุคคลในครอบครัว ซึ่งแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ของตน ได้กล่าวไว้ในพระคริสตธรรมคัมภีร์ "**พระธรรมเก่า** *(พันธสัญญาเดิม)*" ในหนังสือสุภาษิตซึ่งล้วนสอนเรื่องเหล่านี้ไว้มากมาย แต่หัวใจของครอบครัวอยู่ที่ความรักและซื่อสัตย์ต่อกัน

มีความรักแบบพระคริสต์

ความรักซึ่งเป็นบัญญัติสำคัญมีความหมายในภาษากรีกว่า "**อากาเป**" *(Agape)* หมายถึงความสนิทสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุข แบ่งปันช่วยเหลือกันและกัน เหมือนกับความรักที่พระเจ้าทรงมีต่อมนุษย์ พระเยซูคริสต์ คือ เครื่องหมายแสดงออกถึงความรักสูงสุดที่พระเจ้าทรงมีต่อมนุษย์

สำหรับคริสต์ชนเราจะกล่าวถึงความรักในครอบครัว ความรักของสามีต่อภรรยาเป็นชีวิตเช่นเดียวกับ **"ชีวิตของพระเยซูคริสต์ที่มอบชีวิตให้"** ความรักที่มีแบบอย่างของพระคริสต์นี้ถูกสอนและนำสู่การปฏิบัติในครอบครัว... ความรักที่ไม่มีเงื่อนไข การให้อภัย และความช่วยเหลือเป็นเรื่องสำคัญที่นำความสงบสุขมาสู่ครอบครัว ปัญหาในครอบครัวมีอยู่เสมอ ปัญหานำไปสู่ความแตกแยกเมื่อไม่มีการให้อภัย ปราศจากความรักที่แท้จริง และไม่มีความช่วยเหลือที่มอบให้แก่กันและกัน สำหรับบุคคลในครอบครัว หลักธรรมซึ่งเป็นบัญญัติเอก คือหลักธรรมที่ว่าด้วยความรัก *(เช่นที่พระผู้เป็นเจ้าทรงรักเรา)* เพราะความรักนั้นทำให้มีความอดทน ให้อภัย ไม่เห็นแก่ตัว ช่วยเหลือกันแม้ในสิ่งเล็กๆ น้อยๆ

พระบัญญัติแห่งความรักเป็นแรงกระตุ้นและบำรุงกำลังใจ ครอบครัวจึงให้การต้อนรับเคารพนับถือ และรับใช้ทุกคน และเพื่อนมนุษย์แต่ละคน คำสัญญาต่อกันในพิธีศีลกล่าวที่ว่าจะอยู่ด้วยกันจนกว่าชีวิตจะหาไม่เป็นพันธสัญญาศักดิ์สิทธิ์ที่จะต้องถือตามจนถึงที่สุด เป็นคำสัญญาที่ช่วยปกป้องครอบครัวให้มั่นคง ยั่งยืนและอบอุ่น

หลักคำสอนทางศาสนาซิกข์
ที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมั่นคง

นายสุเทพ สุริยาอมฤทธิ์
เรียบเรียง

ศาสนาซิกข์

ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาที่เน้นหลักทางการดำรงชีพในรูปของฆราวาส คือ ดำรงชีวิตอย่างสันติสุขในครอบครัว ทั้งนี้ ในศาสนาซิกข์ไม่มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับนักบวชและพระโดยเฉพาะ ไม่สนับสนุนการบำเพ็ญพรต บำเพ็ญตบะ กระทำทุกข์กิริยา หรือ สละครอบครัว พระศาสดาทุกพระองค์ทรงดำรงชีวิตในรูปของฆราวาสเป็นแบบอย่างให้ศาสนิกชน ดังเช่นพระศาสดาคุรุนานักได้ทรงธรรมะอยู่ในบ้าน ท่านเป็นคฤหัสถ์ แต่มิได้จมอยู่ในความเป็นคฤหัสถ์นั้น เป็นนักบุญ เป็นตัวแทนของพระผู้เป็นเจ้า ในร่างของคฤหัสถ์ ผู้ครองเรือนที่เพียบพร้อมไปด้วยบุตรภรรยา แต่ดวงวิญญาณของท่านอยู่เหนืออารมณ์ของโลก เหมือนดอกปทุมชาติที่แม้เกิดในกองหยากเยื่อหรือในโคลนตม แต่ก็มิได้แปดเปื้อนไปด้วยเชื้อเศร้าหมองเหล่านั้น คงส่งกลิ่นหอมตลบอบอวลอยู่ตามปรกติฉันนั้น ดังเช่นบทกลอนของพระศาสดาที่ว่า *"ปทุมอยู่กลางชลา หาเปียกไม่ นกในวารีหามีชุ่ม บุรุษใดจะมิให้โลกครอบคลุม ก็ต้องคุมใจร่ายเทพนาม..." (บทความตอนหนึ่งจากหนังสือ "ลัทธิซิกข์" โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช)*

หลักคำสอนและข้อปฏิบัติที่จะทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมั่นคงคือ

ให้เกียรติและเคารพยกย่องคู่สมรส *(ภรรยา และ สามี)*

สตรีถือว่าเป็นส่วนสำคัญในชุมชนชาวซิกข์ เธอจะได้รับการยกย่องอย่างสูงในบทบาทในครอบครัวและสังคมของเธอ การเกิดของธิดามิได้หมายความถึงโชคไม่ดีและก็ไม่มีประเพณีหรือบังคับการเผาหญิงม่ายพร้อมกับศพของสามีบนเชิงตะกอน แต่สตรีม่ายมีสิทธิ์ที่จะแต่งงานใหม่สร้างครอบครัวที่มั่นคงใหม่

สตรีถือว่ามีจิตใจเหมือนกับผู้ชายและเธอมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะมีความเจริญทางจิตและเข้าร่วมพิธีทางศาสนาและท่องบทคำสวดมนต์ในคุรุดวารา *(ศาสนสถาน)* ของซิกข์ เธอมีสิทธิในการร่วมและกระทำพิธีทุกอย่างทั้งการรับอมฤต *(การบรรพชาของซิกข์)* และให้อมฤตสตรีซิกข์จะไม่มีการคลุมผ้า ห้ามการเรียกร้องสินสอดจากสตรี *(ซึ่งในปัจจุบันเป็นสาเหตุใหญ่สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวบาดหมางและแตกสลาย มีการเหยียดหยามและดูแคลนภายหลังถึงขั้นทำลายชีวิตของสตรี)*

ให้ความสำคัญต่อชีวิตสมรส และพิธีกรรมสมรส

ความสัมพันธ์ทางสมรสในศาสนาซิกข์ถือเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นความสัมพันธ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งกายและใจ มิใช่เพียงสัญญาผูกพันตามใบเอกสารสมรส

"ภรรยาและสามีที่เพียงแต่นั่งด้วยกัน ย่อมไม่ถือว่าเป็นสามีภรรยาอย่างแท้จริง แต่ควรเป็นสามีภรรยาที่มีจิตวิญญาณเดียวกัน" (คุรุครันถ์ซาฮิบ หน้า ๗๘๘)

ศาสนาซิกข์ไม่เชื่อในพรหมจรรย์ *(การรักษาพรหมจรรย์ ไม่ยอมสมรส ครองความเป็นโสดตลอดชีวิต)* การสมรสและการดำรงชีวิตในครอบครัวอย่างฆราวาส ถือว่ามีเกียรติ เป็นธรรมชาติของพระผู้เป็นเจ้าที่ทรงสร้างมนุษยชาติ ในขณะเดียวกันท่านก็สอนไม่ให้ลุ่มหลงจนเกินขอบเขต

"ดวงใจของเจ้า จงอย่าเข้าไปเกี่ยวพันหลงในครอบครัว ถ้าเจ้าทำการโดยความจริงและระงับตัณหาของเจ้า และสร้างแต่ความดี จิตของเจ้าจะสว่างไสวด้วยพระเมตตาของพระศาสดา" (คุรุครันถ์ซาฮิบ หน้า ๒๖)

ศาสนาซิกข์ให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมการสมรสอย่างยิ่ง โดยที่พิธีสมรสจะกระทำต่อหน้าพระพักตร์ของพระมหาคัมภีร์พระศาสดาคุรุครันถ์ซาฮิบ โดยคู่สมรสจะเดินเวียนขวารอบพระมหาคัมภีร์ ๔ รอบ แต่ละรอบศาสนาจารย์จะอ่านบทสวดที่แนะแนวทางดำรงชีวิตสมรสครอบครัว และ แนวทางที่จะพบพานสัจธรรม กลับไปสู่อ้อมอกของพระผู้เป็นเจ้าอีกครั้ง ดุจดั่งภรรยาที่ห่างเหินจากสามีไปเป็นเวลาแสนนาน จะเห็นได้จากชีวิตจริงว่าสถิติการหย่าร้างในชุมชนชาวซิกข์จะมีน้อยมาก เพราะการพยายามที่จะเข้าใจและให้เกียรติ เคารพในสิทธิของทุกคนในครอบครัวทัดเทียมกัน

ไม่ล่วงเกินและประพฤติผิดในกาม

แม้ว่าบทบัญญัติหรือศาสนาวินัยในศาสนาซิกข์ไม่มีข้อห้ามในการมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนอย่างชัดเจน แต่ซิกข์ศาสนิกชนจะถือเป็นข้อปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จะไม่ล่วงเกินสตรีอื่น ไม่ประพฤติผิดทางกาม ทั้งทางกาย วาจา และใจ จะให้เกียรติ และถือสตรีอื่นเหมือนบุตรสาว น้องสาว พี่สาว และมารดาของตน ข้อบังคับนี้มีผลทั้งบุรุษและสตรี *(ข้อนี้เป็นหนึ่งในข้อห้ามศาสนาวินัยของซิกข์)*

ไม่เสพสุรา ของมึนเมา และยาเสพย์ติดทุกรูปแบบ

ครอบครัวจะเป็นสุข อบอุ่นและมั่นคงก็ต่อเมื่อหัวหน้าครอบครัวเป็นตัวอย่างที่ดี ไม่ลุ่มหลงในของมึนเมา ความชั่วร้ายจะตามมาเป็นเงา ยากที่จะหลุดพ้นจากมัน ถ้าเราขาดสติเป็นทาสของยาเสพย์ติด ของมึนเมาต่างๆ ครอบครัวนั้นก็จะล่มสลายในไม่ช้า ศาสนาซิกข์ห้ามการสูบบุหรี่และการสูบยาเสพย์ติดโดยเด็ดขาด ๑๐๐% *(ข้อนี้เป็นข้อห้ามที่สองในศาสนาวินัยของซิกข์)*

ข้อแนะนำและวิธีประพฤติตนของแม่บ้าน

คำพูดใด การกระทำใด และเครื่องประดับใดที่จะดึงดูดและมีผลดั่งเครื่องเพชรล้ำค่า เครื่องแต่งกาย อาภรณ์ใดที่ข้าฯแต่งแล้ว จะเป็นที่พอใจของสามี

บทโศลกในพระมหาคัมภีร์

"What is that word, what is that virtue and what is that jewel-like spell?" What is the dress, which I may wear, by which captivate my spouse?"

คำตอบคือ

"Humility is the word, forgiveness the virtue and sweetness of tongue, the jewel-like spell." *(คุรุครันถ์ซาฮิบ หน้า ๑๓๘๓)*

การถ่อมตน นอบน้อม คือกิริยา การให้อภัย คือคุณธรรม และ คำพูดจาที่หวาน นิ่มนวล ดุจดั่งเพชรนิลจินดา

"What thou these three robes, O my sister, then alone thy Spouse would come under thy hold."

ถ้าเจ้าสวมใส่อาภรณ์ทั้งสามนี้ (ปฏิบัติตนตามคำสอน แนะนำนี้) เท่านี้ก็เพียงพอแล้ว ที่สามีของเจ้า จะเป็นของเจ้า

บทความข้างต้นเป็นข้อปฏิบัติบางประการที่ทางศาสนาได้บัญญัติไว้ เกี่ยวกับการใช้ชีวิตครอบครัวให้เป็นสุข การปฏิบัติอยู่ที่สมาชิกในครอบครัวนั้นจะเข้าใจ และดำเนินรอยตามคำสั่งสอน และนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตครอบครัวของตน ตามกาลเวลา และสมัยนิยม

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันโดยสันติ

ร้อยเอก อุส่าห์ ทุมมา
เรียบเรียง

พระพุทธศาสนา

สำหรับหัวข้ออภิปรายในวันนี้ ถือได้ว่าเป็นจุดประสงค์ร่วมกันของแต่ละศาสนาในโลกนี้ ไม่มีศาสนาใดที่จะสอนให้ประชาชนก่อความวุ่นวาย ทำลายการอยู่โดยสันติของประชาชน สรุปแล้ว หลักเกณฑ์ที่จะทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันโดยสันติมีอยู่ ๓ ประการคือ

๑. ความไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

๒. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน

๓. ความรัก ความเห็นใจ และความยุติธรรม

ในกรณีแรก พระพุทธศาสนาสอนไว้เด่นชัดว่า **"อพฺยาปชฺฌ สุขๆ โลเก"** ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลก จึงมีข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับพุทธศาสนิกชน คือ การรักษาศีล ๕ ข้อ ได้แก่

๑. เจตนาเว้นจากการฆ่าสัตว์

๒. เจตนาเว้นจากการลักทรัพย์

๓. เจตนาเว้นจากการประพฤติผิดประเวณี

๔. เจตนาเว้นจากการพูดเท็จ

๕. เจตนาเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและสิ่งมึนเมาต่าง ๆ

ศีล แปลว่า ปกติ การรักษาศีลก็คือการรักษาความเป็นปกติ ปกติของประชาชน คือ รักชีวิต ไม่อยากให้คนอื่นมาทำลายชีวิตของตน สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงสอนว่า **"อตฺตานํ อุปมํ กตฺวา น หเนยฺย น ฆาฏเย"** เมื่อนำตนไปเปรียบเทียบแล้ว ไม่ควรฆ่า ไม่ควรทำร้ายผู้อื่นในเรื่องทรัพย์สิน ครอบครัวก็เช่นกัน ต่างก็หวงแหนไม่ประสงค์จะให้คนอื่นมาลักมาล่วงเกิน ในการเจรจาต่างก็ชอบความจริง ไม่ประสงค์จะให้ผู้อื่นมาโกหกหรือพูดเท็จ ในการเสพการดื่มตามปกติแล้วชอบดื่มน้ำบริสุทธิ์ การดื่มและเสพสุราเมรัยและของมึนเมา ล้วนแต่เป็นเรื่องผิดปกติทั้งนั้น หากประชาชนต่างรักษาศีล ๕ แล้วโลกก็จะอยู่ด้วยความเป็นสุขไม่น้อย

การรักษาศีล ๕ ถือว่าเป็นความดี แต่ยังไม่สมบูรณ์พอ ผู้รักษาศีลต้องปฏิบัติธรรมควบคู่ไปด้วย ดังเช่น รักษาศีลข้อ ๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ แต่ไปพบเด็กตกน้ำจวนจะจมน้ำตายพอจะช่วยได้แต่ไม่ช่วย แม้ศีลข้อ ๑ ไม่ขาดแต่ผิดธรรม ธรรมที่ควรปฏิบัติควบคู่กับศีล ๕ เรียกว่า **เบญจธรรม** แปลว่า ธรรม ๕ อย่างดังนี้

๑. เมตตากรุณา ความรักใคร่ปรารถนาจะให้เป็นสุข สงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์

๒. สัมมาอาชีวะ การประกอบอาชีพโดยชอบ

๓. กามสังวร ความสำรวมในกาม

๔. สัจจวาจา การพูดความจริง

๕. สติสัมปชัญญะ ความระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **"โลโกปตฺถมฺภิกา เมตตา"** แปลว่า เมตตา เป็นธรรมค้ำจุนโลก โลกทั้งโลกจะอยู่โดยสันติก็เพราะชาวโลกมีเมตตาต่อกัน อันเป็นการเสริมศีลข้อ ๑ ให้สมบูรณ์ขึ้น เมื่อต่างคนต่างเคารพกรรมสิทธิ์ของกันแล้ว ต้องประกอบสัมมาอาชีพ คืออาชีพโดยชอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น โดยเฉพาะการค้าขาย พระพุทธเจ้าทรงห้ามการค้าขาย ๕ ประเภท กล่าวคือ การค้าขายอาวุธ การค้าขายมนุษย์ การค้าขายสัตว์เพื่อฆ่าเป็นอาหาร การค้าขายยาเสพย์ติด และการค้าขายยาพิษ ผู้รักษาศีลข้อเว้นจากการประพฤติผิดในกาม นอกจากจะยินดีในคู่ครองของตนแล้ว ต้องมี **"กามสังวร"** คือ ไม่ปล่อยตัวให้หลงระเริงหลงใหลในกามคุณทั้ง ๕ มีรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส ผู้รักษาศีลข้อเว้นจากการพูดเท็จ ก็ต้องพูดความจริง มีความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา ผู้รักษาศีลข้อเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและของมึนเมา ก็ต้องมีสติสัมปชัญญะ เพื่อป้องกันมิให้มีความมัวเมาประมาท

เมื่อประชาชนเห็นความสำคัญในศีล ๕ และธรรม ๕ แล้วต่างก็นำไปปฏิบัติแล้ว ก็เป็นการสร้างสันติให้แก่ประชาชนในระดับเบื้องต้น

ประการต่อมา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ประชาชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน ทรงเห็นว่าในสังคมที่มีประชาชนอยู่รวมกัน แม้จะต่างครอบครัวกันก็ควรจะมีหลักปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกันไว้ หลักธรรมที่พระองค์ทรงสอนไว้เรียกว่า **"สังคหวัตถุ"** แปลว่า คุณธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้อื่นมีอยู่ ๔ อย่างคือ

๑. ทาน ให้เป็นสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน

๒. ปิยวาจา เจรจาวาจาที่อ่อนหวาน

๓. อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

๔. สมานัตตา ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว

หลักปฏิบัติทั้ง ๔ นี้ เป็นหลักปฏิบัติสำหรับคนทุกเพศทุกวัย เพื่อยึดเหนี่ยวใจผู้อื่นไว้ได้

การแบ่งปันของที่หามาได้ให้แก่ผู้อื่นนั้น อาจจะฝืนธรรมชาติของจิตใจซึ่งมีความตระหนี่สิงอยู่บ้าง พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนว่า **"ทานญฺจ ยุทฺธญฺจ สมานมาหุ"** แปลว่า ท่านว่า การแบ่งปันและการรบเสมอกัน บางคนอาจคิดว่าการแบ่งปันของให้แก่ผู้อื่นจะทำให้เสียประโยชน์ ผู้รับเป็นผู้ได้ประโยชน์ ความจริงแล้วผู้รับประโยชน์คือตัวผู้แบ่งปันเอง ประโยชน์ประการแรกก็คือ ได้รับความรักจากผู้รับทันที ข้อนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า **"ททมาโน ปิโย โหติ"** ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก **"ททำ มิตฺตานิ คนฺถติ"** ผู้ให้ย่อมผูกไมตรีไว้ได้ ประการที่สองก็คือได้รับของตอบแทน

มีสุภาษิตสุนทรภู่ตอนหนึ่งว่า *"อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก แต่ลมปากหวานหูมิรู้หาย"* แสดงว่า การเจรจาหรือพูดคำอ่อนหวาน สุภาพ นิ่มนวลเป็นวิธีการหนึ่งที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นได้ ทุกครั้งที่แบ่งปันผสมด้วยปิยวาจาด้วยแล้ว ยิ่งทำให้ผู้แบ่งปันได้รับประโยชน์อีกเท่าตัวทีเดียว

การช่วยเหลือสังคมหรือการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ที่เรียกว่าอัตถจริยา ก็เป็นวิธีหนึ่งที่ประชาชนอยู่รวมกันต้องนำไปประพฤติปฏิบัติ เป็นการสละความเห็นแก่ตัวเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

การวางตัวคือ การวางตัวให้สมกับตัว หากวางตัวสูงเกินไป ก็ไม่มีใครอยากจะคบค้าสมาคมด้วย วางตัวต่ำเกินไปก็ใช้ไม่ได้

ในด้านความรัก ความห่วงใย และความยุติธรรมนั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปฏิบัติตาม **หลักพรหมวิหาร ๔** มีดังนี้

๑. เมตตา ความรักใคร่ ปรารถนาจะให้เป็นสุข

๒. กรุณา ความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์

๓. มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี

๔. อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ

เมื่อประชาชนต่างยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวมาแล้ว ต่างไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีความรักความห่วงใยและความยุติธรรมต่อกันแล้ว ประชาชนย่อมจะอยู่ด้วยกันโดยสันติแน่นอน

หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม
ที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันโดยสันติ

นายภักดี มะแอ
เรียบเรียง

ศาสนาอิสลาม

ถ้าจะพูดถึงหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลามที่สอนให้ผู้ศรัทธาปฏิบัติแล้วทำให้ทุกคนที่ศรัทธาต่างอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อีกทั้งทำให้ผู้ที่อยู่ร่วมในสังคมได้รับความสันติสุขไปด้วยทุกประการ ดังจะได้พบว่าศาสนาอิสลามมีข้อบัญญัติสอนชาวมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติในสิ่งที่ดีต่อผู้คิดร้ายต่อเขา โดยมีคำสอนของศาสดามุฮัมมัดตรัสว่า **"สูเจ้าทั้งหลายจงทำดีต่อผู้คิดร้ายต่อท่านให้มาก"** คำสอนบทนี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อคนเราพยายามจะทำดีต่อคนทุกคน แม้กระทั่งคนที่กำลังจะทำร้าย และคิดร้ายต่อตน ซึ่งผลทางจิตวิทยาในเรื่องนี้แล้วทำให้ผู้ที่คิดร้ายอาจจะสำนึกในความดีของผู้ที่เขาจะคิดทำร้ายได้

ศาสดามุฮัมมัดกำชับให้มุสลิมได้เข้าใจในเรื่องทำดีต่อเพื่อนบ้านว่า **"ผู้ใดที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และปรโลกแล้วจงทำดีต่อเพื่อนบ้านของเขา"** การทำดีต่อเพื่อนบ้านอีกประการหนึ่งที่จะทำให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และคำสอนทางศาสนาอิสลามได้กำชับในเรื่องนี้อย่างมาก จนถึงขั้นเปรียบเทียบการทำความดีต่อเพื่อนบ้านกับการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ถ้าจะพิจารณาถึงคำสอนของอิสลามเกี่ยวกับเรื่องนี้พบว่าเป็นคำสอนที่ละเอียดอ่อนมาก เป็นคำสอนที่บ่งบอกให้ผู้คนมีความเป็นอยู่อย่างสันติ ศาสดามุฮัมมัด สอนว่า **"สูเจ้าจงอย่าอิจฉาริษยาต่อกัน เพราะการอิจฉานั้นจะกินคุณงามความดี เสมือนไฟกินฟืน"** ในสังคมถ้ามีการอิจฉากัน แน่นอนความสันติสุขย่อมไม่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ฉะนั้นจึงห้ามอิจฉาอย่างเด็ดขาด อีกทั้งยังกำชับให้มุสลิมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังคำสอนที่ว่า **"อัลลอฮ์จะทรงช่วยเหลือบ่าวของพระองค์ตราบใดที่บ่าวผู้นั้นช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ของเขา"** ดังนั้นถ้าผู้ใดต้องการให้พระเจ้าช่วยเหลือเขาแน่นอนเขาต้องเป็นผู้ช่วยเหลือผู้อื่นก่อน และพระเจ้าจะทรงช่วยเหลือเขา การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของมนุษย์นั้นเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์มีความเป็นอยู่อย่างสันติ

หลักคำสอนทางศาสนาคริสต์ที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันโดยสันติ

นางวารุณี แสงลิ้มสุวรรณ
เรียบเรียง

ศาสนาคริสต์

คริสตศาสนาสอนให้เป็นคนดี ด้วยข้อคำสอน มีข้อความเชื่อซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติเป็นแนวทาง เพื่อการเจริญชีวิต มีชีวิตที่สอดคล้องกับความเชื่อ เชื่อถือพระผู้เป็นเจ้า ความเชื่อนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิตคริสตชน ทั้งในการปฏิบัติและความคิดเห็นต่อโลก ต่อเพื่อนมนุษย์ต่อสังคม และต่อตนเอง

ในการประพฤติปฏิบัติตลอดชีวิตคริสตชนคือ แสวงหาน้ำพระทัยของพระผู้เป็นเจ้าได้ใกล้ชิด สนิทกับพระองค์ซึ่งเป็นพระคุณและพระพร เราจะได้พบกับพระองค์ในช่วงเวลาของการภาวนา การพิจารณารำพึงถึงพระวาจาของพระผู้เป็นเจ้า ตลอดทั้งเวลาทำงานและเวลารับใช้ผู้อื่นด้วย พระเยซูเจ้าได้ตรัสสอนไว้ว่า **"ผู้ที่นมัสการพระผู้เป็นเจ้า จะต้องนมัสการด้วยจิตและด้วยความสัตย์จริง"** ซึ่งหมายความว่าคริสตชนจะต้องประพฤติปฏิบัติ ด้วยความนอบน้อมเชื่อฟังพระเป็นเจ้า ทั้งจากภายในจิตใจ และการกระทำภายนอกในฐานะที่อยู่ในสังคมมนุษย์อาศัยความช่วยเหลือของพระผู้เป็นเจ้า คริสตชนดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามแบบอย่างของพระคริสตเจ้า *(พระเยซูเจ้า)*

คริสตชนภาวนา เพื่อนมัสการ และแสดงความรักต่อพระผู้เป็นเจ้า ผู้เป็นพระผู้สร้างและพระบิดา ภาวนาเพื่อโมทนาคุณ *(ขอบพระคุณ)* พระผู้เป็นเจ้าที่ได้ประทานพระคุณให้เราและภาวนาเพื่อวอนขอบพระคุณสำหรับตนเองและผู้อื่น

พระบัญญัติของพระเป็นเจ้าเป็นแนวทางเพื่อการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน คือ พระบัญญัติ ๑๐ ประการที่พระผู้เป็นเจ้าทรงมอบให้แก่ชาวอิสราเอล เป็นบัญญัติที่สำคัญสำหรับชาวคริสต์ด้วย

การประกาศพระบัญญัติ ๑๐ ประการในพระคัมภีร์พระธรรมเดิม *(พระธรรมเก่า)* เริ่มต้นด้วย

"เราเป็นพระเป็นเจ้า พระเจ้าของเจ้า"

๑. จงนมัสการพระเป็นเจ้าผู้เดียวของเจ้า

๒. อย่าออกพระนามพระเจ้าโดยไม่สมเหตุ

๓. วันพระเจ้าอย่าลืมฉลองเป็นวันศักดิ์สิทธิ์

๔. จงนับถือบิดามารดา

๕. อย่าฆ่าคน

๖. อย่าทำอุลามก

๗. อย่าลักขโมย

๘. อย่าใส่ความนินทา

๙. อย่าปลงใจในความอุลามก

๑๐. อย่ามักได้ทรัพย์ของเขา

พระบัญญัติ ๑๐ ประการเป็นหลักการที่เป็นรูปธรรม เพื่อการประพฤติปฏิบัติ ประการที่หนึ่งถึงสามเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้ที่มีความเชื่อในองค์พระผู้เป็นเจ้า อีก ๗ ประการตั้งแต่ประการที่สี่ถึงสิบ เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่พึงมีต่อกันในสังคม

๑. จงนมัสการพระเป็นเจ้าผู้เดียวของเจ้า รักและเชื่อพระเป็นเจ้าเพียงพระองค์เดียว ไม่ยึดถือสิ่งใดนอกจากพระองค์ผู้เดียว นมัสการพระผู้เป็นเจ้าด้วยการอธิษฐานภาวนา และปฏิบัติตาม

๒. อย่าออกพระนามพระเจ้าโดยไม่สมเหตุ ไม่ใช้พระนามของพระเจ้าโดยไม่สมควร โดยขาดความเคารพต่อพระองค์

๓. วันพระเจ้าอย่าลืมฉลองเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ คือ การถือวันพระเป็นสำคัญเพื่อถวายคารวะกิจแด่พระเป็นเจ้า เป็นต้น วันอาทิตย์และวันฉลองสำคัญ เป็นวันที่จะนมัสการพระเจ้า

๔. จงนับถือบิดามารดา ให้ความสำคัญแก่บิดามารดาและบรรพบุรุษ แสดงความกตัญญูรู้คุณท่าน

๕. อย่าฆ่าคน ชีวิตของมนุษย์เป็นสิ่งประเสริฐเป็นฉายาของพระเป็นเจ้า ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเสมอกัน ดังนั้น จึงไม่มีใครมีสิทธิเหนือชีวิตของผู้อื่น และทุกคนต้องพยายามรักษาชีวิตของตนไว้

๖. อย่าทำอุลามก *(อย่าล่วงประเวณี)* พระบัญญัตินี้ให้ความสำคัญต่อชีวิตครอบครัว ช่วยให้ชีวิตครอบครัวราบรื่น การสมรสในคริสตศาสนาเป็นการอุทิศตนของชาย และหญิง การสมรสต้องมั่นคงถาวรแบบผัวเดียวเมียเดียว ไม่มีการหย่าร้าง ห้ามผิดประเวณี ซึ่งครอบคลุมเรื่องความผิดทางเพศด้วย

๗. อย่าลักขโมย ชีวิตและทรัพย์สินเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของเจ้าของ ซึ่งผู้อื่นที่มิได้รับอนุญาตจะนำมาเป็นของตนไม่ได้ ทั้งนี้รวมถึงการเบียดเบียน การกดขี่ และการเอาเปรียบผู้ที่อ่อนแอกว่า

๘. อย่าใส่ความนินทา *(อย่านินทาว่าร้ายผู้อื่น)* การพูดสิ่งที่ไม่เป็นความจริง การโกหก การพูดปด การใส่ร้ายผู้อื่น การเป็นพยานเท็จ ทำให้ผู้อื่นเสียหายโดยไม่มีมูลความจริงเป็นบาป ความจริงใจ คำพูดและใจต้องตรงกันเสมอ การให้ความเคารพ ช่วยกันรักษาเกียรติของเพื่อนบ้านจึงเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติ

๙. อย่าปลงใจในความอุลามก *(อย่าคิดโลภในประเวณี)* คือเรื่องของความคิด จิตใจ ความอยากหรือตัณหา ที่ออกมาเป็นการกระทำ พระเยซูเจ้าทรงตรัสว่า

"ท่านทั้งหลายคงได้ยินคำกล่าวที่ว่า อย่าร่วมประเวณีผิดต่อผัวเมียเขา ฝ่ายเราบอกแก่ท่านทั้งหลายว่าผู้ใดมองดูหญิงด้วยใจกำหนัด ผู้นั้นก็ได้ล่วงประเวณีในใจหญิงนั้นแล้ว"

๑๐. อย่ามักได้ทรัพย์ของเขา *(อย่าคิดโลภในสิ่งของของผู้อื่น)* ทุกคนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ของตนเอง กรรมสิทธิ์ในแรงงานของตน มีสิทธิที่จะได้รับความยุติธรรม สิทธิในการแสดงความคิดเห็น บุคคลผู้ที่ปรารถนาและพยายามให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ไม่ใช่เป็นของตนก็ทำผิดพระบัญญัติ

พระบัญญัติข้อที่ ๔-๑๐ ในพระธรรมเก่า ไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่น โดยได้กล่าวไว้ว่า *"..จงปฏิบัติต่อคนต่างด้าวอย่างดี ระลึกว่าตนเองเป็นคนต่างด้าวในอียิปต์..." "จงเอาใจใส่หญิงหม้ายและลูกกำพร้า"*

พระเยซูเจ้าทรงสรุปพระบัญญัตินี้เป็น ๒ ประการ คือ

พระบัญญัติเอกประการแรก คือ **"จงรักพระเป็นเจ้าของท่าน ด้วยสุดจิตใจ สุดวิญญาณ และสุดสติปัญญา"** และประการที่สอง คือ **"จงรักผู้อื่นเหมือนรักตนเอง"**

บัญญัติรอง ในพระธรรมใหม่ซึ่งพระเยซูคริสตเจ้าทรงสอนว่า **"จงรักเพื่อนบ้าน"** และได้ยกนิทานเปรียบเทียบเรื่องชาวสะมาเรียผู้ใจดี ซึ่งให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ยังมีเรื่องอื่นๆ อีก...

พระเยซูเจ้าได้ทรงให้ความกระจ่างชัดถึงบัญญัติ ไม่มุ่งการถือบัญญัติตามตัวอักษร เน้นจิตตารมณ์และมุ่งที่ความรักเป็นเอก ทรงสอนให้รักผู้อื่น รักทุกคน รักแม้กระทั่งศัตรู ให้ช่วยเหลือเท่าที่สามารถ ไม่ผูกใจเจ็บ ให้อภัย ความรักเป็นกฎทองที่จะช่วยให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข คำสอนเหล่านี้คือหลักธรรมคำสอนที่คริสตชนจะต้องยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ไม่ใช่เพียงเรียนรู้หรือเข้าใจเท่านั้น แต่ปฏิบัติด้วยความเชื่อและจิตใจที่ศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า

หลักคำสอนทางศาสนาซิกข์
ที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันโดยสันติ

นายสุเทพ สุริยาอมฤทธิ์
เรียบเรียง

ศาสนาซิกข์

สังคมและศาสนาเป็นสิ่งคู่กัน ศาสนามีความสำคัญในประวัติอารยธรรมของโลก ศาสนาเหมือนหนึ่งเป็นปรัชญาของชาติ เพราะศาสนา เป็นเครื่องกรองจิตใจให้เราอยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม ปรุงชีวิตให้มีความหมายและมีความหวังขึ้น ทำให้จิตใจมีความสดชื่นและสงบสุข อีกทั้งเป็นแนวทางแห่งความสามัคคีฉันท์พี่น้องของพลเมืองในประเทศชาติ

ศาสนาซิกข์ถือกำเนิดขึ้นในประเทศอินเดียเมื่อพุทธศักราช ๒๐๑๒ โดยมีพระศาสดานานักเทพเป็นองค์ปฐมบรมศาสดาและมีศาสดาสืบต่อมาอีก ๙ พระองค์ โดยการสืบตำแหน่งโดย **"ธรรมะ"** ในปัจจุบันชาวซิกข์นับถือพระธรรมจากพระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ซาฮิบ เป็นพระศาสดานิรันดร์กาลสืบตลอดมา

คำว่า **"สิกข์"** เป็นภาษาปันยาบี มาจากคำว่า **"สิกข์"** หรือ **"สิกขา"** ในภาษาบาลี และตรงกับคำว่า ศิษย์ ซึ่งแปลว่า ผู้ศึกษา โดยถือว่าผู้ที่นับถือศาสนาซิกข์ทุกคนเป็นศิษย์ของคุรุ หรือ ครู คำว่า คุรุ เป็นคำเรียกพระศาสดาของชาวซิกข์

ศาสนาซิกข์เชื่อว่ามีพระผู้เป็นเจ้า *(วาเฮ่คุรุ)* ที่แท้จริงเพียงพระองค์เดียว ไม่เชื่อว่าการทรมานตนจะทำให้บรรลุถึงสัจธรรมได้ แต่ถือว่าการครองเรือนอยู่ในคฤหัสถ์เพศก็สามารถจะหลุดพ้นจากห้วงแห่งกรรมได้ โดยการประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันโดยมีขันติและมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ บำเพ็ญภาวนาชำระล้างจิตใจให้สะอาดอยู่เสมอ บุคคลสามารถบรรลุสัจธรรมได้แม้ครองเรือนและเป็นที่พึ่งแห่งบริวาร ดังนั้นศาสนาซิกข์จึงไม่สนับสนุนการบำเพ็ญพรตหรือการสละครอบครัว พระศาสดาของศาสนาซิกข์ทุกพระองค์ทรงครองเรือน และมีครอบครัวตามปรกติ

คำสอนของศาสนาซิกข์กล่าวไว้ว่า

"มนุษย์ดั่งมวลมิตรของฉัน ไม่ใช่ศัตรู ไม่ใช่ผู้แปลกหน้า" และ **"มนุษยชาติ เราเป็นหนึ่งเดียวกัน"** ซึ่งหมายความว่า มนุษย์ทุกคนเป็นมิตรซึ่งกันและกัน โดยทุกคนเป็นพี่น้องกัน ไม่มีใครสูงกว่าในสายตาของพระผู้เป็นเจ้า

ศาสนาซิกข์เชื่อในหลักกฎแห่งกรรมเช่นเดียวกับพุทธศาสนา ตลอดจนปฏิเสธการแบ่งชั้นวรรณะของบุคคล เพราะคนเราทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน มีค่าควรแก่การเคารพนับถือซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการอุทิศผลจากรายได้ของตน ๑๐% *(ดัสวันท์)* เพื่อมอบแก่กิจกรรมสาธารณกุศลโดยมุ่งพัฒนาสังคมให้เจริญรุ่งเรือง

ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ และไม่ยอมรับความเชื่อถืออย่างงมงาย และพิธีกรรมที่ไร้สาระ ศาสนาซิกข์สอนคนไม่ให้หนีอุปสรรค แต่ให้ต่อสู้และพยายามเอาชนะต่ออุปสรรคเหล่านั้นให้ได้

ชาวซิกข์จะสวดภาวนาศาสโนวาทในพระมหาคัมภีร์ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ มิได้สวดอ้อนวอนเพื่อให้พระเจ้าทรงประทานรางวัลแก่เรา แต่สวดด้วยดวงจิตที่มีความรักและศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า

รากฐานของศาสนาซิกข์อยู่ที่การพัฒนาจิตใจโดยการยอมรับใช้สังคม ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เสียสละอุทิศแรงงาน แรงใจ และทุนทรัพย์เพื่อสังคมบ้านเมืองเป็นส่วนรวม

จิตใจที่พร้อมที่จะ **"ให้" หรือ "ตอบแทน"** แก่ผู้อื่นได้นั้นต้องเป็นจิตใจที่บริสุทธิ์ซึ่งได้รับการขัดเกลาจากรสพระธรรมของพระศาสดามาแล้ว ผู้ประพฤติและปฏิบัติตามหลักพระธรรมของพระศาสดานั้น จะบรรลุถึงความสงบสุขใจ เมื่อได้ปรับให้เข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวัน

หลักธรรมของศาสนาซิกข์เน้นถึงการเป็นพลเมืองที่ดี และ รับใช้ส่วนรวม โดยถือว่าบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีข้อพันธะผูกพันต่อสังคม พร้อมที่จะทำงานร่วมกับสังคม

การพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจนั้นต้องควบคู่ไปกับความประพฤติและความเป็นระเบียบวินัยในกรอบของศีลธรรมแห่งศาสนาดังเช่น พระวจนะของพระศาสดาที่ว่า **"สัจธรรมเป็นธรรมอันสูงส่ง การดำรงชีวิตที่ประกอบด้วยสัจธรรม สูงส่งยิ่งกว่า"**

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา
กับเศรษฐกิจพอเพียง

ร้อยเอก อุส่าห์ ทุมมา
เรียบเรียง

พระพุทธศาสนา

มนุษย์เราประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วน คือร่างกายกับจิตใจ จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ ร่างกายเป็นเรื่องของวัตถุ ปัจจัยที่จะบำรุงเลี้ยงร่างกายให้เจริญเติบโต ก็ต้องเป็นวัตถุเช่นกัน การผลิตวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกาย ก็เป็นเรื่องของเศรษฐกิจ ส่วนจิตใจนั้นเป็นนามธรรม ไม่มีรูปร่าง ไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้ แต่เป็นใหญ่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งหมด จิตใจจะเจริญได้ก็ต้องอาศัยสิ่งที่มิใช่วัตถุ สิ่งนั้นก็คือ หลักธรรม หรือหลักศาสนา ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียวหาได้สร้างสันติสุขให้แก่มวลมนุษย์ไม่ มีแต่สร้างความละโมบให้แก่มนุษย์ แต่จะมีสันติสุขได้ก็ต้องเป็นเศรษฐกิจที่มีธรรมหรือหลักศาสนาคอยกำกับด้วย

ทางพระพุทธศาสนายอมรับว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า **"สพฺเพ สตฺตา อาหารฏฺิติกา"** สัตว์ทั้งหลายดำรงอยู่ด้วยอาหาร ดังนั้น แม้พระพุทธศาสนาจะมีพระนิพพาน คือ ความดับสนิทแห่งกิเลสความโลภโกรธหลงเป็นจุดหมายสูงสุด แต่ไม่ละเลยที่จะสอนให้ศาสนิกมุ่งแสวงหาปัจจัยทางเศรษฐกิจ เพื่อให้มีการอยู่ดีกินดี เป็นเบื้องต้นก่อน พระพุทธเจ้าทรงเริ่มสอนหลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทรงยกตัวอย่างคนรับใช้ของเศรษฐีคนหนึ่งเชื่อถ้อยคำของเศรษฐี โดยนำหนูตายตัวหนึ่งไปขาย ให้แก่คนเลี้ยงแมว ได้ทรัพย์มาเพียงน้อยนิดนำไปทำทุนสร้างตัวค้าขายตามลำดับ ภายหลังมั่งคั่งมีมาก จนกระทั่งได้เป็นเศรษฐี แล้วตรัสสอนว่า **"คนมีปัญญาคาดเห็นเหตุผลประจักษ์ ย่อมตั้งตนได้ด้วยทรัพย์ที่เป็นต้นทุนแม้มีประมาณน้อย ดุจก่อไฟนิดเดียวลุกขึ้นเป็นกองโตได้ฉะนั้น"**

ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค และการวิภาคแจกจ่าย เมื่อนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาพิจารณาประกอบแล้วจะเห็นว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนวิธีปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจ หรือ เรียกตามศาสนโวหารว่า โภคทรัพย์ ได้แก่ **"ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์"** ๔ อย่าง คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่นขยัน

๒. อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษาเก็บออม

๓. กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี

๔. สมชีวิตา ความเลี้ยงชีพพอดี

ยิ่งกว่านั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงสอนให้รู้วิธีหาความสุขจากโภคทรัพย์ที่หามาได้ เรียกว่า สุขของคฤหัสถ์ ๔ อย่าง คือ

๑. สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์

๒. สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภค

๓. สุขเกิดแต่ความไม่ต้องเป็นหนี้

๔. สุขเกิดแต่การประกอบการงานที่ปราศจากโทษ

ในเรื่องการใช้ทรัพยากรนั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้ศาสนิกใช้ทรัพยากรด้วยการประหยัดให้ได้ประโยชน์สูงสุด ทรงยกตัวอย่าง ที่พระอานนท์เถระทูลตอบข้อสงสัยของพระเจ้าอุเทน กษัตริย์แห่งนครโกสัมพีเกี่ยวกับรับบริจาคผ้าห่มชั้นดี ๕๐๐ ผืนจากหญิงบริวารของพระนางสามาวดี พระมเหสีของพระองค์ว่า ผ้าห่ม ๕๐๐ ผืนที่รับไปนี้ จักเก็บไว้ใช้ส่วนตัวพอสมควรแล้ว จักให้ส่วนที่เหลือแก่ภิกษุผู้มีจีวรเก่าทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นจักให้จีวรเก่าแก่ภิกษุผู้มีจีวรเก่ากว่าภิกษุผู้มีจีวรเก่ากว่าก็จักทำจีวรเก่ากว่าให้เป็นผ้าปูที่นอน จักทำผ้าปูที่นอนเก่าให้เป็นผ้าปูพื้นจักทำผ้าปูพื้นเก่าให้เป็นผ้าเช็ดเท้า สุดท้ายก็จักโขลกผ้าเช็ดเท้าเก่าให้ละเอียดผสมด้วยดินเหนียวฉาบฝากุฏิ แสดงว่าทรัพยากรที่ภิกษุรับไปแล้ว ไม่เสียประโยชน์แม้แต่น้อย คำทูลตอบของพระอานนท์เถระ เป็นที่พอพระทัยของพระเจ้าอุเทน เป็นอย่างยิ่ง

เมื่อมีความอยู่ดีกินดีมีโภคทรัพย์สมบูรณ์ตามอัตภาพแล้ว พระพุทธองค์ทรงสอนให้แบ่งปันแก่ผู้อื่น ดังที่ปรากฏในขุททกชาดก สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสแก่โกสิยเศรษฐีตอนหนึ่งว่า มีน้อยก็พึงให้ตามน้อย มีปานกลาง ก็พึงให้ปานกลาง มีมากก็พึงให้มาก การไม่ให้เลยเป็นการไม่สมควรจงกินจงใช้จงให้ปัน ผู้กินคนเดียวไม่ได้ความสุข ในเรื่องนี้ ทรงวางหลักเกณฑ์การใช้ และการแบ่งปันโภคทรัพย์ ๕ อย่าง คือ

๑. เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา บ่าวไพร่ ให้เป็นสุข

๒. เลี้ยงเพื่อนฝูงให้เป็นสุข

๓. บำบัดอันตรายที่เกิดแก่เหตุต่าง ๆ

๔. ทำพลีกรรม ๕ อย่างคือ

(๑) ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ

(๒) อติถิพลี ต้อนรับแขก

(๓) ปุพพเปตพลี ทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย

(๓) ราชพลี ถวายหลวง มีภาษีอากรเป็นต้น

(๕) เทวตาพลี ทำบุญอุทิศให้เทวดา

๕. บริจาคทานแก่สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติชอบ

ทางพระพุทธศาสนาเน้นว่า เศรษฐกิจจะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงได้ก็ขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์ผู้ผลิตผู้ใช้เอง ในตัวของมนุษย์นั้นมีจิตใจเป็นใหญ่ การควบคุมจิตใจ ก็สามารถควบคุมความต้องการได้เพราะความต้องการนั้นไร้ขอบเขตไร้ที่สิ้นสุด ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า *"แม้จะมอบภูเขาทั้งลูกซึ่งสุกเปล่งไปด้วยทองคำ ก็ไม่เพียงพอสำหรับคนๆ หนึ่ง"* ดังนั้นจึงทรงสอนให้รู้จักประมาณหรือรู้จักพอดี ซึ่งเรียกว่า **"มัตตัญญุตา"** ไม่ว่าจะเป็นการใช้ การผลิต การวิภาคแจกจ่าย ก็ให้อยู่ในกรอบของมัตตัญญุตา หลักธรรมที่จะเป็นเครื่องมือที่จะวัดความรู้จักประมาณหรือความพอดี ก็คือ **"ความสันโดษ"** แยกออกเป็น ๓ ประเภท คือ ยินดีตามที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรของตน เรียกว่า **"ยถาลาภสันโดษ"** ยินดีตามที่หามาได้ด้วยกำลังกายและสติปัญญาของตน เรียกว่า **"ยถาพลสันโดษ"** ยินดีตามที่หามาได้ด้วยความชอบธรรม เรียกว่า **"ยถาสารุปสันโดษ"** จึงเห็นว่า ความสันโดษภายในจิตใจมนุษย์ สามารถควบคุมระบบเศรษฐกิจให้อยู่ในสภาพพอเพียง และแก้ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เราประสบอยู่ขณะนี้ได้

หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม
กับเศรษฐกิจพอเพียง

นายภักดี มะแอ
เรียบเรียง

ศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามมีหลักคำสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หลายประการ

ประการแรก ศาสดามุฮัมมัดสอนชาวมุสลิมให้รู้จักประกอบอาชีพให้เพียงพอกับความต้องการ ดังคำสอนบทหนึ่งว่า **"พระองค์จะทรงโปรดปรานกับบ่าวของพระองค์ที่บ่าวคนนั้นประกอบสัมมาชีพที่ดี ที่บริสุทธิ์"** คือส่งเสริมให้รู้จักประกอบสัมมาชีพ เมื่อได้ทรัพย์มาแล้วก็ใช้จ่ายอย่างประหยัด และรู้จักเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น บุคคลใดก็ตามที่ประกอบอาชีพที่ไม่บริสุทธิ์ พระเป็นเจ้าจะไม่โปรดปรานเขา ซึ่งหมายความว่า หลักธรรมของพระศาสดาสอนให้คนรู้จักเลี้ยงชีพในทางชอบ ปัจจุบันนักวิชาการได้นำคำสอนต่างๆ เหล่านี้ มาพูดกันในยามวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อนำเอาหลักธรรมคำสอนมาพูดก็ทำให้คนเกิดความเข้าใจง่ายขึ้น

ประการที่ ๒ ศาสดาสอนว่า **"กลุ่มชนจะได้รับความวิบัติ จะได้รับความชั่วร้าย ถ้าหากเขาบริโภคในสิ่งที่เขาไม่ได้ปลูกขึ้นมา"** เช่น ค่านิยมในการใช้ของนอก บริโภคของนอกที่เป็นสินค้าฟุ่มเฟือย ซึ่งเป็นการทำลายเศรษฐกิจของชาติ ทำให้ดุลการค้าเสียหาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนประชาชนให้รู้จักเพาะปลูก และนำมาบริโภคเมื่อเหลือใช้ก็นำไปขาย ซึ่งเรียกว่าทฤษฎีเกษตรแผนใหม่ ศาสดามุฮัมมัดยังกล่าวอีกว่า **"กลุ่มชนจะได้รับความวิบัติหากเขาสวมใส่หรือใช้ในสิ่งของที่ไม่ได้ทำขึ้นมาเอง"** บุคคลใดหรือสังคมใดก็ตามที่หลงผิดในการบริโภคใช้จ่ายทรัพย์อย่างประมาท บุคคลหรือสังคมนั้นย่อมประสบกับความวิบัติได้

ประการที่ ๓ ศาสดากล่าวไว้ว่า **"สูเจ้าทั้งหลายจงดื่ม จงกิน"** หมายถึง บริโภคอย่างสมถะ แต่อย่าฟุ่มเฟือย คือกินพอดีๆ เช่นเดียวกับหลักธรรมของศาสนาพุทธที่สอนคนให้รู้จักเผื่อแผ่ด้วยการบริจาคทาน ศาสนาอิสลามก็มีบัญญัติไว้ว่าต้องเอื้ออาทรต่อคนที่ด้อยกว่า โดยแบ่งทานออกเป็น ๒ ประเภท คือ **ทานบังคับ และทานอาสา** โดยแบ่งเงินที่เหลือใช้บริจาคให้กับคนทุกข์ยาก ๒.๕% ให้เป็น**ทานบังคับ** กับคน ๘ จำพวก ได้แก่ ๑) คนจน ๒) คนขัดสน ๓) สาธารณประโยชน์ ๔) คนเดินทางหลงพลัดถิ่น เป็นต้น **ทานอาสา** นั้นจะบริจาคเมื่อใดหรือให้ใครก็ได้

ประการสุดท้าย พระศาสดาสอนว่า **“ความร่ำรวยนั้น รวยที่ใจ เราเป็นคนกำหนดให้พอเพียง และเราก็สบายใจตรงนั้น”** หมายความว่า ไม่มีความละโมบ ถ้าละโมบแล้วมีเท่าไรก็ไม่เพียงพอ **“พระผู้เป็นเจ้าจะทรงช่วยเหลือ บ่าวของพระองค์ ตราบใดที่บ่าวของพระองค์นั้นช่วยเหลือพี่น้องของเขา”** นั่นคือสอนให้มนุษย์รู้จักประกอบอาชีพ ถ้าร่ำรวยก็ให้เอื้ออาทรแก่ผู้ที่ทุกข์ยากกว่า

หลักคำสอนทางศาสนาคริสต์
กับเศรษฐกิจพอเพียง

นางวารุณี แสงลิ้มสุวรรณ
เรียบเรียง

ศาสนาคริสต์

แนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เตือนสติให้ชาวไทย ต้องมองความเป็นจริงของการดำเนินชีวิต การทำมาหากินและการจับจ่ายใช้สอยจนเกินความพอดี โดยมิได้พิจารณาให้รอบคอบถึงผลดีและผลเสียซึ่งเกิดขึ้นกับชีวิตทั้งของตนเองและสังคมอย่างแท้จริง วิกฤตต่างๆ ในสังคม รวมทั้งวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นเหตุการณ์ที่สะกิดเตือนให้ต้องหันมาสำรวจตนเองและพิจารณาถึงวิถีการดำเนินชีวิต

วิถีชีวิตแห่งพระวรสารคือวิถีชีวิตของคริสตชนที่แท้จริง ดังที่พระคริสตเจ้าทรงตรัสว่า **"เราเป็นหนทาง ความจริงและชีวิต"** ซึ่งชีวิตและคำสั่งสอนของพระองค์คือพระวาจาซึ่งปรากฏในพระคัมภีร์เป็นแสงธรรมส่องทางนำชีวิต

พระวาจาตอนหนึ่งกล่าวว่า **"ท่านทั้งหลาย จงแสวงหาอาณาจักรของพระเป็นเจ้าและความชอบธรรมของพระองค์ก่อน แล้วพระองค์จะทรงเพิ่มเติมสิ่งทั้งปวงเหล่านี้ให้"** คริสตชนหันเข้าหาพระผู้เป็นเจ้าเพื่อแสวงหาวิถีทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องโดยมีพระองค์เป็นผู้ชี้ทาง ซึ่งก็คือศีลธรรมความดี และความจริง ไม่คิดแต่จะได้เงินได้ทองเท่านั้น ในทางปฏิบัติ คือทัศนคติของวิถีการดำเนินชีวิต วิธีการทำงาน การทำมาหากินแบบพอมีพอกินตามหลักธรรมคำสอนที่ว่า อย่าโลภ อย่ามักได้ ความร่ำรวยทางวัตถุอาจนำพาให้จิตใจออกห่างจากคุณธรรม พระเยซูคริสตเจ้าได้ทรงสอนว่า

"เพราะว่าทรัพย์สมบัติของท่านอยู่ที่ไหนใจของท่านก็อยู่ที่นั่นด้วย" (ลก.๑๒:๓๔)

"จงระวังและเว้นเสียจากความโลภทุกประการ เพราะว่าชีวิตของคนมิได้อยู่ด้วยการมีของฟุ่มเฟือย" (ลก.๑๒:๑๕) จะมีประโยชน์อะไรที่มีทรัพย์มากมาย แล้วต้องเสียวิญญาณ

ในพระธรรมคำสอนของพระเยซูคริสตเจ้าได้สอนและเน้นคุณค่าทางจิตใจมากกว่าการแสวงหาวัตถุ และพระบัญญัติประการที่ ๑๐ ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าอย่ามักได้ทรัพย์ของเขา นั้นสอนให้พอใจในสิ่งที่มีอยู่ การดำเนินวิถีชีวิตด้วยความเรียบง่าย เอื้ออาทร และเกื้อกูลซึ่งกันและกันเป็นน้ำพระทัยของพระผู้เป็นเจ้า และสอดคล้องกับพระวาจาที่ว่า

"เพราะว่าเราไม่ได้เอาอะไรเข้ามาในโลกฉันใด เราก็เอาอะไรออกไปจากโลกไม่ได้ฉันนั้น แต่ถ้าเรามีอาหาร และเสื้อผ้าก็ให้เราพอใจด้วยของเหล่านั้นเถิด ส่วนคนเหล่านั้นที่อยากร่ำรวยก็ตกอยู่ในข่ายของความเย้ายวนและติดบ่วงแร้ว และในความปรารถนาที่ไร้ความคิดและเป็นภัยแก่ตัว ซึ่งทำให้เราต้องถึงความพินาศเสื่อมสูญไป ด้วยการรักเงินทองนั้น เป็นมูลรากแห่งความชั่วทั้งมวล และเพราะความโลภจึงทำให้คนบางคนห่างไกลจากความเชื่อ และตรอมตรมด้วยความทุกข์" (๑ ทธ ๖,๗-๑๑)

ภาค ๓

ภาคผนวก
ข้อมูลที่น่ารู้เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ

ภาค ๓

ภาคผนวก

ข้อมูลที่น่ารู้เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ

๑. คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

๒. คณะอนุกรรมการด้านศาสนสัมพันธ์

๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ในส่วนที่เกี่ยวกับกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

๔. ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยองค์การศาสนาต่าง ๆ พ.ศ. ๒๕๑๒

๕. ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยองค์การศาสนาต่าง ๆ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๕

๖. ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองเพื่อต่ออายุหนังสือเดินทางของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๒๓

๗. ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยการเผยแพร่ศาสนาของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๔

๘. ประกาศกรมการศาสนา เรื่อง บัญญัติคำเรียกชื่อตำแหน่งทางศาสนา

คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

๑.๑	รองนายกรัฐมนตรี (นายปองพล อดิเรกสาร)	ประธานกรรมการ
๑.๒	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง)	รองประธานกรรมการ
๑.๓	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายกระแส ชนะวงศ์)	รองประธานกรรมการ
๑.๔	เลขาธิการพระราชวัง หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๕	ราชเลขาธิการ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๖	เลขาธิการนายกรัฐมนตรี หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๗	เลขาธิการคณะรัฐมนตรี หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๘	ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๙	ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๐	เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๑	เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๒	ปลัดกระทรวงกลาโหม หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๓	ปลัดกระทรวงการคลัง หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๔	ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๕	ปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๖	ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๗	ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๘	ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๙	อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๒๐	อธิบดีกรมศิลปากร หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๒๑	เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริม และประสานงานเยาวชนแห่งชาติ หรือผู้แทน	กรรมการ

๑.๒๒	เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หรือผู้แทน		กรรมการ
๑.๒๓	ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือผู้แทน		กรรมการ
๑.๒๔	ผู้อำนวยการองค์การสื่อสารมวลชน แห่งประเทศไทย หรือผู้แทน		กรรมการ
๑.๒๕	กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) หรือผู้แทน		กรรมการ กรรมการ
๑.๒๖	ท่านผู้หญิงสมโรจน์	สวัสดิกุล ณ อยุธยา	กรรมการ
๑.๒๗	นายขวัญแก้ว	วัชโรทัย	กรรมการ
๑.๒๘	นายเอนก	สิทธิประศาสน์	กรรมการ
๑.๒๙	พลเอก จรัล	กุลละวณิชย์	กรรมการ
๑.๓๐	พลเอก บุญศักดิ์	กำแหงฤทธิรงค์	กรรมการ
๑.๓๑	พลเอก สุรยุทธ์	จุลานนท์	กรรมการ
๑.๓๒	นายทองต่อ	กล้วยไม้ ณ อยุธยา	กรรมการ
๑.๓๓	คุณหญิงเต็มสิริ	บุญยสิงห์	กรรมการ
๑.๓๔	นางฐะปะนีย์	นาครทรรพ	กรรมการ
๑.๓๕	นายสมพร	เทพสิทธา	กรรมการ
๑.๓๖	นายแมนรัตน์	ศรีกรานนท์	กรรมการ
๑.๓๗	คุณหญิงสุชาดา	ศรีเพ็ญ	กรรมการ
๑.๓๘	ร้อยโท สุวิทย์	ยอดมณี	กรรมการ
๑.๓๙	นายเย็นใจ	เลาหวณิช	กรรมการ
๑.๔๐	นายวิจิตร	อาวะกุล	กรรมการ
๑.๔๑	ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ		กรรมการและเลขานุการ
๑.๔๒	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ		กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๔๓	ผู้อำนวยการส่วนวิชาการ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ		กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๔๔	หัวหน้าฝ่ายเลขานุการและประสานงาน สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ		กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการด้านศาสนสัมพันธ์

๑.๑	นายสมพร	เทพสิทธา	อนุกรรมการที่ปรึกษา
๑.๒	นายประพัฒน์	แสงวณิช	ประธานอนุกรรมการ
๑.๓	อธิบดีกรมการศาสนา		รองประธานอนุกรรมการ
๑.๔	คุณหญิงแสงดาว	สยามวาลา	รองประธานอนุกรรมการ
๑.๕	ผู้แทนพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ		อนุกรรมการ
๑.๖	ผู้แทนจุฬาราชมนตรี		อนุกรรมการ
๑.๗	ผู้แทนมุขนายกแห่งสภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย		อนุกรรมการ
๑.๘	ผู้แทนประธานพราหมณ์-ฮินดูธรรมสภาและฮินดู-สมาช		อนุกรรมการ
๑.๙	ผู้แทนสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา		อนุกรรมการ
๑.๑๐	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ		อนุกรรมการ
๑.๑๑	นายปราโมทย์	สัชฌุกร	อนุกรรมการ
๑.๑๒	นางสาวมาลีพรรณ	อาจสาลี	อนุกรรมการ
๑.๑๓	นางลินดา	อิศรางกูร ณ อยุธยา	อนุกรรมการ
๑.๑๔	นางสาวพวงเพชร	ชัยผดุง	อนุกรรมการ
๑.๑๕	นางสาวสุทธิลักษณ์	ศรคุปต์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑.๑๖	ร้อยตำรวจตรีหญิง เมทินี	ศรีรุ่งเรือง	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๗	นางสาวขวัญใจ	เมืองโคตร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๔๐
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการ

มาตรา ๕ บัญญัติว่า "ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน"

- ความในมาตรานี้มีผลบังคับใช้ทันที โดยเนื้อหากล่าวถึง ความเสมอภาคและการห้ามเลือกปฏิบัติ เพราะเหตุเนื่องมาจากถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง ในส่วนของกรมการศาสนามีหน้าที่ สำรวจกฎหมายกฎระเบียบและคำสั่งที่มีอยู่แล้ว ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบว่ามีกฎระเบียบใดสอดคล้องหรือแย้งกับมาตรานี้

มาตรา ๙ บัญญัติว่า "พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก"

- มาตรานี้เป็นการยกย่องพระพุทธศาสนา เพราะกำหนดให้พระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นพระประมุขของประเทศ ต้องนับถือพระพุทธศาสนาและกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงทำนุบำรุงอุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนาในประเทศ

มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า "บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรค หรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม"

- ความในมาตรานี้มีผลทันที โดยกรมการศาสนามีหน้าที่สำรวจกฎหมาย กฎระเบียบ และคำสั่งที่มีอยู่ก่อนแล้วว่า มีกฎระเบียบใดสอดคล้องกับมาตรานี้

ความเสมอภาคและการห้ามเลือกปฏิบัติเพราะเหตุเนื่องมาจากถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง

มาตรา ๓๘ บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น"

- มาตรานี้ เป็นการให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนา และลัทธินิยมในศาสนา ตามกรอบเวลามีผลบังคับใช้ทันที

ในฐานะกรมการศาสนา ที่ดูแลกิจการทางด้านศาสนา ต้องทำหน้าที่ดูแลคุ้มครองสิทธิของศาสนิกชนในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นิกายลัทธินิยมในศาสนาต่างๆ ที่ทางราชการรับรองให้เท่าเทียมกัน ต้องคุ้มครองให้ผู้นับถือศาสนาต่างๆ ในประเทศได้รับสิทธิต่างๆ เท่าเทียมกัน แต่ทั้งนี้ในมาตราดังกล่าวระบุไว้ว่าสิทธิต่างๆ ต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี

มาตรา ๗๓ บัญญัติว่า "รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต"

- ในมาตรานี้ กำหนดให้รัฐให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรอง จึงเป็นหน้าที่ของกรมการศาสนาในฐานะหน่วยงานของรัฐต้องให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นทุกศาสนา

จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการทำนุบำรุงดูแลอุปถัมภ์ศาสนาต่าง ๆ กำหนดบทบาทของกรมการศาสนา ในการดูแล ควบคุม การเผยแพร่ศาสนา นิกาย ลัทธิในประเทศ เพื่อความมั่นคงของชาติ

การมีหน่วยงานควบคุมการเผยแพร่ศาสนา นิกาย ลัทธิในประเทศ ทำให้รัฐสามารถให้ความสนับสนุน ส่งเสริมอุปถัมภ์ คุ้มครองในการเผยแพร่ นิกาย ลัทธิ ได้ตรงตามความต้องการและเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ศาสนาสามารถสร้างสันติสุขและความสมัครสมานสามัคคีของคนในชาติได้

ระเบียบกรมการศาสนา

ว่าด้วยองค์การศาสนาต่าง ๆ พ.ศ. ๒๕๑๒

เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการประสานงานและการอุปถัมภ์บำรุงศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ วางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้ให้เรียกว่า "ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยองค์การศาสนาต่าง ๆ พ.ศ. ๒๕๑๒"

ข้อ ๒ ให้ยกเลิกระเบียบและคำสั่งอื่นที่มีความขัดกัน แย้งกัน หรือซ้ำกันกับระเบียบนี้ แล้วใช้ระเบียบนี้แทน ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

"องค์การศาสนา" หมายถึง องค์การบริหารงานเพื่อความดำรงอยู่แห่งศาสนาหนึ่ง ๆ ภายในประเทศไทย อันศาสนานั้น ๆ จะขาดเสียมิได้

"องค์การทางศาสนา" หมายถึง หน่วยงานที่ศาสนิกชนแห่งศาสนาหนึ่ง ๆ จัดตั้งขึ้นไว้เพื่อส่งเสริมกิจการของศาสนานั้น ๆ

"องค์การใหญ่ทางศาสนา" หมายถึง หน่วยงานที่องค์การศาสนาได้จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือในการปกครองดูแลศาสนิกชนในศาสนานั้นโดยทั่วไป และมีความสำคัญรองลงมาจากองค์การศาสนา หรือเป็นหน่วยปกครองศาสนิกชนแห่งนิกายหนึ่งต่างหาก อันไม่อาจร่วมกับนิกายอื่น

"องค์การย่อยทางศาสนา" หมายถึง หน่วยงานซึ่งเป็นสาขาขององค์การใหญ่ หรือหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะกลุ่มชน เฉพาะกิจการ หรือเฉพาะท้องถิ่นหนึ่ง ๆ

"องค์การพิเศษทางศาสนา" หมายถึง หน่วยงานซึ่งมีลักษณะพิเศษอันมีวัตถุประสงค์ในทางศาสนาระหว่างประเทศระหว่างศาสนาต่าง ๆ และหรือมีวัตถุประสงค์ไม่เกี่ยวกับศาสนาในประเทศไทยโดยตรง

"ศาสนสถาน" หมายถึง สำนักอันเป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนา สำนักอันเป็นที่อยู่อาศัยของนักบวช และปูชนียสถานทางศาสนา

"สำนักสอนศาสนา" หมายถึง สถานที่ซึ่งผู้ประกาศศาสนาจัดไว้เป็นที่สอนศาสนา ซึ่งมีผู้สอนศาสนาปกครองดูแล

ข้อ ๔ การที่กรมการศาสนาจะรับนับถือองค์การใดว่าเป็นองค์การศาสนาในประเทศไทย ย่อมต้องพิจารณาในหลักการสำคัญต่อไปนี้ คือ

ก. หลักธรรมคำสอน มีลักษณะเป็นศาสนาหนึ่งต่างหากจากศาสนาอื่นโดยสมบูรณ์ในทางศาสนศาสตร์

ข. ปรากฏในสำมะโนประชากรว่ามีพลเมืองนับถือไม่น้อยกว่าห้าพันคน

ค. คำสอนและวิธีการสอนไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญและกฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทย

ง. เป็นกิจการทางศาสนาไม่แอบแฝงด้วยลัทธิการเมืองและวัตถุประสงค์อย่างอื่น

ข้อ ๕ การขอจดทะเบียนอยู่ในความอุปถัมภ์ทางราชการ ให้หัวหน้าองค์การใหญ่ทางศาสนานั้น ยื่นรายงานต่อกรมการศาสนาพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานอันแสดงถึง

ก. วัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการ

ข. ความผูกพันที่องค์การนั้นมีอยู่ในต่างประเทศ

ค. บัญชีรายชื่อกรรมการและเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ขององค์การ

ง. บัญชีแสดงที่ตั้งองค์การย่อย ศาสนสถาน และสำนักสอนศาสนา

จ. รายการอื่นๆ ที่กรมการศาสนาต้องการ

เมื่ออธิบดีกรมการศาสนาอนุมัติให้รับองค์การนั้นแล้ว กรมการศาสนาจะได้ออกประกาศรับไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๖ องค์การทางศาสนาที่อยู่ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา ย่อมจะได้รับการพิจารณาช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ เช่น

ก. การอำนวยความสะดวกและออกบัตรประจำตัวแก่ผู้ประกาศศาสนา

ข. การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา

ค. การพิจารณาเกี่ยวกับการพำนักอยู่ในประเทศของเจ้าหน้าที่ทางศาสนา

ง. การแก้ปัญหาขัดข้องในการปฏิบัติงานขององค์การ

จ. การเชิญเข้าร่วมประชุมพิจารณากิจการทางศาสนา

ฉ. การชุมนุมและแลกเปลี่ยนข่าวสารกับองค์การอื่น

ข้อ ๗ องค์การทางศาสนาย่อมมีหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อทางราชการและองค์การอื่น ดังต่อไปนี้

ก. แจ้งการเปลี่ยนแปลงของนิกายและบุคคลในองค์การให้กรมการศาสนาทราบ

ข. ส่งเสริมศีลธรรมและวัฒนธรรมของชาติไทย

ค. รักษาและเพิ่มพูนความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนิกชนผู้ต่างศาสนากัน

ง. เข้าร่วมประชุมหรือชุมนุมทางศาสนา

ข้อ ๘ ให้กองศาสนูปถัมภ์รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้.

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๒

(ลงนาม) พันเอก ป. มุทุกันต์

(ปิ่น มุทุกันต์)

อธิบดีกรมการศาสนา

ระเบียบกรมการศาสนา

ว่าด้วยองค์การศาสนาต่าง ๆ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๕

โดยที่เห็นสมควรเพิ่มเติมระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยองค์การศาสนาต่าง ๆ พ.ศ. ๒๕๑๒ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล และเพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างองค์การศาสนาต่าง ๆ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในกลุ่มศาสนาเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของประเทศเป็นหลักใหญ่ จึงให้เพิ่มเติมระเบียบดังกล่าวดังนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้ให้เรียกว่า "ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยองค์การศาสนาต่าง ๆ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๕"

ข้อ ๒ กรมการศาสนาจะพิจารณาเปลี่ยนแปลงการให้ความอุปถัมภ์ หรือเพิกถอนการให้ความอุปถัมภ์แก่องค์การศาสนา ที่ได้รับรองไว้ในความอุปถัมภ์แล้ว ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ไม่ปฏิบัติตามข้อ ๗ แห่งระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยองค์การศาสนาต่าง ๆ พ.ศ. ๒๕๑๒

(๒) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือเงื่อนไขที่กรมการศาสนาได้ประกาศรับรองฐานะองค์การทางศาสนานั้น ๆ ไว้ในความอุปถัมภ์

(๓) มีพฤติการณ์ที่ส่อไปในทางจะก่อให้เกิดแตกความสามัคคีระหว่างองค์การศาสนาต่าง ๆ หรือจะก่อให้เกิดความแตกแยกในกลุ่มศาสนาเดียวกัน

(๔) มีพฤติการณ์ที่ส่อไปในทางการเมือง หรือเกี่ยวข้องกับการเมือง

ข้อ ๓ ให้กองศาสนูปถัมภ์รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ ๔ ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๕ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๕

ธนู แสวงศักดิ์

(นายธนู แสวงศักดิ์)

อธิบดีกรมการศาสนา

ระเบียบกรมการศาสนา

ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองเพื่อต่ออายุหนังสือเดินทางของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๒๓

โดยพิจารณาเห็นสมควรที่จะได้กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการออกหนังสือรับรอง เพื่อต่ออายุหนังสือเดินทางของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศให้เป็นไปด้วยความเหมาะสม เรียบร้อย กรมการศาสนาจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองเพื่อต่ออายุหนังสือเดินทางของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๒๓"

ข้อ ๒ ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๒๓ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ผู้เผยแพร่ศาสนาตามระเบียบนี้ หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เข้ามาปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเผยแพร่ศาสนาในประเทศไทย โดยสังกัดองค์การศาสนาใดศาสนาหนึ่งที่กรมการศาสนารับรอง

ข้อ ๔ การกำหนดจำนวนผู้เผยแพร่ศาสนาที่จะอนุญาตให้เข้ามาดำเนินงานในประเทศไทย องค์การศาสนานั้น ๆ จะต้องส่งข้อมูลให้กรมการศาสนาพิจารณา คือ

(๑) วัตถุประสงค์ขององค์การ

(๒) แผนงานระยะยาว และแผนปฏิบัติงานประจำปี

(๓) จำนวนศาสนิก

(๔) จำนวนผู้เผยแพร่

หากองค์การศาสนานั้น ๆ มีองค์การย่อยทางศาสนาในสังกัด จะต้องขอกำหนดจำนวนผู้เผยแพร่ศาสนาในแต่ละองค์การย่อยด้วย โดยองค์การศาสนานั้น ๆ จะต้องส่งข้อมูลให้กรมการศาสนาพิจารณา คือ

(๑) รายชื่อองค์การย่อยทางศาสนาในสังกัด

(๒) วัตถุประสงค์แต่ละองค์การย่อย

(๓) แผนงานระยะยาว และแผนปฏิบัติงานประจำปี

(๔) จำนวนศาสนิก

(๕) จำนวนผู้เผยแพร่

กรมการศาสนาจะพิจารณากำหนดจำนวนผู้เผยแพร่ศาสนาแต่ละองค์การตามที่ทางราชการเห็นสมควร ในกรณีที่ผู้เผยแพร่ศาสนาจะนำสามีหรือภรรยาหรือบุตรติดตามเข้ามาในประเทศไทย ต้องขออนุญาตกรมการศาสนาเป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือจากจำนวนที่กำหนดไว้

ข้อ ๕ องค์การศาสนาจะต้องฝึกอบรมผู้เผยแพร่ศาสนาที่เป็นชาวไทยเข้ารับช่วงงานแทนผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศอย่างน้อยร้อยละ ๒๐ ของจำนวนที่ได้รับการพิจารณากำหนดทุกปี

ข้อ ๖ กรมการศาสนาจะพิจารณาออกหนังสือรับรอง เพื่อต่ออายุหนังสือเดินทางของผู้เผยแพร่ศาสนาตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๔

ข้อ ๗ การขอหนังสือรับรองเพื่อขอต่ออายุหนังสือเดินทาง องค์การศาสนาจะต้องยื่นหนังสือคำร้องต่อกรมการศาสนาก่อนครบกำหนด ๓๐ วัน พร้อมด้วยหลักฐานและข้อมูลตามแบบรายงานที่กรมการศาสนากำหนด ประกอบด้วย

(๑) สำเนาหนังสือเดินทาง ซึ่งจะต้องนำหนังสือเดินทางไปประกอบ

(๒) ประวัติบุคคล พร้อมรูปถ่าย

(๓) ประวัติการศึกษา

(๔) ประวัติการทำงาน

(๕) วัตถุประสงค์ที่ขอเข้ามาปฏิบัติงานในประเทศไทย

(๖) ระยะเวลาที่เข้ามาปฏิบัติงาน

(๗) สถานที่และพื้นที่ที่จะปฏิบัติงาน

(๘) เหตุผลและความจำเป็นที่เข้ามาปฏิบัติงานในประเทศไทย

ข้อ ๘ ในกรณีที่ผู้เผยแพร่ศาสนามีความประสงค์จะย้ายที่อยู่ในประเทศ หรือเปลี่ยนแปลงแผนการปฏิบัติงานใหม่ ผู้เผยแพร่ศาสนาจะต้องแจ้งที่อยู่หรือแผนปฏิบัติงานใหม่ให้กรมการศาสนาทราบ โดยผ่านองค์การศาสนาที่สังกัดก่อนเปลี่ยนแปลงแผนหรือย้ายที่อยู่อย่างน้อย ๑๕ วัน

ในกรณีที่กรมการศาสนาทราบว่า ผู้เผยแพร่ศาสนาได้มีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่และแผนการปฏิบัติงาน โดยไม่แจ้งให้กรมการศาสนาทราบ กรมการศาสนาอาจจะไม่พิจารณาให้ความอุปถัมภ์ในการออกหนังสือรับรอง เพื่อต่ออายุหนังสือเดินทางในครั้งต่อไปแก่ผู้เผยแพร่ศาสนาผู้นั้น

ข้อ ๙ องค์การศาสนาจะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้เผยแพร่ศาสนาให้กรมการศาสนาทราบทุกๆ ๔ เดือน ตามแบบรายงานของกรมการศาสนา

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่ผู้เผยแพร่ศาสนาไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือคำสั่งของกรมการศาสนา หรือปฏิบัติตนไม่เหมาะสมหรือกระทำตนผิดจารีตประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม กรมการศาสนาจะไม่ให้ความอุปถัมภ์ในการออกหนังสือรับรองเพื่อต่ออายุหนังสือเดินทางแก่ผู้เผยแพร่ศาสนาผู้นั้นต่อไป

กรมการศาสนามีสิทธิ์ที่จะพิจารณาเปลี่ยนแปลงการอุปถัมภ์องค์การศาสนาที่ได้จดทะเบียนรับรองไว้แล้วได้ ในกรณีที่องค์การทางศาสนานั้นไม่สามารถควบคุมสมาชิกได้หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือระเบียบของกรมการศาสนา

ข้อ ๑๑ ให้กองศาสนูปถัมภ์รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๒๓

พินิจ สมบัติศิริ

(นายพินิจ สมบัติศิริ)

อธิบดีกรมการศาสนา

ระเบียบกรมการศาสนา

ว่าด้วยการเผยแพร่ศาสนาของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศ ในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๔

เพื่อให้การเผยแพร่ศาสนาของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศในประเทศไทยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ขัดต่อความสงบของบ้านเมือง และสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ระเบียบ กฎหมาย อีกทั้งส่งเสริมความสามัคคีของคนในชาติ กรมการศาสนาจึงวางระเบียบว่าด้วยการเผยแพร่ศาสนา ของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศในประเทศไทยขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยการเผยแพร่ศาสนาของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๔"

ข้อ ๒ "ผู้เผยแพร่ศาสนา" ตามระเบียบนี้ หมายถึง ผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในประเทศไทย ทั้งชั่วคราวและถาวร รวมทั้งบุคคลและคณะบุคคลผู้ร่วมงาน

ข้อ ๓ "การเผยแพร่ศาสนา" ตามระเบียบนี้ หมายถึง การเผยแพร่ศาสนาของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศ รวมทั้งบุคคลและคณะบุคคลผู้ร่วมงาน ที่ดำเนินการเผยแพร่ศาสนาต่างๆ ในประเทศไทย

ข้อ ๔ การดำเนินการเผยแพร่ศาสนาต่างๆ จะต้องดำเนินการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ขัดต่อระเบียบ กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

ข้อ ๕ การเผยแพร่ศาสนาจะต้องไม่ใช้วิธีการหลอกลวง จ้างวาน จูงใจ ให้รางวัล บังคับหรือใช้วิธีการใดๆ อันเป็นลักษณะในการแย่งชิงศาสนิกจากนิกายหรือศาสนาอื่น

ข้อ ๖ การเผยแพร่ศาสนาจะต้องไม่ใช้วิธีการก้าวร้าวทับถม หรือลบหลู่ศาสนาอื่น อันจะก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีระหว่างชนในชาติ

ข้อ ๗ การเผยแพร่ศาสนาจะต้องไม่ใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อ อวดอ้างอภินิหารต่างๆ นอกเหนือไปจากหลักคำสอน ทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อ หรือใช้วิธีการอื่นใดในทำนองเดียวกันนี้

ข้อ ๘ การเผยแพร่ศาสนา จะต้องดำเนินไปโดยไม่เป็นการริดรอนสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น ส่งเสียงรบกวน เคาะประตูบ้าน ยัดเยียดเอกสาร ยื้อยุด หรือกระทำโดยประการใดให้เกิดความรำคาญแก่บุคคลโดยทั่วไป

ข้อ ๙ การเผยแพร่ศาสนาจะต้องเป็นไปเพื่อการส่งเสริมภาษาไทย ทั้งการออกเสียงและการเขียนหนังสือไทย

ข้อ ๑๐ การเผยแพร่ศาสนาจะต้องไม่เป็นไปในลักษณะแต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ไทย อันจะทำให้ผู้อื่นเกิดการหลงเข้าใจผิด

ข้อ ๑๑ การเผยแพร่ศาสนาจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ข้อ ๑๒ ผู้เผยแพร่ศาสนาต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลไทย และทำการเผยแพร่ศาสนา โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ และไม่ขัดต่อผลประโยชน์ของประเทศไทย

ข้อ ๑๓ ผู้เผยแพร่ศาสนาผู้ใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบนี้ กรมการศาสนาจะพิจารณางดการให้ความอุปถัมภ์ และจะแจ้งกองตรวจคนเข้าเมือง กรมตำรวจ ให้งดการต่ออายุหนังสือเดินทางหรือให้ออกไปจากประเทศไทย

ข้อ ๑๔ องค์การศาสนาใดไม่สามารถควบคุมผู้เผยแพร่ศาสนาของตน ให้ปฏิบัติตามระเบียบนี้ กรมการศาสนาจะพิจารณาเปลี่ยนแปลงการอุปถัมภ์องค์การศาสนาที่ได้รับรองขึ้นเป็นองค์การทางศาสนาในความอุปถัมภ์นั้น

ข้อ ๑๕ ให้กองศาสนูปถัมภ์ รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบ และจัดทำแบบฟอร์มขึ้นเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามนี้

ข้อ ๑๖ ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศนี้เป็นต้นไป.

ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๒๔

ธนู แสวงศักดิ์

(นายธนู แสวงศักดิ์)

อธิบดีกรมการศาสนา

ประกาศกรมการศาสนา

เรื่อง บัญญัติคำเรียกชื่อตำแหน่งทางศาสนา

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า คำเรียกชื่อตำแหน่งทางศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก เท่าที่ใช้กันมาแต่เดิมยังสับสนอยู่ ไม่สะดวกแก่ทางราชการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงขอให้ราชบัณฑิตยสถานพิจารณา บัดนี้ราชบัณฑิตยสถานได้พิจารณาบัญญัติศัพท์ขึ้นใช้เป็นทางราชการแล้ว คือ

๑. บาทหลวงผู้ดำรงตำแหน่งประมุขแห่งมิซซัง ซึ่งเดิมเรียกว่า สังฆราช ต่อไปให้เรียกว่า มุขนายกมิซซัง

๒. บาทหลวงผู้ช่วยประมุขแห่งมิซซัง ซึ่งเดิมเรียกว่า อุปสังฆราช ต่อไปให้เรียกว่า ผู้ช่วยมุขนายกมิซซัง

๓. บาทหลวงผู้ปกครองโบสถ์หรือโรงสวด ซึ่งเดิมเรียกว่า เจ้าอาวาส ต่อไปให้เรียกว่า อธิการโบสถ์

๔. ผู้บวชเป็นบาทหลวง ซึ่งเดิมเรียกว่า พระสงฆ์ ต่อไปให้เรียกว่า บาทหลวง

๕. ผู้เตรียมบวชเป็นบาทหลวง ซึ่งเดิมเรียกว่า สามเณร ต่อไปให้เรียกว่า เสมินารี

๖. เขตปกครองคาทอลิกหนึ่งๆ ซึ่งเดิมเรียกว่า สังฆมณฑล ต่อไปให้เรียกว่า เขตมิซซัง

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศให้ทราบเพื่อใช้ในราชการต่อไป.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๓

พันเอก ปิ่น มุทุกันต์

(ปิ่น มุทุกันต์)

อธิบดีกรมการศาสนา

ศาสนสัมพันธ์

คณะอนุกรรมการด้านศาสนสัมพันธ์ จัดทำ

บรรณาธิการ	: นายประพัฒน์	แสงวณิช
ผู้เรียบเรียงบทความ	: ร้อยเอกอุส่าห์	ทุมมา
	: นายภักดี	มะแอ
	: บาทหลวงประยูร	พงศ์พิษณุ์
	: นางวารุณี	แสงลิ้มสุวรรณ
	: พระราชครูวามเทพมุนีฯ	
	: นายสุเทพ	สุริยาอมฤทธิ์
ผู้ออกแบบปก	: นายมาโนช	คามณีย์
ผู้พิสูจน์อักษร	: นางลินดา	อิศรางกูร ณ อยุธยา
	: น.ส.พวงเพชร	ชัยผดุง
	: ร.ต.ต.หญิง เมทินี	ศรีรุ่งเรือง
	: น.ส.ขวัญใจ	เมืองโคตร
ผู้ประสานงาน	: น.ส.มาลีพรรณ	อาจสาลี
	: ร.ต.ต.หญิง เมทินี	ศรีรุ่งเรือง
	: น.ส.ขวัญใจ	เมืองโคตร

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์การศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๔

๓๑๔-๓๑๖ ปากซอยบ้านบาตร ถนนบำรุงเมือง กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

นายปกรณ์ ตันสกุล **ผู้พิมพ์โฆษณา**